1. CİLT

KIBRIS DUVARSIZ BİR SINIF

ÖNEMLİ ALANLARI İNCELEMEK İÇİN ÖĞRETMEN KILAVUZU

Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği (AHDR)
Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği (AHDR), 2003 yılında bir grup eğitimci ve tarihçi tarafından tarihle ilgili konular etrafında diyalog başlatmak amacıyla kurulmuştur. AHDR'nin başlıca faaliyet alanı tarih eğitimi ve barış eğitimi olup, faaliyetleri aracılığıyla tarihsel anlayış, eleştirel düşünme ve çoklu bakış açısı ilkelerini teşvik eder. Bu bağlamda AHDR'nin başlıca etkinlik alanları atölye çalışmaları, eğitimler, konferanslar ve eğitim gezileri düzenlemek; politika önerileri geliştirmek; ek eğitim materyalleri üretmek ve kütüphanesi ile akademisyen ve araştırmacılara kaynak sağlamaktır (www.ahdr.info).

Bu yayın Almanya Federal Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından finanse edilmiştir.

Feragatname: Bu yayında ifade edilen görüşler Almanya Federal Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nın resmi görüşlerini temsil etmez.
Yayında ve AHDR websitesinde bulunan destekleyici materyallerde ifade edilen görüşler, AHDR'nin görüşlerini temsil etmez. Tüm hak sahiplerini bulup, atıfta bulunmak için çaba gösterilse de, olası herhangi bir hata ya da eksiklikten dolayı özür dileriz.

Proje Koordinatörü: Loizos Loukaidis

Yazarlar:
Dean Smart (Bilimsel Koordinatör)
Kemal Aşık ve Evie Grouta (Kıdemli Araştırmacılar)
Ceyda Alçıcıoğlu ve Georgia Nicolaou (Araştırma görevlileri)

Yayın Editörleri: Alev Tuğberk, Loizos Loukaidis, Marios Epaminandos

Çeviri: Alev Tuğberk

Tasarım: GRA.DES www.gra-des.com
Baskı: KAILAS Printers & Lithographers Ltd., Lefkoşa, Kıbrıs

© AHDR 2021
Tüm hakları saklıdır.

Daha fazla bilgi için:
Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği
Adres: Dayanışma Evi,
28 Markou Drakou Sokağı,
1102 Lefkoşa, Kıbrıs

E-posta: ahdr@ahdr.info Website: www.ahdr.info

ISBN 978-9963-703-40-1

İçindekiler

		SAYFA
Teşekkür		**2**
Önsöz ve Giriş		**3**
Pedagojik Bölüm		**4**
Bölüm 0	Gezi Alanında Kullanılacak Yardımcı Bilgiler	
0.1	Yapıların Temel Özellikleri	14
0.2	'Yerel' Kıbrıs Ev Mimarisi	15
0.3	'Neo-klasik' Yapı Stili	16
0.4	Yerleşim Planları	17
0.5	Kiliselerin Temel Özellikleri	18
0.6	Katedrallerin Temel Özellikleri	19
0.7	Camilerin Temel Özellikleri	20
0.8	Anıtları Anlama	21
0.9	Terimler Listesi 1	22
0.10	Terimler Listesi 2	23
Bölüm 1	**Amiyando Madeni**	**24**
Bölüm 2	**Belapais Manastırı**	**34**
Bölüm 3	**Mağusa**	**44**
Bölüm 4	**Lefkara**	**54**
Bölüm 5	**Kormacit**	**64**
Bölüm 6	**Eski Baf, Kukla**	**74**
Bölüm 7	**Ara Bölge**	**84**
Bölüm 8	**Bölünmenin iki yanında Lefkoşa**	**94**

Bu yayın nasıl oluşturuldu?

Bu kaynak, Kıbrıs adasında Kıbrıs tarihinde ve günümüzde önemi olan belirli alanlara yapılan eğitim gezilerini desteklemek için tasarlanmıştır. Bu alanlar, bir veya daha fazla bina ve binayla ilgili bir mekan veya insan yapımı daha büyük bir mekanın parçası olabilir. İki cildin her biri sekiz alan içermektedir. Son sayfada alanların konumunu gösteren bir harita yer almaktadır.

Her cilt tarihi incelemelerde kullanılan saha çalışmalarıyla ilgili konuları irdeleyen bir Pedagojik Bölüm ile başlar ve ardından **Bölüm 0** olarak adlandırılan kısa bir 'araç kiti' bölümü ile devam eder. Bu bölüm, öğrencilerin temel mimari özellikleri tanımalarına, bina türleri ve özellikleri hakkında araştırma yürütmelerine ve kendi basit planlarını ve açıklamalı çizimlerini yapmalarına yardımcı olmak için kullanılabilir. Pedagojik Bölüm ve Bölüm 0 içeriği her cilt için farklı düzenlenmiştir.

Sekiz alanın her biri, aşağıdaki bölümlerden oluşan bir modüle sahiptir:

- Eğitimciler için gezi düzenlenecek alan hakkında kısa bilgi, senaryo ve ana inceleme sorusu, ortaokul ve lise öğrencileri için ayrı ders planlarından oluşan beş sayfa.
- Öğrenciler için sınıfta yapılması önerilen arka plan bilgisi aktivitelerinde ve gezi sırasında bilgi toplarken kullanılabilecek beş sayfa çalışma kağıdı.
- Ziyaret edilecek alanlar hakkında ek kaynaklar ve görsel materyaller ile destekleyici belgelere AHDR web sitesinden erişilebilir (www.ahdr.info).

Göstergeler

Bölüm 0

AHDR Websitesi'nde ekstra materyal

Pedagojik Bölüm Cilt 1

Pedagojik Bölüm Cilt 2

Teşekkür

Bu yayın çok sayıda kişinin katkısıyla hayata geçmiştir. Aşağıda adları verilen şahıslara minnettar olduğumuzu ifade etmek isteriz.

Araştırma aşamasında gösterdikleri çok değerli yardımları için AHDR stajyerleri Ioli Nicolaou ve Jónatas Cleto ile Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği'nin sayfasında bulunan destek materyallerinin hazırlanmasında gösterdikleri çaba için Şenel Kim ve Elias Kania'ya çok teşekkür ederiz.

Katıldıkları danışma toplantıları sırasında ortaya koydukları fikir, öneri ve yardım için değerli öğretmen arkadaşlarımız Agathi Savva, Ahmet Karaoğulları, Angela Ioannou, Antonis Tinis, Ayten Aktoprak, Chara Makriyianni, Cleo Flourentzou, Georgia Skordi Siammouti, Gülçin Keleşzade, Demetra Sheli, Demetra Socratous, Hande Cumaoğulları, Jülin Aksoy, Koral Özkoraltay, Kyriakos Kyriakou, Lambros Lambrou, Loukas Nikolaou, Marielen Andreou, Marios Antoniou, Mustafa Oygar, Myria Georgiou, Myria Constantinidou, Natalia Kyriakide, Nügen Duru, Oya Akın, Sinem Akejder, Sultan Tütüncüoğlu, Theopisti Panteli, Troodia Theodorou, Vera Tachmazian ve Zuhal Mustafaoğulları'na minnettar olduğumuzu belirtmek isteriz.

Belirli bölümlerin araştırma süreçlerinde bize yardımcı olan Aliye Menteş, Andri Tsiouti, Antigoni Polyniki, Antonis Kourras, Chryso Kola, Costakis Panteli, Dimitris Koumoullis, Erdoğan Kavaz, Georgia Skordi Siammouti, Giannoula Panteli, Gül İnanç, Hasan Siber, Lefki Lambrou, Margarita Kola, Marilena Kyriakou, Michalis Stavrinos, Nihat Ağdaç, Nurtane Karagil, Okan Dağlı, Serdar Atai, Serpil Biro, Susanna Baguilat, Vijdan Şengör, Zerrin Kabaoğlu ve VOIS Cyprus'a teşekkür ederiz.

AHDR Yönetim Kurulu üyeleri Alessandro Camiz, Alev Tuğberk, Burak Maviş, Constantinos Constantinou, Hale Silifkeli, Kyriakos Pachoulides, Maria Zeniou, Marios Epaminondas ve Süleyman Gelener ile AHDR ekibinden Özge Özoğul ve Yaprak Parlan'a bu yayının hazırlanma sürecindeki farklı aşamalarda verdikleri değerli destek için minnettarız.

Son olarak da AHDR dostları Eliza Kozakou, Erbay Akansoy, Lukas Perikleous ve Mehmetcan Soyluoğlu'na sundukları danışmanlık desteği için teşekkürlerimizi sunarız.

Önsöz

Bu yayını Kıbrıs ve ötesine sunmaktan büyük bir mutluluk ve onur duyuyoruz. Ortaya çıkan ürün, alanında uzman, işine tutkuyla bağlı bir yazar ekibinin çalışmasının sonucudur. Ekip, yayını hazırlarken sadece konunun teorik kısmını değil, aynı zamanda çeşitli toplumdan, farklı kademelerde ve farklı disiplinlerde çalışan çok sayıda eğitimcinin fikirlerini, önerilerini ve endişelerini de dikkate almıştır. Uygulanan bu yöntem sayesinde, yayın, hem metodolojik hem de uygulanabilirlik açısından sağlam temellere oturmuştur. Bu kaynağın, Kıbrıs'ta yaşayan genç nesiller yararına, öğretmenler, öğretmen eğitimcileri ve farklı disiplinlerden daha geniş bir eğitimci kitlesi tarafından eşsiz bir kaynak olarak kullanılmasını içtenlikle umuyoruz.

"Kıbrıs: Duvarsız Bir Sınıf", Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği (AHDR) tarafından kurulan ve pedagojiyi merkeze alan bir yaklaşımın devamı niteliğindeki uygulamayı bir adım daha ileri götürmektedir. Yayında, tarih eğitiminin merkezi rolü korunurken, çağdaş bilimsel yaklaşımlar ve önemli uluslararası kuruluşların önerileri doğrultusunda disiplinlerarası bir yaklaşım benimsenmiştir. Böylelikle, tarihsel, coğrafi, sosyal, çevresel ve diğer konular karmaşıklıklarıyla ele alınabilir. Tüm sosyal çevrelerden öğrenciler, tarihteki önemli anların çağdaş gerçekliklerle iç içe geçtiği, çalışmayı cazip ve ilgi çekici hale getiren bir yolculuğa çıkar. Yayının öncülük ettiği bir başka unsur ise, incelenecek alanların Kıbrıs'ın tamamından seçilmesi ve adanın ortak bir öğrenme alanı olma potansiyelini vurgulamasıdır. Bu yayının temel amacı, Kıbrıslı öğretmenlere düzenledikleri eğitim gezilerinin verimini artırmalarına yardımcı olacak ek malzemelerle destek vermektir. Bu noktada, yayının pratik kullanımının ötesinde bölünme hatlarını aşan bir uygulama topluluğu yaratılması çabasını destekleyeceğini, basmakalıp inançları yıkacağını, öğrencilerin komplo teorilerine karşı dirençlerini artıracağını, eğitim aracılığıyla ve eğitimin bir parçası olarak hoşgörüsüzlüğü ele alıp eleştirel düşünmeyi geliştireceğini umuyoruz. Yayının bir diğer işlevi Kıbrıs'ta yaşayan toplumlar arasında ve içinde diyalog, iş birliği ve anlayışı ilerletmek için ilham kaynağı görevi görmesi olacaktır.

Alev Tuğberk ve Marios Epaminondas
AHDR Yönetim Kurulu Üyeleri

Giriş

Önemli alanlarla etkileşim için eğitim olanakları sunan "Kıbrıs: Duvarsız Bir Sınıf", Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği'nin (AHDR) eğitim programlarını disiplinler arası ve farklı temaları birlikte ele alan çalışmalarının bir devamı niteliğindedir.

Eğitim gezileri, sıklıkla gezi öncesi veya sonrası aktiviteleri gerçekleştirilmeden, çok fazla öğrenme sağlamayan ve sadece 'okul dışında bir gün' olmaktan öteye gidememiş bir anlayışla yapılmaktadır. Öğretmenin gezi düzenlenen konuya özel bir ilgisi olduğu veya alışılagelmiş uygulamaların dışına çıkan bir yaklaşıma sahip olduğu durumları bunun dışında tutmak gerekir. Burada, öğrencilerin Tarih disiplinini tek veya tamamen bir ulusal anlatı gibi algılamaları yerine farklı kanıtların, yaşamların ve yorumların içiçe geçtiği karmaşık bir dokuma olarak tanımalarına ve kavramsallaştırmalarına; aynı zamanda çevreye ilişkin görüşlerimizi yeniden şekillendiren çoklu etkileşimlerin değerlendirilmesi de dahil olmak üzere Coğrafya disiplinine de bağlama uygun bakış açıları ile bakmalarına yardımcı olmayı amaçlıyoruz. Öğrenciler, Tarih ve Coğrafya'nın insan yaşamına ve çevreye, ilişkilere ve toplumlara olan etkileri hakkında oluşturulan senaryolara cevap verirken, başka disiplinlere de aktarılabilen bilgi ve beceriler geliştirecek, eğitim gezilerinde sınıf dışında yüksek kaliteli ve yoğun bir öğrenme deneyimi edineceklerdir. Öğretmenleri kitabın içinde sunulan kaynakları şu an uyguladıkları öğretim programlarına dahil ederek kullanmaya ve uygun gördükleri takdirde hiç tereddüt etmeden öğrencilerinin ihtiyaçlarına göre uyarlamaya davet ediyoruz. Çok keyif alarak oluşturduğumuz bu yayını sizin de en az bizim kadar zevkle kullanacağınızı umuyoruz. Kitabın eğitim yoluyla adamızdaki duvarların yıkılması ve diyalog oluşturulması için bir platform yaratmasını diliyoruz.

Loizos Loukaidis
AHDR Direktörü

Pedagojik Bölüm:
Eğitim Gezilerinin Doğası ve Değeri

Eğitim Gezisi nedir?

Eğitim gezileri, öğrenenlerin eğitim personeli tarafından her zaman öğrenim gördükleri yerden öğrenme amacıyla başka bir yere götürüldükleri, önceden planlanmış etkinlikler anlamına gelir (Eğitim ve Beceriler Dairesi, 2006). Bu gezi kısa, günlük veya gidilen yerde kalınarak yapılan ziyaretleri kapsar ve okul yetkilileri ve diğer yetkililer tarafından belirlenen kurallar çerçevesinde yapılır.

Eğitim gezilerinin uluslararası literatürde, sınıf dışında öğrenme, açık havada öğrenme, saha çalışması, çalışma ziyaretleri ve saha gezileri gibi farklı tanımları vardır. Müzeler, galeriler, tarihi yerler ve bir dizi ziyaretçilerin ilgisini çekecek yer gibi tek veya birden fazla yerde gerçekleşebilirler. İlginç özelliklere sahip açık alanları, kırsal veya kentsel yerleri ziyaret etmeyi içerebilirler. Sahada gözlemlenebilecek veya çalışma için toplanabilecek kanıtlar, veri toplama ve sonuçların sunumu sırasında uygulanabilecek, geliştirilebilecek ve pekiştirilebilecek becerilerin çeşitliliğini belirleyecektir.

Yerinde öğrenme özellikle Tarih ve Coğrafya öğretiminde yaygın olsa da, yerel alanlara ve mekanlara odaklanmak, arkeoloji, mimarlık, sanat tarihi, etnoğrafya, coğrafya, jeoloji, miras ve müze çalışmaları, tarih, sosyoloji, jeofizik, etik, felsefe ve dünya dinleri gibi birçok akademik uzmanlıktan yararlanmaya ve müfredat konu engellerini ortadan kaldırmaya da yarayabilir. Dikkatle yönetilen bazı geziler, çatışma ve çatışma çözümü, barış çalışmaları, kimlik, anma ve hafızalaştırma çalışmalarına da yardımcı olabilir (Örneğin bkz. Corrymeela, 2015).

Öğrenme Çıktıları

Yerleşim yerlerine veya insan yapımı alanlara yapılan eğitim gezileri sırasında sınıfın dışında öğrenmek, öğrencilere sınıfta elde edilemeyen bir deneyim sunar. Öğrenciler, yerle ve yerin mekansal ilişkileri ve fiziksel özellikleriyle doğrudan, yüz yüze bir deneyim kazanırlar. Çalıştıkları yerde arazi kullanımı, insan varlığı, değişim ve süreklilik kanıtlarını dikkate alabilecekleri ortamlarda bulunurlar. Okul dışı ortamlarda öğrenme aynı zamanda bilişsel, duyuşsal ve sosyal becerilerin gelişimi için fırsatlar sunarak öğrencilerin bir konuya yönelik motivasyon, merak, ilgi ve tutumlarının artmasına katkıda bulunur (DeWitt ve Storksdieck, 2008). Eğitim gezilerinin sunduğu olanakları aşağıda ayrıntılı olarak görebilirsiniz:

- bir yeri tek veya disiplinlerarası bir yaklaşımla inceleyen bir çalışma yerine getirmek ve bir mekanı ve çevresini keşfetmek,
- bölgenin günümüzdeki veya geçmişte belirli bir zaman içerisindeki belirli bir özelliğine odaklanmak;
- soruları cevaplamak ve probleme dayalı senaryoları çözmek için kanıt aramak;
- merak ve ilgi uyandırmak;
- çalışma yapmak, araştırmak, sunmak ve bulguları aktarmak için uygun araçları ve teknolojiyi kullanmak;
- bireysel ve takım olarak çalışmak;
- bir saha ziyareti gerçekleştirerek fiziksel ve tarihi çevreyi deneyimlemek;
- yerel, ulusal ve bölgesel tarih ile Kıbrıs ve çevre ile ilgili temel konuları araştırmak;
- verileri bireysel çalışma ve masa başı ile internet araştırması yoluyla toplamak ve ele almak;
- çıkarımlar yapmak ve tümdengelimli akıl yürütmeyi geliştirmek;
- bilgiyi tartışmak ve değerlendirmek, teoriler geliştirmek ve ölçmek, ikna edici metinler ve değerlendirme ve analitik çözümleme nitelikli raporlar oluşturmak;
- belirli bir yer ve veriler ile ilgili olarak temel bilgileri ve kavramsal anlayışı geliştirmek;
- bazı tarihsel kanıtların parça parça olması nedeniyle bazı teorilerin geçici ve belirli koşullara bağlı olabileceğini kabul ederek insanlar ve yerlerle ilgili karmaşık bir anlayış geliştirmek;
- yerel peyzajı, mimarisini, özelliklerini ve üzerinde yaşayan toplulukları tanımlamaya ilişkin uzman ve teknik dilin öğeleri hakkında anlayış geliştirmek;
- yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası olayları ve bunların özelliklerini, genel eğilimlerini ve süreçlerini birbirine bağlamak;
- zor, çekişmeli ve hassas konuları göz önünde bulundurarak bunlara yanıt vermek ve başkalarının bakış açılarını dinlerken ve saygı gösterirken bilgiye dayanan fikirler oluşturmak;
- benlik, kimlik, ötekilik, varolma ve yokluğun tartışılması için güvenli bir alan yaratmak;
- Kıbrıs'ın yüzyıllar boyunca süregelen çok kültürlü zengin tarihini keşfetmek ve Kıbrıslı nüfusun zaman içerisindeki çeşitliliği hakkında bilgi geliştirmek;

Eğitim Gezilerini Öğretim Programları üzerine Temellendirmek

Eğitim Gezilerine Yönelik Uluslararası Bakış Açıları

Eğitim üzerine çalışan önde gelen uluslararası kuruluşlar, insan, yer ve yerel çevre çalışmalarını, gençlerin kimlikleri, empati ve çeşitliliği keşfetmelerine ve bunlara değer vermelerine yardımcı olan çok değerli unsurlar olarak tanımlamaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) tarihsel anlatıların kültürel mirasın önemli unsurları olduğu ve kolektif kimliği keşfetmede ve birbiriyle çelişkili yorumların incelenmesinde belirleyici bir rol oynadığına dikkat çekmektedir (BM, 2020). Ayrıca Avrupa Konseyi yer ve insanlar hakkında bilgi edinmenin çok önemli olduğunu vurgulamaktadır:

> "Tarih öğretimi, çatışma altında olan ve çatışma sonrası bölgelerde barış ve uzlaşmayı desteklemenin yanı sıra göç ve değişen nufüs yapısı gibi kavramlarla uğraşırken hoşgörü ve anlayışı desteklemek için bir araç olabilir" (Avrupa Konseyi, Parlamento Meclisi, 2009).

Barış eğitiminde de dikkatle seçilmiş yerlere yapılacak eğitim gezileri kimlik, yer ve yerel çevre kavramlarını keşfetmek için, özellikle zor ve hassas durumlarda başkalarının bakış açısını anlama becerisi olan *çoklu bakış açılarına* değer verme becerisi ile katılmasak bile başkalarının düşünce, his ve gerekçelerini anlama becerisi olan *empati* becerisini geliştirmeye yardımcı olmak için kullanılabilir. Belirli yerler, insanlar ve alanlarla ilgili çalışmalar, geçmişe ve bugüne bir pencere açılmasına izin verirken aynı zamanda ana akım müfredatta her zaman yer almayan hikayelerin dahil edilmesine olanak sağlar. Birleşmiş Milletler'in kültürel haklar ve kültürel miras Özel Raportörü Prof. Farida Shaheed, okul müfredatının "bir ülkede yaşayan herkesin anlatılarını içermesi gerektiği" çağrısında bulunuyor (BM, 2020). Avrupa Konseyi ayrıca aşağıda belirtilenlerin değerine de vurgu yapmaktadır:

> "[…] kültürel farklılıkları kabul ederken […] bireylerin ve grupların […] toplumların tarihini nasıl şekillendirdikleri üzerine düşünmek; […] farklı kültürel, dini ve etnik geçmişlerin toplumlarda genellikle uzun süredir var olduğunun farkına varma; (ve) hem 'öteki'nin hem de kendimizin çoklu kimliğine değer verme" (Avrupa Konseyi, 2020:9)

Çatışma sonrası devletleri incelemede ve çok toplumlu ortamlarda çalışma konusundaki kapsamlı deneyimlerinin sonucunda Avrupa Tarih Eğitimcileri Birliği (EuroClio), tarih eğitiminin çoklu bakışaçıları geliştirme ve çeşitliliğe tolerans göstermede çok önemli sonuçları olduğu konusunda aynı görüşe sahiptir (www.euroclio.eu). EUROCLIO websitesinde, ortak tarihler konusunda çok toplumlu ve iki toplumlu çalışmalar için vaka çalışmaları olarak kullanılabilecek çeşitli yardımcı kaynaklar bulunmaktadır. Bu vaka çalışmaları, genellikle hassas ya da çekişmeli alanlar konusunda iki toplumlu veya çok toplumlu diyalog başlatmanın bir yolu olarak sosyal tarihe odaklanmaktadır.

UNESCO (2016), çocuk ve gençlerin kendi öğrenmeleri için konuların alakalı olmalarını görmek ve kişisel olarak söz sahibi olmak istediklerini ve "yoğun gerçek"lere dayalı pasif öğrenme ile öğrenmeye yabancılaşabileceklerini belirtmektedir. Bu nedenle, aktif öğrenme, katılım ve ilgi düzeyini artıran herhangi bir yaklaşım memnuniyetle karşılanmalıdır. Bu çalışmalardan bazıları hassastır ve *hatırlama, hassas konular, yanlış anlamalar, önyargı* ve *çevrimiçi güvenlik* ile ilgili sorunlar bu yayının 2. Cildinin Pedagojik Bölümü'nde tartışılacaktır.

Kıbrıs Öğretim Programlarında Eğitim Gezileri

Çeşitli tarihsel faktörler, adada yaşayan en büyük iki toplumun, farklı eğitim politikaları, öncelikleri, içerikleri, yöntemleri ve eğitim gezilerine farklı yaklaşımları olan iki farklı eğitim sistemi geliştirmesine yol açmıştır. Kıbrıs Rum toplumunda, Tarih Eğitimi müfredatı, müze, anıt ve tarihi veya arkeolojik öneme sahip yerlere ziyaretler için eğitim düzeyine bağlı olarak okul yılı başına 2-6 öğretim saati önermektedir (KCMEB, 2019b). Mavroskoufis (2005, Louis ve diğerleri, 2012) geçmişe ait somut kalıntıların, alanların ve anıtların "tarihsel düşünce ve bilinçle birlikte araştırma, keşif, aktif ve deneyimsel öğrenmeyi" teşvik ettiğini belirtmektedir. Coğrafya müfredatında, uzamsal düşüncenin gelişimini desteklemek için alan çalışması tavsiye edilirken, Sanat ve Edebiyat müfredatı ise kültürel miras ve çevreden bahsetmektedir (KCMEB, 2017; 2019a; 2019c). Kıbrıs Türk müfredatında, saha gezileri bir beceri ve bilgi oluşturma aracı olarak görülmekte ve farklı kültürlerin etkisini keşfetmek ve kültürel ve coğrafi mirası tanımak ve korumak, geçmişi değerlendirmek, farklı bakış açılarını görmek ve barış ile demokrasi kültürünü içselleştirmek için kullanılabileceğini öngörmektedir (Kıbrıs Türk Eğitim Ofisi, 2018a; 2018b). Kıbrıs Türk ders kitaplarında tarih, dini ve ekonomik faaliyetlerle bağlantılı ve geziler için uygun çok çeşitli Kıbrıs'a özgün yerlerden bahsedilmektedir.

Eğitim Gezileri sırasında Bilgi ve Beceri Geliştirme

Eğitim gezileri, öğrencilerin Tarih ve Coğrafya alanındaki temel bilgi ve becerilerini ve bu disiplinlerin ikincil kavramlar çerçevesinin doğası hakkındaki farkındalıklarını geliştirmek için fırsatlar sağlar:

- *temel bilgi*, bir bilgi dalının içeriği veya gerçekleri bütünüdür;
- *ikincil* veya *yöntemsel kavramlar*, aşağıdaki şekilde gösterildiği gibi, bir disiplinin içeriğinin açıklamasını düzenlemek için kullanılan kavramlardır.

Okul tarihi öğretimini bir disiplin veya bir bilgi dalı olarak kavramsallaştırma hareketi 1970'lerde İngiltere'de başladı ve o zamandan beri başka yerlerde tarih eğitimini şekillendirmede etkili oldu (Örneğin bkz. Philippou ve Makriyianni, 2004; Seixas, 2020). Tarih disiplinine olan yaklaşım, tarihi bir 'büyük anlatı' olarak değerlendirmekten uzaklaştı.

Okulda öğretilen tarihin yerel, ulusal, bölgesel ve küresel tarihin ne kadarını kapsayacağı konusunda tartışmalar olmasına rağmen, temel tarih bilgisi fikri tarih eğitiminin merkezi olarak nerdeyse evrensel düzeyde kabul edilmektedir. Temel bilgi, bilgi dağarcığı ile doğrudan ilişkili *birinci dereceden disiplinle ilgili* kavramları içerir. Tarih disiplininde bu, parlamento, hükümet, monarşi, imparatorluk, devrim vb. gibi birincil kavramları içerir. İkincil sayılan kavramlar tarih eğitimi teorisyenleri arasında da tartışılmaktadır; ancak birçok ülkede gençlerin tarihin doğası hakkında düşünmeye nasıl teşvik edileceğini düzenlemenin ana sorgusu haline gelmiştir. İkincil kavramlar, *disipliner bir yaklaşım* olarak tarihin doğasına ve tarih anlatımına hangi *bakış açılarıyla* yaklaşıldığına atıfta bulunur. Farklı ulusal eğitim sistemlerinde, öğretim programlarında hangi ikincil kavramların vurgulanması gerektiği konusunda ve milli, bölgesel ve uluslararası tarih dengesiyle hangi beceri ve kavramlara odaklanılması gerektiği konusunda fikir uyuşmazlıkları devam etmektedir (Macintyre ve Clark, 2004).

Tarih (üstteki kutular) **ve Coğrafya** (alttaki kutular) **için İkincil Kavramlar**

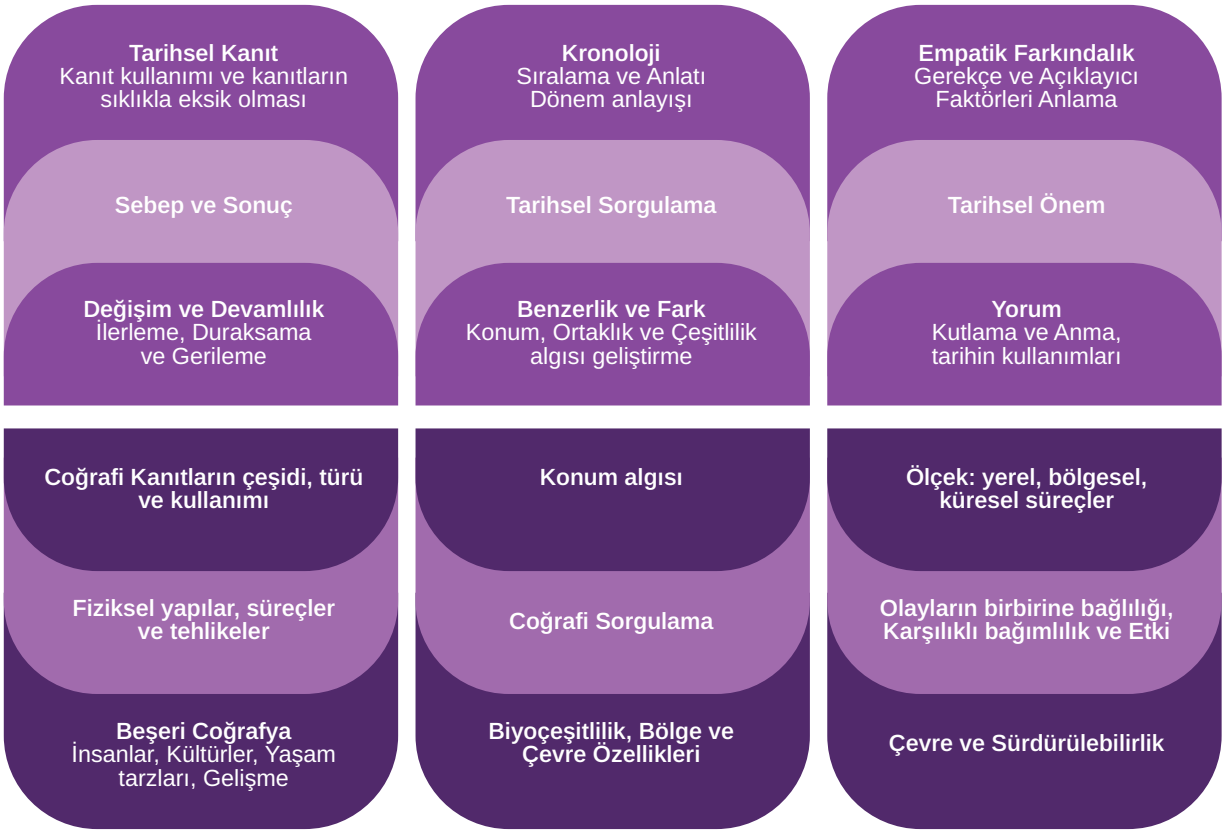

İkincil tarih kavramları neden önemlidir?

İkincil kavramlar, tarihte neler olduğunu açıklamanın yapı taşlarını oluşturur ve şunları içerir:

Kronoloji: Bu, hem temel tarih bilgisi hem de kendi başına ikincil bir kavram olarak kabul edilir. Zaman kavramını, olayların sırasını ve gerçekte ne olduğunu kapsar. Kronoloji algısını geliştirmek, aynı zamanda tarihsel bir dönemin temel özelliklerini anlamak anlamına da gelir. Belirli bir alanı incelerken, olayların meydana geldiği tarihi dönem veya dönemlerini bilmek, bu olaylardaki bağlam, etkenler ve etkisi olan olay ve insanlarla ilgili bir fikir edinmeye yardımcı olacaktır. Olayların sırasının belirlenmesi gerekecektir.

Tarihsel Önem: Tarihçiler, arşivciler ve yorumcular, herhangi bir tarihsel dönemde neyin önemli olduğu konusunda yargılarda bulunurlar. Bu yargılar, tarihsel kayıt için neyin kullanılacağını veya 'tarihler' olarak adlandırılan özetlere neyin dahil edileceğini belirler. Önem için öngörülen kriterler geçmişle ilgili bilgilerin önemi hakkında düşünmelerini sağlar. Göreceli önem, geçmişi tanımlamak ve analiz etmek için en iyi örneklerin seçilmesine ve önemsiz şeylerin bir kenara bırakılmasına izin verir. Bir bölgenin ve öğelerinin önemini düşünmek, önemi tartmak anlamına gelir.

Sebep ve Sonuç: Geçmişi anlamlandırmak, insanlar ile insan gruplarının eylemlerinin, olayların veya doğal süreçlerin nedenlerine ve sonuçlarına bakmak anlamına gelir. Nedensellik, zamansal bir lensten olayları kısa, orta ve uzun vadede tetikleyen nedenler olarak incelenebilir. Gelişmelerin hızını veya olayların seyrini değiştiren ekonomik, çevresel, askeri, politik, dini veya sosyal ve benzeri açılardan da incelenebilir. Bir alan çalışmasında, "Birşey neden oldu ve neyle sonuçlandı?" ve "gerekçeler neydi?" gibi sorular yöneltilebilir.

Değişim ve Süreklilik, Benzerlik ve Farklılık: Değişimin varlığı veya yokluğu, bize bir toplumun ilerleme, duraksama veya gerileme sürecinde olup olmadığıyla ilgili önemli ipuçları verebilir. Yine değişimin ne kadar hızlı veya yavaş olduğu, istikrar ve sürekliliğin ne kadar uzun olduğu ve bunların olumlu olup olmadığı konusunda zamansal bir hesaplama yapmamıza yardımcı olabilir. Örneğin, kapitalizm olgusu birkaç yüzyıldır büyük ölçüde sorgulanmamış ve çevresel ve sosyal adalet üzerine endişeler pazarların ve tüketim kültürünün yayılmasının sonlandırılması çağrılarına yol açmaya başlamıştır. Benzerlik ve farklılık konuları, genellikle değişim kavramının içinde değerlendirilir, ancak farklı eğilimler ve dönemler arasında bağlantı kurma yeteneği genellikle daha güçlü tarihsel bilgi ve kavramsal düşüncenin kanıtı olarak görülür. Bir alanda değişim ve sürekliliği incelemek, olayların insanları ve yeri nasıl etkilediğini değerlendirmemize yardımcı olur.

Değişim ve Süreklilik Kavramını açıklamaya ilişkin faktörler:

Diyagramın iç kısmı (değişimin nedenleri), değişime yardımcı olan veya değişimi engelleyen etkenleri gösterir. Dış halka ise değişimin daha genel kapsayıcı olgu ve kategorilerini gösterir. Bunlar, değişime neyin sebep ve engel olduğuyla ilgili konuşabilmenize yardımcı olacak bir dil kullanmanıza olanak sağlar. Öğrenciler bu faktörlere aşina olduklarında, nedensellik ve sonucu daha ileri bir düzeyde açıklamaya başlayabilirler.

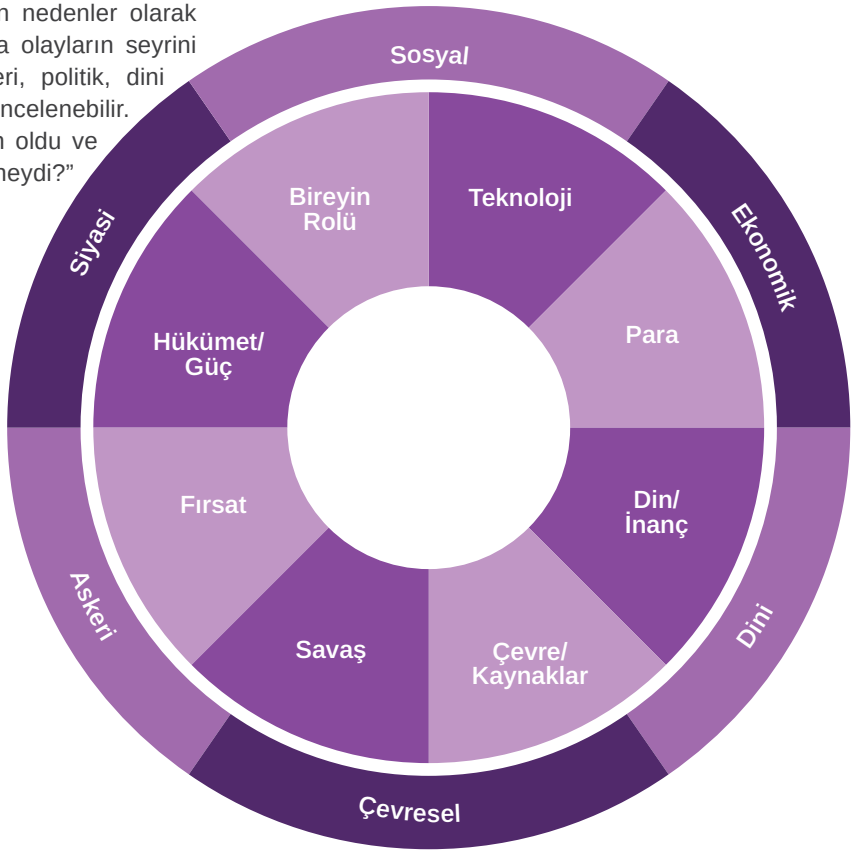

DEĞİŞİM TÜRLERİ VE SEBEPLERİ

Tarihsel Yorumlama: Bu kavram birkaç şekilde yorumlanabilir ve yorumlar arasında ayrım yapmak önemlidir. Öncelikle yorumlar, tarihler, açıklamalar ve analizler dahil olmak üzere geçmişi açıklamaya ve analiz etmeye yönelik bilimsel girişimler olabilir. İkinci olarak, doğru bilgiye dayalı olabilen, ancak aynı şekilde efsane-tarih veya yanlış kanı, ulusal öz imge ve klişelere dayanan popüler veya kamusal bir tarih anlayışı anlamına da gelebilir. Üçüncüsü, yorumlama, geçmişi deneyim (canlı tarihi yeniden oluşturma), eğitim (ziyaretçi noktaları) veya kâr elde etme amaçlı eğlence için kullanmanın bir yoludur. Tarihsel kurgu, dramalar ve Hollywood veya Bollywood sineması veya TV şovları gerçeklere dayanabilir, ancak doğruluk garantisi yoktur.

Tarihsel Empati: Aynı fikirde olunmadığı durumlarda bile inanç sistemi, gerekçe, görüş veya eylemleri anlamak için başkalarının geçmişte ya da günümüzdeki olası düşünce sistemlerini, duygu, gerekçelerini ve eylemlerini kavrama becerisidir. Empati bazen tartışılır ve şüpheli görüşlere yer vermeye teşvik eden sempatiyle birleştirilir. Bir diktatörün dış politika konusundaki niyetini anlamak, onun eylemlerini açıklar ancak eylemlerin veya niyetlerin onaylandığı anlamına gelmez. Burada empati, başka zamanlardan, geçmişlerden, topluluklardan, inançlardan, dillerden veya politik gruplardan insanların nasıl düşünmüş ve hareket etmiş olabileceklerine bakmanın bir yoludur. Başkalarının dünyaya bakış açılarına ve tepkilerine dair bir bilgi olan **çoklu bakış açısına** ulaşmanın bir parçasını oluşturur.

Çeşitlilik: Bazı yorumcular (örneğin 2000'lerin başında İngiltere'deki tarih eğitimi müfredatında) bunun ikincil bir kavram olup olmadığı konusunda anlaşmazlığa düşmüşlerdir. Bu olan biten olaylarda tekdüzelikten ziyade çeşitlilik olduğunu bilmekle ilgilidir. Örneğin, onsekizinci yüzyıl kasabaları aynı değildi, tüm çiftçiler aynı düşünmüyordu, tüm Budistler her konuda aynı fikirde değillerdi. Çeşitliliğe bakmak, sosyal sınıf ve göreceli zenginlik, bölge, etnik köken, dil, cinsiyet ve cinsellik, engellilik hakkında düşünmek anlamına gelir. Dolayısıyla çeşitliliği düşünmek, benzerlik ve farklılık hakkında kafa yormak, farklılığın geçmişte ve günümüzde insanlar ve olaylar üzerinde nasıl belirleyici etkileri olduğunu düşünmek anlamına gelir.

İkincil Kavramlar ve Tarihin Doğası Hakkında Farkındalık Geliştirmek için Senaryo Kullanımı

Ziyaret edilecek her alan için modüller, tanımlanan alan ile ilgili olarak çözülmesi gereken bir sorun ortaya koyma, bir ürün oluşturma veya varolan bir zorluğa yanıt bulma amacıyla tasarlanmıştır. Öğretme ve öğrenme aktiviteleri, öğrencilerin tarihin doğasını ve tarihi kaynakların ne olduğunu anlamalarına yardımcı olmayı ve aşağıda verilen noktalara odaklanarak temel bilgiler oluştururken ikincil kavramları keşfetmelerini de amaçlamaktadır.

1. Tarihi kaynakların doğası, güçlü yönleri, riskleri ve kusurları:

Öğrencilerin, farklı kaynak türlerinin kendine özgü özellikleri, güçlü yanları ve zayıf yönleri olabileceğini anlamaları gerekir. Bunları öğrendikten sonra, geçmişe ait kaynakların kullanışlılık ve güvenilirliklerini göz önünde bulundurma konusunda donanımlı olurlar. Bazı şeyler kasıtlı olarak insanlarda fikir oluşturmak ve onları etkilemek için yapılır. Bir kaynağın hazırlanmasındaki niyet her zaman açık olmayabiliir ve bu konuda daima dikkatli olmakta yarar vardır. Örneğin, özel belgelerin muhtemelen hiçbir zaman halka açıklanmayacağı ya da tartışma konusu olmayacağını bilmek, onları anında güvenilir veya kullanışlı kılmaz. Bu nedenle, kaynağı yaratan kişi veya kişilerin amacı dikkate alınmalıdır.

2. Birincil ve ikincil kanıtlar arasındaki fark:

Birincil kanıt, tarihin belirli bir döneminde oluşturulur. Daha sonra gerçekleşen açıklamalar, yorumlar ve bilimsel tartışmalar ve açıklamalar ikincil kanıt olarak sınıflandırılır.

3. Güvenirlik ve kullanılabilirlik:

Kaynakları ele alırken, bir kaynakta şüpheli veya güvensizliğe yol açan kanıtların olması, bu kaynakların işlevsiz olduğu anlamına gelmediğini görmeleri için öğrencilere yardım edilmesi gerekir. Güvenilir olmayan kaynaklar, doğruluktan sapmaları veya önyargıları nedeniyle oldukça bilgilendirici olabilir. Daha az kapsamlı bir düşünme tarzı menşe (köken) ile özgünlük arasında bağlantı kurabilir ve orada bulunduğundan görgü tanığının anlatımının en doğru kaynak olduğunu ya da o döneme ait olduğundan birincil kaynakların en iyi kaynak olabileceğini düşünebilir Daha ileri düzeyde düşünebilen biri, kaynağın faydası ve güvenilirliği ile içeriği, menşei (kökeni) ve doğası arasında ilişki kurabilir. Kasıtlı veya kasıtsız önyargıların aydınlatıcı olabileceğini ve materyallerin yaygın dağıtım için tasarlanmış olabileceğini veya olmayabileceğini ve bunun kullanım şeklimizi değiştirebileceğini anlayacaktır. Aynı şekilde, öğrencilerin daha sonra yapılmış çalışmaların yanlı veya tarafsız, doğru veya değerli olmayabileceğini fark edecek şekilde büyümelerini istiyoruz. Akademik ve dengeli bir açıklama, partizan bir versiyon, populist bir açıklama veya eğlendirmeyi amaçlayan bir yorum, dönemin tutumlarını, geçmişin önyargılarını veya tarihsel kayıtların eksik doğasını göstermede çok yardımcı olabilir (Marwick, 1970).

Öğrencilerin eksik veya hatalı kanıtlarla başa çıkmayı öğrenmeleri gerekir. Herhangi bir kaynağın, bir zaman diliminin bir parçasını kapsadığını anlamalarına yardımcı olunmalıdır. Aşağıdaki şekilde, bir mutluluk anının bozulmasının hemen öncesinde bir fotoğraf çekiliyor. Bir fotoğraf her zaman her şeyi yakalamaz ve ayrıca manipüle edilebilir. Bir anlık görüntü, yanlış bilgilendirmeye yol açabilir veya önemli bir kanıt olarak kullanılamaz hale gelebilir. Başka görseller ise ikna etmek, basmakalıp yargıları sürdürmek, duyguları tetiklemek veya yalan söylemek için tasarlanabileceğinden **menşei** veya **köken** üzerinde dikkatli düşünülmesi gerekir.

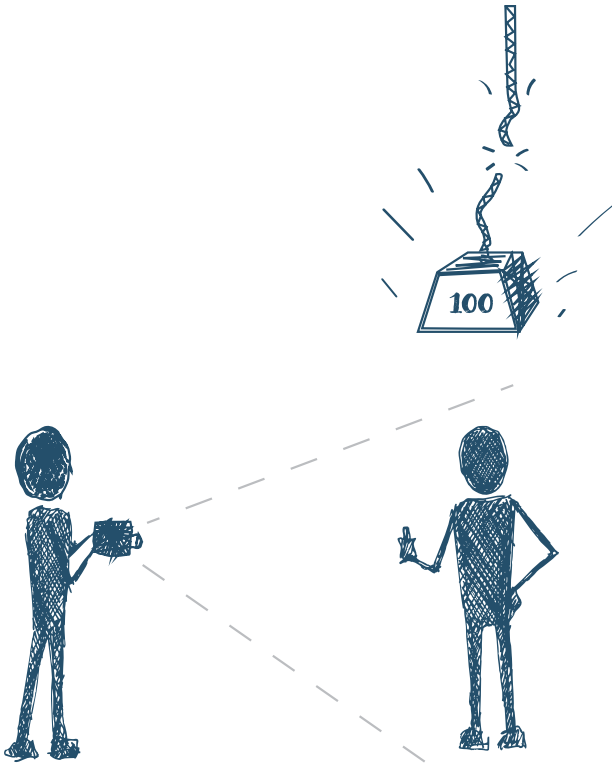

Hassas ve tartışmalı geçmişleri ele alırken planlamanın dikkatle yapılması ve tedbirli olunması gerekecektir. Bazı konuların ele alınması, güçlü tepkilerin verilmesine neden olur. Özellikle geçmişte veya günümüzde belirli bir görüşe veya konuya önem veren bir topluluğun tahrik edilmesine neden olur.

EuroClio sıklıkla yaptığı projelerde (yukarıya bakınız) bazen henüz hafızalarda taze acı olaylar ve bazen de toplumlararası gerilimleri besleyen mitlerden kaynaklanan belirsiz ihlâl veya çatışmalar gibi durumlar nedeniyle oluşan derin bölünmüşlükler arasında köprü kurmak ve travma ile başa çıkmak zorunda kalmıştır. Hassas geçmişlerle uğraşmanın zorlukları, bu yayının 2. cildinde daha kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

Neler kanıt olarak sayılır? Kullanım ve yararlılık açısından kanıt sayılan kaynakların sorgunuzla veya anahtar sorularınızla ilgili olması gerekmektedir. Görseller, metinler, objeler, canlı hafıza, canlı veya kaydedilmiş sözlü tarihin yanı sıra insanlar tarafından yaratılmış çevre ve bu çevrenin özellikleri gibi pek çok farklı kaynak türü vardır.

Metinler: elde yazılmış, basılmış veya dijitalleştirilmiş olabilir ve kurgusal veya kurgusal olmayan kitapları, gazete ve dergileri, mektup ve günlükleri, resmi kayıtlar ve kurum dökümanları gibi medya ürünlerini içermekle birlikte vasiyetname veya yasal belgeler gibi şahsi belgeleri de içerebilir. Genel olarak metin diye adlandırdığımız gruba konuşmalar, kayıtlı röportajlar ve sohbetlerin yanı sıra şarkılar da girer. Sözlü tarih üzerinde çalışmayla ilgili daha fazla bilgi 2. Cildin pedagojik bölümünde yer almaktadır.

Görseller: haritalar, planlar, resmî ve gayrı resmî nitelikte özel ve kurumlar tarafından çektirilmiş fotoğrafları, planlanmış veya anlık fotoğrafları içerebilir.

Nesneler ve tarihi eserler: giyim, ev eşyaları, çalışma aletleri ve araçların yanı sıra mimari ve sokak mobilyalarının temel unsurları (posta kutuları, lambalar, telefon kutuları ve kanal kapakları, tabelalar vb.) gibi geniş bir ürün yelpazesi ile ilgilidir. Bunların tamamı ekonomi, dinlenme, eğlence, kültürel faaliyetler ya da teknolojinin kanıtlarıdır.

Hergün gördüğümüz ve çok haşır neşir olduğumuz için gündelik nesneler çoğu zaman neredeyse görünmez ve önemsiz hale gelir. Eğitim gezileri ve anahtar sorular, bu kaynakların her birine yeni bir gözle bakmamıza ve çevremizi yeni ve bilinçli bir bakış açısıyla sorgulamamıza neden olur.

Bu kaynakları nerede bulabilirim? Kaynakların çoğu kullanıma hazırdır ve ek materyaller dijital veya çevrimiçi olarak kütüphanelerde veya belge olarak birçok kütüphanede, arşivde, bilimsel çalışmalarda, kişisel ve özel koleksiyonlarda bulunabilir.

Pedagojik Konular ve Aktif Öğrenme

Bu kaynak birbirini izleyen derslerin öğrencilerden çözmeleri istenen bir dizi merak uyandıran Anahtar Soru etrafında yapılandırıldığı zaman çok etkili olduğu prensibine dayanmaktadır (Avrupa Konseyi, 2006). Daha fazla bilgi için EuroClio'nun (2017) Michael Riley ile gerçekleştirdiği söyleşiye (www.euroclio.eu) ve Riley'nin EuroClio websitesinde ve Avrupa Wergelan Merkezi'nde (EWC, 2020; Gollob, 2020) yer alan 'Tarihi Öğretme' makalelerine bakınız. Buradaki etkinliklerde, belirlenen alanın doğasını ve önemini keşfetmeleri, mekandaki değişiklik ve gelişmeyi saptamaları ve ilgi çekici bir çıktı üretmeleri istenir.

Araştırmalar, eğitim gezilerinin değerinin, gezinin yapısı, öğrencilerin saha hakkındaki ön bilgisi veya ilgileri ve kaliteli bir hazırlık ve izleme-sonlandırma sürecinin olması ya da olmaması gibi konular da dahil olmak üzere çeşitli faktörlerden etkilendiğini göstermektedir (DeWitt ve Storksdieck, 2008). Kısaca bir bilgilendirme ile başlamanızı öneririz. Bilgilendirmede bir problem çözme aktivitesi ve çözülecek görev olarak ele alacağınız senaryoyu ve ana soruları genel hatlarıyla açıklayınız. Ardından, paylaşılan kaynakları ve sizin eklemek istediğiniz diğer yararlı materyalleri kullanarak ders planlarındaki etkinlikleri gerçekleştirin. Yerinde eğitim gezisinden sonra, öğrencilerin fikirlerini bir araya getirmelerine ve senaryo ve anahtar soru tarafından ortaya konan zorluklara daha anlamlı bir çözüm oluşturmalarına yardımcı olacak, gezi sonrası aktiviteler ve önerilen son ürünün hazırlanması için zaman ayırın. Aktiviteleri, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına göre değiştirebilirsiniz. Çalışmalar ayrıca görev, zaman, beklenti, destek veya kaynaklara göre değiştirilebilir. Saha çalışması, öğrencilerde heyecan yaratacak, merak uyandıracak ve ilgilerini çekecek şekilde açıklanmalıdır. Böylece problem-çözme aktivitelerine veya senaryoya enerjiyle ve sorumluluk duygusuyla yaklaşmaya daha iyi motive olacaklardır. Yapılacak olan işin ne olduğu ve neden yapılması gerektiğinin üzerinden geçilmesinin arkasındaki teori üstbilişsel kavram olgusuna dayanmaktadır. Education Endowment Foundation'ın (Eğitim Vakfı) üstbilişsel olguların ve önceden öğrenme planı oluşturmanın katkısı üzerine yaptığı çalışma, etkin üst bilişsel stratejilerin öğrencilere hedef belirleme, ilerlemelerini izleme ve değerlendirmeyi öğretme yoluyla kendi öğrenmeleri hakkında düşünmelerini sağladığını ortaya koymaktadır (EEF, 2018).

Planlamaya bir bakış

Bu kaynaktaki her bir ders planı, bir Anahtar Soru ve Senaryo ile **öğrenme çıktılarını** içermektedir. Öğrenme çıktıları, aktivitenin başarılı olması durumunda öğrencilerin neyi veya ne yapmayı öğrenebileceklerini özetleyen aktif eylem ifadeleridir. Örnek olarak, öğrenciler temel bilgilerinin kapsamı ve derinliğini geliştirecek, önceden edindikleri bilgiler üzerine yenilerini ekleyebilecek, bir konu hakkında yeni bilgi edinebilecek ve ikincil kavramlarla ilgili farkındalık geliştirebilecektir. Tüm derslerin genel çerçevesi öğrencilerin beceriye dayalı çıktılar edinmesi için tasarlanmıştır. Örneğin, öğrenciler kanıtları irdeleyebilir ve değerlendirebilir; araştırmaya konu olan olguların doğruluğunu, güvenilirliğini ve değerini inceleyebilir; yorumları değerlendirebilir ve kaynak, sebep ve bağlamı göz önünde bulundurabilir; tümdengelimli, mantıklı, bilgiye dayalı çıkarımsal düşünme sergileyerek destekli yargılara ve sonuçlara varabilirken, bir iddiayı savunurken bilgilerin en önemlilerine ve muhakemeye (tümevarım) öncelik veren ikna edici argümanlar ortaya koyabilir.

Öğretme ve Öğrenme Etkinlikleri

Modüller, öğretmenlerin kara tahta başında konuşmasına odaklı öğretim yöntemi veya uzun açıklamalar yapması gereken yaklaşımlardan özellikle kaçınarak, öğrencilerin becerilerini geliştirmek için bir dizi farklı öğrenci odaklı aktivite yapmaya teşvik eden aktif öğrenmeyi desteklemektedir. Uygun durumlarda öğrenciler bilgi teknolojileri becerilerini kullanmalıdır; örnek olarak, bir dizi film karesinin veya bir hikayenin konusunun art arda çekilmiş fotoğraf kareleriyle ve hikayede ne olduğunu anlatan açıklayıcı metinle planlanacağı hikaye panosu tekniklerini kullanarak planlama yapmak gibi. Aynı şekilde, bir anlatı geliştiren **senaryo veya podcast hazırlama** yöntemi katılımcıların ilgisini çekmeye ve bilgiyi yenilikçi bir şekilde sunmaya olanak sağlar. Başka durumlarda, argümanları irdelemeye ve kanıtlanmış bir sonuca ulaşmaya yardımcı olmak için eldeki bilgilerin olumlu ve olumsuz özelliklerini gösterecek bir **avantajlar ve dezavantajlar çizelgesi** taslağı hazırlamak gibi yazılı görevler kullanılabilir.

Başarı Kriterleri

Her modül için ders planları, başarı kriterlerinin her dersin başında öğrencilerle tartışarak kararlaştırılması gerektiğini önermektedir. Bu, öğrencilerin anahtar soruyu ve senaryoyu veya belirlenen problem çözme görevini anlamalarını sağlar. Bu adım, başarılı bir şekilde oluşturulması durumunda, elde edilecek ürünün nasıl olabileceği konusunda bir fikir alışverişi başlatmanıza yardımcı olur. Bu adımla ayrıca, başarı kriterleri açık bir biçimde paylaşılacağından iyi bir sonuç elde etmek için öğrencilere, kendilerilerinin ve takımlarının yapması gerekenleri gösterecektir.

Yerinde Öğrenimi Yönetme

Saha çalışmasını planlama uygulamayla ilgili konuları göz önünde bulundurmayı gerektirir. Öğrenme etkinliklerinin düzenlenmesinin yanı sıra, zamanlamayı, hava durumunu ve gezide eşlik edecek sorumluları da göz önünde bulundurmak gerekir. Öğrencilerin uygun şekilde giyindiklerinden ve kendilerinden neler beklendiğini iyi anladıklarından emin olun. Örneğin dini binalar, müzeler ve arkeolojik alanlar gibi yerlerde sergilenmesi gereken uygun davranışların ne olması gerektiğini öğrencilerle tartışmak uygun olacaktır.

	SAHA ÇALIŞMASI İÇİN GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURMANIZ GEREKEN NOKTALAR	NOTLAR VE HATIRLATMALAR
1	Açık ve net eğitsel amaçlar belirleyin	
2	Ek bilgi toplayın ve konu hakkında bilginizi genişletin	
3	Önceden Planlama: alanı önceden ziyaret edin ve fotoğraf çekin	
4	Maliyetleri hesaplayın	
5	Okul müdürü ve yetkililerden onay alın	
6	Meslektaşların desteğini alın ve onlara bilgi verin	
7	Ulaşımı programlayın ve yer ayırın, gidilecek alanlarla iletişime geçin	
8	Materyalleri öğrencilerin ihtiyaçlarına göre deneyin, uyarlayın ve değişikliler yapın	
9	Öğrencileri hazırlayın ve heyecanlarını artırın	
10	Velileri bilgilendirin	
11	Gezi öncesi sınıfta gerçekleştirilecek aktiviteleri tamamlayın	
12	Zamanlama, sağlık ve güvenlik konularını ve diğer düzenlemeleri tekrar kontrol edin	
13	Öğrencilerin yanlarında getirecekleri eşyaları hatırlatın (Örneğin uygun ayakkabı, şapka, vs. gibi giysiler ve defter gibi)	
14	Saha çalışmasını gerçekleştirin	

Yerinde Öğrenme için Örnek Çalışmalar

İngilizce, Türkçe ve Yunanca olmak üzere iyi örneklerin bulunduğu kısa bir liste sunuyoruz. van Veldhuizen (2017), Hollanda'da müze ve kültürel miras bölgelerine yapılacak gezilerde kullanılabilecek ve İngilizce olarak detaylarını, avantaj ve dezavantajlarını, gezileri başarılı kılan faktörleri ve örnekleri de içeren on sekiz farklı öğretim yöntem ve tekniği önermiştir.

Nikonanou ve diğerleri (2015) genel giriş, teori bölümü, katılımcılar ve öğrenme üzerine tartışma gibi bölümleri de kapsayan müzelerde öğrenme ve müze uygulama örneklerinin analizi yapmışlardır. Özellikle 3. bölüm hikaye anlatısının incelenmesi, uzmanlarla söyleşiler, keşfetme yoluyla öğrenme, deneyimsel öğrenme, aktif öğrenme, yaratıcılık ve objelerin analizi ve incelemesini içermektedir.

Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği'nin (AHDR) (2011) *Eski Eserlerle Kıbrıs Tarihinin Araştırılması* adlı yayını, öğretmenlere, sınıflarda ve müzelerde öğrencilerin kendi tarihsel araştırmalarının kanıtı olarak eski eserleri kullanarak tarihi incelemelerine yönelik bir araştırma yaklaşımını sunmalarına yardımcı olmak için bir dizi ders planı ve ek kaynak sağlar. *Lefkoşa Sizi Çağırıyor* (AHDR, 2008), ortaokul öğrencilerinin çeşitli etkinlikler yoluyla Lefkoşa suriçindeki farklı mahalleleri keşfetmelerini sağlayan üç dilli kitapçıklar ve bir öğretmen kılavuzundan oluşur.

Referanslar

- AHDR, 2008. *Nicosia is Calling [Lefkoşa Sizi Çağırıyor]*. Lefkoşa:UNDP ACT. Erişim: < https://www.ahdr.info/our-work/supplementary-educational-materials>.
- AHDR, 2011. *Learning to investigate the history of Cyprus through artefacts [Eski Eserlerle Kıbrıs Tarihinin Araştırılması]*. Lefkoşa: UNDP ACT. Erişim: <www.ahdr.info>.
- CoE, 2006. *Multiperspectivity in Teaching and Learning History [Tarih Öğretiminde Çoklubakış Açıları]*. Strasbourg: Council of Europe.
- CoE, 2020. *Quality history education in the 21st century [21. yüzyılda kaliteli Tarih öğretimi]: Principles and guidelines.* Strasbourg: Council of Europe. Erişim: <https://rm.coe.int/prems-108118-gbr-2507-quality-history-education-web-21x21/16808eace7>.
- Corrymeela, 2015. *Legacies of Conflict [Çatışma Mirası]*. Erişim: <https://www.corrymeela.org/programmes/legacies-of-conflict>.
- DeWitt, J. and Storksdieck, M., 2008. A Short Review of School Field Trips: Key Findings from the Past and Implications for the Future [Kısa bir Okul Saha Gezisi İncelemesi: Geçmişten Bulgular ve Geleceğe Etkileri]. *Visitor Studies 11(2)*, pp. 181-197. Erişim: <https://doi.org/10.1080/10645570802355562>.
- EWC, 2020. *The European Wergeland Centre [Avrupa Wergeland Merkezi]*. Erişim: <https://theewc.org/>.
- EEF, 2018. *Metacognition and Self-regulated Learning [Üstbiliş ve Özyönlendirmeli Öğrenme]: A Guidance Report.* London: Education Endowment Foundation. Erişim: <https://educationendowmentfoundation.org.uk/tools/guidance-reports/metacognition-and-self-regulated-learning/>.
- EuroClio, 2015. *Helsingor Declaration [Helsingor Bidirgesi].* Joint response to the 17 March 2015 Declaration by the Education Ministers of the European Union entitled 'Promoting citizenship and the common values of freedom, tolerance and non-discrimination through education.' Paris, 17 March. Erişim: <https://www.euroclio.eu/wp-content/uploads/2019/07/EuroClio-Helsingor-Declaration-Response-to-EU-Paris-Declaration-2015.pdf>.
- EuroClio, 2017. *How the process of historical enquiry helps to make school history more accessible [Tarihsel sorgulama süreci okul Tarih dersinin nasıl daha erişilir olmasına yardım eder]* Erişim: <https://www.euroclio.eu/resource/how-the-process-of-historical-enquiry-helps-to-make-school-history-more-accessible/>.
- Gollob, R., 2020. *Experts for Learning in Practice: A manual for Mentors of Teacher Students [Uygulamalı Öğretim: Öğretmen Eğitimcileri için Elkitabı]*. Oslo and Zurich: European Wergeland Centre and Department IPE, Zurich University of Teacher Education. Erişim: <https://theewc.org/content/uploads/2020/10/handbook-english.pdf>.
- Department for Education and Skills, 2006. *Learning Outside the Classroom Manifesto [Sınıf dışında Öğrenme Manifestosu]*. Erişim: <https://www.lotc.org.uk/wp-content/uploads/2011/03/G1.-LOtC-Manifesto.pdf>.
- Louis, K., Sokratous, Y., Argyrou, C. and Kopatou, A., 2012. *Διδακτική Μεθοδολογία και Εφαρμογές στο Μάθημα της Ιστορίας, Βιβλίο Εκπαιδευτικού* [Öğretim Metodolojisi ve Tarih Dersine Uygulanması: Öğretmen Kitabı]. Ministry of Education and Culture: Lefkoşa. Erişim: <http://archeia.moec.gov.cy/sm/227/methodologia.pdf>.
- Marsden, W., 2001 *The School Textbook: Geography, History and Social Studies [Okul Ders Kitabı: Tarih ve Sosyal Bilgiler]*. Londra: Woburn
- Marwick, A., 1970. *The Nature of History [Tarihin Doğası]*. Londra: Macmillan.
- Mavroskoufis, D. K., 2005. *Αναζητώντας τα ίχνη της Ιστορίας: ιστοριογραφία, διδακτική μεθοδολογία και ιστορικές πηγές* [Tarihin İzlerini Arama: Tarih Yazımı, Didaktik Yöntemin Öğretilmesi ve Tarihsel Kaynaklar] Selanik: Kyriakidis Bros.
- MoEC, 2017. *Geography in the Secondary General Education Curriculum. Methodology – Geography Education [Ortaöğretimde Coğrafya Programı: Coğrafya Didaktiği]*. Erişim: <http://geom.schools.ac.cy/index.php/el/geografia/analytiko-programma>.
- MoEC. 2019a. *Art Education in Secondary General Education Curriculum: Success and Competence Indicators [Ortaöğretimde Sanat Eğitimi: Başarı ve Yeterlik Göstergeleri]*. Erişim: <http://eikam.schools.ac.cy/index.php/el/eikastika/eikastika-analytiko-programma>.
- MoEC. 2019b. *History in Secondary General Education Curriculum: Success and Competence Indicators [Ortaöğretimde Tarih Programı: Başarı ve Yeterlik Göstergeleri].* Erişim: <http://istom.schools.ac.cy/index.php/el/istoria/analytiko-programma>.

- MoEC. 2019c. *Literature in Secondary General Education Curriculum: Success and Competence Indicators. Ortaöğretimde Edebiyat Öğretimi: Başarı ve Yeterlik Göstergeleri]* Erişim: <http://logom.schools.ac.cy/index.php/el/logotechnia/analytiko-programma>.
- Nikonanou, N., Bounia, A., Filippoupoliti, A., Chourmouziade, A. and Giannoutsou, N., 2015. *Museum Learning and Experience in the 21st Century* Athens [21. yüzyıl Atina'sında Müzede Öğrenim ve Deneyim]: Association of Greek Academic Libraries. Erişim: <http://hdl.handle.net/11419/712>.
- Parliamentary Assembly CoE, 2009. *Recommendation 1880. History teaching in conflict and post-conflict areas [Tavsiye 1880.Çatışmalı ve Çatışma Sonrası bölgelerde Tarih eğitimi]*. Erişim: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=17765&lang=en#>.
- Perikleous, L. and Schemilt, D. eds., 2011. *The Future of the Past: Why History Education Matters [Geleceğin Geçmişi: Tarih Eğitimi Niçin Önemlidir?]* Lefkoşa: AHDR.
- Phillippou S. and Makriyianni C. eds., 2004. *What does it mean to think Historically? [Tarihsel Düşünme Ne Demektir?]* Lefkoşa: AHDR.
- Seixas, P., 2020. *Historical Thinking Concepts [Tarihsel Düşünme Kavramları]*. Erişim: <http://historicalthinking.ca/historical-thinking-concepts>.
- Smart, D., 2005. *Invisible, Steroetypes or Citizens? Visual Representations of Ethnic Minorities in English History Textbooks [Görünmezlik, Klişeler veya Vatandaşlar? Etnik Azınlıkların İngiliz Tarih Ders kitaplarındaki Görsel Temsiliyetleri]*. Bristol: University of the West of England.
- Kıbrıs Türk Eğitim Ofisi, 2018a. *Temel Eğitim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*, Erişim: <http://talimterbiye.mebnet.net/Ogretim%20Programlari/2018-2019/SosyalBilgiler.pdf>
- Kıbrıs Türk Eğitim Ofisi, 2018b. *Temel Eğitim Kıbrıs ve Kıbrıs Türk Tarihi Dersi Öğretim Programı*. Erişim: <http://talimterbiye.mebnet.net/Ogretim%20Programlari/2018-2019/KibrisTarihi.pdf> [Erişim tarihi 11 Ocak 2021].
- UNESCO, 2016. *The Global Education Monitoring Report [Küresel Eğitimi İzleme Raporu]*. Erişim: <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002457/245752e.pdf>
- UN, 2020. Historical Memorial Narratives [Tarihi Anıt Anlatıları]. Erişim: <https://www.ohchr.org/EN/Issues/CulturalRights/Pages/HistoricalMemorialNarratives.aspx>.
- van Veldhuizen, A., 2017. *Education toolkit: Methods and techniques from museum and heritage education [Eğitim Araç Kiti: Müze ve Kültürel Miras Eğitimi yöntem ve teknikleri]*. Utrecht : Stichting LCM. Erişim: <http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/ceca/Annual_Conference_Docs/2017-10-08_Education_toolkit_-_e-book_EN.pdf>.

BÖLÜM 0 Yerel Çalışmalar Araç kiti

0.1 Açıklamalı Yapı Çizimleri Oluşturma

Açıklamalı çizim veya diyagram, bir yapının temel özellikleri üzerine etiketlenmiş temsili bir şeklidir. Özellikleri gösteren etiketlere giden çizgilerin kesişmemesi ve karışıklığa neden olmaması için etiketlerin sırasını dikkate alın.

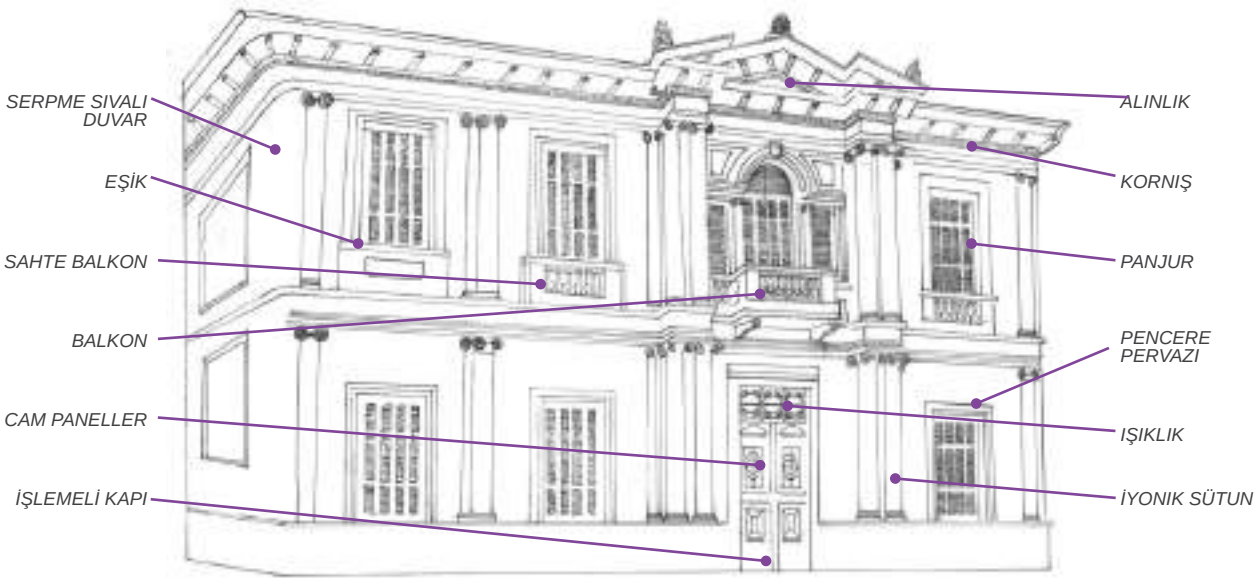

Yapım malzemeleri ve iş kalitesi ile ilgili notlar alın. Bunlar işlenmemiş taş, işlenmiş taş veya sıvayı (taş, tuğla veya tahtadan olabilecek duvar materyalleri üzerine çekilmiş alçı veya harç) içerebilir.

İşlenmiş taş, pürüzsüz bir yüzey elde etmek için bir duvar ustası tarafından işlendiği için daha pahalıdır. Bazen maliyeti düşürmek için taşın sadece görünen yüzeyi işlenir ve diğer her şey daha düşük kalitede bırakılır.

MOLOZ TAŞ DUVARLAR

SIVA UYGULAMASI

Binada herhangi bir zarar, çürüme veya yenileme çalışması olup olmadığını kontrol edin. Bu normalde gizli olan bazı özellikleri açığa çıkarabilir. Binanın ön tarafının genişliği, bina sahiplerinin zenginliğiyle ilgili bir işaret olabilir. Geniş ön cephelerin maliyeti yapım aşamasında daha fazla ince toprak kullanıldığından daha yüksektir. Orta Çağ arazileri bazen dar ön cepheleriyle ve yoldan uzayan bir şerit halinde ilerlemesi ile tanımlanabilir. Binaya yandan veya arkadan baktığınızda, başka neler ortaya çıkıyor? Bina ne kadar geriye uzanıyor?

Binanın kaç kat olduğuna dikkat edin. Bodrum veya kiler olup olmadığını dıştan gözlemlemeye çalışın. Çatı yapısına ve kullanılan malzemelere bakın, pencere şeklini ve tasarımını, kapı boyutlarını ve diğer ayrıntıları kontrol edin.

YÜZEYİ DAHA İYİ ŞEKİLLENDİREN DIŞ KENAR MOLOZ DOLGU

Kıbrıs'ın Geleneksel ve Yerel Kırsal Konutları

'Yerel yapılar' derken neyi kastediyoruz?

Mimarlık tarihçisi Brunskill (1971) *Illustrated Handbook of Vernacular Architecture* kitabında, yerel binaları, 19. yüzyılın ortasından önce inşa edilmiş mütevazi, düşük statülü, "sıradan kalitede" olan tipik ev ve ek yapılar, küçük ölçekli işletmeler (dükkanlar, üretim tesisleri) veya tarımla ilgili yapılar (çiftlikler, hangarlar, ahırlar, değirmenler) olarak tanımlar. Bu yapılar, ünlü mimarlar yerine düz inşaat işçileri tarafından vatandaşların çoğunluğu için inşa edilen oldukça yaygın olan günlük yapılardır.

Brunskill, R. W. 1971. *Handbook of Vernacular Architecture [Yerel Yapıların Mimarisi El Kitabı]*. Londra: Faber and Faber

Tek katlı konut

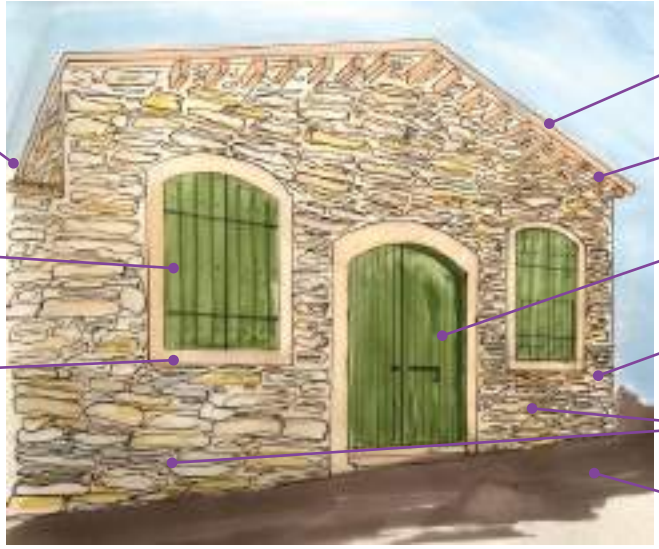

İki katlı konut

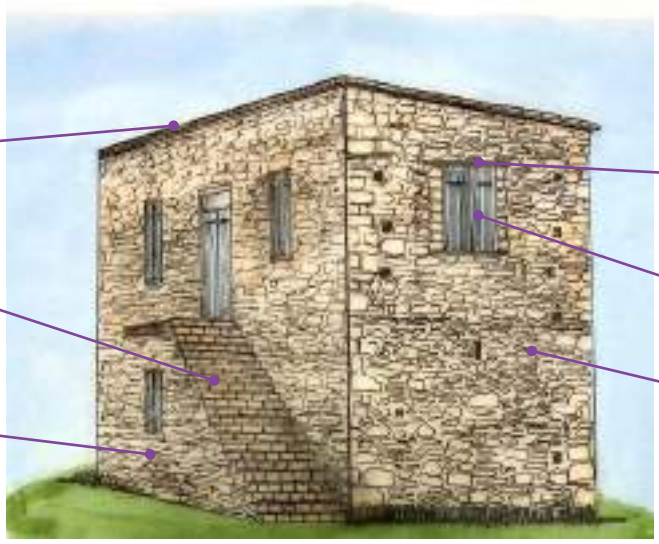

Bu iki katlı evlerde oturma odası üst katta yer alırken, alt kat diğer kullanım odaları için ayrılmıştır.

0.3 Neo-klasik Yapılar

Neo-klasik mimari, antik Yunan ve Roma döneminin çok görkemli ve yüksek statülü yapılarının bazı özelliklerini kopyalamıştır. 18. yüzyıldan beri Avrupa, Kuzey Amerika ve başka yerlerde yüksek statülü yapılarda kullanılmaktadır.

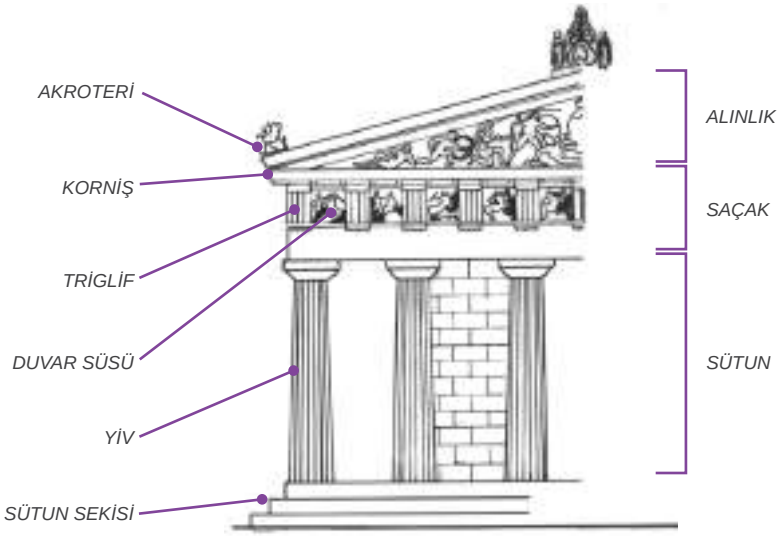

Lefkara'daki okul, Kıbrıs'ta neo-klasik tasarıma örnektir. 1920 yılında, Pano (Yukarı) Lefkara'nın merkezinde, aslen bir erkek okulu olarak inşa edilmişti. Geniş bir oyun alanına ve ön cephesinde çekici çit sınırlarına sahiptir. Yükseltilmiş ana girişi örten dört iyonik tarzda sütunun taşıdığı alınlığın en üst noktasına dekoratif demir işiyle desteklenmiş büyük bir saat yerleştirilmiştir. Giriş, sınıfların her iki taraftan simetrik bir şekilde yerleştirildiği merkezi bir lobiye açılır. Pencereler uzun ve dar olup, on veya on beş bölmeyi ayıran geniş cam çubuklar ve çekici dekoratif demirle süslenmiştir. Girişin arkasındaki camlı ana metal çift giriş kapısı, binanın genel hoş görüntüsüne katkıda bulunur.

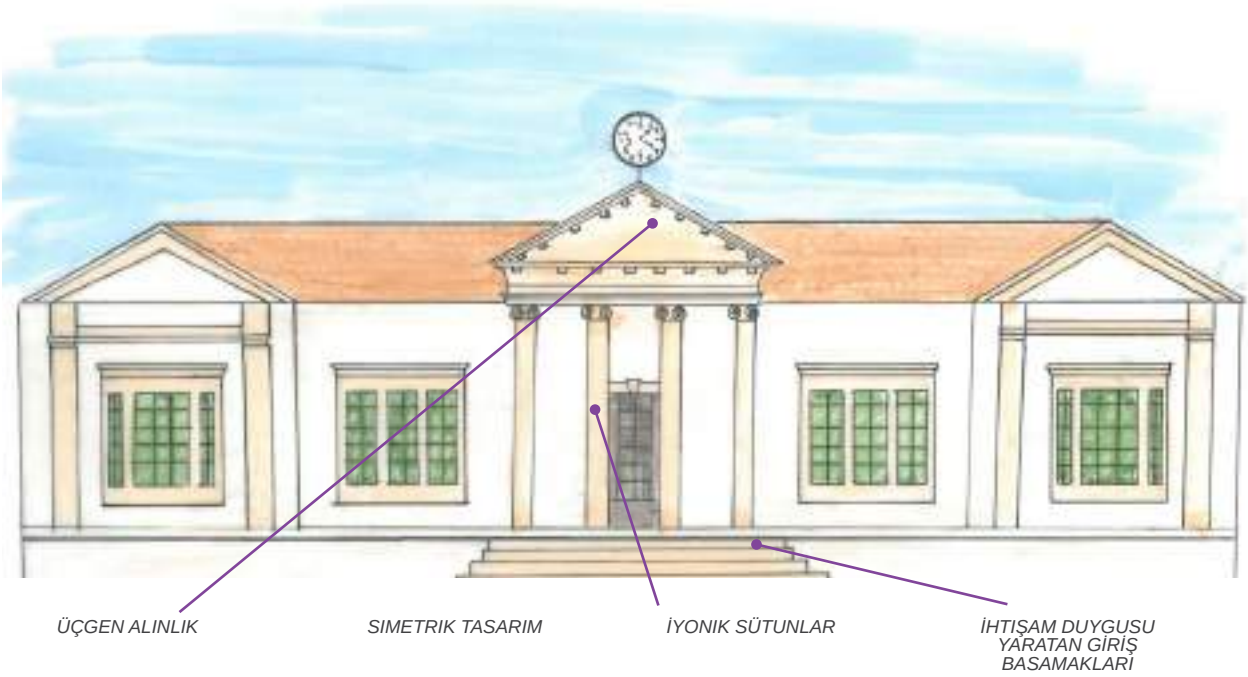

Yerleşim Planlarını Anlama ve Oluşturma

Planlar, bir binanın duvarlarını, giriş-çıkış noktalarını ve pencereler gibi açıklıklarını temsil ederler. Binanın şeklini ve işlevini belirtirler.

Bu örnekte (sağda) on dokuzuncu veya yirminci yüzyıla ait tipik bir Kıbrıs evinin zemin planı gösterilmektedir. Merkezi bir alandan çıkan yan odaları görebilirsiniz. Ayrıntılı planlarda, pencereler, kapılar ve hangi yöne açıldıkları gösterilir.

Planlar, alanların nasıl bölündüğünü ve kullanıldığını gösterir. Bazen daha önce edindiğimiz bina deneyimleri, yorumlama şeklimizde etkili olur. Yukarıdaki örnekte, ön odaların gündüz kullanıldığını ve arka odaların bir mutfak, depo ve çalışma alanı içerdiğini bilmemizi, üst kattaki odaların yatak odalarından oluştuğunu anlamamıza yardımcı olur.

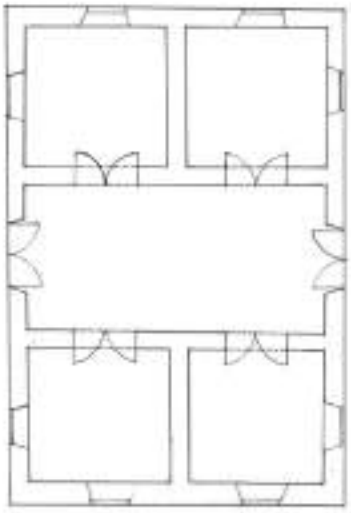

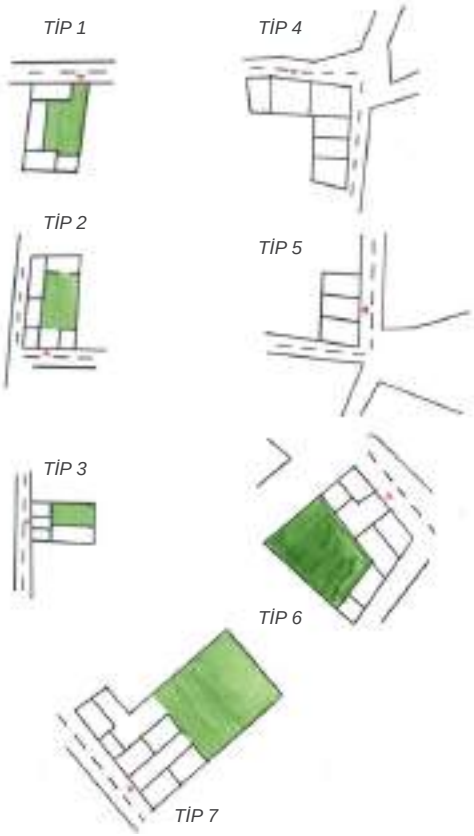

Lefkara'daki bu tarihi yapı örneklerinde gördüğümüz gibi, evlerin aynı zamanda iş yeri olarak kullanıldığını ve avluya ya da yarı kapalı çalışma alanına sahip olduğunu bilmek, diğer alanların ve odaların kullanımını tahmin etmemize yardımcı olabilir.

Tip 1-3'te odalar (yeşil) iç avluyu veya 'bahçeyi' kısmen çevrelemektedir.

1'e bahçeden girilir; 2'nin yarı açık bir sütunlu girişi vardır ve 3'e ise doğrudan girilir.

Tip 4 ve 5, yol boyunca dizilmiş bahçesiz binaları gösterir. Bu binalar genellikle dükkan ve atölye olarak kullanılırdı.

Tip 6 ve 7 bir iç "iliako" (sütunlu giriş) etrafında yerleştirilmiş birbirinin devamı olan yapıları gösterir. Bunların tümü kuş bakışı planlardır.

Kaynak: Şehir Planlama ve İskan Dairesi. 2020. *Lefkara Mekansal Planlama: Hükümler ve Politika Önlemleri.* <https://bit.ly/3twCJc5>

0.5 Kiliselerin Temel Özellikleri

Doğu Ortodoks ve Levant bölgesi Hristiyan kiliseleri, kavisli bir apsis ve dikdörtgen bir neften oluşan transept veya bazilika formunu alır. Latince ve birçok Protestan kilisesi genellikle haç biçiminde bir model alır. Bazı Protestan grupları daha sade şapeller veya Toplantı Evleri kullanır.

Bazilika Özellikleri

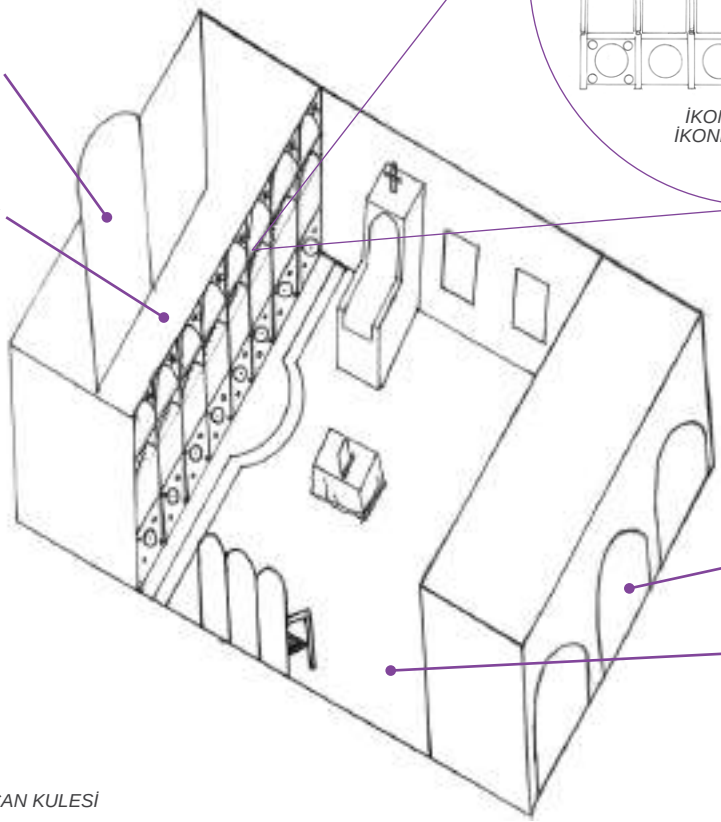

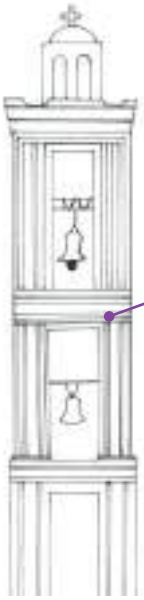

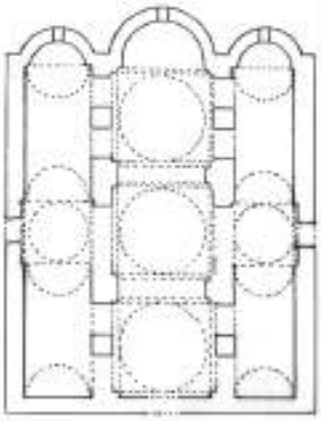

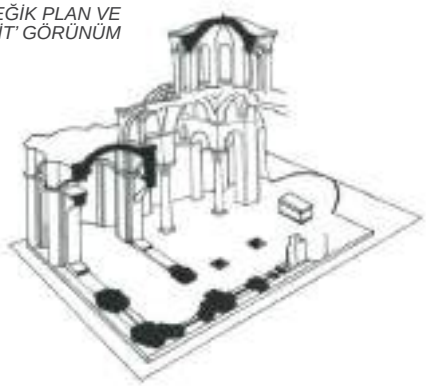

Manastır ve Katedrallerin Temel Özellikleri

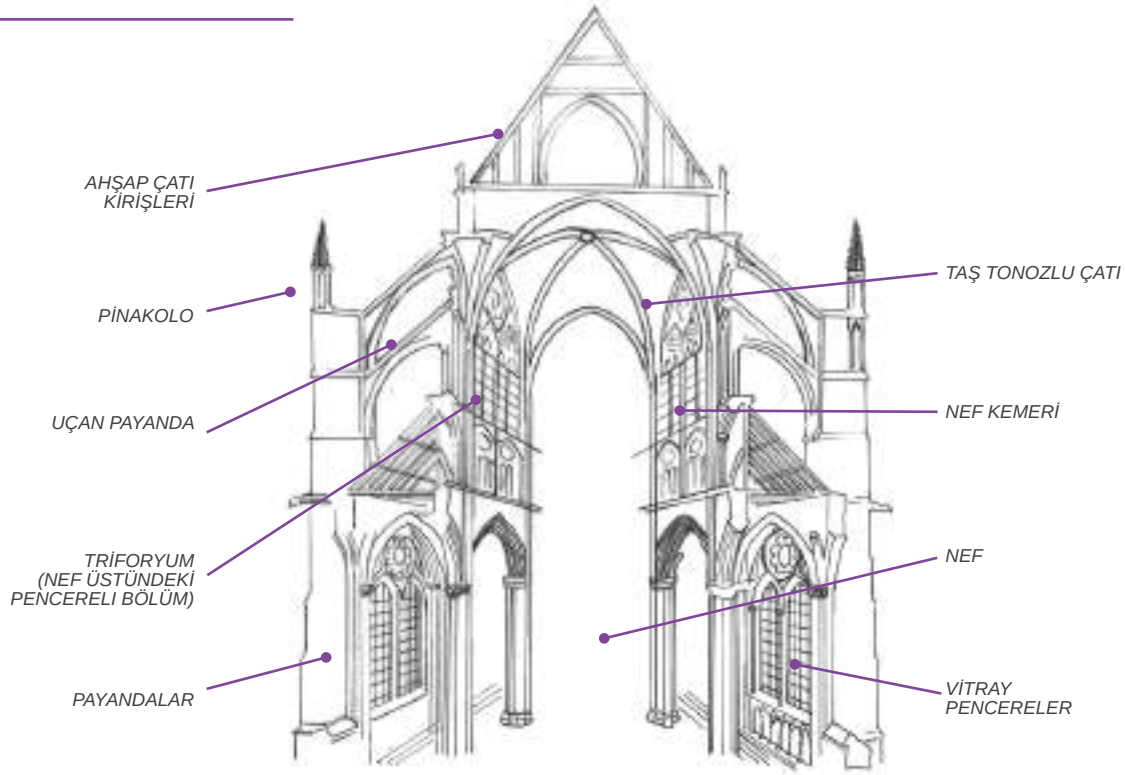

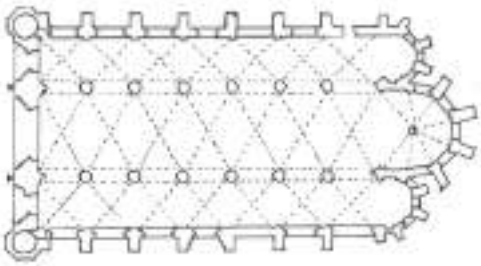

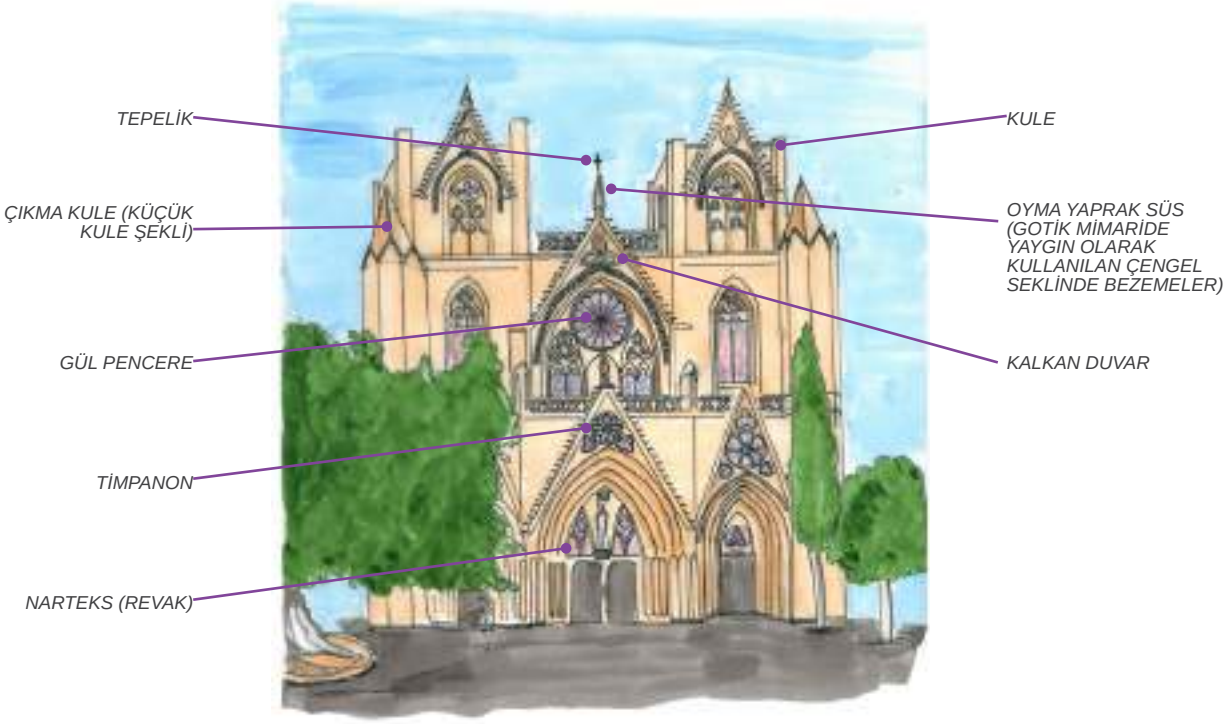

0.7 Camilerin Temel Özellikleri

Cami bölümlerini yukarıdan aşağıya doğru bir açıyla gösteren kuş bakışı görünüm

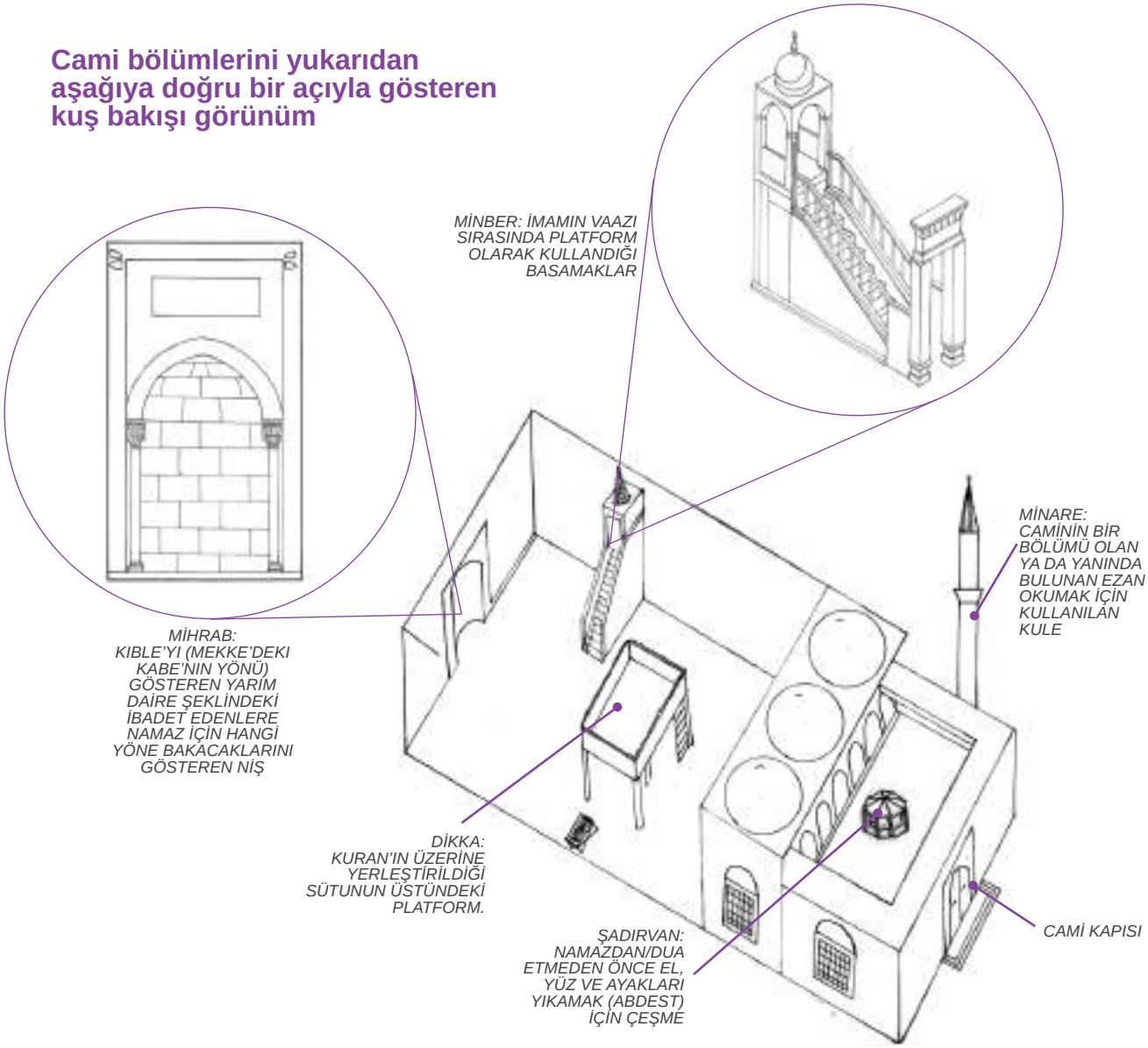

Cami binası ve kulenin örnek kat planının üstten görünümü

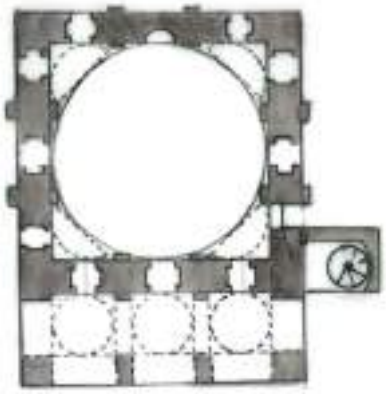

Caminin yandan görünümü

Anıtları Anlama

1. Tasarım:

Gerçeğe dayalı olan gördüğünüz unsurlara bakarak başlayın:

- Anıt hangi malzemelerden yapılmıştır?
- Boyutu nedir?
- Nasıl tarif edersiniz?
- Ayırt edici özellikleri ve unsurları nedir?
- Tasarım hakkında başka neler bilmek size yardımcı olur?

2. Mesaj:

Şimdi anıtın neyi sembolize ettiğini ve anıtın tasarımcısı tarafından iletilen açık mesajlara veya temsillere odaklanın:

- Neyi düşünmeye/ görmeye/ hissetmeye teşvik ediliyorsunuz?
- Anıt mesajı nasıl aktarıyor ve aktardığı mesaj nedir?
- Tasarımcıya ve/veya sponsora ne sormak istersiniz?

3. Sütun kaidesi ve kitabe:

- Anıt nasıl yapılandırılmıştır? Bir kaide veya platform üzerinde mi yükseltilmiş? Anıtın üzerinde ve/ veya hakkında hangi metin var? Hangi diller kullanılıyor?
- Sizce hedef kitle kim? Neden?

4. Ortam ve Çevre:

Anıtın yakın çevresinin etrafındaki peyzajın nasıl yapıldığına bakın.

- Resmi bir ortamda mı?
- Daha fazla bilgi var mı?
- Bu alan nasıl sunuluyor ve yönetiliyor?

5. İşaret ve Semboller

- Özelliklerden herhangi biri, anıtı yaratanların görenlere vurgulamak vurgulamak istediği sembolik bir değere sahip mı?
- Kullanılan herhangi bir klişe var mı? Klişeler/Basmakalıp yargılar abartılı ve anlaşılırdır ancak genellikle özelliklerin yanlış birer temsilidirler.

Bu örnek için ayrıntılar: Lefke'da bulunan madenci anıtı, maden işçilerinin 1948'de CMC'ye karşı başlattıkları grevi anmaktadır. Yazıtta, anıtın grevler nedeniyle ağır yaralanan veya hapse giren maden işçileri ve eşlerinin anısına yaratıldığı belirtilmektedir. Anıt, 2018 yılında her iki toplumdan emektar madencilerin, yerel temsilcilerin ve sendika temsilcilerinin katıldığı bir törenle açıldı. Kaide üzerindeki yazı üç dilde (İngilizce, Türkçe ve Yunanca) yazılmıştır.

0.9 Terimler: Mimari Özellikler (1)

Kemerler

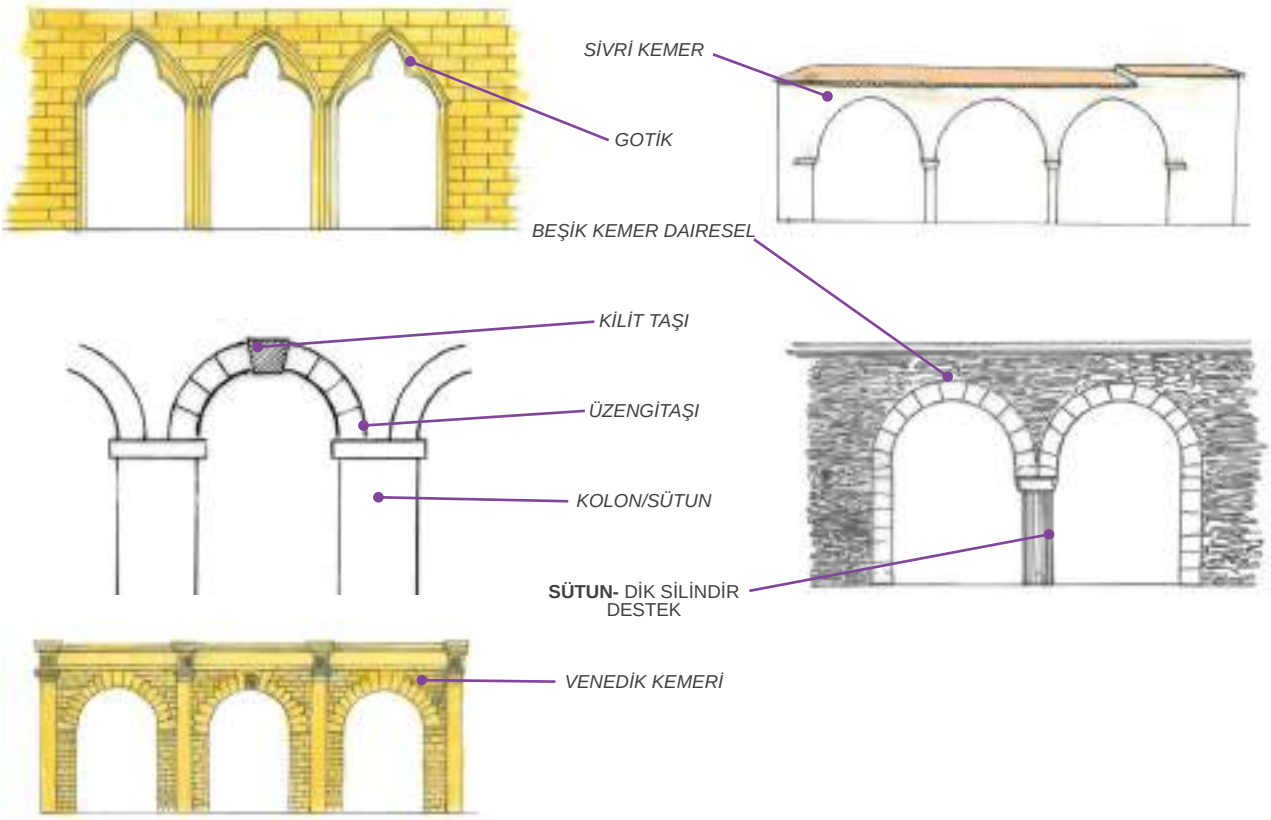

Pencereler ve Kapılar

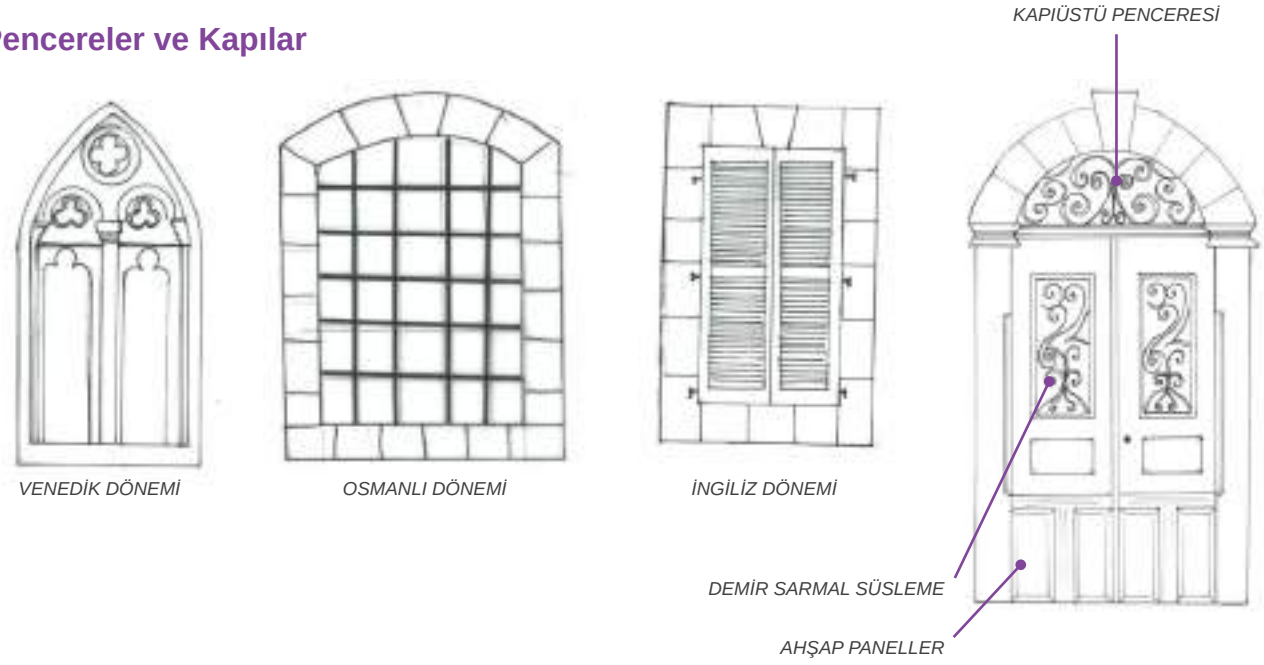

Terimler: Mimari Özellikler (2)

Damlar

Dam şekli

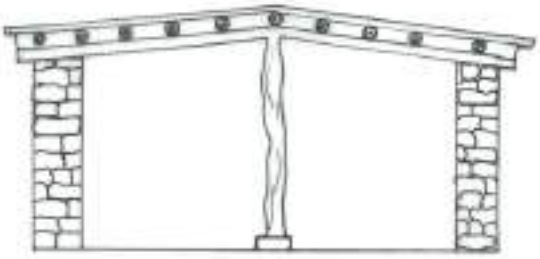

BEŞİKÇATI

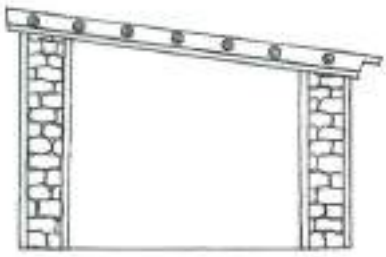

EĞİMLİ DÜZ ÇATI

Saçaklar: çatının üst yapı duvarlarına ulaştığı yer

Çatı aşığı: çatıyı güçlendirmek için çatı boyunca kullanılan ahşap kiriş

Eğik: bir çatı ağrılık nedeniyle yukardan aşağıya düştüğünde kullanılır

Bağlantı Kirişi: Çatı kirişlerini yerinde tutmak için her iki üçta sabitlenmiş yatay kiriş

Tonoz

Tonozlu Tavan
Yukarıdaki katları taşıyan bir kemer oluşturan taş veya tuğladan oluşan kavisli çatı

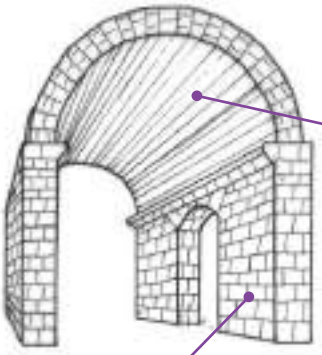

ÇAPRAZ TONOZ

BEŞİK TONOZLU

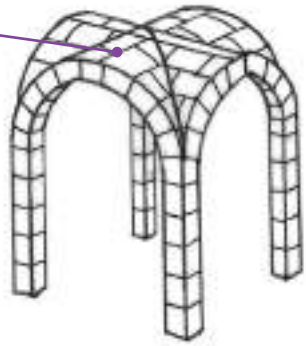

Duvarlar

İŞLENMIŞ TAŞ: BİR DUVAR USTASI TARAFINDAN DÜZELTİLEN TAŞ.

KESME TAŞ: BİR TAŞ USTASI TARAFINDAN İŞLENMİŞ PÜRÜZSÜZ YÜZEYLİ TAŞ BLOKLAR.

KÖŞE TAŞLARI: BİR DUVARIN KENARI BOYUNCA ÇIKINTILI İŞLENMİŞ DEKORATIF TAŞ BLOKLARI

SIRALI: BİR DUVARDAKİ SIRA, SIRA TAŞ, BLOK VEYA TUĞLA

MOLOZ VEYA KABA DÖKÜM DUVARLAR

Kıvrımlı: İyonik bir sütunun üstüne oyulmuş spiral veya kaydırma şeklinde form.

Pencere ve panjurlar: şekil ve genişlik genellikle önemli bir tarihleme kanıtıdır. Pencere camı her zaman pahalı olmuştur. Büyük paneller oluşturma teknolojisi ise çok yenidir. Sürme pencerelerin, açmak için yukarı veya aşağı itilebilen bir üst ve alt kısmı vardır. Yaprak şeklinde oyma pencerelerde farklı şekiller oluşturmak için taştan çubuklar bulunur.

BÖL
ÜM1 Amiyando Madeni

1.1 Öğretmen Notları

Bölgeye ulaşım

Amiyando madeni Limasol bölgesinde Trodos sıradağlarında bulunmaktadır. Bölgeye ulaşabilmek için Karvounas - Trodos yolundan yokuşu tırmanarak Trodos Meydanı'na doğru gidin. Amiyando'ya ait ilk tabelanın yanında, sağda bir çeşme olduğunu göreceksiniz. Caddenin sağ tarafında bir açıklık bulana kadar devam edin. Burası, madenci ailelerin yaşadığı yerleşim bölgesi "**Chrysovrysi**"dir. Ana yolda gitmeye devam edin ve **Troodos Geopark Visitor Centre (Trodos Jeopark Ziyaretçi Merkezi)** tabelalarını takip edin. Ana yola döndüğünüzde yokuş yukarı devam edebilir ve "**A.G. Leventis**" **Trodos Botanik Bahçesi** tabelalarını takip edebilirsiniz. Ziyaretçi merkezlerinde park yeri bulunmaktadır.

Alan hakkında

Amiyando (asbest) madeni, Avrupa'nın en büyük asbest madenidir. Asbest antik çağda ölülerin defninde kullanılan kefen bezi, ayakkabı ve lamba fitili üretiminde kullanılmıştır, ancak çağdaş tarihimizde 1904 yılından itibaren kullanılmaya başlamıştır. Asbest, Avrupa ve ABD'ye ihraç edilmiş ve inşaat malzemesi olarak kullanılmıştır. 1904 yılından bu yana, Amiyando işletme hakları 1934 yılında 'Cyprus Asbest Mines Ltd'e (Kıbrıs Asbest Madenleri Ltd.) devredilmeden önce bir dizi şirketten geçmiştir. 1926'da, asbestin ihraç edilmek üzere Limasol limanına taşınması için asma bir demir yolu inşa edilmiştir, ancak karayolları yapılmaya başlandığında demir yolu seçeneğinden vazgeçilmişti. El işçiliği ile kayalardan çıkarılan lifler, 1950 ve 1960'larda endüstriyel yöntemlerle çıkarılmaya başlandı. Maden işletmesinin ilk yıllarında, işçilerin çoğu, giderek kalıcı evlere dönüşen geçici konaklamalarda yaşıyordu. Okulları, hastanesi, sineması ve dükkanları olan bir topluluk oluşmaktaydı. Pano (Yukarı) Amiyando ve Kato (Aşağı) Amiyando olmak üzere iki köy gelişti. Şirket, asbestin zehirli olduğunun kanıtlandığı 1982 yılına kadar kârlı bir şekilde faaliyetlerine devam etti (Troodos Geopark, n.d.). Maden 1988'de kapandı; Pano (Yukarı) Amiyando yavaş yavaş terk edildi ve iki köy halkı (Yukarı ve Aşağı Amiyando), "Amiyando" adı altında birleşti. Madenin işletilmesi sırasında 1 milyon ton asbest lifi üretilmiş ve 130 milyon ton kaya çıkarılmıştır. Bölgenin restorasyonu için 1995 yılında bir proje başlatılmıştır. Amiyando madeni koruma altına alınarak Trodos sıradağlarının % 45'ini kapsayan, içinde büyük ölçekli bir botanik bahçesi olan Trodos Jeoparkı'nın bir parçası haline getirilmiştir.

Trodos Jeoparkı Ziyaretçi Merkezi, eski okul, madencilerin çalışma hayatları da dahil olmak üzere, topografya, jeoloji ve madenin işleyişi hakkında bir dizi temalı sergileme vitrininden oluşmaktadır.

Trodos Botanik Bahçesi A.G. Leventis'te yaygın, nadir ve nesli tükenmekte olan bitki türleri, arboretum, herbaryum, tohum bankası, koruma merkezi ve küçük bir ziyaretçi merkezi bulunmaktadır. Restorasyon projesi, yerel bitki örtüsü ve Amiyando madeninin tarihi hakkında panolar yer almaktadır.

Güvenlik Notu: Geçmişte açık bir maden ocağı işletmesi olduğundan maden kuyusu bulunmamaktadır. Arazide çalışırken güvenlik önlemlerinin alınmasında yarar vardır. Çeşitli yerlerde dik yamaçlar vardır ve öğrencilerin çürümekte olan madenci evlerinde ve diğer eski binalarda dolaşmalarına veya alandaki herhangi bir nesneyi ellerine almalarına izin verilmemelidir.

Daha fazla bilgi için kaynaklar

- Antoniou, L., 2004. *Μικρά Χέρια: Η Συνεισφορά των Παιδιών στα Μεταλλεία της Κύπρου τον 20ο αιώνα* [Small hands: The contribution of children in the Cypriot mines during the 20th century] Lefkoşa: Κέντρο Μελέτης της Παιδικής και Εφηβικής Ηλικίας. [Küçük eller: 20.yüzyılda çocukların Kıbrıs madenlerine katkısı] Lefkoşa
- Avrupa Konseyi, 2011. *Geçmişimize Bir Bakış: Yardımcı eğitim ve öğretim materyal seti içinde Kıbrıs'ta Madenlerde Çocuklar.* Strasbourg Cedex: Avrupa Konseyi Yayınları.
  Erişim: <https://www.ahdr.info/images/pdf/Look_at_our_past_assemble.pdf>.
- Pancyprian Federation of Labour PEO, 2020. *Photographic Archive*. [Fotoğraf Arşivi]. Erişim: <https://bit.ly/2JjdJTo>.
- Troodos Geopark, n.d. *Η Ιστορία του Μεταλλείου Αμιάντου* [Amiantos Madeni'nin Tarihçesi]
  Erişim: <http://www.troodos-geo.org/cgibin/hweb?-A=2&-V=amiantos>.

Amiyando'daki tarihsel kanıt bize 20. yüzyılda Kıbrıslı madencilerin yaşamları hakkında neler anlatıyor?

Hedef Grubu: Ortaokul

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu bağlantıları
Tarih: Tarihsel Kanıt, Miras Yönetimi.
Coğrafya: Ekonomik Coğrafya, Beşeri Coğrafya

Senaryo: Bir sivil toplum örgütü, Kıbrıslı madencilerin ve ailelerinin hayatını araştıran bir proje başlatıyor. Ortaokul öğrencilerini, madencilerle ilgili araştırmalarının sonuçlarını duyurmak için çeşitli yöntemler önermeye davet ediyorlar.

Ürün ve Değerlendirme: Öğrencilerden metin ve resimler içeren yorumlama panoları oluşturmaları istenecektir. Kaynakları inceleyerek ve Amiyando Madeni'ne yapılan geziden elde ettikleri kanıtlardan yararlanarak, "maden ailesi" olmanın zorlukları ve faydaları hakkında tarafsız bir hikaye anlatmaları gerekir. Güçlü bir yorumlama panosunun özelliklerinin neler olacağını ve ödevin nasıl değerlendirileceğine ilişkin kriterleri açıkça belirleyin.

Ek aktivite önerisi: Öğrencilerden, Amiyando'daki maden işçilerini temsil eden bir anıt tasarlamalarını ya da anıtın özellikleri ve tasarımıyla ilgili öneriler içeren kısa bir rapor yazmalarını isteyin.

Öğrencilerin edineceği beceriler:

- Amiyando'daki madencilik hakkında bilgi edinmek;
- sosyal ve endüstriyel tarih üzerine bir yorum oluşturmak için çeşitli tarihsel kaynaklardan bilgi almak;
- bilgi seçimi yapmak ve bilgiyi doğrulamak;
- güvenirliği göz önünde bulundurmak ve değerlendirmeye ilişkin yargılarda bulunmak;
- tarihsel yorum, güdü ve kökeni tarihsel kavramlar olarak anlamak.

Süreç

Gezi Öncesi, Sınıfta Ders (1 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (3 dakika) Öğrenciler, yirminci yüzyılda aktif olan ve şimdi yenilikçi bir çevre projesiyle peyzajı yapılan çok büyük eski bir maden sanayi bölgesi olan Amiyando Madeni alanını inceleyecekler. Sınıf, ziyaretçilere Amiyando maden işçileri ve ailelerinin hayatı hakkında daha fazla bilgi veren panolar oluşturmak için tarihi kaynaklarla çalışacaktır.

Arka plan bilgi: (8 dakika) Amiyando'nun uydu görüntülerini (Google Earth kullanın) ve madenin çalışma sırasındaki görüntülerini gösteren bir sunum yapın. Bunlar, bölgenin ne kadar büyük olduğunu, açık ocak madenciliğinin doğasını, çevre, flora ile fauna üzerindeki etkilerini gösterecektir. Maden çevresindeki değişimin, uydu görüntülerinde açıkça görülebilecek kadar büyük olduğunu açıklayın. Öğrencilerin, evlerinde harita üzerinde başka madenler bulmalarını isteyebilirsiniz. **K1.6** kaynağında bulunan alan haritası, öğrencilerin sitenin boyutlarını ve yapısını anlamalarına ve **K1.7** ise asbest hakkında daha fazla bilgi edinme konusunda yardımcı olacaktır.

Kavram incelemesi: (6 dakika) Öğrencilere *tarihsel yorumlama* teriminin ne anlama geldiğini sorun. Yorumlama panolarının başlıca özelliklerini tartışın: Yorumlama panoları nedir ve neden tarihi alanlarda kullanılır? Başlıca özellikleri nedir?

Tartışma: (5 dakika) Öğrencilerden, Amiyando'daki madencilerin ve ailelerinin öyküsünü anlatan panolarda ne gibi konuları işlemek istediklerini düşünmelerini söyleyin. Örneğin, alanın temel özelliklerinin açıklaması, Amiyando'da bir işçi olarak hayatın kolay mı yoksa zor mu olduğuna ilişkin bilgiler, madenlerde çocukların yaşamları, Amiyando'daki sosyal yaşam gibi konular olabilir.

Aktivite: (13 dakika) Öğrenciler **K1.8** ve **K1.9** sayfalarını araştırmalarına başlamak ve Amiyando'da yaşam ile ilgili sorulara yanıt vermek için kullanırlar.

Evde öğrenme: (3 dakika) Öğrencilerden aşağıda verilen konuları aile bireyleriyle tartışmalarını isteyin: Maden ailesi olmanın zorlukları ve faydalarının ne olacağını düşünüyorlar? Onlardan konut, sağlık faktörlerini ve dağdaki kış koşulları nedeniyle madenin yılın ancak bir yarısında faaliyet gösterdiği gerçeğini göz önünde bulundurmalarını isteyin. Onları madenlerde çalışan bir kişiyle röportaj yapmayı değerlendirmeleri için teşvik edin.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (2 dakika) Şimdiye kadar yapılanları özetleyin ve bundan sonra yapılması gerekenlerin ne olduğunu tartışın. Eğitim gezisinin detayları hakkında öğrencilere bilgi verin.

Gezi Yerinde Ders: (90 dakika)

Trodos Jeopark Ziyaretçi Merkezi'nde, Trodos Dağı'nın jeolojisini, yerel kaya türlerini ve madencilerin tarihini incelemek için en az 45 dakika ayırın. Öğrencilere yaratacakları panolar için bilgi toplamalarına yardımcı olacak görevler vermek isteyebilirsiniz. Aşağıda size yol gösterecek belirli görevler sıralanmıştır:

Bilgi Salonunda: Öğrencilerin dikkatini Trodos dağı maketine ve bölgede daha önce bulunan mayın sayısına çekin. Aşağıdaki soruları sorabilirsiniz.

- Çok sayıda maden Kıbrıslıların geçmişteki yaşamı hakkında bize ne anlatıyor?
- Madenleri çalışarak Kıbrıs Tarihi hakkında ne öğrenebiliriz?
- Madenlerin çevreyi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

7 numaralı oda: Asbest ve Kromit: Öğrencilerden nesneleri ve panoları incelemelerini ve madencilerin tarihinin ne şekilde sunulduğuna dikkat etmelerini isteyin. Aşağıdaki soruları sorabilirsiniz:

- Galerideki en ilginç nesneyi bulun.
- Burada araştırmanızda size yardımcı olacak herhangi bir bilgi veya nesne var mı? Kendi panonuza eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- Galeriyi gezerken aklınıza ne gibi sorular geliyor?
- Sergiyi yeniden tasarlayacak olsanız, neyi çıkarır veya eklerdiniz? Eksik bir şey var mı?

İsteğe bağlı:

Trodos Botanik Bahçesi "A.G. Leventis"deki sergiyi, botanik bahçeyi ve seyir noktasından maden alanını görebilirsiniz.

Eğer Chrysovrysi bölgesini ziyaret edecekseniz, öğrencileri devamlı denetim altında tutun. Bazı binalar güvenlik açısından tehlike arz edebilir ve binaların içine girilmemelidir. Çatı kiremitleri ve diğer yapı malzemeleri, sağlığa zararlı olabilecek çürüme sürecindeki asbesti içerebileceğinden elle tutulmamalıdır.

Katılımcılar güvenli bir uzaklıktan fotoğraf çekebilir, çizim yapabilir ve binaların tasvirini yapabilir veya belirli binaların ana özelliklerini kaydedebilir (veya sizin topladığınız görseller ve detaylar kendilerine verilebilir). Öğrencilerin araştırmalarını desteklemek için çevredeki değişim ve sürekliliğe dair kanıtları bulmaya ve bu konuda bilgi toplamaya yönlendirin.

Gezi Sonrası, Sınıfta Ders (1 ders)

Öğrencilerin öncelikle panolarının içeriğini hazırlamak için zamana ihtiyaçları olacak. Sonra da hazırladıkları panoları, ilk derste belirlenen kriterlere göre karşılaştırma ve akran değerlendirmesi yapmaları istenecektir.

Trodos Jeoparkı'nda bulunan Amiyando Madeni'nin restorasyonu ne kadar başarılıdır?

Hedef Grubu: Lise

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu bağlantıları
Tarih: Doğal ve Kültürel Miras Yönetimi, Ekonomik Tarih
Coğrafya: Ekonomik Coğrafya, Çevresel Sürdürülebilirlik, Turizm

Senaryo: Birleşmiş Milletler Çevre Programı, "Our Planet" (Gezegenimiz) adlı dergide yayınlanmak üzere jeoparkların etkisiyle ilgili görüşler toplamaktadır. Bir makale de Trodos Jeoparkı ile ilgili yazılacaktır. Bu makale Amiyando'da geçmişte yer alan çok büyük açık maden ocağının renovasyonu için yapılan işin değerlendirilmesine ve bu renovasyonun insan ve çevreye olan etkisine odaklanacaktır.

Ürün ve Değerlendirme: Öğrenciler, Amiyando'daki çevresel restorasyon çalışmalarını değerlendirerek, sınıfın belirlediği kriterlere göre Jeoparkı ve ziyaretçi merkezlerini anlatan, önemini ve başarılarını inceleyen bir rapor yazacaklar. Öğrenciler bireysel olarak veya gruplar halinde çalışabilir. Jeoparkın çevresel veya ekonomik-turistik etkilerine odaklanmayı seçebilirsiniz.

Öğrencilerin edineceği beceriler:

- jeoparkın ne olduğunu açıklamak ve değerini ve önemini değerlendirmek için kriter geliştirmek;
- bu kriterleri bir vaka çalışması olarak Trodos Jeoparkı'na uygulamak;
- araştırma ve rapor yazma becerilerini göstermek;
- çevresel coğrafya veya ekonomik coğrafya ve turizm hakkında bilgi edinmek.

Süreç

Gezi Öncesi, Sınıfta Ders (2 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (3 dakika) Öğrenciler, Birleşmiş Milletler Çevre Programı için Trodos Jeoparkı'nı ve eski Amiyando maden sahasındaki yenileme çalışmalarını açıklayan ve değerlendiren bir rapor yazacaklar.

Arka plan bilgi: (12 dakika) Amiyando'nun uydu görüntülerini (Google Earth kullanın) ve madenin aktif olduğu dönemdeki resimlerini gösteren bir sunum yapın. Bunlar, bölgenin ne kadar büyük olduğunu, açık ocak madenciliğinin doğasını ve çevre, flora ile fauna üzerindeki etkilerini gösterecektir. Maden çevresindeki doğa yapısındaki değişimin uydu görüntülerinde açıkça görülebilecek kadar büyük olduğunu açıklayın. Öğrencileri, evlerinde harita üzerinde başka madenler bulmaları yönünde teşvik edebilirsiniz. **K1.6** kaynağında bulunan alan haritası, öğrencilerin alanın boyutlarını ve yapısını anlamalarına ve **K1.7** ise asbest hakkında daha fazla bilgi edinmelerine yardımcı olacaktır.

Tartışma: (5 dakika) Orman Dairesi'nin sahada büyük ölçekli bir çevre yenileme projesini nasıl uyguladığını açıklayın ve madenciliğin yerel çevre ve işçiler üzerindeki etkisi hakkında bilgi verin. Hükümeti Amiyando'da bu işi yapmaya yönlendiren nedenler neler olabilir? Neden sadece ağaç dikmekle yetinmediler? (Olası yanıtlar: yenileme, restorasyon, güvenlik, turizmi teşvik etme, çevre koruma, yerel istihdam sağlama, çevresel ve finansal sürdürülebilirlik)

Araştırma: (18 dakika) Öğrenciler, bölge ve Trodos Jeoparkı hakkında bilgi veren ve alanın karmaşık yapısı ve restorasyonu hakkında tartışmayı teşvik eden **K1.6** sayfasını incelerler. Kaynaklar, restorasyonun ağaç dikme, eğitim tesislerinin yapılması ve okulun korunması gibi birçok unsuru olduğunu göstermektedir. Kaynaklar ayrıca, maden çevresindeki mimari kalıntıların büyük bir kısmının ve halkın korunmasının projede bir önceliği olmadığını da gösteriyorlar.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (2 dakika) Terk edilmiş sanayi sitelerinin yeniden imar edilmesinin neden çevresel ve ekonomik coğrafyanın önemli bir unsuru olduğunu özetleyin ve öğrencileri bir sonraki derste daha fazla araştırma yapılacağı konusunda bilgilendirin.

2. Ders

Sınıfı karşılayın: (2 dakika) Hedefleri ve öğrenme çıktılarını hatırlatın.

Kavram incelemesi: (6 dakika) İngilizce *brownfield* teriminin, önceden endüstriyel veya yerleşim amacıyla kullanılan, ancak yeniden geliştirme ve iyileştirme potansiyeline sahip alanları tanımlamak için kullanıldığını açıklayın. Bazı alanların kullanıma uygun hale getirilmeleri için zararlı madde veya atıklardan arındırılmaları gerekmektedir. Öğrencilere Kıbrıs'ta *brownfield* bölgelerinin (terk edilmiş madenler, fabrikalar, oteller, köyler, ara bölgedeki alanlar, Varoşa vb.) varlığından haberdar olup olmadıklarını sorun. Bir brownfield bölgesini restore etmek pratikte ne anlama gelebilir? (Olası yanıtlar: mevcut istenmeyen binaların veya insan yapımı yapıların kaldırılması ya da yeniden başka amaçlar için kullanılması, atıkların yok edilmesi, güvenlik, ağaçlandırma, erişilebilir yerlerin inşası, yerli bitki ve hayvan türlerinin geri dönmesini teşvik etmek için sulama sistemi kurulması).

Aktivite: (15 dakika) Çevrenin restorasyonu ile ilgili çeşitli faktörleri ve çıkarımları anlamak için öğrencilerden **K.10** sayfasına bakmalarını isteyin. Kaynaklar, çevresel restorasyonun karmaşıklığı ve jeoparkların işlevi hakkında tartışmalarına olanak sağlayacaktır.

Araştırma: (15 dakika) Öğrencilerden makalelerini yazmaya hazırlık olarak araştırma yapmalarını isteyin. Araştırmalarını genişletmelerine evde devam etmelerini isteyebilirsiniz. Araştırma aşağıdaki konuları içerebilir:

- Trodos Jeoparkı hakkında başka kaynaklar
- Küresel ağ olarak jeoparklar
- Jeoparkların çevre, ekonomi veya turizme olan etkisi

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (2 dakika) Öğrencilere Amiyando ziyareti sırasında ne yapacakları ve geziye ne getirmeleri gerektiği konusunda bilgi verin.

Gezi Yerinde Ders (90 dakika)

Her Ziyaretçi Merkezi için, Botanik Bahçesi'ni ve seçmeli olarak 'Chrysovrysi' yerleşim bölgesini incelemek için 30'ar dakika ayırın. Öğrencilere, gezi sırasında aşağıdakilerle ilgili fotoğraf çekebileceklerini, çizim yapabileceklerini ve betimleyici metin yazabileceklerini söyleyin:

- Binaların mimari özellikleri
- Jeoloji ve çevrenin temel özellikleri
- Neler restore ediliyor, neler edilmiyor?

Chrysovrysi'de, merkezi bir avlu ve çeşmenin etrafındaki konut bloklarının mimarisini inceleyebilir ve binaların çoğunun kötü durumda olduğunu görebilirsiniz. Trodos Jeoparkı'nın Ziyaretçi Merkezi'nde bölgenin jeolojisini kaya örnekleri, binanın restorasyonu ve mimari özellikleri aracılığıyla inceleyebilirsiniz.

Botanik Bahçesi'nde madencilik ve madencilik alanının yeniden ağaçlandırılmasından oluşan büyük krateri seyir noktasından görebilir ve orada bulunan sinema ve polis merkezinin yıkımını tartışabilirsiniz. Öğrencileri, bulundukları alanı (meydana yakın) bulmak için **K1.6** sayfasındaki haritayı incelemeye ve çevreyi seyir noktasından (Compression ve Nea Egkatastasi) tanımaya teşvik edin.

Ders ve inceleme gezisi sonrasında Amiyando'un başarılı bir rehabilitasyon projesi olup olmadığını öğrencilerle tartışabilirsiniz.

Eğer Chrysovrysi bölgesini ziyaret edecekseniz, öğrencileri devamlı gözetim altında tutun. Bazı binalar güvenli olmadığından çok dikkatli olunmalı ve binaların içine girilmemelidir. Çatı kiremitleri ve diğer yapı malzemeleri, sağlığa zararlı olabilecek çürüme sürecindeki işlenmiş asbest içerebileceğinden elle tutulmamalıdır. Geziye katılan öğrenciler incelemelerini binalara güvenli bir mesafede durarak yapmalıdırlar.

Gezi Sonrası, Sınıfta Ders (1 veya daha fazla ders)

Öğrencilere gezi sırasındaki gözlemlerini tartışıp makalelerini yazmak için zaman verin.

Amiyando Alanı’nın Haritası

A1. Amiyando’da yıkılan ve korunan binalar

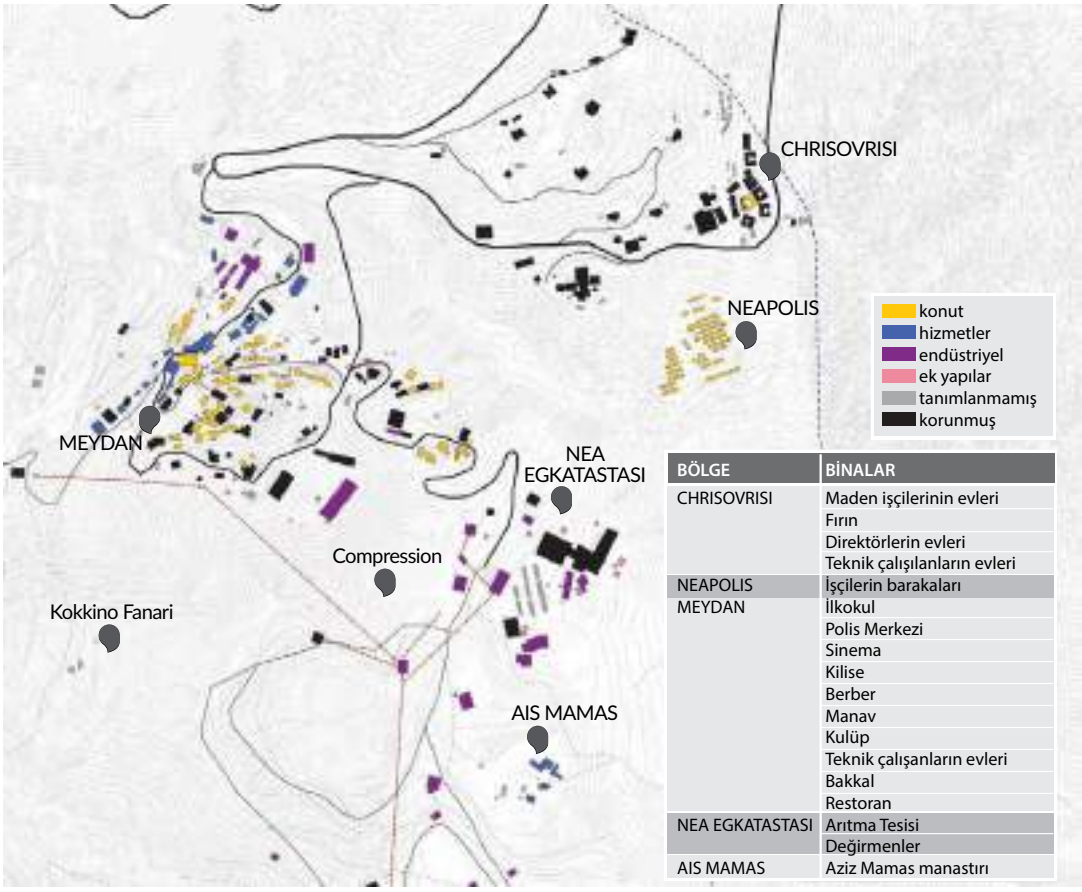

BÖLGE	BİNALAR
CHRISOVRISI	Maden işçilerinin evleri
	Fırın
	Direktörlerin evleri
	Teknik çalışılanların evleri
NEAPOLIS	İşçilerin barakaları
MEYDAN	İlkokul
	Polis Merkezi
	Sinema
	Kilise
	Berber
	Manav
	Kulüp
	Teknik çalışanların evleri
	Bakkal
	Restoran
NEA EGKATASTASI	Arıtma Tesisi
	Değirmenler
AIS MAMAS	Aziz Mamas manastırı

Tsiouti, A., 2018. *Lo tangible y lo intangible. Interpretando memorias en el paisaje minero: de los casos españoles a la mina de Amiantos en Chipre* [Somut ve soyut. Maden manzaralarındaki anıları yorumlamak: İspanyol madenlerinden Kıbrıs’taki Amiantos madenine]’den uyarlanmıştır. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Barcelona: Polytechnical University of Catalonia.

A2. Trodos Jeoparkı

Trodos 90 milyon yıl önce, deniz seviyesinin 8.000 metre altında oluşmuştur. Yeryüzündeki en iyi korunmuş ve sağlam okyanus kabuğu parçası olarak kabul edilir. 1.147 kilometre karelik bir alana yayılan Trodos Jeoparkı, Trodos’un %45’ini ve adanın %15’ini kapsayan büyük ölçekli bir botanik bahçesidir. Park’ta, eski bir asbest madeni bölgesi ile maden kompleksine ait terk edilmiş binalar, işçi evleri ve tesisler bulunmaktadır. Eski ilkokulda, Trodos Dağı’nın jeolojisi ve terk edilmiş Asbest ve Krom madenleri hakkında sergiler ile bakır üretiminde kullanılan eski bir metalürjik ateş fırınının betimlemesini içeren bir ziyaretçi merkezi oluşturulmuştur. Yakındaki Trodos Botanik Bahçesi A.G. Leventis’i ziyaret edenler burada yerel flora (bitkiler) ve fauna (hayvanlar) ve bölgenin tarihçesi ile madencilik faaliyetleri hakkındaki sergileri inceleyebilirler. Yerel bitki türlerine ait tohum bankası, asbest çıkarmak için on yıllarca açık ocak madenciliği yapılan bölgeyi koruma ve araziyi restore programının bir parçasıdır.

Troodos Geopark, n.d. *Troodos Geopark Website’nden uyarlanmıştır. Erişim:* <http://www.troodos-geo.org/cgibin/hweb?-V=index&_FAA=1&-dindex.html&_VLANGUAGE=en>.

Sorular:

1. Harita, bölgenin karmaşık yapısı hakkında neyi açığa çıkarıyor?
2. Yukarıda anlatılanlar bölgedeki restorasyon çalışmalarının karmaşık yapısı hakkında bize ne anlatıyor?
3. Haritanın renkli öğeleri, yıkık binaları göstermektedir. A1 ve A2 kaynaklarına bakarak restorasyon projesinin öncelikleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

1.7 Amiyando’dan Mineral Çıkarılması

B1. Amiyando Madeni

Amiyando madeni, Avrupa’daki en büyük krizolit asbest rezervidir ve deniz seviyesinden yaklaşık 1,500 metre yükseklikte, 13 km²’lik bir alanı kaplamaktadır. Krizolit damarları, birkaç milimetreden 2cm genişliğe kadar değişen (çapraz) enine lifler ile serpantinit kayası içinde rastgele uzalı durumda bulunmaktadır.

Troodos Geopark, n.d., *Η Ιστορία του Μεταλλείου Αμιάντου* [Amiantos madeninin tarihçesi]’nden uyarlanmıştır. Erişim: <http://www.troodos-geo.org/cgibin/hweb?-A=2&-V=Amiantos>.

B2

Krizolit lifleri beyaz asbestte kullanılır ve içinde bulundukları yağlı veya ipeksi görünümlü yeşil veya kahverengi magmatik veya metamorfik **serpantin** kayalarından çıkarılabilen doğal bir silikat kristali formudur. Hidratlaştırılmış magnezyum silikat Mg3Si205(OH)4’ten oluşur ve monoklinik kristal bir yapıya sahiptir. Daha az yaygın bir silikat lifi olan Tremolit, genellikle krizolit liflerinin yanında bulunur.

Yaygın Kullanım Alanları Asbest yirminci yüzyılın ortalarında Kuzey Amerika ve Avrupa’da yüksek ısılara dayanıklı ve elektriği iletme özelliği olması nedeniyle birçok ürünün yapımında kullanılan popüler bir malzemeydi. Çimento, çatı kaplama levhaları ve araç fren balatalarında kullanılırdı. Solunum sıkıntısı çeken inşaat işçileri ve madencilerle yapılan araştırmalar, işlenmiş asbest kristallerinin tehlikeli olduğunu, ciddi akciğer sorunlarına neden olabileceğini, yaşam süresini kısaltabileceğini ve kanserojen olabileceğini ortaya koymuştur. Halen Çin ve Hindistan’da yapı malzemesi olarak yaygın bir şekilde kullanılır.

Asbestoz, kristalin liflerin uzun süre solunması sonucu ortaya çıkan bir akciğer hastalığıdır, ancak asbeste kısa süreli maruz kalma da ömür boyu sürecek sağlık sorunları yaratabilir. Belirtiler arasında, hastalığın şiddetine göre nefes darlığı, göğüste sıkışma veya ağrı, inatçı bir öksürük ve parmak uçlarında /ayak parmaklarında şişlik vardır.

King, A., 2017. Asbestos, explained: Unpicking the politics of a potentially deadly material [Asbestos açıklama: Olası Ölümcül bir materyalın siyasetini çözmek]’den uyarlanmıştır. *Royal Society of Chemistry*, [çevrimiçi] Erişim: <https://bit.ly/3oWX87n>.
ve NHS, 2020. Asbestosis. *NHS*, [çevrimiçi] Erişim: < https://www.nhs.uk/conditions/asbestosis/>.

B3. Trodos Jeoparkı Ziyaretçi Merkezi’nde sergilenen Asbestos Kayaları

Kaynak: AHDR, 2020

Soru

Asbestin sakıncalarının bilinmesine rağmen, geçmişte ve halen birçok üründe kullanılma sebepleri neler olabilir?

Amiyando'da Madencilik

C1. Costakis ve Giannoula Panteli ile röportaj

Costakis: "Ben 1938'de doğdum, babam 1920'de Amiyando'ya taşındı. İşten sonra eve toz içinde geldiğini hatırlıyorum. 1940 yılında maden İkinci Dünya Savaşı nedeniyle kapandı ve babam askere gitti. Savaştan sonra geri döndü. 14 yaşında stajyer olarak çalışmaya başladım. Genellikle insanlar 12 yaşına geldiklerinde çalışmaya çok alt seviyeden başlarlardı. Haftada 6 gün, günde 6 saat elektrik mühendisi olarak çalıştım ve günde 2,5 şilin[1] kazandım. Maden, Mart ayından ilk sonbahar yağmuruna kadar çalışıyordu. Onarım çalışmaları kışın yapılırdı."

Giannoula: "Aileler, Chrysovrysi'de, ortasında bir su çeşmesi bulunan bir avlu etrafına inşa edilmiş, bloklarda yaşıyorlardı. Dört aile aynı bloğu paylaşıyordu ve her evde iki yatak odası ve bir ekstra oda vardı. Ayrıca ortak tuvaletlerimiz vardı. Bekar insanlar, farklı bölgelerden gelenler ve Kıbrıslı Türkler, hepsinin ayrı yerleri vardı. […] Amiyando bir cennetti! Her Cuma bir tiyatro oyunu olurdu. Bölgenin her yerinden insanlar sinema izlemeye gelirdi!"

Evie Grouta tarafından Temmuz 2020'de yapılan röportaj.

C2. Kartpostal, 1920ler

1920'ler John. P. Foscolo C. tarafından çekilen bir kartpostal "Kıbrıs, Trodos'ta asbest madenlerinde çalışan yerli kızlar"

Kaynak: Costas ve Rita Severis Vakfı - CVAR

C3. İşçi Kayıt Belgesi, 1955

Kaynak: Belediye Müzesi Tarihi Arşivleri, Limasol Patticheion Araştırma Merkezi

Sorular

1. Hangi kanıtlar Amiyando madencilerinin hayatının 'rahat ve keyifli' olduğuna dair bize bilgi verir?
2. Bunun güvenilir bir yorum olup olmadığına karar vermek için başka ne bilmeniz gerekir?

1. İngiliz dönemi sırasında kullanılan madeni para sistemi: 1 pound = 20 şilin = 180 kuruş. Antoniou'ya göre (2014) Amiyando'da bir ekmeğin fiyatı 4,5 kuruştu. Böylece, 2,5 şilin ile yaklaşık 5 ekmek satın alınabilirdi.

1.9
Amiyando'da Yaşam ve Çalışma

D1

Koşullar pek iyi değildi. Mevsimlik işlere giden birçok madenci kendi kabinlerini inşa etti. Yerleşim evleri taştan yapılmıştı ve her köşede böcekler vardı. Kyriakos Anastasiou, "Bitler bizi yerdi. Eski evlerde bitlerle birlikte yaşıyorduk. Yerde uyuyorduk ve temizlenmek için duş alamazdık. […] Hayat dayanılmazdı." Evlerin çatıları ağaç dalları, toprak veya kalay artıklarından yapılmıştı. Yataklar derme çatmaydı. Süt elde etmek için içeride keçi besleyen aileler vardı. İmkanlar kısıtlıydı, madenciler su kaynatıp teneke bir kap kullanarak duş alırlardı. 1946-7 yıllarında, sendikaların baskısı sonucunda şirket, zemini mermer olan çinko, asbest ve alçıdan evler inşa etti. Tuvalet ve banyolar yapıldı ve yaşam standartları iyileştirildi.

Antoniou, L., 2004. *Μικρά Χέρια: Η Συνεισφορά των Παιδιών στα Μεταλλεία της Κύπρου τον 20ο αιώνα:* [Küçük eller: 20. yüzyılda çocukların Kıbrıs Madenlerine katkısı]: Nicosia. Κέντρο Μελέτης της Παιδικής και Εφηβικής Ηλικίας 'den uyarlanmıştır.

D2. Maden alanı

Kaynak: Belediye Müzesi Tarihi Arşivleri, Limasol Patticheion Araştırma Merkezi

D3. Maden tesisleri

D4. Maden alanı

Kaynak: Belediye Müzesi Tarihi Arşivleri, Limasol Patticheion Araştırma Merkezi

D5. 1953 yılından bir gazete makalesi

Amiyando Madeni'nde yaklaşık 100 genç yaşıyor, bazıları stajyer teknisyen (mühendis, elektrikçi, marangoz, tesisatçı vb.) olarak çalışıyor. Genç madencilerin çalışma koşulları, yaşlı madencilerden çok daha kötü. Örneğin, günlük maaş oranları, daha yaşlı bir işçi için 8'e kıyasla günde 3 şilindir. Altı yıl sonra stajyerlere günde 4,5 şilin ödeniyor, ancak yalnızca yazın çalışabiliyorlar. Bazı amirlerin stajyerlere karşı davranışları çok kötü. En ufak bir hatada onlara küfrederler. Hadi meslektaşlarım! El ele tutuşalım, örgütlenelim ve şirketten haklarımızı tanımasını isteyelim. Hep birlikte, hükümetten çalışma, dinlenme, eğlence ve eğitim haklarımızı korumasını talep edebiliriz.

Genç bir asbest madencisi

Gazete makalesinden uyarlanmıştır: Genç Bir Asbest Çalışanı, 1953. Genç Asbest madencileri ve Sorunları. *Anexartitos*, 17 Ağustos. p.3.

Sorular

1. Hangi kanıtlar Amiantos madencilerinin hayatının rahat ve keyifli olmadığına dair bize bilgi verir?
2. Bu kanıtların güvenilir olup olmadığına nasıl karar verirdiniz?

Çevresel Restorasyon Açısından Bakış

E1

“Jeopark, uluslararası öneme sahip jeolojik mirası olan bütüncül alanlardır. Jeoparklar bu mirası, üzerinde yaşadığımız dinamik gezegenimizde toplumun karşı karşıya olduğu temel sorunların farkındalığını artırmak için kullanır. Pek çok jeopark, tsunami dalgaları da dahil olmak üzere volkanlar, depremler ve jeolojik tehlikelerin farkındalığını artırmaya yardımcı olurken birçoğu halk için afetlerin etkilerini hafifletme stratejilerinin hazırlanmasına yardımcı olur. Jeoparklar, geçmişteki iklim değişikliklerinin kayıtlarını tutar ve güncel iklim değişikliği konusunda bizi bilgilendirir. Ayrıca yenilenebilir enerjiden nasıl yararlanılacağına dair en iyi yaklaşımları benimser ve *yeşil turizm* için en iyi standartları kullanır. Bir jeoparkta turizm endüstrisinin tanıtımı, coğrafi olarak sürdürülebilir ve uygulanabilir bir turizm modeli olarak gerçekleştirilir ve bir yerin coğrafi karakterini ayakta tutmayı ve hatta geliştirmeyi amaçlar. Bir jeoparktaki en önemli faaliyetlerden biri jeolojik mirası korumaktır. Jeoturistik faaliyetler yoluyla bir jeopark, yerel sosyoekonomik faaliyetler aracılığıyla turizmle ilgili iş yerlerinin açılması, ziyaret ve turların yaygınlaştırılması, tanıtımı ve geliştirilmesi için teşvik edilmesine de yardımcı olabilir ”.

Trodos Jeopark, n.d. *What is a Geopark.* [*Jeopark nedir?*]. Erişim: http://www.troodos-geo.org/cgibin/hweb?-A=197&-V=geoparks [Erişim 28 Aralık 2020]

E2. Bir mimar ve maden uzmanının görüşleri

Madenler, insanların çevreye yaptıkları müdahaleleri, endüstriyel gelişmeyi ve bilgi birikimini gösteren kültürel alanlardır. Maden bölgelerinde çalışan, yaşayan ve büyüyen insanların yaşamları ve anıları ile bağlantılıdır. Madenlerin çevreye getirdiği olumsuz etki çoğu zaman değerden düşmelerine ve reddedilmelerine yol açtığı için onların ne kadar önemli olduklarının anlaşılmasını zorlaştırır. Dünyada restorasyon çalışmalarının çevreyle birlikte ve hafızayı da koruduğu çok az örnek mevcuttur ve bunlardan bir tanesi İspanya’daki Rio Tinto Maden Park’ıdır. Amiyando Madeni’nin restorasyon çalışması hiç bitki örtüsü olmayan aya benzer yüzeyi, yemyeşil, yenilenmiş bir manzaraya dönüştürmekte oldukça etkileyici olmasına rağmen, bölgenin tarihi ve insanları arka plana itilmekte ve yavaş yavaş kaybolmaktadır. Yamaçların dengelerini yeniden kazanması ve ardından cazibelerini yeniden elde etmeleri, bir yandan toprak kaymalarını önlemekte, kirliliği azaltmakta ve estetik görünümü iyileştirmekte başarılı olurken, diğer yandan da geçmişi gizleyen bir “kamuflaj” işlevi görmektedir. Bunun yanı sıra maden çevresinde, yerleşim yerine ait hala dikkat çeken endüstriyel binalar ve evlerle birlikte yerel kültürel mirasın bir parçası olan ancak ilgi görmeyen, zaman geçtikçe yıpranan yerel mimari örnekler de bulunmaktadır.

Tsiouti, A., 2020. *Amiyando Madeni’nin Restorasyonu hakkında tartışma.* [e-posta] (Kişisel iletişim, 9 Kasım 2020)

E3. Sürdürülebilir rehabilitasyon ölçütleri

- Sağlık ve güvenlik: Toprakta, suda veya havada kirlenme var mı?
- Estetik: Birçok kişinin alanda açık bir ‘yara’ olduğunu düşündüğü bu durumun üstesinden nasıl gelebiliriz? Bu, gerçekten bir ‘yara’ mı yoksa endüstriyel mirasımızın önemli bir bölümünü oluşturan kültürel bir anıt mı?
- Ekolojik sürdürülebilirlik: Önerilen çözüm, yerel ekoloji ile uyumlu mu ve yerel canlı türlerini ve genel olarak biyolojik çeşitliliği destekliyor ve geliştiriyor mu?
- Ekonomik kapasite: Bu sadece rehabilitasyonun ne kadara mal olduğuyla ilgili olmayıp kırsal bölgenin değerinin azalması anlamına da gelmektedir. Bu, yan arazilerin değerini nasıl etkiliyor olabilir?
- Alternatif yeniden kullanım: Açık alanların akıllıca kullanılması için hem bölge hem de ülkenin genel arazi kullanım politikası kapsamında hangi yeni kullanım yöntemleri uygundur? Sürdürülebilir rehabilitasyon yalnızca bölgenin kendisiyle ve yakın çevresi ve genel peyzaj üzerindeki etkisiyle sınırlı kalmayıp, daha geniş ulusal planlama konularını da hesaba katmalıdır.
- Yerel toplulukların görüşleri, umutları ve özlemleri.

Laona Foundation, 2009’dan uyarlanmıştır. Madenlerin ve taş ocaklarının sürdürülebilir rehabilitasyonu hakkında Düşünce Kuruluşu Raporu.

Sorular

1. Bir alanın restore edilmeye değer olup olmadığına nasıl karar verirsiniz?
2. Ekonomi, çok büyük çevresel restorasyon çalışmalarında ağırlık verilmesi gereken tek veya ana konu mudur?

BÖLÜM 2 Belapais Manastırı

2.1 Öğretmen Notları

Bölgeye ulaşım

Belapais, Girne ilçesinde yer alır. Manastırı ziyaret etmek için, köye giden yolda karşınıza bir kavşak çıkıncaya kadar devam edin. Dört yoldan sağa dönün ve bir sonraki dört yola kadar kadar dümdüz devam edin. İkinci dört yola gelince sola dönün. Yol sizi manastırın olduğu tepeye çıkaracaktır. Köydeki yollar oldukça dardır ancak manastırın arkasında büyük bir park yeri olduğunu göreceksiniz.

Alan hakkında

Manastır, Gotik mimari tarzının Kıbrıs'ta hala var olan olağanüstü örneklerinden bir tanesidir. Geçmişte, Augustine Tarikatı üyelerinin beyaz giysi giyme alışkanlığı nedeniyle Abbey de la Paix, Barış Manastırı ve Beyaz Manastır olarak da biliniyordu. Eski kaynaklar, manastırdan 1196-1205 yılları arasında Kıbrıs'ı yöneten Kudüs Kralı Aimery de Lusignan tarafından kurulan Augustinian rahiplerinin evi olarak bahsetmektedir (Department of Antiquities, 2021). Yapının şimdiki şeklinden Lüzinyan Kralı III. Hugh'un (1267-1284) sorumlu olduğu varsayılmaktadır. Venedik döneminin sonlarına doğru manastırın, burada yaşayan rahiplerin tarikat kurallarına uygun yaşamamaları nedeniyle gerilediği anlaşılmaktadır. Osmanlı dönemine geçildiği sırada manastır hasar görmüştür ve Ortodoks Kilisesi'nin kontrolüne verilmiştir. Kilise, Belapais manastırının en eski bölümü olarak bilinir ve 13. yüzyıl tarzında inşa edilmiştir. Nef ve sündürmenin sütunları ile tonozları 13. yüzyılın ortalarında eklenmiştir. Manastırın kemerli yolları 14. yüzyılda inşa edilmiştir. On dört sütunla desteklenen yemekhanenin Kral IV. Hugh tarafından yaptırıldığına kesin gözüyle bakılır (Gunnis, 1973). Daha sonra eklenen savunma kulesi kapısı bir ön avluya açılır. Avlunun kuzeybatı köşesinde Hazine, doğu tarafında ise Toplantı Odası bulunur. Üst katta, basit yatakhane odalarından oluşan keşiş hücreleri ve avlunun aşağısında 18 kemerli sütun vardır. Yemekhaneye girmeye hazırlanmak için lavabo olarak kullanılan Roma lahitleri de bulunmaktadır. Kapının üstünde Kıbrıs, Kudüs ve Lüzinyanlara ait kraliyet armaları görülmektedir. Yemekhanede, yemek sırasında İncil okumak için bir kürsü bulunmaktadır. Eski lavabolara, altında mahzen olan mutfağa başka bir kapıdan girilir (Enlart, 1987). Manastır zamanla ünlenmiş ve birçok Lüzinyan kralından mali destek almıştır. Manastır sonradan bir gerileme dönemine girse de, bölge gezginler için popüler bir konum olmaya devam etmiştir. Manastır çevresindeki kafe, restoran ve hediyelik eşya dükkanları gibi ziyaretçi tesislerinin gelişmesiyle Belapais köyü hala en önemli turistik yerlerden biridir. Yabancılar arasında da popüler olan köyün içinde ve çevresinde yeni evlerin yapımında artış gözlenmektedir. 1974'ten önce köy sakinleri yalnızca Kıbrıslı Rumlardı ve çoğu 1974'teki savaş sırasında köyde kalmıştır. 1975 yılının Ekim ayında 434 kişi köyde muhasır kalmıştı ve 1979 yılının Eylül ayına gelindiğinde köyde hiçbir Kıbrıslı Rum kalmamıştı (PRIO Cyprus, 2011).

Daha fazla bilgi için kaynaklar

- Department of Antiquities. 2021. *Bellapais Abbey [Bellapis Manastırı].* Erişim: <http://www.mcw.gov.cy/mcw/DA/DA.nsf/All/346C43BDB3F8F043C2257276003A8DB8?OpenDocument>.
- Dreghorn, W. 1977. *A Guide to Antiquities of Kyrenia [Girne'nin Eski Eserleri Rehberi]*. Erişim: <www.stwing.upenn.edu/~durduran/drky1.html>.
- Gunthrie, J. 2016. *A Bell in Bellapais: Echoes from a Cyprus village. [Belapais'te Bir Çan: Bir Kıbrıs Köyünden Yankılar]*: MBW Publishing.
- Durrell, L. 1957. *Bitter Lemons of Cyprus [Kıbrıs'ın Acı Limonları]*. Londra: Faber & Faber.
- Enlart, C., 1987. *Gothic art and the Renaissance in Cyprus [Kıbrıs'ta Gotik Sanat ve Rönesans]*. Londra: Trigraph.
- Gunnis, R., 1973. *Historic Cyprus: A Guide to its Towns and Villages, Monasteries & Castles [Tarihi Kıbrıs: Kasaba ve Köyleri, Manastırlar ve Kaleleri için Rehber]*. Lefkoşa: Rüstem (Original work published 1936).
- PRIO Cyprus, 2011. *Routes of Displacement and Resettlement [Yer Değiştirme ve Tekrar Yerleşim Güzergahları]*. Erişim: < http://www.prio-cyprus-displacement.net/default.asp?id=245>. ¨~¨¨~

Belapais Kıbrıs'ta değişim ve devamlılık hakkında bize ne anlatıyor?

Hedef Grubu: Ortaokul

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu Bağlantıları
Tarih: Dini Tarih, Değişim ve Süreklilik, Miras Yönetimi
Coğrafya: İnsan Coğrafyası, Ekonomik Coğrafya, Turizm

Senaryo: İki toplumlu bir dernek, Belapais'i mimari yapısından dolayı Europa Nostra / Avrupa Kültürel Miras Ödülü'ne aday göstermek için bir rapor hazırlamaktadır. Hazırlık çalışması, alanın mimari önemini ve alanın gelecek nesiller için nasıl korunduğunu belirtmesi gerekmektedir.

Ürün ve Değerlendirme: Öğrenciler, özel statü verilen bölgenin durumunu tanıtan kısa tanıtım videosu/web filmi için senaryo ve hikaye panosu oluşturacaklar. Çalışmada, bölgenin kronolojik geçmişini, kendine özgü doğasını ve tercih edilirse bölgede yaşayan halkı inceleyen bir anlatıya yer verilmelidir. Aynı zamanda, alanın günümüzdeki durumuna odaklanıp, geçmişine saygı duyulduğundan emin olunmalı ve aşırı ticari hale gelmesinden sakınılmalıdır.

Hikaye panosu (storyboard), genellikle bir film veya animasyon planlarken olayların sırasını gösteren fotoğraflardan veya basit çizimlerden ve okuyucunun 'her sahnede' neler olduğunu anlaması için bazı açıklamalardan oluşan görsel bir plandır. Sağdaki örnekte, hikayenin gelişimini resim ve açıklamayla anlatmak için altı adet 'çerçeve' gösterilmektedir.

Ek aktivite önerisi: Tanıtım filmini çekin. Bunu yapmak için sınıftaki öğrencileri gruplara ayırarak her gruba seçilen bir hikaye panosunun bölümleri verilebilir. Videoyu hazırlamak için ziyaret sırasında kamera görüntülerinin yanı sıra fotoğraflar ve seslendirme veya yorum kayıtları da çekilebilir.

Öğrencilerin edineceği beceriler:

- Belapais Manastırı hakkında farklı dönemlerden bilgi toplamak;
- manastırın mimari önemini değerlendirmek;
- tanıtım videosu için bir hikaye panosu ve senaryo oluşturmak.

Süreç

Gezi Öncesi, Sınıfta Ders (2 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (3 dakika) Öğrenciler Belapais Manastırı'nın bulunduğu alanla ilgili çalışma yapacaklar. Senaryolarını hazırlamak için araştırma yaparak bilgi toplayacaklar.

Arka plan bilgi: (6 dakika) Yerine getirilecek görevi ve Belapais'teki alanı tanıtan bir sunum yapın. Birinci bölümde yerel ve uluslararası düzeyde Europa Nostra Ödülü almanın neden önemli olduğunu anlatabilir, bu ödülü almış olan alanların kültür turizmi için önemli yerler olduğunu açıklayabiliirsiniz. Europa Nostra Ödülü'nün programı hakkında bilgi verin. Ödül ve kriterleri hakkında bilgi için çevrim içi materyallere bakabilirsiniz. Sunumunuzun ikinci bölümünde senaryo ve ürünün nasıl oluşturulacağını açıklamak için Belapais Manastırı'ndan kısaca söz edebilirsiniz.

Tartışma: (8 dakika) Öğrencilere bir tanıtım videosunun başarılı olması için videonun neye ihtiyacı olduğunu sorun (Olası yanıtlar: görsel etki, doğruluk, bilgilendirici olması). Kültürel mirasa odaklanan bir tanıtım videosunun başarı kriterlerini inceleyin (Olası yanıtlar: alanın önemi, güncel durum ve ziyaretçilere sunulan hizmetler). Bu kriterlerin değerlendirme için de kullanılabileceğini açıklayın. Finansal sürdürülebilirlik, uygun faaliyetler ve koruma da dahil olmak üzere manastırın geleceğini göz önünde bulundurmalarını isteyin (Olası yanıtlar: kültürel ve sanatsal etkinlikleri de içerebilen iki toplumlu etkinlikler).

Aktivite: (17 dakika) Bu aktivite, öğrencilerin manastır hakkında sahip oldukları bilgileri geliştirmeyi amaçlar. **K2.6** sayfasını kullanarak manastırın zemin planına bakın ve anahtar terimleri araştırın (çevrimiçi araştırma yapabilir veya sözlük ya da sağlanan diğer materyalleri kullanabilirsiniz). **K2.7** sayfası manastırın mevcut özellikleri, durumu ve önemi hakkında bilgi edinmek için kullanılabilir. Her iki çalışma kâğıdı, yapının büyüklüğünü, ayrıntılı mimari özelliklerini ve manastırın kullanımındaki değişikliği göstermektedir.

Tartışma: (3 dakika) Öğrencilere görevi tamamlamak için çevrimiçi veya yerinde ne gibi bilgi toplamaları gerektiğini sorun.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (3 dakika) Şimdiye kadar öğrenilenleri özetleyin ve geziden sonraki dersin hikaye panosunu oluşturmaya odaklanacağını söyleyin.

2. Ders:

Sınıfı karşılayın: (2 dakika) Senaryo ve ürün hakkında kısaca bir özet yapın.

Aktivite: (35 dakika) Bu aktivite, manastırda ve yerel halkta olan değişiklikler hakkında düşünmelerine olanak tanıyacaktır. Değişikliklerle birlikte turizmin, avantajları ve dezavantajları da dahil olmak üzere etkisinin ne olduğunu keşfetmek için **K2.8** sayfasını kullanın. Bu, turizmin desteklenmesi ile ilgili rekabetçi kalkınma taleplerinin, ürettiği gelirin, çok sayıda ziyaretçinin sonuçlarının ve bunun bir alanın karakterini ve konumunu değiştirmedeki etkisinin dikkate alınmasına yol açacaktır. **K2.9** ve **K2.1**0, senaryoyu oluşturmak için bazı yerel karakterlerin bilgileri ve senaryonun geliştirilmesine yardımcı olacak diğer uygun kaynaklar hakkında rehberlik sağlamaktadır. Öğrencilerin, senaryoya bu iki sayfada verilen karakterlerle ilgili bilgileri ve websitesindeki destekleyici materyallerdeki bilgileri de dahil edebileceklerini ifade edin.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (3 dakika) Öğrenilenleri özetledikten sonra, gezinin süresi ve geziye götürüleceklerle ilgili bilgi verin.

Gezi Yerinde Ders: (90 dakika)

Öğrencilerin, manastırın temel özelliklerine, ilk kullanımına ve zaman içindeki değişimine dair kanıtları görmelerine yardımcı olun. Öğrencilere fotoğraf çekmelerini, çizimler yapmalarını, not almalarını ve **K2.7** sayfasındaki resimlere bakarak nerede olduklarını anlamalarını söyleyin. Öğrencilerin manastırın tarihi önemi, şimdiki durumu ve kullanımı hakkında bilgi toplamaları gerekmektedir. Onlara aşağıdaki soruları yönlendirebilirsiniz:

- Manastırın temel özellikleri nelerdir?
- Alanın sunumu ve bakımı nasıl yapılıyor?
- Burada gerçekleşen etkinliklerle ilgili kanıt görebiliyor musunuz? (Konserler, düğünler, kültürel aktiviteler)

Gezi Sonrası, Sınıfta Ders (1 veya daha fazla ders)

Gruplar ya da bireyler senaryo ve hikaye panosu üzerinde çalışmalıdır. Daha sonra panolarını ve senaryolarını akran değerlendirmesi için paylaşmalıdırlar. Öğrenme çıktılarının ne düzeyde elde edildiği üzerine değerlendirme yapmaları için teşvik edin.

Belapais'in hikayesini nasıl anlatmalıyız?

Hedef Grubu: Lise

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu bağlantıları
Tarih: Kronoloji, Tarihi Önem
Coğrafya: Olayların Birbirine Bağlılığı, Karşılıklı Bağımlılık ve Etki, Turizm

Senaryo: Bir bilgisayar şirketine Belapais'i ziyarete gelenlerin deneyimini zenginleştirmek için, kulaklıklarda dinlenebilecek ses kayıtları yapma görevi veriliyor. Bu kulaklıklar girişte kiralanabilecek, içerikleri ses dosyası olarak indirilebilecek veya manastırın belirli yerlerinde QR kodlarıyla başlatılabilecektir. Bu kayıtlarda 'karakterler', size tarihin farklı dönemlerinde Belapais'i anlatacaktır.

Ürün ve Değerlendirme
Öğrenciler, Belapais'in hikayesini anlatan kısa kayıtlar için senaryolar geliştirecekler. Sınıf, hangi karakterlerin kayıtlara dahil edileceğine toplu olarak karar verecektir. Ürünün ne kadar ayrıntılı olacağı hakkındaki beklentilerinize bağlı olarak, başarı ve değerlendirme kriterlerini siz belirleyebilirsiniz veya bunu öğrencilerle birlikte yapabilirsiniz. Şunları göz önünde bulundurabilirsiniz:

- Hikayeler gerçekten kaydedilecek ve QR kodlarına yerleştirilecek mi?
- Öğrenciler kayıtlarını canlı olarak mı sunacaklar yoksa size gönderecekler mi?
- Bölgenin resimlerine veya dijital çekimlerine de ihtiyacınız olacak mı?

Öğrencilerin edineceği beceriler:

- paylaşılan materyalleri ve çevrimiçi ya da kitaplarda bulabilecekleri diğer kaynakları kullanarak Belapais tarihini araştırmak;
- zaman içinde manastırın farklı anlatılarını belirlemek;
- Belapais tarihinin farklı yönlerini anlatan karakterler yaratmak.

Süreç

Gezi Öncesi Sınıfta Ders (1 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (3 dakika) Öğrenciler Belapais Manastırı'nın bulunduğu alanı inceleyecekler. Sınıf, alanın yapısını inceleyerek geniş bir izleyici kitlesine bir dizi indirilebilir ses dosyası ve mümkünse resim aracılığıyla Belapais'in hikayesini nasıl yeniden anlatacaklarını düşünecektir. Arkaplan olarak kullanılacak görsellerden oluşan bir veri bankası oluşturmak için bazı öğrencilere önemli konumların fotoğraflarını çekmeleri veya video görüntülerini kaydetmeleri için görev verebilirsiniz.

Arka plan bilgi: (2 dakika) Öğrencilere Belapais Manastırı'nı tanıtın. Kendilerinden müze ve kültürel miras alanlarında yaygın olarak kullanılan ve ziyaretçilerin cep telefonlarından alan hakkında gerekli bilgiye ulaşabilecekleri QR kodları için senaryo yazmalarının istendiğini açıklayın.

Aktivite: (10 dakika) Bu aktivite, öğrencilerin manastır hakkında hali hazırda sahip olduğu bilgiyi geliştirmelerini sağlayacaktır. Manastırın mimarisi, özellikleri ve farklı bölümlerinin işlevleri hakkında daha fazla bilgi edinmek için **K2.6** ve **K2.7** sayfalarını kullanın. Sayfa **K2.8** Belapais'teki değişimi inceleme olanağı sağlayacaktır. Bu noktada öğrencilerle turizm ve gelişmenin Belapais'i nasıl etkilediğini tartışın.

Karakterleri keşfetmek: (17 dakika) Öğrencilerden **K2.9** ve **K2.10**'a bakmalarını ve bölgeyle ilgili bazı tarihi ve güncel karakterler hakkında bilgi toplamak için soruları tamamlamalarını isteyin. Öğrencilerin çevrimiçi olarak veya basılı materyal aracılığıyla daha fazla araştırma yapması gerekecektir. Süreci daha kolay yönetmek için küçük grup ya da bireylere farklı dönemler ve karakterler verebilir ve sıralama üzerinde anlaşabilirsiniz. Bazı görevlerin yerine getirilmesi daha zor olabilir, bu nedenle görev dağılımı yaparken öğrencilerin becerilerini ve araştırma materyallerine erişimlerini göz önünde bulundurun. Öğrencilerin onlarla paylaşılan karakterlerden bazılarını kullanabilecekleri gibi başka karakterler kullanmayı seçebileceklerinide açıklayın. Dilerseniz gezi sırasında halkla veya ziyaretçilerle röportaj yapmalarını isteyebilirsiniz.

Sözlü tarih röportajları gerçekleştirmekle ilgili yönergeler için AHDR'nin konuyu inceleyen yayınına[2] başvurabilirsiniz. (*Sözlü Tarihin Tanıtımı: Hayattaki insanların öyküleri tarih olunca*).

K2.9 ve **K2.10** sayfalarında paylaşılan karakterlerin açıklamalarına, öğrencilere araştırmalarında yardımcı olacak bazı tartışma noktaları eşlik etmektedir. Belapais, güzelliği ve benzersiz karakteri nedeniyle gezginler için eskiden olduğu gibi bugün de popüler bir bölgedir. Bölge, fotoğrafçılık, edebiyat ve John Thomson ve Lawrence Durrell'in çalışmaları da dahil olmak üzere gezginlerin anlatımlarıyla daha da popülerlik kazanmıştır. Thomson'ın fotoğrafları, fotoğrafçılığın yaygın olmadığı bir dönem için oldukça nadir sayılır ve bu fotoğraflar sayesinde sömürgeciliğin fotoğraf aracılığıyla incelenmesine olanak sağlamıştır. Aliye Menteş ve bekçi Costas Kkollis gibi karakterler, artan turizm ve konut gelişiminin kültürel mirasın korunması üzerine yapılan tartışmalarla ilişkilendirilmektedir. Öğrenciler, Lüzinyan dönemindeki keşişlerin ve kralların yaşamlarını inceleyerek, o zamanki kraliyet ve din arasındaki ilişki hakkında bilgi edinebileceklerdir.

Tartışma: (6 dakika) Sınıfla, hedef kitlenin kim olacağını tartışın. Bu tartışma öğrencilere kitlenin farklı yaş gruplarından manastırın tarihi hakkında sınırlı bilgiye sahip bireyler olacağını anlamalarına yardımcı olacaktır.

Medyada izleyicinin ilgisini çekmek için kullanılan anlatı çeşitlerini tartışın ve öğrencilerden belgesel ve eğitsel filmlerin ne özellikleri olduğunu düşünmelerini isteyin. Genellikle yapımcılar veya belgeselciler, hikaye anlatmak için tarihi bir karakterin, bir tarihçinin veya modern bir sunucunun anlatımını kullanırlar.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (2 dakika) Geziden sonra sunucuların veya karakterlerin Belapais hakkında ne anlatacakları üzerinde çalışacaklarını açıklayın. Birlikte şimdiye kadar işlenen konuların üzerinden geçin ve bundan sonra ne yapılması gerektiğini özetleyin. Öğrencileri saha çalışmasına hazırlamak için gezi programının zamanı, otobüsle ilgili ve geziye giderken ne götürmeleri gerektiği gibi konularda bilgilendirin.

Gezi Yerinde Ders (90 dakika)

Manastırın esas kullanımının ve zaman içindeki değişiminin temel özelliklerini ve kanıtlarını not ederek manastırda yürüyün. Öğrenciler fotoğraf çekmeli, eskizler yapmalı, notlar almalı ve manastırda 'nerede' olduklarını belirlemek için alanın **K2.7**'deki resimlerine bakmalıdır. Öğrencilerin indirilebilir dosyalar için dijital görüntüleri kullanmasını istiyorsanız, öğrencilerden manastırın farklı noktalarında fotoğraf veya video çekmelerini isteyin.

Gezi Sonrası, Sınıfta Ders (1 veya daha fazla ders)

Öğrenci veya gruplara, tarihsel anlatıyı karakterler aracılığıyla geliştirmeleri için zaman verilmelidir. Öğrenciler ses dosyaları için senaryolarını oluşturabilirler. Teknolojiye erişiminiz ve zamanınız varsa, öğrencilerden senaryolarını kaydetmelerini, test etmelerini ve gerektiği şekilde ayarlamalarını isteyebilirsiniz.

Yine yeterli zamanınız varsa, öğrencilere çalışmalarını sunmaları ve sınıf arkadaşlarının değerlendirmesi için süre verin. Öğrenme çıktılarının elde edilip edilmediği üzerine düşünmelerini sağlayın. Bu süreci kaydetmeyi veya davetli bir kitleye sunum yapmalarını sağlamak sizin seçiminize kalmıştır.

2.AHDR, 2011. *Sözlü Tarihin Tanıtımı: Yaşayan insanların hikayeleri tarih olunca.* Lefkoşa: UNDP-ACT.
Erişim: < https://www.ahdr.info/our-work/supplementary-educational-materials#introducing-oral-Tarih-when-people%E2%80%99s-stories-become-Tarih>.

Manastırın Temel Özellikleri

A1. Zemin Planı

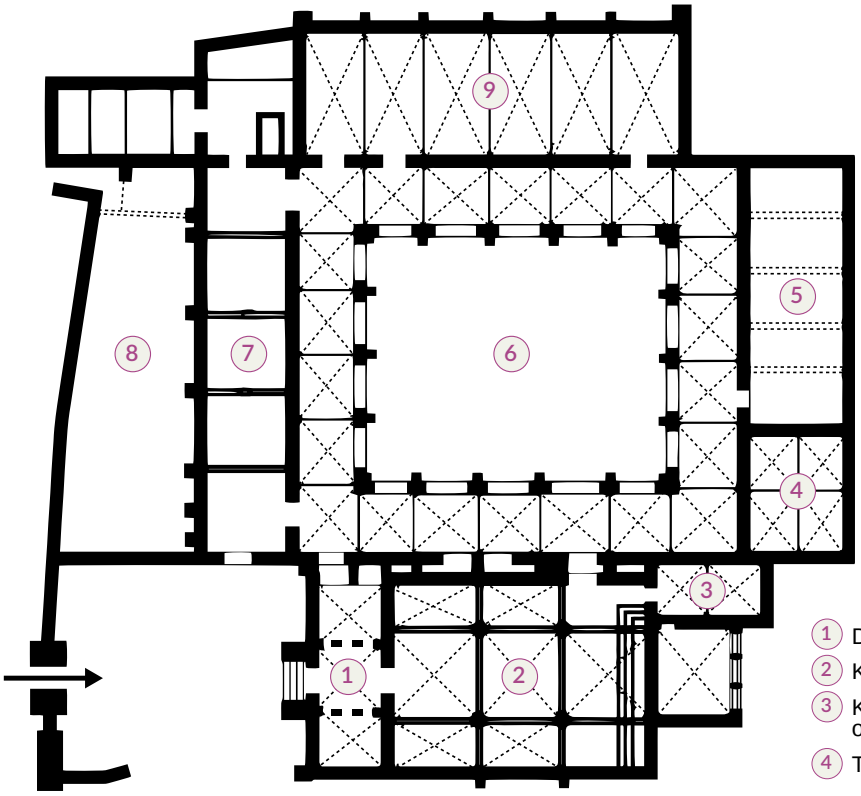

Jeffery, G. 1915. Refectory of Bellapais Abbey in Kyrenia [Girne'deki Belapais Manastırı Yemekhanesi]'nden uyarlanmıştır. *Journal of the Royal Institute of British Architects*, XXII 3rd series.

1. Dış dehliz
2. Kilise
3. Kutsal eşya odası
4. Toplantı odası
5. Ortak oda
6. Manastır
7. Kiler
8. Bahçe
9. Yemekhane

A2. Belapais'in aşağıdan görünüşü

Kaynak: AHDR, 2020

Aktivite

Manastırın her bir bölümünün amacını belirlemek için bu terimleri araştırın:
Kiler, Mezarlık, Manastır, Toplantı Odası, Mahzen, Yatakhane, Revir, Dış Dehliz, Salon, Yemekhane, Kutsal Eşya Odası, Hazine, Giyinme Odası

2.7 Mimari Özellikler

Sorular

Belapais Manastırı'ndan son görüntülere bakın.

1. Binanın inşa edildiği dönemdeki önemi ve maliyeti hakkında ne gibi çıkarımlar yapabilirsiniz?
2. Binanın önemi zaman içinde nasıl değişti?

Kaynak: AHDR, 2020

Belapais’te Değişim

C1. Günümüz Belapais’inde kafe ve dükkanlar

Kaynak AHDR, 2020

C2

Köye “Tree of Idleness” (Tembellik Ağacı) adında bir restoran inşa edildi. Yerli halkın ve turistlerin ilgisini çeken restoran, adını insanların altında dinlendiği yaşlı bir ağaçtan almıştır. Restoran çok kalabalık olmaya başladığından bina yıkılarak yerine daha büyük bir bina yapıldı. Hemen yanına başka bir restoran daha inşa edildi ve eski okul başka bir okula dönüştürüldü. Meydanın etrafındaki eski evler hediyelik eşya dükkanlarına dönüştürüldü. Kısa bir süre sonra köyün dar sokakları yoğun trafiğe maruz kaldı. Lokanta ve dükkanlar ana cazibe merkezleri haline geldiği için pek çok turist manastıra yalnızca göz ucuyla bakar oldu. Akşamları, lokantayı dolduran insanlar ve trafik, köyde çok fazla gürültüye neden olmaya başladı. Değişim, bina talebinin artmasıyla devam etmiş, ardından köyün dışına yeni evlerin inşası başlamıştır.

Gunthrie, J., 2016. *A Bell in Bellapais: Echoes from a Cyprus village [Belapais’te Bir Çan: Bir Kıbrıs köyünden Yankılar]*.’dan uyarlanmıştır. MBW Publishing.

C3. Belapais’in çevresi - 2020

Kaynak: AHDR, 2020

C4. Belapais’in etrafındaki alanın 1878’deki görüntüsü

Kaynak: Bellapais Abbey, near Kyrenia, Cyprus [Bellapais Manastırı, Girne yakınında]. Kyrenia, Kıbrıs. Foto, 1981, John Thomson’a ait negatif bir baskıdan, 1878. Telif hakkı: Wellcome Collection.

C5. (Solda)

Resim, Natalie Neophytou ve Nihat Ağdaç’ın kurduğu iki toplumlu Kıbrıs Oda Orkestrası’nın performansında çekilmiştir. Manastır kültürel ve sanatsal etkinlikler, konserler, gösteriler ve sergiler için kullanılmaktadır. Bunların yanı sıra, düğün gibi kutlamalara da ev sahipliği yapıyor.

Kaynak: Kıbrıs Oda Orkestrası.

Sorular

1. Manastır ve çevresi nasıl değişti?
2. Turizm bu değişiklikleri ne şekilde etkiledi?
3. Yerli halk için yararları ve sakıncaları nelerdir?

2.9 Geçmişin Hikayesini Anlatmak

Belapais Manastırı yalnızca önemli bir bina olmakla kalmayıp aynı zamanda kendisiyle veya çevresiyle etkileşime giren insanlar için de önemlidir. İnsanların hikayeleri aracılığıyla, manastırın tarihinin, öneminin, kullanımının ve etkisinin farklı yönlerini öğrenebiliriz.

Örnek karakterler

İlk Turist: John Thomson (1837 - 1921) İskoç bir gezgin ve fotoğrafçıydı ve Kıbrıs'ı ziyaret etmeden önce de ünlüydü. Kendi sözleriyle: "Ziyaretimiz sırasında (manastır) salonu bir Kraliyet Mühendisleri grubu tarafından tamir edilmekteydi ve hastane olarak kullanılmak için uyarlanıyordu; ancak bu fikirden binanın elverişsiz olduğu görüşü sebebiyle vazgeçildi."

Thomson, J. 1879. *Through Cyprus with the camera in the autumn of 1878 [1878 sonbaharında Kıbrıs'ı kamerayla dolaşmak].* Londra: Sampson Low, Maston, Searle, ve Rivington.

Düşünelim:

- Thomson manastır alanını neden ziyaret etmeye değer bulmuş olabilir?
- Thomson'a göre İngiliz İdaresi manastırı nasıl kullandı? Kültürel miras alanları, kullanım amaçlarının dışında da kullanılabilir mi? Açıklayın.
- Thomson'un fotoğrafları neden önemli tarihi eserler olabilir?

Mimar: Aliye Menteş tarihi restorasyon ve kırsal kalkınmaya ilgi duyan günümüzden bir mimardır. Dedesinin Belapais'teki eski evini yeniledi ve şimdi köyde yaşıyor.

Düşünelim:

- Neden modern çağda bazı insanlar Belapais'e ilgi duyar veya buranın özel bir yer olduğunu düşünür?
- Tablo gibi güzel ve turistik bir yer, ziyaretçiler arasında popüler olmaktan nasıl yarar sağlayabilir veya neler kaybedebilir? Birbiriyle çakışan talepler arasında mantıklı bir denge nasıl kurulabilir?

Muhafız: Kostas Kollis 1936 - 1974 yılları arasında alanın koruyucusuydu. Kendisi orada bir bekçi, muhafız, bahçıvan ve turist rehberi olarak çalıştı. Çocuklarının her birini temsil etmesi için diktiği dört servi ağacı dahil olmak üzere şu anda Manastır'da mevcut bitki ve ağaçların çoğunu o dikmiştir. Çocukları, halkın kendisine Belapais başrahibi dediğini ve kendisinin manastıra gömülmek istediğini söylemektedir.

Politis. 2017. *Οι άνθρωποι πίσω απ' τα πέντε κυπαρίσσια του Μπέλλα Παΐς (βίντεο)* [Belapais'te beş servi ağacının arkasındaki insanlar (video)]'dan uyarlanmıştır. Erişim: <https://politis.com.cy/politis-news/koinonia/oi-anthropoi-piso-ap-ta-pente-kyparissia-toy-mpella-pais-vinteo/>.

Düşünelim:

- Kollis'in manastıra bitki ekmesinin nedenleri ne olabilir?
- Kollis'in bu mekan ve üstlendiği rol hakkında ne hissettiğini düşünüyorsunuz?
- Tarihi yerlere bakan insanlar neden çok önemlidir?

Belapais'in İnsanları

Örnek karakterler

Kurucu Sponsor: Aimery de Lusignan Kralı, Lord (1194-1196), sonrasında Kıbrıs Kralı (1196-1205) ve Kudüs Hükümdarı'nın (1197-1205) çok fazla beyaz kefal balığı yediği için hastalandığı ve kısa bir süre sonra öldüğü bildirilmiştir. Manastırın kurulması için parayı o vermiştir.

Burkiewicz, L., 2019. A Cultural and Political Representation of Disease among the Latin Rulers of the Kingdom of Cyprus [Kıbrıs Krallığı Latin Hükümdarları Arasında Hastalığın Kültürel ve Siyasi Temsili]. 1192-1474, In: Obraz choroby w dyskursie kulturowym, red. J. Dębicki, A, Małecka, Kraków 2019, Wydawnictwo AGH, pp. 89-102. 'den uyarlanmıştır.

Araştıralım:

- Hükümdar bu kiliseyi neden kurmak istemiştir?
- Belapais ve Kudüs arasındaki bağlantı nedir?

Keşiş: ***Fagianolu Kutsanmış Hugh (veya Hugo)***

Bu keşişin seçkin bir kariyeri vardı. 1251'de Belapais Manastırı'nda rahip ve 1260'ta Kıbrıs Başpiskoposu olmadan önce Rouen Katedrali'nin Başrahibi olarak görev yapmıştı. Sıkı kurallar uygulamasıyla biliniyordu. Toskana'da Belapais tarzında Episcopia adıyla yeni bir manastır kurmak için 1263'te oraya taşındı.

Polignosi. t.y. *Ούγος Α' Φαγιάνος Αρχιεπίσκοπος* [Başpiskopos Hugo I Fagiano] Erişim: <http://www.polignosi.com/cgibin/hweb?-A=8214&-V=limmata> 'dan uyarlanmıştır.

Araştıralım:

- Hugh'un aktif bir manastırda yapılanlarla ilgili dinleyici veya izleyicilere açıklamak isteyebileceği ne olabilir?
- Hugh manastırın rolü ve önemi hakkında ne söyleyebilir?

Bölgeden esinlenen Yazar ve işadamı arkadaşı

İngiliz roman yazarı ve şair Lawrence Durrell (1912-1990) ve Girne doğumlu işadamı Sabri Tahir (1924-2000) arkadaştı. Tahir, Belapais'te Durrell'e bir ev kiralamıştı. Durrell bu evde *The Bitter Lemons of Cyprus* (Kıbrıs'ın Acı Limonları) adlı kitabını yazarak kitapta adı geçen *Tree of Idleness* (Tembellik Ağacı) ve oradaki yerel kafeyi üne kavuşturdu. Tahir popüler bir karakterdi ve daha sonra kısa bir süre bölge halkını temsil etti ancak önce oğlu daha sonra da kendisi öldürüldü.

Anlayalım:

- Durrell hangi nedenlerden ötürü Belapais'ten esinlenmiş olabilir?
- Lawrence Durrell ünlü bir yazardır. Edebiyatın turizm üzerindeki etkisi ne olabilir?

Senaryonuzu hazırlarken

Düşünebileceğiniz konular:

- hedef kitle: farklı yaşlardan bir kitleye uygun, insanlar ve yer hakkında etkili bir anlatım sunmanız gerekecektir;
- iletilen bilginin kapsamı ve niteliği;
- hikayeyi anlatırken hassasiyet göstermek: tarihsel bilgilere saygı gösterirken belirli grupları incitmekten kaçınmaya dikkat edin.

BÖLÜM 3 Mağusa

3.1 Öğretmen Notları

Bölgeye ulaşım

Mağusa Suriçi'ni ziyaret edeceksiniz. Mağusa'ya vardığınızda, şehir merkezine gidin ve otobüs şoföründen Latinler'in Aziz George Kilisesi'nin yanında ve Othello Kalesi'nin karşısında bulunan alana park etmesini isteyin. Namık Kemal'in hapsedildiği zindana ve ana meydana yürüyün. Her iki eğitim düzeyinin (ortaokul ve lise) odak noktası farklı olduğundan gezilecek alan veya izlenecek rota hakkında ayrıntılı bilgi için lütfen öğretmen notlarını gözden geçirin.

Alan hakkında

Mağusa Suriçi'nin tarihi, geçmişte Yunanlılar, Haçlılar, Lüzinyanlar, Venedikliler, Osmanlılar ve İngilizler gibi farklı medeniyetlere ev sahipliği yaptığından oldukça zengindir. Şehir, limanı sayesinde orta çağda ticari faaliyetlerin merkezi durumundaydı (Marangou ve Coutas, 2005). Çeşitli dinlere ve kültürlere mensup tüccarlar Mağusa üzerinden gerçekleştirdikleri ticaretten kazandıkları paranın bir kısmını bu kentte bırakmıştır. Kent, bu tüccarlar sayesinde, onlarca ibadet yerine kavuşmuştur (Dağlı, 2013). Lüzinyanlar, jeopolitik rolü nedeniyle pek çok çatışma yaşayan bu kenti korumak için surlar inşa etmişlerdir. Venedik döneminde savunmayı güçlendirmek amacıyla bazı burçlar inşa edilmiş, hendek kazılmış, şehrin girişleri kapatılmıştı. Surların güçlendirilme çabalarına rağmen şehir 1571'de Osmanlılar tarafından fethedilmiştir. 1878 yılında başlayan İngiliz dönemine kadar adayı yöneten Osmanlılar kendi anıtlarını, çeşmelerini ve hamamlarını inşa etmişlerdir (Marangou ve Coutas, 2005).

Othello Kalesi, Lüzinyanlar tarafından inşa edilmiş ve Venedikliler tarafından güçlendirilmiştir ve daha sonra Shakespeare karakteri olan Othello'nun adını almıştır. Othello Kalesi'ndeki koruma çalışmaları, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve İki Toplumlu Kültürel Miras Teknik Komitesi ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından uygulanan proje kapsamında gerçekleştirilmiştir (Dağlı, 2015). Daha sonra camiye dönüştürülen **St. Nicholas Katedrali**, Lüzinyanlar tarafından 14. yüzyıl başlarında inşa edilen Gotik bir yapıdır. Lüzinyan krallarının taç giyme törenleri bu katedralde yapılırdı (Keshishian, 1970). Türk şairi Namık Kemal'in hapsedildiği bina Venedik Sarayı sınırlarında yer alır (Rüstem, 2015). **St. Peter ve St. Paul Kilisesi**'nin Suriyeli zengin bir tüccar tarafından yaptırıldığına inanılmaktadır. 14. yüzyıla ait bina kısa bir süreliğine cami, daha sonra da depo olarak kullanılmıştır. **Kara Kapısı/ Ravelin Burcu**, Deniz Kapısı'yla birlikte şehrin iki ana girişinden biridir (Keshishian, 1970). Kara Kapısı/ Ravelin Burcu üzerindeki koruma projesi 2018 yılında tamamlanmıştır.

Daha fazla bilgi için kaynaklar

- Dağlı, O., 2013. Mağusa'nın 2300. Yaşı Üzerine Notlar. *Journal of Cyprus Studies*, 17(41), pp. 23-35.
- Dağlı O., 2015. *Medeniyetlerin Kesiştiği Kent*. Lefkoşa: Havadis Yayınları.
- Keshishian, K., 1970. Everybody's Guide to Romantic Cyprus [*Herkes için Romantik Kıbrıs Rehberi*]. Lefkoşa: K. Keshishian.
- Marangou, A. ve Coutas, A. G., 2005. *Famagusta: The story of the city* [*Mağusa: Şehrin Hikayesi*]. Lefkoşa: Marangou & Coutas.
- Rüstem, Ü., 2015. Imports from İstanbul: Ottoman exiles to Famagusta and their tombs. [İstanbul'dan İthalat: *Mağusa'ya sürgün edilen Osmanlılar ve türbeleri*]. In M. J. K. Walsh, ed., 2015. City of Empires: *Ottoman and British Famagusta*. Cambridge Scholars Publishing.
- Severis, R. C., 2005. *Anıtlar ve Anılar: Gazimağusa, Doğu Akdeniz'in Limanı*. Lefkoşa: Hellenic Bank.
- The Technical Committee on Cultural Heritage in Cyprus, 2018. *2008-2018: 10 years working together for our common heritage [Ortak Mirasımız için 10 yıldır birlikte çalışıyoruz]*. Erişim: <https://www.cy.undp.org/content/cyprus/en/home/library/partnershipforthefuture/2018-tcch-publication.html>
- World Monuments Fund, n.d. *Historic Walled City of Famagusta* [*Tarihi Suriçi Mağusa*]. Erişim: <https://www.wmf.org/project/historic-walled-city-famagusta>.
- Famagusta Walled City Association, 2019. *Cultural Heritage* [*Kültürel Miras*]. Erişim: <https://www.famagustawalledcity.com/heritages>.

Mağusa'daki meydan bize Kıbrıs tarihi hakkında ne anlatıyor?

Hedef Grubu: Ortaokul

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu bağlantıları
Tarih: Kültürel Miras Yönetimi, Ulusal –Yerel Tarih
Coğrafya: Turizm, Beşeri Coğrafya

Senaryo: Kültürel miras alanında çalışan bir sivil toplum kuruluşu, öğrencileri, Mağusa Suriçi'ndeki tarihi yerler hakkında turistler için bir dizi materyal oluşturmaya davet ediyor. Suriçindeki tarihi meydan çevresinde kısa bir kültürel miras rotası oluşturmak istiyorlar. Bu rota, tarih boyunca Kıbrıs'ta yaşayan farklı toplulukların Mağusa'nın kentsel görünümü ve Kıbrıs tarihi üzerindeki etkisiyle ilgili olacaktır.

Ürün ve Değerlendirme: Öğrenciler, Mağusa surlar içindeki tarihi meydanda kısa bir kültürel miras rotası oluşturacaklar. Her küçük grubun seçilen her binaya mı odaklanacağına yoksa belirli bir binanın belirli bir guba mı atanacağına karar verin. Ayrıca sınıfla birlikte 'başarı kriterlerini' belirleyin.

Öğrencilerin edineceği beceriler:

- meydanın mimarisini ve insan yapımı öğelerini analiz etmek;
- farklı kişilerin ve yönetimlerin varlığını tanımak;
- farklı binaların Kıbrıs'ta yaşayan insanların hikayelerini anlatmaya nasıl yardımcı olduğunu göstermek için doğru, ilginç ve bilgilendirici bir rota oluşturmak.

Süreç

Gezi Öncesi, Sınıfta Ders (2 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (3 dakika) Öğrenciler yaratacakları kültürel miras rotasının temelini oluşturmak için kentin tarihi çeşitliliği hakkında bilgi edinecekler.

Arka plan bilgi: (17 dakika) Bölgeyi gösteren bir haritadan Mağusa'nın konumuna bakın. Antik çağda burada sizce neden bir şehir kurulmuştur ve bu konum ne gibi ekonomik faydalar sağlamış olabilir? Öğrencilere görevleri tamamlamaları için **K3.7** verilmeli ve Suriçi'nde işaretlenen çeşitli yerlere bakmak için **K3.6** sayfasındaki harita gösterilmelidir. Mağusa tarihindeki insan çeşitliliğini tartışın. Öğrencilerden Mağusa'da yaşayan ve ticaret yapan medeniyetleri kronolojik olarak listelemelerini isteyin.

Tartışma: (5 dakika) Bu kadar çok insanın Kıbrıs'a gelme ve yerleşme nedenleri nelerdir? (Olası yanıtlar: ticaret, zenginlik, coğrafi konum, çalışma olanakları).

Kavram incelemesi: (5 dakika) Mağusa; geçmişle ilgili ipuçlarının keşfedilebileceği bir yerdir. Bu cümle ne anlama geliyor? Şehirlerin görüntüsü, şehrin tarihindeki insanlar hakkında bize neler anlatır? Bölüm 0'daki bazı sayfalar, farklı dönemlere ait önemli yapı özelliklerini tartışmanıza yardımcı olacaktır.

Aktivite: (6 dakika) Geçmişte şehrin büyüklüğü ve önemi hakkında fikir sahibi olmak için öğrencilere **K3.10** kaynağını gösterin. Kaynak olarak fotoğraflar bize değerli bilgiler sağlayarak benzerlikleri ve farklılıkları belirlememize yardımcı olabilir. Geçmişin artık göremediğimiz görüntülerini gösterdikleri için güvenilir olabilirler. Diğer kaynaklarda olduğu gibi, kaynağın yaratıcısı, bakış açısı ve amacı dikkate alınmalıdır.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (4 dakika) Konuları özetleyin ve öğrencilerden çeşitlilik üzerine kültürel miras rotası oluşturmanın neden değerli olduğunu düşünmelerini isteyin.

2. Ders

Sınıfı karşılayın: (3 dakika) Öğrenciler, şehrin karma nüfusu üzerinde daha fazla ayrıntıya girerek, kültürel miras konusundaki bilgilerini güçlendirmeleri için koruma ve kalkınma arasındaki çekişmeyi öğrenecekler.

Arka plan bilgi: (5 dakika) Öğrenciler **K3.8** sayfasına bakarak kentin yakın tarihteki değişimi ve nüfusu hakkında bilgi edinecekler.

Aktivite 1: (15 dakika) Kent, limanın verimini yitirmesiyle önemini kaybetti. Bunun sonucunda, çok az binada yenileme veya değiştirme çalışmaları yapılmıştır. **K3.10**'a tekrar bakın. Sizce buradaki kaynaklar, Mağusa'nın 16. ve 19. yüzyıllar arasında gerilediğini iddia etmek için güvenilir mi? Önemli binalar ayakta kalırken daha az önemli bazı binaların ihmal edilmesi, yıkılması veya kaldırılması sorun mu? Tartışmayı detaylandırmak için **K3.9**'u kullanın.

Aktivite 2: (7 dakika) **K3.9**'u okuyun ve öğrencilerden görevleri tamamlamalarını isteyin. Kaynakları ve bazı binaların durumlarının neden kötüleştiğini tartışın. Öğrencilere, bunun şehrin boyutu ve önemindeki değişimle ilgili ne anlattığını sorun. Suriçinin yerli halk için bazen görünmez olabileceği öne sürülmektedir. Bu ne anlama geliyor? Bu bilgi eksikliğinden kaynaklanıyor olabilir mi? İnsanların Mağusa'nın tarihinden daha fazla haberdar olmaları yararlı olur mu?

Rota tasarımı: (6 dakika) Kültürel miras rotalarının örneklerini göstererek özelliklerini tartışın. Rotanın, ziyaretçilerin ilginç ve önemli yerleri görmeleri için yaratılan bir yürüyüş güzergahı olduğunu açıklayın. Öğrencilere, rotaya neleri dahil etmek istediklerini ve bunun için hangi bilgileri toplamaları gerektiğini sorun.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (4 dakika) Öğrencilere meydandaki binaları daha iyi anlamak için belirli yerlerle ilgili evde bilgi edinmeleri gerektiğini açıklayın. Seçeceğiniz binaları bireysel ya da grup olarak öğrenciler arasında paylaştırın. Tek bir bilgi kaynağı kullanmaktan kaçınmalarını ve kaynakların güvenilirliğine dikkat etmelerini isteyin. Alan çalışmasının hazırlığını yaparak öğrencilerin yapmaları gerekenleri ve geziye giderken yanlarında ne götürmeleri gerektiğini açıklayın.

Gezi Yerinde Ders (120 dakika)

K3.6 kaynağını kullanarak geziye Othello Kalesi'nden başlayıp Othello Kalesi'nde sonlandırın. Ana meydanın yakınındaki yapılara odaklanın. Daha fazla inceleme yapmak isterseniz, lise düzeyinde yer alan kültürel miras güzergahı ile devam edebilirsiniz.

Meydana giderken şu noktalarda durarak sorular sorabilirsiniz:

Othello Kalesi: Savunma noktaları bize geçmişle ilgili ne anlatır? (Olası yanıtlar: şehrin önemi, çatışma tehditleri, rekabet).

Desdemona Parkı: Othello ve Desdemona isimleri neden burada kullanılıyor? (Olası yanıtlar: şöhret, turizm, nostalji, sömürgecilik, tanıdık isimlere duyulan sevgi). Shakespeare ve Othello hakkında kısa bilgi vermeniz öğrenciler için yararlı olacaktır. Hamlet, Macbeth, Romeo ve Juliet ile Othello gibi oyunlar yazan William Shakespeare, dünyaca tanınan bir İngiliz oyun yazarı ve şairdir (1564-1616). Othello 1603'te yazılmıştır ve hikayenin Kıbrıs'ta geçtiğine inanılmaktadır. Othello karakteri bir generaldir. Eşi Desdemona ise güçlü bir Venedik ailesinin kızıdır. Othello, Cassio'yu teğmen yapar ve başarısız aday Iago, kıskançlıktan Cassio ile Desdemona arasında bir ilişki olduğuna dair söylentiler yayar. Bu söylentiler, Othello'nun Desdemona'yı öldürmesiyle bir trajedi olarak sonlanır ve Othello tutuklanır[3].

Deniz Kapısı: Burası bize Mağusa'nın geçmişiyle ilgili ne anlatır? (Olası yanıtlar: liman şehri, erişim, kontrol, vergilendirme).

Ana Meydan: Öğrencileri küçük gruplara ayırın ve yol üzerinde belirtilen tarihi yerlere bakmak için zaman belirleyin. Öğrencilerin fotoğraf çekmesi, çizim yapması, ses kaydetmesi, bilgi panolarına bakması ve belirli yapıların temel özelliklerinin açıklamalarını yazmaları gerekmektedir. Yaratacakları rotayı destekleyecek bilgileri toplamak için onları çevrelerindeki değişim ve süreklilik kanıtlarını belirlemeye teşvik edin. Belirli gruplara belirli yapıları inceleme görevi verebilir veya öğrencilerden kendi grupları içinde farklı roller belirlemelerini ve görev dağılımı yapmalarını isteyebilirsiniz.

Gezi Sonrası, Sınıfta Ders (1 veya daha fazla ders)

Öğrencilerin kültürel miras rotasını oluşturmaları için zamana ihtiyaçları olacak. Bu görevi tamamlamak için gereken süre öğrencilerin bireysel veya grup olarak çalışacaklarına ve görevin ne derece karmaşık olduğuna bağlıdır.

3. Bevington, D., 2021. Othello [Otello]. *Britannica Encyclopaedia*. Erişim: <https://www.britannica.com/topic/Othello-by-Shakespeare>.

Mağusa bize kültürel miras yönetimi hakkında ne anlatmaktadır?

Hedef Grup: Lise

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu bağlantıları
Tarih: Kültürel Miras Yönetimi, Tarihsel Önem, Tarihsel Kanıt
Coğrafya: Beşeri Coğrafya

Senaryo: Mağusa Suriçi'nin Europa Nostra (Avrupa Kültürel Miras Ödülü) ile ödüllendirilip ödüllendirilmeyeceğine ilişkin bir rapor hazırlanarak Avrupa Birliği'ne sunulmalıdır. Bu raporda yapıların ve özelliklerin önemine ek olarak koruma, çürüme ve değiştirilme düzeyi ile kalitesine de odaklanacaktır.

Ürün ve Değerlendirme: Öğrenciler, rapor için şehrin insan yapımı görünümünün temel özelliklerini değerlendirmek ve şehrin tarihi geçmişini yönetmek için oluşturulan öncelikleri tartışmak amacıyla Mağusa Suriçi'nde bir dizi alanı inceleyecekler. Raporun son şekline bireysel olarak veya grupla birlikte karar verebilirsiniz. Anlaşılmasına yardımcı olmak için raporların nasıl oluşturulduğuna dair örnekleri kısaca gösterin. Sunumlarının size yazılı, poster, sözlü veya elektronik olarak teslim edilmesini seçebilirsiniz. Öğrencilerin çalışmanın nasıl değerlendirileceğini bilmeleri için anlaşmaya vardığınız başarı kriterlerini belirleyin. Bu, önemli binaların niteliği, önemi, özgünlüğü ve yönetimi; binalarla ilgili hangi anlatıların kullanılacağı veya ziyaretçi hizmetleriyle gezi yerindeki bilgilendirmelere yönelik önerileri içerebilir. Herhangi bir seçim veya farkındalık içermeyen, kılavuzlardan ya da çevrimiçi kaynaklardan kopyalanan çalışmalar yerine, üzerinde düşünülmüş ve özgünlüğü olan çalışmaları ödüllendirin.

Öğrencilerin edineceği beceriler:

- kentsel görünümün özelliklerini tanımak;
- kültürel miras yönetiminin statüsü ve koşulları hakkında kaliteli bir rapor oluşturmak için gerekli unsurları tartışmak.

Süreç

Gezi Öncesi, Sınıfta Ders (1 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (2 dakika) Öğrenciler, tarihi bir görünümde yapıların ve insan yapımı özelliklerin tarihsel önemini değerlendirmek için ölçütler geliştirecek, temel tarihi özellikleri tanıyacak ve raporlarını yazmak için Mağusa'yı ziyaret edecekler.

Tartışma: (5 dakika) Öğrencilerden mahallelerinde, köylerinde veya şehirlerinde önemli olduğu düşünülen binalar hakkında düşünmelerini isteyin. Bunlar dünya mirası olarak kabul ediliyor mu? Neden kabul ediliyor ya da edilmiyor? Tarihsel önem ne anlama gelir? Öğrencilere, insan tarihinde bazı binaları veya alanları çok önemli kılan unsurların ne olduğunu ve buna kimler tarafından karar verildiğini sorun.

Aktivite: (4 dakika) Özgünlüğün anlamını tartışın. Dünya çapında bazı ünlü tarihi binaların resimlerini gösterin (ör. Sidney Opera Binası, Londra Kulesi, Taj Mahal, Notre Dame Katedrali, Piazza del Duomo – Duomo Katedrali Meydanı). Bu yerleri ünlü ve unutulmaz kılan unsurlar nelerdir?

Bilgi geliştirme: (6 dakika) Europa Nostra'nın ödüllendirme yöntemini tanıtın. Kıbrıs'ta koruma için Europa Nostra ödülü alan üç yer var (Dayanışma Evi, Ermeni Kilisesi ve Manastırı, Ömeriye Osmanlı Hamamları). Mağusa Suriçi gibi bir yerin neden tanınmaya değer olduğunu tartışın.

Araştırma aktivitesi: (15 dakika) Öğrencilere, Europa Nostra web sitesini[4] ziyaret ederek veya basılı materyal sağlayarak geçmişte bu ödülü kazananları araştırma görevi verin. Sayfanın altında bulunan çeviri özelliğini kullanarak web sitesini otomatik olarak Türkçe'ye çevirebilirsiniz. Öğrencilerden sayfada bölgelerin değerlendirilmesinde uygulanan kriterleri saptamalarını isteyin. Bu kriterler, geziye gittikleri alanların analizinde kullanılacaktır. Kıbrıs'ta ödül alan yapıları, hangi kriterleri karşıladıkları ve dünya çapında ne gibi yerlerin ödüle layık görüldüğünü araştırmalarını isteyin.

Münazara: (6 dakika) Önemli yapılar yerinde kalırken daha az önemli bazı yapıların ihmal edilmesi, yıkılması veya kaldırılmasının önemi var mı? Tartışmayı ayrıntılı bir şekilde ele alabilmek için **K3.9** ve **K3.10** sayfalarını kullanın. **K3.9**,

4. European Heritage Europa Nostra Awards, n.d. *Winners [Kazananlar].* Erişim: <https://www.europeanheritageawards.eu/winners/>.

kötüleşme ve korumanın insan yapımı bir çevrede aynı anda mevcut olabileceğini gösteriyor. **K3.10** ise benzerlikleri ve farklılıkları tespit etmemize yardımcı olan ve değerli bilgiler sağlayan fotoğraf kaynaklarını içermektedir.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (2 dakika) Materyalleri toplayın, saha çalışması için gerekli bilgileri verin ve dersi sonlandırın.

Gezi Yerinde Ders (120 dakika)

Rotanızda yürümeye yardımcı olması için **K3.6** sayfasını kullanın. Othello Kalesi'nden başlayarak St. Nicholas Katedrali, Zindan, St. Peter ve St. Paul Kilisesi ve Kara Kapısı'na devam edebilirsiniz. Farklı yerlerde durduğunuz süreyi değiştirin ve öğrencilerden çevrelerini dikkatlice gözlemlemelerini isteyin. Grubun büyüklüğüne ve zamanlamaya bağlı olarak önerilen noktalar listesine eklemeler yapabilirsiniz. Görevler:

- Her noktada durun ve insanların geçmişten bize bıraktığı kanıtlara bakın.
- Alan ve alanın temel özellikleri (mimari tarzlar ve yapı malzemeleri) hakkında bilgi toplayın. Fotoğraf çekerek, not alarak, açıklamalı çizimler ve eskizler yaparak kanıt toplayın.
- Ziyaretçilerle paylaşılan bilgiler ve sunulan hizmetlerde verilen desteğin nasıl geliştirilebileceğini tartışın. Bunlar arasında ekranlar, panolar, onarım, görsel-işitsel materyaller, dönemle ilgili bilgiler, kullanım vb. yer alabilir.
- Binaların kullanımına ve değişim, koruma, bozulma, değişiklik ve turizmin etkisine ait unsurlara dikkat edin. Yardım için Bölüm 0'a bakın.

Gezi Sonrası, Sınıfta Ders (1 veya daha fazla ders)

Öğrenciler, raporlarını bireysel veya grup olarak oluştururlar. Raporun formatı, verilecek olan süreyi belirleyecektir. Değerlendirme, tartışma ve geri dönüt için vakit ayırın. Çalışmaları kendiniz değerlendirmeyi ya da öğrencilerin birbirlerini değerlendirmesini tercih edebilirsiniz.

Harita: Mağusa Suriçi Rotası

Othello Kalesi'nden başlayarak, yolun karşısındaki Desdemona Parkı'na gidin ve Deniz Kapısı'na doğru yürüyün ve kapıyı incelemek için orada durun. Daha sonra kapının karşısındaki yoldan sağa dönün. Cadde boyunca yolunuza devam edin. 2-3 dakika sonra sağınızda Bandabuliya'yı bulacaksınız. Aynı caddeden ana meydana doğru bir dakikadan daha az bir süre yürümeye devam edin. Meydanda çok sayıda tarihi yapıt ve anıt göreceksiniz.

Ortaokul için isteğe bağlı: Meydana girer girmez solunuzda eski St. Nicholas Katedrali'ni gördükten sonra, durup sağınızda bulunan Venedik Sarayı'nın ayakta kalan kemerlerini inceleyin. Venedik kemerlerinin altından yürüyerek Venedik Sarayı'nın arazisinde bulunan zindana ulaşacaksınız. Şu anda otopark olarak kullanılan büyük avluyu bulana kadar Venedik Sarayı boyunca yürümeye devam edin. Solunuzda bir çıkış göreceksiniz. Avludan çıktığınızda hemen sağınızda St. Peter ve St. Paul Kilisesi'ni göreceksiniz. Kilisenin bulunduğu caddedeki kavşaktan sağa dönün. Bu yolun sonunda sola dönün ve sol tarafınızda isimsiz kilise yıkıntılarını göreceksiniz. İkinci yoldan sola dönün ve yolun sonuna kadar yürüyün. Tekrar sola dönün ve Ravelin Burcu ve Kara Kapısı'nı görene kadar dümdüz yürümeye devam edin.

Ortaokul

- Bandabuliya
- Şam Müftüsü Mehmet Ömer Efendi Türbesi
- Eski St. Nicholas Katedrali
- Ana Meydan
- Cafer Paşa Çeşmesi
- Cafer Paşa Hamamı
- St. Francis Kilisesi
- Venedik Kemerleri

Lise

- Othello
- St. Nicholas Katedrali
- Zindan
- St. Peter ve St. Paul Kilisesi
- Ravelin/Kara Kapısı

3.7 Eski Mağusa'yı incelemek bize Kıbrıs tarihi hakkında ne anlatır?

A1

Mağusa limanı, doğu ile batı arasında bir köprü vazifesi görerek kentin zenginleşmesine yardımcı olmuştur. Tüccarlar kendi dini inançlarını, dillerini ve kültürlerini Mağusa'ya getirmişlerdir. Bunlar arasında ibadethaneler inşa eden Doğulu Hıristiyanlar, Maronitler, Süryaniler, Karmelitler, Yakuplular, Ermeniler ve Nasturiler vardır. Bu durum, 14. yüzyılda zirveye ulaşmıştır. Şu anda, Karmelit kilisesi dışında, diğer tüm kiliseler hala ayaktadır.

Dağlı, O., 2013. Mağusa'nın 2300. Yaşı Üzerine Notlar. *Journal of Cyprus Studies*, 17(41), pp.23-35.'dan uyarlanmıştır

A2

Sahil kasabası olan Mağusa, Avrupa ile Küçük Asya arasında bağlantı görevi görerek Akdeniz'de bir iş merkezi haline geldi. Şehir, deprem ve savaş gibi doğal afetler ve Venedikliler ile Türkler arasındaki savaşlardan etkilenerek zarar gördü. Bu dönemden sonra birçok bina yıkılmış ve buradan arta kalan malzemeler Süveyş Kanalı'nın yapımı için kullanılmıştır. Venedik surları, Katedral ve diğer kiliseler dışında Mağusa Suriçi harabeye dönmüştür.

Keshishian, K., 1970. *Everybody's Guide to Romantic Cyprus [Herkes için Romantik Kıbrıs Rehberi]'nden* uyarlanmıştır.

A3. Mağusa Limanı

Kaynak: Mağusa, Kıbrıs. Fotoğraf, 1981, John Thomson'a ait negatiften, 1878.
Telif hakkı: Wellcome Collection.

Sorular

1. Kaynaklar bize Kıbrıs Tarihi hakkında ne anlatıyor?
2. Kaynak A2'deki bilgiler Kaynak A1'deki bilgileri destekliyor mu?
3. Bazı kaynaklar birçok farklı din ve dilden bahsetmektedir. Orta Çağ Mağusa'sında yaşayan çeşitli toplulukların ne kadar benzer ve farklı olduğunu anlamak için başka ne bilmeniz gerekir?
4. Mağusa'da görülen çokkültürlülük, Kıbrıs'ın geri kalanında benzer bir çeşitliliğin yaşandığını kanıtlar mı?

Mağusa'da Değişim ve Sürekliliği İnceleme

B1. İngiliz Hükümet Raporu

1878'de İngilizler, Kıbrıs'ı değerlendirmek için adaya beş kişilik bir delegasyon gönderdi. Bunlardan biri Mağusa hakkında 345 sayfalık kitap yazan James İnglis'di. İnglis, Osmanlı döneminde Mağusa bölgesinin Mağusa (5.000 kişi), Karpaz (10.000 kişi) ve Mesarya'dan (20.000 kişi) oluştuğunu belirtmektedir. 1879'da Suriçi'nde 450 Türkçe ve Maraş'ta 1500 Yunanca konuşan kişi vardı.

- Giysiler pamuktandı, ayakkabılar ise genellikle keçi derisinden yapılmış uzun botlardı.
- Erkekler uzun boylu, sağlam yapılıydı ve eşek üzerinde gezerlerdi; kadınlar narin yapılıydı ve her yere yürüyerek giderlerdi.
- Evler temizdi. Düz çatılı olan bu evler kerpiç ve taşlardan yapılmıştı.
- Okuma, Yazma, Yunanca, Coğrafya ve Aritmetik öğreten 10 Hristiyan Okulu, kiliseler ve köylüler tarafından destekleniyordu. Camilerin içinde Okuma, Yazma ve Kur'an-ı Kerim'in öğretildiği 8 Müslüman okulu bulunmaktaydı. Öğrenciler İngilizce öğrenmeye meraklıydılar. Müslümanlar ve Hristiyanlar dosttu ve genellikle karma olarak, barış içinde yaşarlardı.
- Türkçe konuşan polisler güvenilir ve en iyileri olarak nitelendirilirdi.

Dağlı, O., 2013. Mağusa'nın 2300. Yaşı Üzerine Notlar'dan uyarlanmıştır. *Journal of Cyprus Studies*, 17(41), pp. 23-35.

B2. Eski St. Nicholas Katedrali

St. Nicholas Katedrali'nin önünde yer alan Mağusa meydanı, I. Peter'in taç giymesine; vebanın sona ermesi için yerleşik halkın (Latinler, Rumlar, Ermeniler, Nasturiler, Yakubitler, Malabarlı Hint Hristiyanlar, Habeşistanlılar, Sarazenler) katıldığı dua törenlerine; Caterina Cornaro ile II. James'in düğün alayına ve II. James'in cenazesi gibi pek çok önemli olaya tanıklık etmiştir.

Severis, R. C., 2005. *Monuments and Memories: Famagusta, the Emporium of the East [Anıtlar ve Anılar: Mağusa: Doğu'nun Ticaret Merkezi]'nden uyarlanmıştır.* Lefkoşa: Hellenic Bank.

Kaynak B3. Mağusa'nın Nüfusu

MAĞUSA BELEDİYESİ – 1891				
Erkek	**Kadın**	**Müslüman**	**Müslüman olmayan**	**Toplam**
1782	1585	835	2532	3367

MAĞUSA KASABASI – 1960									
Erkek	Kadın	Yunanlar	Maronitler	Ermeniler	Türkler	İngilizler	Çingeneler	Diğerleri	Toplam
17284	17490	24506	24	152	6120	3663	68	241	34774

Republic of Cyprus, Ministry of Finance, Statistical Service, 2020. *Population Census [Nüfus Sayımı]'ndan uyarlanmıştır.* 2020.Erişim: <https://bit.ly/38Ktlbl>.

Sorular

1. Kaynak B2 eski katedralin önemli olduğunu mu gösteriyor? Neden?
2. Britanya Hükümeti'nin Kıbrıs'ı araştırması ve rapor hazırlaması için Kıbrıs'a beş kişilik bir delegasyon göndermesinin nedenleri ne olabilir?
3. İngilizlerin hazırladığı raporun üslubu ve içeriği tarafsız mı? Nedenlerle açıklayın.
4. Kaynaklar bize Kıbrıs tarihindeki değişim ve süreklilik hakkında ne anlatır? İsterseniz, cevabınızda A1-A3'te bulunan kanıtlarla bağlantı kurabilirsiniz.

3.9
Kültürel Miras Tehlike Altında mı? Gerileme, Duraklama veya İlerleme?

C1

İki Toplumlu Kültürel Miras Komitesi, 2008 yılında Kıbrıs'ın kültürel mirasını tanıtmak ve korumak amacıyla kurulmuştur. Komiteye göre, kültürel mirası korumak iş birliğini, sürdürülebilir kalkınmayı ve karşılıklı anlayışı teşvik eder. Komitenin çalışmaları, adanın dört bir yanından bir grup arkeolog, sanat tarihçisi, mimar ve şehir planlamacısı tarafından desteklenmektedir. Koruma projeleri arasında Ortodoks, Maronit, Ermeni kiliseleri, camiler, hamamlar, surlar ve su değirmenleri yer almaktadır. 2018 yılına kadar Mağusa Suriçi'nde gerçekleşen projeler şunlardır: Lala Mustafa Paşa Camii, Othello Kalesi, Arsenal ile Deniz Kapısı arasındaki Venedik Surları, Martinengo Burcu, St. Mary Ermeni Kilisesi, St. Mary Karmelit Kilisesi, Ravelin (Kara Kapısı), St. Anne Kilisesi ve Tabakhane Camii.

The Technical Committee on Cultural Heritage in Cyprus, 2018. *2008-2018: 10 years working together for our common heritage [Ortak mirasımız için 10 yıldır birlikte çalışıyoruz]'dan uyarlanmıştır.* Erişim: <https://www.cy.undp.org/content/cyprus/en/home/library/partnershipforthefuture/2018-tcch-publication.html>

C2. Günümüzde korunan Katedral ve kötü durumdaki Latin Kilisesi

Kaynak: AHDR, 2020.

C3. İsimsiz Kilise

Kaynak: AHDR, 2020.

C4. St. George of Greeks Kilisesi

Kaynak: AHDR, 2020.

C5

Dünya Anıt Fonu, dünya çapında kültürel mirasın korunması için 1965 yılında kurulan ve kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. Dünya Anıtlar Fonu'nun 2012 Mağusa raporuna göre, surlarla çevrili şehir sağlam olmasına rağmen artık belediyenin merkezi görevi görmüyor. Şehir kültürel miras açısından zengin olmasına rağmen şehirde kullanılmayan çok sayıda bina bulunmaktadır. Ayrıca, şehrin karakterine uymayan değişikliklerin olumsuz etkileri olmuştur. Zengin bir kültürel mirasa sahip olmasına rağmen, Mağusa Suriçi'ndeki turizm faaliyetleri genellikle günübirlik yapılan gezilerle sınırlıdır.

Mason, R., Fund, W. M., Tumer, E. U., Ünlü, A. K., Silman, R., ve Schmid, W., 2012. *The Walled City of Famagusta: Preservation Studies [Suriçi Mağusa: Koruma Çalışmaları]'dan uyarlanmıştır.* NYC. ABD: World Monuments Fund.

Sorular

1. Kültürel miras teriminin insan yapımı çevre bağlamında anlamı nedir?
2. Kaynaklar, Mağusa'nın kültürel mirasının ne kadar iyi korunduğuna ilişkin nasıl bir izlenim uyandırmaktadır?
3. Mağusa'da dünya mirasını korumak için başka neler yapılmasını önerirsiniz?
4. Tarihte gerileme, duraklama ve ilerleme ne anlama gelir? Eski Mağusa'da üç kavramın da var olduğunu gösteren kanıt var mı?

Değişim ve Süreklilik, Benzerlik ve Farklılık

Kaynak: Mağusa, Kıbrıs. Fotoğraf, 1981, John Thomson'a ait negatiften, 1878. Telif hakkı: Wellcome Collection.

Kaynak: AHDR, 2020

Kaynak: Famagusta, Cyprus. Photograph, 1981, from a negative by John Thomson, 1878. Telif hakkı: Wellcome Collection.

Kaynak: AHDR, 2020

Kaynak: Mağusa, Kıbrıs. Fotoğraf, 1981, John Thomson'a ait negatif fotoğraftan, 1878. Telif hakkı: Wellcome Collection.

Kaynak: AHDR, 2020

Sorular

1. Fotoğraf kaynakları bize insan yapımı çevrede değişim ve süreklilik hakkında ne söyler?
2. Fotoğraf kaynakları hangi durumlarda güvenilirdir?
3. Fotoğraf kaynakları hangi durumlarda güvenilir değildir?

BÖLÜM 4 Lefkara

4.1 Öğretmen Notları

Bölgeye ulaşım

Lefkara, Larnaka'da Trodos sıradağlarının eteklerinde yer alan bir köydür. Köyü ziyaret etmek için Lefkoşa-Limasol yolu üzerindeki Skarinou çıkışından dönün ve iki farklı köy girişine açılan Pano (Yukarı) Lefkara tabelalarını takip edin. "Yeni yola" doğru işaretleri takip edin ve ardından belediye otoparkına doğru ilerleyin. Otobüsler, Giannou Kranidioti sokağındaki anaokulunun karşısına park edebilir.

Alan hakkında

Pano (Yukarı) Lefkara ve Kato (Aşağı) Lefkara, Sotira dağının eteğinde birbirinden yaklaşık 1 km uzaklıkta iki köydür. Lüzinyan döneminde, yaklaşık 1.000 nüfuslu köy Kıbrıs'ın en büyük 4. köyü idi. 1260'ta Limasol Piskoposu'nun karargahı haline geldi ve Tapınak Şövalyeleri'nin liderleri 1308'de üç yıl buraya sürgün edilmişti. 1464 yılında Kral II. James, Lefkara'nın bir kısmını Lüzinyan döneminin önemli görevlilerinden biri olan Sor de Naves'e ve bir kısmını Peter Davila'ya verdi. Daha sonra iki köy Venedik Devleti'nin mülkü oldu (Patapiou, 2014). 20. yüzyılın başlarında yerel ekonomi, yüksek kalitesiyle ünlenen "lefkaritika" (Lefkara işi) yaratma merkezi haline geldikten sonra büyümeye başladı. Bazı kadın tüccarlar işlerini yerel piyasada ve daha sonra Mısır'ın İskenderiye kentinde satarak ticaret başlattılar. Daha sonra dantelcilik erkek tüccarların Lefkara'da kadın dokumacıların ürettiği dantelleri satmak için dünyanın dört bir yanına seyahat etmesiyle başarılı ve karlı bir işe dönüştü. Köy, maddi ve kültürel yönden büyümeye başladı ve bunun sonucunda çocuklar için daha iyi eğitim ve altyapıda gelişme sağlandı (Hadjiyiasemi, 2016). İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki ekonomik durgunluk, nüfusun büyük bir bölümünü göçe zorladı. Köyün nüfusu, 1974'ten sonra hızla azalarak, daha iyi iş olanakları beklentisi içinde daha büyük yerleşim yerlerine yöneldi (Hadjiyiasemi, 2016). 1963 yılında, Lefkara'nın Kıbrıslı Türkleri yerlerinden edildi ve 1974 yılına kadar Köfünye enklavına yerleştirildi, Daha sonra, burada yaşayan insanlar Mağusa bölgesine nakledildiler (PRIO Cyprus, 2011).

Lefkara'nın tarihi merkezi, kültürel miras yönetmelikleriyle korunmaktadır. Köy, geleneksel ve neoklasik Kıbrıs evlerinin yanı sıra daha modern mimari tarzları incelemek için idealdir. Ekonomik kalkınmanın etkisini gösteren bir unsur olarak varolan binalara neoklasik unsurlar eklenmesi de gözlemlenebilir.

Themistoklis Patsalos ve varlıklı ailesinin evi restore edilerek 1896 yılında **Geleneksel Nakış ve Gümüşçülük Yerel Müzesi**'ne **(Local Museum of Traditional Emroidery amd Silversmith Work)** dönüştürülmüştür. Zemin katta köy usülü bir yemek odası, büyük kavanozların ve tarım araçlarının bulunduğu bir depo vardır. Üst kat ise Lefkara işlemeleri, geleneksel kostümler, mücevherler, gümüş işçiliği ve 19-20. yüzyılda kırsal bölgelerde kullanılan mobilyalara ayrılmıştır.

Daha fazla bilgi için kaynaklar

- Hadjiyiasemi, A., 2016. *Λευκαρίτικα: Τέχνη και Παράδοση* [Lefkara Danteli: Sanat ve Gelenek]. Lefkoşa: Laser Graphics.
- Lefkara Association, 1983-2004. *Περιοδικό «Τα Λεύκαρα»* ['Lefkara' Dergisi]. Erişim: <https://apsida.cut.ac.cy/collections/show/24>.
- Lefkara Municipality, 2010-2016. *Περιοδικό «Τα Λεύκαρα»* ['Lefkara' Dergisi]. Erişim: <https://www.lefkara.org.cy/el/istoria-politismos/periodiko>.
- Patapiou, N., 2014. Αρχειακές Μαρτυρίες για τα Λεύκαρα [Lefkara için Arşivlerden Şahadetler]. *Παράθυρο Πολίτη*. Erişim: <https://bit.ly/2IIVJRI>.
- PRIO Cyprus, 2011. Yer Değiştirme ve Tekrar Yerleşim Güzergahları. Erişim: < http://www.prio-cyprus-displacement.net/default.asp?id=245>.
- RehabiMed, 2008. *Urban landscape rehabilitation in Lefkara* [Lefkara Kırsalının Rehabilitasyonu], *Cyprus: The recuperation of a modern past.* Barcelona: Col•legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona pour le consortium Rehabimed. [pdf] Erişim: <https://issuu.com/asociacionrehabimed/docs/urban_landscape_rehabilitation_in_l>.

Lefkara'nın gelişmesi için değiştirilmesi gerekir mi?

Hedef Grubu: Ortaokul

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu bağlantıları
Tarih: Tarihsel Kanıt, Kültürel Miras Yönetimi, Kadın Tarihi
Coğrafya: Ekonomik Coğrafya, Turizm

Senaryo: Bir zamanların 2500 kişilik bir nüfusa sahip ve dantel yapımı ile ünlü olan Lefkarası, artık çoğu zaman turistlerle dolu küçük bir yerleşim yeri haline gelmiştir. Şimdilerde bir siyasi parti ve bir uluslararası şirketler grubu kültürel miras korumasıyla ilgili yasaları hiçe sayarak bir kumarhane kompleksi inşa etme önerisi sunmaktadır. Planları, trafiği azaltmak için arabaların merkezin kenarından geçmesini sağlamak üzere bazı binaların karakterini değiştirmek ve bazı eski evleri ve sokakları yıkmaktır.

Ürün ve Değerlendirme: Öğrenciler, yetkililerin bu gelişmeye izin verip vermemelerine ve hangi koşullarda izin verilmesi gerektiğine yönelik karar vermelerine yardımcı olmak için Lefkara'nın binaları ve doğal yapısıyla ilgili bir rapor hazırlayacaklar. Bu raporda, Lefkara'nın tarihi karakterini göz önünde bulundurulmalıdır. Rapor, Lefkara'nın tarihi karakterinin korunmaya değer olup olmadığını ve kültürel miras düzenlemelerinin ekonomik gerekçeler ve eğlence için uygulamadan kaldırılıp kaldırılmayacağını sebepleriyle açıklamalıdır. Öğrenciler, konuyla ilgili görüşlerine ek olarak köyün tarihi ve mimarisi hakkındaki bilgileri de paylaşabilirler. Araştırmaya başlamadan önce değerlendirme kriterlerini açıklayın. Bazı öğrenciler, sürdürülebilir kalkınma amacıyla köyün tarihi merkezini koruma altına almayı ve daha az önemli bazı binaların yıkılmasını önerebilir. İnşaatların yapılmasınınyanı sıra perakende ve gıda endüstrisinde birçok düşük ücretli, düşük vasıflı iş yaratılmasının da haklı olup olmadığını değerlendirenler olabilir.

Öğrencilerin edineceği beceriler:

- tarihi yerlerin korunması lehinde veya aleyhinde argüman geliştirmek;
- kadın tarihi açısından Lefkara'nın tarihi hakkında bilgi edinmek;
- yerleşim yerlerindeki değişimin kanıtlarını ve "turist mıknatısı" olmanın anlamını, bunun avantaj ve dezavantajlarını belirleyebilmek.

Süreç

Gezi Öncesi, Sınıfta Ders (2 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (3 dakika) Yasalar, çevresel ve tarihi öneme sahip yerleri korusa da, maddi kazanç sağlanabilecek ya da iş alanlarının oluşturulabileceği durumlarda bazen yoksayılabilirler. Öğrenciler, Lefkara'nın yeniden düzenlenmesi tehditi karşısında dönüşümü destekleyen veya karşı çıkan bir rapor hazırlayacaklar.

Arka plan bilgi: (16 dakika) Öğrencilere Lefkara'nın günümüzde neyle meşhur olduğunu bulmalarını isteyin. Turistik bir yer olarak önemiyle ilgili basılı materyal dağıtın ya da çevrimiçi araştırma yapmaları için zaman tanıyın. Lefkara'nın "turist mıknatısı" olduğu fikrini tartışın: çok meşhur bir yer, çok meşhur olduğu için insanların ziyaret etmek zorunda olduklarını düşündükleri bir yer. Bu tür yerlerin yerel halk ve ziyaretçiler için avantajları ve dezavantajları nelerdir? Turizm, yerli halkın ekonomisine fayda sağlayabilir, ancak aynı zamanda tarihi bir yerin karakterine zarar verebilir.

Aktivite: (15 dakika) Tarihsel kayıtların bize geçmişteki Lefkara hakkında anlattıklarını incelemek için **K4.6**'yı öğrencilere dağıtın. Kaynak A1, Venedik döneminde arazi mülkiyetiyle ilgili bilgileri ve Caterina Cornaro'nun yazdığı bir mektubu göstermektedir. Belirli grupların (örneğin sıradan insanlar, çocuklar, kadınlar, kraliyet ailesi ve seçkinler) tarihsel kayıtlarda olup olmadığını incelemek için, öğrencilerin yazılı kaynakların amacı ile okur-yazarlığın o dönemdeki yaygınlık düzeyini dikkate almaları gerekir. Dikkate alınacak başka bir konu ise günümüze kadar gelebilen kaynak türleri ve bunun nedenleridir. Bu kaynaklar genelde idari niteliktedir.

Evde öğrenme: (4 dakika) Öğrencilerden aşağıdaki konularda aile üyelerinin fikirlerini sormalarını isteyin:

1. Tarihi çevrenin korunması mı yoksa kalkınma mı daha önemlidir?
2. Tarih derslerinde geçmişte yaşayan kadınlar hakkında ne öğrendiniz? Hangi kadınlarla ilgili bilgi edindiniz ve onların tarihteki rolü neydi? Kadınlar tarihte mi yer almadı yoksa onlara tarih kitaplarında mı yer verilmiyor?

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış (2 dakika) Öğrenilenleri özetleyin ve öğrencileri bir sonraki derste bu konu üzerine daha fazla çalışma yapacakları konusunda bilgilendirin.

2. Ders

Sınıf karşılayın: (2 dakika) Lefkara'daki tarihi yapıların geçmişteki insanların hikayeleriyle bağlantılı olduğunu açıklayın. Örneğin dar sokaklar ve iç avlular, farklı nesillerden kadınların meşhur dantelleri işlediği yerlerdi. Bu nedenle, bu yerlerin karakterinde yapılan önemli bir değişiklik, insan tarihinin silinmesi riskini yaratır. Lefkara tarihinde kadınların önemli bir rolü olduğundan, yeniden kalkınma kadın tarihi perspektifinden incelenecektir.

Tartışma: (4 dakika) Öğrencilerden ev ödevinin 2. sorusunda öğrendiklerini paylaşmalarını isteyin. Kadınların hikayelerinin tarihe kaydedilmemesi onların geçmişte önemli olmadıkları anlamına mı geliyor?

Bilgi geliştirme: (20 dakika) **K4.7**'yi kullanarak, Lefkara'nın bir zanaat ve ticaret merkezi olmasında Alisavou Karaola ve Theofila Hadjiantoni katkılarını tartışın. Kadınlardan biri diğerinden daha mı önemliydi?

Kaynakları sorgulama: (8 dakika) Sorular, fotoğraf, yazılı metinler ve sözlü tarihin bize geçmiş hakkında neler söyleyebileceğini irdeleyen **K4.8**'i kullanın. Öğrencilerin sözlü tarih terimini anladığından emin olun. Fotoğrafların kaynak olarak sözlü tarihe kıyasla geçerliliğini tartışın: daha çok, daha az veya eşit derecede geçerli midirler? Öğrencilerin farklı kaynak türlerini değerlendirmelerine yardımcı olmak için bir avantajlar ve dezavantajlar tablosu oluşturmayı ev ödevi olarak verebilirsiniz.

C1 C2

Tartışma: (4 dakika) Ev ödevinin 1. sorusunu tartışın. Lefkara'daki evlerin çoğu gelir düzeyi yüksek ailelere ait evler değildir, sıradan ve tipik 'ev mimarisini' temsil ederler. Köyün karakterinin zamanla değişmesi ve Lefkara kadınlarıyla ilişkili yerlerin yıkılması sizce önemli mi? Aileleri, ekonomik nedenlerle tarihi yerleri değiştirmenin kabul edilebilir olduğunu düşünüyor muydu? Kültürel miras turizmi azalır ve kumar turizmi artarsa, bu yerel istihdamı nasıl değiştirebilir?

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (2 dakika) Tartışılan konuları özetleyin ve eğitim gezisiyle ilgili bilgileri öğrencilerle paylaşın.

Gezi Yerinde Ders (90 dakika + eğer müzeyi de ziyaret edecekseniz 30 dakika ekleyin).

K4.10'daki rotayı takip ederek ve farklı bina türlerini ve özelliklerini inceleyerek tarihi ve modern yerleşimin özelliklerine bakın. Bölüm 0'daki sayfaların birçoğu, öğrencilerin Kıbrıs'a özgü bina özelliklerini (yerleşim planları ve geleneksel binalar ile neo-klasik tasarımlarla ilgili bilgiler) anlamalarına yardımcı olmanızı sağlayacaktır. Köyde dolaşırken, öğrencileri binaların tipik ve özgün mimari unsurlarını not etmeye teşvik edin. Öğrencilere, raporlarına dahil etmek üzere açıklamalarıyla beraber bina çizimleri yapmaları veya fotoğraf çekmeleri için zaman tanıyın.

Gezi Sonrası, Sınıfta Ders (1 veya daha fazla ders)

Lefkara'yı koruyan yasanın değiştirilmesine izin verilip verilmemesi gerektiğine ilişkin kararlarını destekleyecek kanıtları içeren raporlarını yazmak için her öğrenciye veya gruba zaman verilmelidir. Gerekli teknolojiye sahipseniz, rapor, alternatif medya kullanarak belgesel veya yayın formatında sunulacak bir ses veya video kaydı olabilir.

Lefkara'nın kadınları nasıl hatırlanmalıdır?

Hedef Grup: Lise

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu Bağlantıları
Tarih: Kadın Tarihi; Miras Yönetimi, Anma Törenleri

Senaryo: Lefkara köyüyle bağlantısı olan ve yurt dışında yaşayan gelir düzeyi yüksek Kıbrıslı bir aile, Lefkara tarihini temsil eden bir anıt yaptırmak istiyor. Heykeltıraş veya anıt tasarımcısının seçimi için uluslararası bir yarışma düzenlenecektir. Öğrenciler, Lefkara tarihini araştırarak heykeltıraşlara ve anıt tasarımcılarına tekliflerinde yardımcı olmak için verilecek bazı belge ve talimatları toplamakla görevlendirilecektir. Sponsor, tasarımın Lefkara'daki kadın tarihiyle ilgili olması gerektiğini belirtmiştir.

Ürün ve değerlendirme
Öğrenciler, Lefkara'yı ziyaret edip, binaları gözlemleyip, köyün doğası hakkında bilgi edinecek ve köyü tanıyacak ve kadınların deneyimleri hakkında fikir edinecektir. Öğrenciler bireysel veya grup olarak, sanatçılara Lefkara'daki kadınların yaşamları ve topluma katkıları hakkında bir bilgilendirme paketi oluşturmak için Lefkara'nın geçmişini anlatan bir materyal koleksiyonu oluşturacaklar. Çalışmalarını nasıl değerlendireceğiniz konusunda öğrencilerle kriterler üzerinde anlaşın.
Öğrencilerin edineceği beceriler:

- temel tarihsel anlatıları belirlemek;
- hafızalaştırma kavramını tartışmak;
- kadın tarihi perspektifinden Lefkara'nın tarihi hakkında bilgi edinmek.

C2

Süreç

Gezi Öncesi, Sınıfta Ders (2 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (3 dakika) Öğrenciler, uluslararası yarışma için bir bilgilendirme paketi hazırlamak için Lefkara tarihini inceleyecekler.

Aktivite: (20 dakika) Öğrencileri üç gruba ayırın ve onlara Lefkara'da günümüzden turistik görüntüler ve turizmle ilgili bilgiler sağlayın. Bu bilgiler, ilgi çekici bina resimleri, Lefkara'yı tanıtan websiteleri ve makaleler içermektedir. Çevrimiçi araştırmaları okumaları için zaman ayırın ve ardından tartışma için tekrar bir araya gelin. Lefkara'yı tanıtmak için bilinçli olarak üretilen ve sürekli kullanılan görüntüler nelerdir? Bu yaklaşımın sebepleri ne olabilir? Lefkara'da kadın tarihi hakkında neler anlatılıyor veya neler anlatılmıyor?

Tartışma: (14 dakika) Farklı konuları anmak için yaratılan anıtlara örnekler göstererek şu konuları tartışın:

- Anıtların temel unsurları nelerdir?
- Anıtlarda normalde kim ve ne şekilde temsil edilir?
- Basmakalıp yargılar terimi ile neyi kastediyoruz?
- Neden birçok anıtın ağırlıklı olarak basmakalıp yargılara dayandığı düşünülür? Anıtları bu tip yargılardan nasıl arındırabiliriz?
- Bu alıştırmadaki anıt için malzeme, boyut, özellik vb. açısından hangi özellikleri veya kriterleri belirlerdiniz?

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (3 dakika) Bugün tartışılan konuları özetleyin. Ev ödevi olarak, kadın tarihinin baskın anlatılarda ve popüler kültürde nasıl sunulduğu üzerine düşünmelerini isteyin.

2. Ders

Sınıfı karşılayın: (1 dakika) Gruplar halinde çalışmaya devam etmelerini söyleyin.

Aktivite: (28 dakika) Yazılı kaynaklardaki, fotoğraflardaki ve mimarideki tarihsel bulguları incelemeleri için, her gruba aşağıda listelenen kaynakları içeren bir klasör hazırlayın:

- **K4.6** - **K4.9**: Kaynak sayfalarında verilen görevleri tamamlayın. Öğrencilerle, kaynakların bize Lefkara hakkında neler anlattığını ve kadınların geçmişteki rolü, sorumlulukları ve statüsünü tartışın. Sıradan insanlar ve özellikle kadınlar tarihte bir rol oynadılar mı yoksa tarih kayıtlarında mı görünmüyorlar? Tarih kitapları 'sıradan insanların' öykülerine daha çok yer vermeli mi? "Sıradan insanlar" anıtlarda temsil edilmeye değer mi?
- İsteğe bağlı: Lefkara'nın mimarisi ile ilgili çevrimiçi araştırma ve basılı kaynaklar. Lefkara'nın tarihi hakkında Lefkara mimarisine bakarak ne öğrenebiliriz?

Tartışma: (8 dakika) Aşağıdakiler hakkında tartışma yapılmasını teşvik edin:

- Sanatçılar için hazırlayacağınız özet için başka hangi kaynaklar kullanılabilir?
- Lefkara'yı ziyaret ettiğinizde kadınların yaşamları hakkında ne öğrenmek/araştırmak istersiniz?
- Sanatçıların Lefkara'nın tarihi karakterine uygun bir anıt tasarlamayı düşünmesi gerektiğini düşünüyor musunuz? Yer, malzeme ve/veya tasarım açısından ne gibi çıkarımlar elde edebiliriz?

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (3 dakika) Tartışılanları özetleyin ve gezi için gerekenleri hatırlatın. Ziyaret sırasında nelerin toplanması gerektiğini tartışın ve grupların sorumluluklarını belirleyin.

Gezi Yerinde Ders (120 dakika)

Rehberlik etmesi ve görev tamamlamada yardımcı olması için **K4.10**'u kullanın.

Ek görevler ve tartışma konuları:

2. Durağa Doğru: Öğrencilerden, turistik dükkanlarda ve duvarları süslemek için seçilen fotoğraflarda Lefkara kadınlarının temsiline dikkat etmelerini isteyin. Temsillerin çoğu Lefkara sokaklarında dantel yapan kadınları gösteren fotoğraflardan oluşuyor.

3. Durak:

- Müzeye girmeden önce, ilk kadın tüccarlar Alisavou Karaola ve Theofila Hadjiantoni ile ilgili kaynakları tekrar okuyun ve öğrencilerden müzede bu kadınlardan ne kadar bahsedildiğine dikkat etmelerini isteyin.
- Üst katta, öğrencilerin kadın tarihinin nasıl sunulduğunu fark etmelerini sağlayın. Bunu, dükkanlarda ve sokakta görülen kadın temsilleriyle karşılaştırın. **K4.8**'deki fotoğraflarla ne derece uyuşuyor?
- Lefkara kadınlarının II. Elizabeth'in taç giyme töreni için dokudukları hediyeyi bulun. Bu hediyeyi yapma sebeplerinin ne olduğunu düşünüyorsunuz?
- Lefkara'da kadınların hayatlarının değiştiğini söyleyebilir misiniz? Kanıt olarak ne gösterirdiniz?

4. Durak: Anna Tingirides'in öyküsü bize geçmişte yaşayan kadınlar hakkında ne anlatıyor? Öyküsü kadınların müzede ve sokaktaki temsiliyle örtüşüyor mu?

5. Durak: St. Andronicos Meydanı'nda, öğrencilerden Lefkara işinden ilham alan sanat eserlerine bakmalarını isteyin. Onlara, UNESCO[5] tarafından gerçekleştirilen bir projenin, genç sanatçıları Lefkara işi desenlerinden ilham almaya ve bunları heykellere, kıyafet aksesuarlarına ve diğer objelere uygulamaya teşvik ettiğini anlatın. Burada gelenekleri korumak veya güncellemek günümüz kadınları için neden önemli olabilir?

Gezi Sonrası, Sınıfta Ders (1 veya daha fazla ders)

Gruplar, sanatçıların tasarımlarını yaratırken kullanmaları için kısa bir bilgilendirme hazırlamak üzere birlikte çalışır. Seçtikleri materyalleri birleştirmeli, bunlar üzerine tartışmalı ve bulgularını sunmak için hazırlanmalıdırlar.

5. Cyprus National Commission for UNESCO, 2016. *Lefkara Embroidery Lace Course Exhibition [Lefkara Nakış Dantel İşleme Sergisi] (© Cyprus National Commission for UNESCO)*. [video online] Erişim: <https://www.youtube.com/watch?v=Jfy4k1kg05E>.

Kusurlu tarihsel belgeler

Tarih boyunca, ayakta kalan kanıt türleri gelişigüzel olabilir. Bu, bir alanın ve insanlarının tarihini kapsamlı biçimde anlamayı zorlaştırabilir. Bazen tarih, parçaları eksik bir yapboz gibidir.

A1. Lefkara'nın arşiv kayıtları

Venedik yönetiminin arşivlerinde, Lefkara ya bir ya da iki köy olarak anılır, *Apano* (Yukarı) ve *Cato* (Aşağı) Lefkara. 1565 nüfus sayımında Yukarı Lefkara'da 376 francomati[6] ve Aşağı Lefkara'da da 85 francomati olduğu belirtilir. 1465'te Kral II. James, Aşağı Lefkara'yı destekçisi Piero Davila'ya tımar[7] (yurtluk) olarak verdi ve Yukarı Lefkara'yı Sor de Naves'e verdi. Daha sonra köyler Venedik yönetiminin kontrolüne geçti. Marco Sinclitico, 1548'de Lefkara'nın feodal lordu oldu. Venedik yönetiminin toplantı notlarında, Marco'nun Lefkara için ödemesi gereken 1.876 düka borcu olduğu görülür. Yağmur, kuraklık ve çekirge baskını olması nedeniyle üretim mahsul vermemişti.

1489'da Kıbrıs Kraliçesi Caterina Cornaro, Doge'den kraliçenin kendisi Kıbrıs'tan ayrıldıktan sonra evdeki personelini kölelikten kurtarmak için verdiği sözü yerine getirmesini istedi. Kayıtlarda Kraliçe'nin on sekiz çalışanı olduğu görülüyor. Bunlardan beşi Lefkaralı'ydı: Fotis'ten olma Philip, Kagalisli George'dan olma Vasilis (Chanchali), Kagalisli George'dan olma Irene (Rini), Michalis Patticas'tan olma (Patica) John ve Stilindralı Savvas Papagiannis.

Patapiou, N., 2014. Αρχειακές Μαρτυρίες για τα Λεύκαρα [Lefkara'nın Arşiv Kayıtları]'ndan uyarlanmıştır. *Παράθυρο, Πολίτης*. Erişim: <https://bit.ly/2IIVJRI>.

A2. Lefkara'daki evler

YIL	MESKUN (İSKAN EDİLMİŞ) EVLER	
	AŞAĞI LEFKARA	YUKARI LEFKARA
1881	86	295
1891	92	409
1901	100	477
1911	92	575
1921	98	605
1931	106	666

Kıbrıs Cumhuriyeti, Maliye Bakanlığı, İstatistik Servisi, 2020. Nüfus Sayımı'ndan uyarlanmıştır. Erişim: https://bit.ly/38KtlbI.

A3. Lefkara'nın Nüfusu

YIL	KIBRISLI TÜRKLER	KIBRISLI RUMLAR
1831*	53	379
1891	219	1916
1921	270	2055
1946	473	2530
1960	361	1714
1973	31	1330
1976	-	1356

*1831 sayımında sadece erkekler sayılmıştı.

PRIO Cyprus. 2011. Yerinden Edilme ve Tekrar Yerleşim Güzergahları'ndan uyarlanmıştır. Erişim: <http://www.prio-cyprus-displacement.net/default.asp?id=245>.

Sorular

1. Kaynak A1'den Lefkara hakkında ne öğrenebiliriz?
2. A1'de bahsedilen soyluların ve hizmetkarların isimlerine yakından bakın. O sırada Kıbrıs'ta kullanılan isimler hakkında ne gibi çıkarımlar yapabilirsiniz? Kıbrıs'ta bugün kullanılan çağdaş isimlerle herhangi bir benzerlik veya farklılık görüyor musunuz?
3. Caterina Cornaro'nun mektubu, sıradan insanların adlarından bahsettiği için benzerine ender rastlanan bir kaynaktır. Neden sıradan kişilerin isimlerinin Venedikliler döneminden günümüze kadar gelen tarihi kayıtlarda bulunmadığını düşünüyorsunuz? Kayıtlarda ne tür insanlardan bahsedilmesini beklersiniz? Neden?
4. A2 ve A3 kaynaklarına dikkatlice bakın. Bu rakamlar, Lefkara'nın farklı dönemleri hakkında bir şey anlatır mı?

6. Frankomatiler, Lüzinyan ve Venedikliler zamanında Kıbrıs'ta alt sosyal sınıfın bir parçası olan bir topluluktu. Özgürlüklerini elde ederek toprak sahibi olmayı başaranlar bu sınıfa ait kişilerdi. Merkezi yönetime ve bazı durumlarda feodal beylere vergi ödüyorlardı.

7. Tımar (İngilizce: fief): Orta Çağ'da Kıbrıs'ta kral tarafından elit kesime, sadakatleri, askeri destekleri veya para karşılığı kiralanan arsadır.

4.7
Lefkara Dantel Tüccarları

C1

Alisavou Karaola, Lefkara işinin ilk tüccarı kabul edilir. Alisavou'nun kocası Giannis Kolokasides (Karaolas) öldüğünde, hiç geliri olmadan beş küçük çocuğuyla kalakalmıştı. Yerel yargıcın önerisiyle Lefkara'da yapılan nakış işlerini toplayıp satmaya başladı. Yetkililerin kendisini "çok fazla şey istediği için" hapse atacağından endişelenmesine rağmen, İngiliz hükümet yetkililerinin aileleriyle birlikte kaldığı Trodos dağına gitti. Birkaç günlük zorlu bir yolculuğun ardından malları yüklü eşeği ile oraya vardı. Tek kelime İngilizce bilmediği için gardiyanlar ve köpekleri tarafından geri çevrilmek üzereydi. Sonunda, biri kendisine çeviri yaparak yardımcı oldu ve tüm nakış işlerini satarak 80 pound kazanç elde etti. Dönüş yolculuğu için, dağlardaki hırsızlara hedef olmamak için giysilerini paramparça edip ters yüz giydi ve dilenci kılığına girdi.

Lefkara'dan bir diğer kadın, **Theofila Hadjiantoni**, 1896'da Mısır'da İskenderiye'yi ziyaret ederek yurt dışına seyahat eden ilk dantel tüccarıydı. Dantel tasarımlarını pamuklu kumaştan keten kumaşa aktarırdı. Yaptığı ilk yolculuk kâr getirmemişti, ancak kocasıyla birlikte 1897'de yaptığı yolculukta 500 sterlin kazandı. Bu parayı eve bir şişe içinde getirdi. Alisavou, daha sonra 16 yaşındaki oğluyla birlikte 1898-1899'da yine İskenderiye'ye gitti. Bir posta gemisinin güvertesinde 8 şilin ödeyerek seyahat ettiler. Seyahatlerinin başında bir aylığına orada bir kahvehanesi olan Kato Lefkara'dan Avraamides tarafından ağırlanmışlardı.

Lefkara işi popülerleşti ve talebi karşılamak için diğer köylerdeki kadınlar eğitildi. Her köyün bir veya iki tasarımda uzmanlaşması sağlandı. Lefkaralı tüccarlar yurt dışına seyahat ederek işlerini İskenderiye, İzmir, İstanbul, Yunanistan ve ardından Avrupa, İngiltere ve ABD'ye götürdüler. 'Kıbrıs'ın Sesi' (02/05/1925) gazetesi, Avrupa'da çalışan 350 dantel tüccarının Kıbrıs'a yılda 400.000 İngiliz Sterlini gelir gönderdiğini kaydediyor. Dantel, refah ve yükselen bir yaşam standardı sağlıyordu. Bazıları ödül bile kazanmıştı.

Angelidou, K. 1983. Πρωτοπόροι Κεντηματέμποροι [Öncü Dantel Tacirler] *Περιοδικό 'Τα Λεύκαρα'*, 2, pp.11-13 ve Hadjiyiasemi, A., 2016. *Λευκαρίτικα: Τέχνη και Παράδοση* [Lefkara Danteli: Sanat ve Gelenek]'den uyarlanmıştır. Lefkoşa: Laser Graphics Ltd.

Sorular

1. Alisavou'nun ailesini destekleme konusundaki endişeleri hayatında ne gibi bir dönüşüme neden olmuştur? Sizce bu durumun köydeki diğer kadınların hayatları üzerinde bir etkisi oldu mu?
2. Yukarıdaki iki kadının her biri için Lefkara'da bir kadın tarihi rotasında asılacak bir duvar plaketine yazılmak üzere kısa bir metin hazırlayın.

Nakış işleyen kadınlar

D1

Dantel tüccarı Loizos Chr. Loizou'yu 1920-1925 yıllarında kendisine ticari mal üreten nakış işçileri ile birlikte gösteren posta kartı.
Kaynak: 'Lefkara' Dergisi

D2

Lefkara, Ververis'de dantel işleyen kadınlar 1955
Kaynak: To Matı 2570© - Leventis Lefkoşa Belediye Müzesi - Fotoğraf Arşivi, Kıbrıs

D3. Nakış işleyen kadınlarla röportaj: Margarita ve Chryso Kola

Bayan Margarita: Genellikle tüm Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk kadınlar Lefkara'da nakış işlerlerdi. Zaman zaman kocalarına mevsimlik tarım işlerinde de yardım ederlerdi, ancak diğer köylerdeki kadınların aksine, buradaki asıl işleri bu değildi. Esas meslekleri nakış yapmaktı. Kadınların evde kalabilmeleri, çocuklarını istedikleri gibi yetiştirebilmeleri ve aynı zamanda küçük de olsa kendi gelirlerine sahip olmaları nedeniyle çok büyük bir avantajı vardı. Lefkara'nın kadını ilericiydi.

Bayan Chryso: Evi yöneten kadındı. Erkekler aylarca uzaktaydılar. 1940 savaşında Avrupa'da olan bazı nakış tüccarları yıllarca orda kalmışlardı.

Bayan Margarita: Bir işi bitirmesi çok fazla zaman alan birisi için "Lefkara'dan Marikkou" ifadesini kullanırsınız. Onlara şöyle dersiniz: "Bunu kim yapacak? Lefkara'dan Marikkou?". Bu, Lefkara kadınlarının hizmetkar olduklarını gösterir ancak gerçekte Lefkaralı kadınlar aristokrattı. Hatta bazılarının diğer köylerden, Pitsillia ve Palechori'den hizmetçileri vardı. […] Onurlarıyla ünlüydüler ve bu söz Lefkara kadınlarına hakarettir. Şimdi burada 'Lefkara'dan Marikkou' adında bir kafemiz bile var […] Fakir kadınlar da vardı, ama nakış işledikleri için hepsinin küçük bir geliri vardı. Nakışlarını bitirir, tüccara götürür, paralarını alır ve sonra çocukları için kıyafet ve ayakkabı alırlardı."

Evie Grouta ve Ioli Nicolaou tarafından Temmuz 2020'de gerçekleştirilen röportaj.

Sorular

1. Yirminci yüzyılda Lefkara'da dantel yapımı hakkında D1 ve D2 fotoğraflarından ne gibi çıkarımlar yapabilirsiniz?
2. Lefkara işinin kadınların hayatlarını dönüştürmede önemli olabileceğine dair elinizde ne tür kanıtlar var?
3. D1-3 kaynakları, Lefkara işi sektöründe çalışmanın avantajları ve dezavantajları hakkında neler gösterir?

4.9 Kıbrıs'ın İlk Kadın Diş Doktoru: Anna Tingirides

E1. Anna Tingirides

Doğum: Lefkara, 1901.

Anna, Lefkara'daki ilkokuldan mezun olduktan sonra Lefkoşa'daki Faneromeni Lisesi'ne devam etti. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda, erkek kardeşinin yaşadığı Paris'teki École Dentaire'de diş hekimliği okumaya karar verdi. İlk başta Fransızca öğrenmek ona zor geldi, ancak daha sonra dil becerilerini geliştirdi. Teorik ve Pratik dersler aldı ve daha sonra ilk dişi çektiğinde gergin olduğunu itiraf etmiştir.

1923'te Kıbrıs'a dönerek Larnaka'da bir diş muayenehanesi açtı. Kısa saç modası ve 'Charleston' elbiseleri de getirmişti. 1926'da öğretmen Achilleas Tingirides ile evlendi ve 1939'da İkinci Dünya Savaşı başladığında Larnaka'nın bombalanacağı korkusuyla eşiyle birlikte Lefkara'ya taşındılar. Anna, Lefkara'da kalarak vefatına kadar diş kliniğinde çalıştı. Bir Kıbrıslı Türk polis tarafından tanıştırıldığı köyün Kıbrıslı Türk kadınları arasında özellikle tercih edilirdi. Yabancı diplomatlar tarafından da övgüyle bahsedilen bir kadındı. Kadınların ikinci sınıf vatandaş olarak görüldüğü bir zamanda eğitim alma cesaretini göstermişti. Sadece başarılı olmakla kalmayıp, altmış iki yıl boyunca hiç kesintisiz bir şekilde başarıyla çalıştı.

Militou, M, 1985. Πορτραίτα: Άννα Τιγγιρίδου [Portreler: Anna Tingirides]' den uyarlanmıştır. *Περιοδικό 'Τα Λεύκαρα'* [*Lefkara Dergisi*], 10, pp.32-33

E2

Kaynak: Yiorgoulla Loukaidou'nun Arşivi

Sorular

1. Kaynak E1 Anna Tingirides'in tipik bir '20.yüzyılda yaşayan Lefkaralı kadın' hayatı sürdüğüne dair önermede bulunuyor mu?
2. Lefkara'da kadın tarihi rotasının bir parçası olarak Anna Tingirides hakkında bir plakete yazılmak üzere kısa bir metin hazırlayın.

Lefkara'nın Binalarını İnceleyelim

6

Achilleas Tingirides Sokağı ile G. Ch. Charalampous Bulvarı'nın kesiştiği noktaya geri dönün ve burada sağa dönerek Holy Cross (Kutsal Haç) Kilisesi'ni gösteren tabelaları izleyin. Buradan, kilise karşınızda kalacak şekilde, yolun sonundan sola dönün. Yolun sonunda tekrar sola, sonra hemen sağa dönün. Nea Chalkidona Sokağı'ndan sağa dönerek Kıbrıslı Türk mahallesine ulaşıncaya kadar yürüyün.

Burada Kıbrıs Türk toplumunun yaşadığına dair ne gibi kanıtlar vardır? Örneğin kapı ve pencere renkleri veya boş ya da bakımsız binalar ipucu olabilir mi?

Size göre, şu anda bu bölgede yaşayan Müslüman bir toplum olmadığı halde cami neden korunuyor olabilir?

Nea Chalkidona Sokağı'ndan otoparka geri dönün.

5

Anna Tingirides Meydanı'na ait tabela sağınızda kalacak şekilde, Achilleas Tingirides Sokağı'nda dosdoğru devam edin ve G. Ch. Charalampous Bulvarı'nda sağa dönerek köyün orta çağa ait merkezinde bulunan St. Andronicos Şapeli'ne ve Meydanı'na ulaşın.

Bu bölge ile Belediye binasının bulunduğu bölge arasında ne gibi farklılıklar vardır?

4

Müzeden çıkınca Anna Tingirides Meydanı'nı bulun ve kendisine ait diş kliniğinin yerini saptayın.

1

BAŞLANGIÇ NOKTASI

Giannou Kranidioti Sokağı'ndan ana meydana giden tabelaları takip edin. Belediye binasına ulaşınca sağa dönün ve Polis Karakolu'na ve Sağlık Merkezi'ne doğru yürüyün. Yürüyüş esnasında ne tür binalar görüyorsunuz? Temel tasarım özellikleri nelerdir? Binalar yapıldıkları dönemde Lefkara'da yaşayan insanlar hakkında size neler anlatıyor?

2

Ana meydana geri dönün. Önünüzdeki yol iki ayrı ticari caddeye ayrılır. Sağdaki yola girin ve müzeyi gösteren tabelaları izleyin. Yolda giderken mimariye ve duvarlarda sergilenen fotoğraflara dikkat edin.

Bu bölgede dar veya çıkmaz sokaklar vardır ve hareket güçlüğü olan veya tekerlekli sandalye kullanan kişiler engellerle karşılaşabilir.

3

Müzede

Müzenin mimarisinin başlıca özellikleri nelerdir?

BÖLÜM 5 Kormacit

5.1 Öğretmen Notları

Bölgeye Ulaşım

Kormacit Girne bölgesinde ve adanın kuzey-batısında yer alan bir köydür. Köye giriş tabelasını gördükten sonra, ikinci yoldan sağa dönün ve müzeye ulaşınca otobüs şoförünüzden otoparka park etmesini isteyin.

Alan hakkında

Kormacit, Kıbrıs'ın en büyük Maronit köyü olarak bilinir (Bielenberg ve Constantinou, 2010). Ermeniler ve Latinler'in yanı sıra Maronitler, Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından resmi olarak tanınan üç azınlık grubundan biridir (Kyriakou ve Kaya, 2011). Maronitler Kıbrıs'a 8, 10, 12 ve 13. yüzyıllarda dört göç dalgası sonucunda çoğunlukla Lübnan ve Suriye'den geldiler. Bu göçlerin bir kısmı Guy de Lüzinyan'ın Hristiyan topluluklarına yaptığı davetle başlamıştı. Lüzinyan döneminde, adada yaşayan en büyük ikinci toplum Maronit toplumuydu. Ancak Venedik ve Osmanlı yönetimi esnasında, yüksek vergilendirme, diğer dini toplulukların baskısı ve doğal afetler gibi nedenler Maronit nüfusun azalmasına yol açmıştır (Hourani, 1998). 1224 yılında 60 civarında olan Maronit köyünden sadece 4'ü 20. yüzyıla kadar varlığını sürdürmesi bu düşüşün göstergesidir. Aymarina, Karpaşa ve Asomato'da ikamet eden Maronitler 1974'ü takiben yerlerinden edilmiş olsalar da, Kormacit'te yaşayan birçok Maronit köylerinde yaşamaya devam etmiştir. Ancak yine de Kormacit köyünün nüfusu yıllar içinde azalmaya devam etmiştir (PRIO Cyprus, 2011). Son yıllarda Maronitlerin köylerine yeniden yerleştirilmesi için geliştirilen programlar sayesinde bir grup ailenin köye taşınmasıyla nüfus artmaya başlamıştır (Lysandrou, 2019). Kormacit'te konuşulan ve Sanna veya Kıbrıs Maronit Arapçası olarak bilinen dilin kullanımında hızlı bir düşüş gözlenmiştir. Bu düşüşün nedenleri ve dinamiği hakkında daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir. Ancak araştırmalar 25 yaşın altında kimsenin Sanna dilini konuşmadığını ortaya koymaktadır (Karyolemou, 2010). Sanna (Kıbrıs Maronit Arapçası), Avrupa Bölgesel veya Azınlık Dillerini Koruma Anlaşması'nda azınlık dili olarak kabul edilmektedir (Bielenberg ve Constantinou, 2010). Şu anda, dilin yeniden canlandırılması için çalışmalar yapılmaktadır.

Kormacit Müzesi, 2012 yılında açılan ve eski köy okulunda bulunan bir tarih müzesidir. AB'den sağlanan finansman ve Maronit Refah Vakfı ve Kormacit Toplum Konseyi'nin katkılarıyla Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı – Gelecek için Ortaklık (UNDP-PFF) tarafından restore edilmiştir. Sergilenen eşyalar bölge halkı tarafından Kormacit Vakfı'na bağışlanmıştır. Bu eşyalar arasında kıyafetler, mobilya, çömlekler, el sanatları ve tarımda kullanılan aletler bulunmaktadır.

Daha fazla bilgi için kaynaklar

- Bielenberg, B. and Constantinou, C. M., 2010. *Empowerment through language: current efforts and recommendations for Cypriot Maronite Arabic [Dilin Canlandırılması Yoluyla Güçlendirme: Kıbrıslı Maronit Arapçası için Güncel Çabalar ve Öneriler]*. Lefkoşa: PRIO Cyprus Centre.
- Dayıoğlu, A., 2014. *Kuzey Kıbrıs'ın "Ötekileri": Rumlar, Maruniler, Romanlar, Aleviler, Kürtler* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Dayıoğlu, A., 2015. *Maronites in North Cyprus [Kuzey Kıbrıs'ta Maronitler]*. Erişim: <https://ssrn.com/abstract=2689537>.
- Hourani, G., 1998. A Reading in the History of the Maronites of Cyprus from the eighth century to the beginning of British rule [Sekizinci yüzyıldan İngiliz İdaresi'ne kadar Kıbrıs'ın Maronit Tarihi Üzerine Bir Okuma]. *Journal of Maronite Studies*, 2(3), 1-16.
- Karyolemou, M., 2018. Language revitalization, land and identity in an enclaved Arab community in Cyprus [Kıbrıs'ta mahsur kalmış Arap toplumunda dilin, toprağın ve kimliğin yeniden canlandırılması]: S. Drude, N. Ostler ve M. Moser, ed. 2018. *Endangered languages and the land: Mapping landscapes of multilingualism, Proceedings of FEL XXII/2018 (Reykjavík, Iceland)*, 14–18. Londra: FEL & EL Publishing.
- Kyriakou, N., and Kaya, N., 2011. *Minority rights: Solutions to the Cyprus conflict [Azınlık hakları: Kıbrıs sorununa çözümler]*. Londra: Minority Rights Group International.
- Lysandrou, M. 2019. Επανεγκαταστάθηκαν 10 οικογένειες Μαρωνιτών στον Κορμακίτη [10 Maronit ailesinin Kormacit'e Yerleşmesi] *Πολίτης*. Erişim: <https://politis.com.cy/politis-news/kypros/epanegkatastathikan-10-oikogeneies-maroniton-ston-kormakiti/>.
- PRIO Cyprus, 2011. *Routes of Displacement and Settlement [Yer Değiştirme ve Tekrar Yerleşim Güzergahları]*. Erişim: <http://www.prio-cyprus-displacement.net/default.asp?id=245>.

Kıbrıs'ın Kültürel Mirası Korunuyor mu, Risk Altında mı?

Hedef Grubu: Ortaokul

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu bağlantıları
Tarih: Ulusal - Yerel Tarih, Sebep ve Sonuç, Değişim ve Süreklilik, Kültürel Miras Yönetimi
Coğrafya: Beşeri Coğrafya, Hareket

Senaryo: Kıbrıs'taki bir müze, geleneksel iki toplum anlatısının dışına çıkarak çeşitliliğin kapsamını geliştirmek için Kıbrıs'taki farklı toplumlar hakkındaki sergilerinde güncelleme yapıyor. Öğrenciler, Kıbrıs Maronit toplumuyla ilgili serginin içeriğini veya sergiye destek olabilecek materyaller geliştirecekler. Materyaller yakın Kıbrıs tarihinde Maronit toplumunun değişen koşullarına vurgu yapmalıdır.

Ürün ve Değerlendirme: Öğrenciler, tarih boyunca Kıbrıs Maronit toplumunun tarihini açıklayan materyalleri grup halinde veya bireysel olarak hazırlayacaklar. Materyaller, metin ve görüntü içeren bilgilendirme panoları, kılavuzlar için bilgi veya QR kodlarına yerleştirilmiş ses kayıtları şeklinde olabilir. Öğrenciler, sınıfta ve Maronit köyü Kormacit'e ziyaretleri sırasında yaptıkları araştırmalardan elde edecekleri kanıtları kullanacaklar.

Kormacit'teki müze ziyaret edilirse müzelerin anlatıları nasıl oluşturduğu ve tarihi eserleri nasıl sergilediği de yerinde tartışılabilir. Öğrencileri, Maronitleri küçülmekte olan bir topluluktan çok Kıbrıs'taki çeşitliliğe güçlü bir katkı olarak saygılı bir şekilde sunmaları yönünde teşvik edin.

Öğrencilerin edineceği beceriler:

- Kıbrıs'taki çeşitlilik hakkında tartışmak;
- köyleri, kültürleri, gelenekleri ve nesli tükenmekte olan Sanna dili de dahil olmak üzere Kıbrıslı Maronitler hakkında bilgi sahibi olmak;
- farklı yaş ve geçmişlere sahip insanlardan oluşabilecek hedef kitleyi tanımlamak;
- özenle seçilmiş başlıkların ve altyazıların yararı hakkında farkındalık edinmek;
- çeşitli güvenilir ve iyi seçilmiş kaynakları kullanmak.

Süreç

Gezi Öncesi, Sınıfta Ders (1 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (3 dakika) Öğrenciler, Kıbrıslı Maronitlerin hikayesini müze ortamında anlatacak materyal oluşturacaklar. Kaynaklardan ve Kormacit'e yapılacak bir gezi sırasında bilgi toplayacaklar. Bu bilgiler Maronit toplumunun tarihi, kültürü, gelenekleri, din ve dillerinin farklı yönlerini ve toplumun karşılaştığı güncel zorlukları içermelidir.

Arka plan bilgi: (6 dakika) Öğrencilere Kıbrıslı Maronitlerin varlığından, tarihlerinden ve kökenlerinden haberdar olup olmadıklarını sorun. Maronitler hakkında kısaca bilgi verin. Kıbrıslı Maronitlerin yüzyıllardır adada olduklarını ve adaya başta Lübnan ve Suriye olmak üzere birden fazla göç dalgasıyla geldiklerini açıklayın. "Daha fazla bilgi edinmek için neye bakmak istersiniz? Bu bilgiyi nereden bulabilirsiniz?" gibi sorular yöneltin. (Olası yanıtlar: röportajlar, Maronitlerin kişisel öyküleri, video ve fotoğraf gibi görsel-işitsel materyaller)

Aktivite: (10 dakika) Maronit toplumunun kültürünü incelemek için **K5.6** ve **K5.7**'yi ve sizde bulunan diğer kaynakları kullanın. **K5.6**'daki sorular, Kıbrıs'ta yaşamakta olan Maronit toplumunun nüfusundaki düşüşü ve Kormacit köyündeki değişiklikleri irdeleme konusunda öğrencilere yardımcı olacaktır. Azınlık dilleri, karma evlilikler, kendi dilinde eğitimden yoksun olmak, sosyal ve ekonomik yönden avantajlı dilleri öğrenmeye olan eğilim nedeniyle yok olma tehdidi altındadır. **K5.7**, Maronit toplumunun kültürü ve korunması için ortaya konan çabalar hakkında bilgi sağlamaktadır. Kaynaklar, Maronit kültürünü korumada dini binaların, ikonların ve günlük nesnelerin odak noktası olduğunu göstermektedir. Öğrencileri, kültürel mirasla ilgili görmek istedikleri diğer unsurlar hakkında düşünmeye yönlendirin (Örneğin, geleneksel yemek tarifleri, Maronitlerin diğer toplumlarla ilişkisi, geleneksel oyunlar, şarkılar).

Tartışma: (3 dakika) Öğrencilere Maronit toplumunun Kıbrıs toplumuna tamamen entegre olup olmadığını, dil ve kültürlerinin gittikçe azalmasının veya kaybolmasının önemli olup olmadığını sorun. Belirli grupların kültürlerini korumak ve değer vermek için daha fazla şey yapılmalı mı?

Aktivite: (12 dakika) Öğrencilere **K5.8** ve **K5.9** sayfalarını verin. **K5.8**'deki kaynaklar ve sorular köyün nüfus yapısındaki değişiklikleri ve kullandıkları dillerden Maronit toplumu hakkında neler öğrenebileceğimizi inceler. Kormacit'teki sokak işaretleri İngilizce, Türkçe ve Yunanca olarak yazılmıştır. Kaynak C5'te görüldüğü gibi bazı tabelalar Yunanca'dır ve Maronitler arasında yaygın olan soyisimler (Skorti, Mavrohanna) yer alır. **K5.9**'da Kıbrıslı Maronitlerle yapılan röportajlar, toplumun iki üyesinin görüşleri hakkında fikir veriyor. Öğrencileri etnik bir topluluk içindeki görüş çeşitliliğini düşünmeye ve başka kimlerin görüşlerini duymak isteyebileceklerini tartışmaya teşvik edin (Olası yanıtlar: çocuklar, yaşlılar, toplum temsilcileri, Kormacit'te yaşayanlar, yurt dışında yaşayanlar).

Tartışma: (4 dakika) Öğrencilere, Kıbrıs'ta veya yurt dışında Maronit toplumu ile benzerlikleri olan başka insan gruplarından haberdar olup olmadıklarını sorun.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (2 dakika) Tartışılanları özetleyin ve Kormacit gezisiyle ilgili hazırlıkları ve gezinin detaylarını açıklayın.

İsteğe Bağlı 2. Ders

Dilerseniz, çok kültürlülüğün olumlu değeri ve Kıbrıs'taki çeşitliliğin uzun ve zengin geçmişiyle ilgili tartışmak için bir ders daha yapabilirsiniz. Bu, adada var olan toplumların (örneğin Ermeniler, Latinler, Gurbetler) ve yakın geçmişte gelenler (örneğin Suriyeli, Filipinli, Kürt, Türkmen) hakkında yorumlar tetikleyebilir. Hassas olabilecek konular, yanlış algılar ve önyargının tartışılması hakkında daha fazla bilgi için 2. ciltteki Pedagojik Bölüm'e bakın.

Gezi Yerinde Ders (90 dakika)

K5.10'daki rotayı takip edin ve sayfada bulunan yönergeleri ve aktiviteleri gerçekleştirin. Öğrencilere diğer kültür ve gelenekleri ele alırken, özellikle de kendimizinkinden farklı dini mekânları ziyaret ederken saygılı olmaları gerektiğini hatırlatın. Onları çevredeki değişim ve süreklilik bulgularını gözlemlemeye ve hazırlayacakları müze materyallerindeki anlatıların olası içeriği hakkında düşünmeye teşvik edin.

Gezi Sonrası, Sınıfta Ders (1 ya da daha fazla ders)

Öğrenciler müze için materyal hazırlayacaklar. Materyal formatı, hazırlık için gereken süreyi belirleyecektir. Dilerseniz hazırlananları okulda sergileyebilirsiniz.

Maronitler nerede?

Hedef Grubu: Lise

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu bağlantıları
Tarih: Kültürel Miras Yönetimi, Ulusal – Yerel Tarih, Çoklubakış açıları, Çok Kültürlülük
Coğrafya: Beşeri Coğrafya, Hareket

Senaryo: Gençlerin açtığı "Biz Kıbrıs'ız" adlı yeni bir kanal kısa bir belgesel ve tartışma programı yapmaya başlıyor. Belgesel-haber editörü, Kıbrıs'ta yaşayan farklı toplumları inceleyen ve adanın tarihini ve çeşitliliği konu alan bir seri başlatıyor. Aynı zamanda bu seri, farklılıklara yönelik anlayış ve hoşgörüyü de teşvik edecektir. Serideki diğer bölümler günümüzde ve geçmişte adada yaşayanlar, ziyaretçiler ve gezginler hakkında çeşitli hikayeler anlatacak. Bölüm 1, dinleyicilerin hem ilgisini çekmeli hem de onları Kıbrıslı Maronitlerin tarihi konusunda bilgilendirmelidir.

Ürün ve Değerlendirme: Öğrenciler, *podcast* serisinin 1. bölümünün senaryosunu yazacaklar. Bu görevin bir grup çalışması şeklinde mi veya bireysel olarak mı yapılacağı ve senaryonun kaydını yapıp yapılmayacağı konusunda sınıfla görüş birliğine varın. Zaman sınırını açık bir şekilde belirleyin ve tüm insanların onurlu bir şekilde ve saygılı davranılmayı hak ettiğini açıklayın. Bilgi toplama süreci, Maronit toplumundan kişilerin kendilerini inceleme altındaymış gibi hissetmesine yol açmamalıdır. Yaşamlarının ve kültürlerinin saygıyla anlatıldığından, özgünlüklerine değer verildiğinden ve modern yaşamın zorluklarından sansasyon yaratmadan bahsedileceğine ilişkin güvence verilmelidir. Sansasyon yaratma, özellikle bazı medya içeriğinde yaygın olarak kullanılır ve izleyiciler arasında belirli duyguları uyandırmak amacıyla olayların abartılması veya kasıtlı olarak gerçeğe uygun olmayan bir şekilde anlatılması anlamına gelebilir. Üretilen podcast, yayınlar veya senaryo dosyaları öğretmen veya akran değerlendirmesi ile değerlendirilebilir, ancak araştırma süreci başlamadan önce her ikisi için de kriterler oluşturulması gerekir.

Öğrencilerin edineceği beceriler:

- Kıbrıs'taki çeşitlilik hakkında tartışmak;
- Kıbrıslı Maronitlerin tarihi hakkında bilgi edinmek;
- araştırmalarına dayanarak bir podcast / radyo programı için senaryo oluşturmak.

Süreç

Gezi Öncesi, Sınıfta Ders (2 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (3 dakika) Öğrenciler, bir podcast için Kıbrıs'ta yaşayan dini ve dilsel bir azınlık grubu olan Maronitlerin tarihini araştırarak Maronitlerle ilgili ilginç, aydınlatıcı ve merak uyandıran bir anlatı oluşturacaklardır.

Tartışma: (5 dakika) Ne tür podcastlar gençlerin ilgisini çeker? Bir bölümün süresi ne kadar olmalıdır? İçerik ne olabilir? Arka plan bilgileri ve içerik nerede bulunabilir?

Arka plan bilgi: (20 dakika) Öğrencilere Kıbrıslı Maronitlerin varlığından haberdar olup olmadıklarını ve onlar hakkında ne bildiklerini sorun. Dinleyicilere tarihsel bilgiler sunmak için gruplara ya da bireysel olarak öğrencilere Maronitler hakkında daha fazla bilgi toplama görevi verin. Öğrencilere basılı materyal veya internet erişimi sağlayabilirsiniz. Öğrencilere, senaryolarına eklemek istedikleri bilgileri not almalarını hatırlatın. İlk bölüm tanıtım olduğu için izleyicilerin Maronit toplumunun tarihine odaklanmaları yararlı olacaktır.

Tartışma: (6 dakika) Öğrencileri, ailelerinin veya halkın Maronitler ve Kıbrıs'ta yaşayan diğer topluluklar (örneğin Ermeniler, Latinler, Gurbetler) ve daha yakın geçmişte gelenler (örneğin Suriyeli, Filipinli, Kürt, Türkmen) hakkında bilgi sahibi olup olmadığını düşünmeye davet edin. Bunu öğrenmek için öğrencilerle birlikte aile üyelerine yöneltecekleri bazı sorular oluşturun. Sözlü tarih röportajını nasıl gerçekleştireceklerine ilişkin yönergeler için AHDR'nin konuyla ilgili yayınına[8] bakabilirsiniz.

8. AHDR, 2011, *Introducing Oral History. When living people's stories become history [Sözlü Tarihin Tanıtımı: Yaşayan İnsanların Hikayeleri Tarih Olunca].* Lefkoşa: UNDP-ACT. Erişim: < https://www.ahdr.info/our-work/supplementary-educational-materials>.

Evde öğrenme: (4 dakika) Maronitler ve toplumun Maronitler ve diğer toplumlar hakkındaki görüşleri hakkında daha fazla bilgi edinmek için öğrenciler:

- Kararlaştırılan röportaj sorularını aile üyelerine sorarak test etmelidir.
- Maronit toplumunun tarihini araştırmaya devam etmelidir.

C2 Öğrenciler röportaj yapacaklarsa ve internet kullanacaklarsa, internette bulunan yanlış bilgi, ırkçı ve olumsuz tutumlardan ötürü çok dikkatli olunması gerekir. Kıbrıslı Maronitlere ait senaryonun giriş bölümü olarak kullanılabilecek tarihsel arka plan bilgilerini yazmaya başlamalıdırlar. Röportajlar, Kıbrıs'ta uzun zamandır var olan dini, etnik, dilsel ve kültürel gruplar hakkında toplumun farkındalık düzeyi üzerine düşünmelerine yardımcı olacak. Bu tür bilgiler serinin ilk bölümünde tartışılabilir.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (2 dakika) Tartışılan konuları ve devamında evde ödev olarak yapılacak araştırma konularını özetleyin.

2. Ders

Sınıfı karşılayın: (2 dakika) Bu oturumda senaryolarını hazırlamak için neler yapılması gerektiğine ve Kormacit'e düzenlenecek gezinin senaryosunu hazırlamalarına nasıl yardımcı olabileceğine odaklanacağınızı açıklayın.

Tartışma: (6 dakika) Öğrencilerden röportajlarında elde ettikleri önemli bulgulardan bahsetmelerini isteyin. Bu bilgiler araştırma bulgularıyla uyuşuyor mu? Bu bilgilerin bazıları senaryo için yararlı mı? Öğrencileri röportajlar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları gözlemlemeye teşvik edin.

Aktivite: (11 dakika) Maronit toplumunun kültürünü anlamak için **K5.6** ve **K5.7**'yi kullanın. **K5.6**'daki sorular, öğrencilerin Kıbrıs'taki Maronit toplumunun nüfusunun azalması ve Kormacit köyündeki değişiklikleri irdelemelerine yardımcı olacaktır. Azınlık dilleri, karma evlilikler, kendi dilinde eğitimden yoksun olma, sosyal ve ekonomik yönden avantajı bulunan dilleri öğrenme eğilimi nedeniyle yok olma tehdidi altındadır. **K5.7**, Maronit toplumunun kültürü ve korunması için ortaya konan çabalar hakkında bilgi sağlamaktadır. Kaynaklar, Maronit kültürünü korumada dini binaların, ikonların ve günlük nesnelerin odak noktası olduğunu göstermektedir. Öğrencileri, kültürel mirasla ilgili görmek istedikleri diğer unsurlar hakkında düşünmeye yönlendirin (örneğin geleneksel yemek tarifleri, Maronitlerin diğer toplumlarla ilişkisi, geleneksel oyunlar, şarkılar, Maronit olan ünlü isimler).

Tartışma: (3 dakika) Medyanın belirli grupların kültürünün korunmasındaki rolü nedir? Maronitler medyada temsil ediliyor mu?

Aktivite: (11 dakika) Öğrencilere **K5.8** ve **K5.9** sayfalarını verin. **K5.8**'de verilen kaynaklar ve sorular köyün nüfus yapısındaki değişiklikleri ve kullandıkları dillerden topluluk hakkında neler öğrenebileceğimizi inceliyor. Kormacit'teki sokak tabelaları İngilizce, Türkçe ve Yunanca olarak yazılmıştır. Kaynak C5'te görüldüğü gibi bazı tabelalar Yunanca'dır ve Maronitler arasında yaygın olan soyisimler (Skorti, Mavrohanna) yer alır. **K5.9**'da Kıbrıslı Maronitlerle yapılan röportajlar, toplumun iki üyesinin görüşleri hakkında fikir veriyor. Öğrencileri etnik bir topluluk içindeki görüş çeşitliliğini düşünmeye ve başka kimlerin görüşlerini duymak isteyebileceklerini tartışmaya teşvik edin (Olası yanıtlar: çocuklar, yaşlılar, toplum temsilcileri, Kormacit'te yaşayanlar, yurt dışında yaşayanlar).

Tartışma: (5 dakika) Senaryonuzda yer alacak konular hakkında daha fazla fikir edindiniz mi?

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (2 dakika) Geziye hazırlıkla ilgili bilgileri paylaşın.

Gezi Yerinde Ders (90 dakika)

K5.10'daki rotayı takip edin ve sayfada bulunan yönergeleri ve aktiviteleri gerçekleştirin. Öğrencilere diğer kültür ve gelenekleri ele alırken, özellikle de kendimizinkinden farklı dini mekanları ziyaret ederken saygılı olmaları gerektiğini hatırlatın. Onları çevredeki değişim ve süreklilik bulgularını gözlemlemeye ve hazırlayacakları senaryonun olası içeriği hakkında düşünmeye teşvik edin.

Gezi Sonrası Sınıfta Ders (1 veya daha fazla ders)

Öğrenciler, siz veya akranları tarafından değerlendirilecek senaryolarını tamamlamak için çalışırlar.

Kıbrıs Kültürel Mirası tehlike altında mı?

A1

Kıbrıs'taki Maronit toplumunun toplam nüfusu 5000-6000 civarındadır. 1974'den önce, Kıbrıslı Maronitler çoğunlukla dört köyde yaşamaktaydılar: Karpaşa (Karpaseia), Aymarina (Ayia Marina), Asomato ve Kormacit. Kormacit 1000'den fazla nüfusu ile Maronitlerin yaşadığı köylerin en büyüğüydü. Çatışmadan sonra, birçok Maronit Kormacit'ten ayrıldı ve sonuç olarak köyün nüfusu azaldı. Çoğunlukla yaşlılar köyde yaşamaya devam etti.

Dayıoğlu, A., 2015. *Maronites in North Cyprus [Kuzey Kıbrıs'taki Maronitler]*.'den uyarlanmıştır. Erişim: <https://ssrn.com/abstract=2689537>.

A2. Kıbrıslı Maronit Dili: Sanna

Sanna, yani Kıbrıs Maronit Arapçası, UNESCO tarafından ciddi şekilde tehlike altında olan bir dil, Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından ise azınlık dili olarak listelenmiştir. Zaman içinde, adadaki diğer dillerle olan etkileşimi sonucunda Arapça'nın diğer lehçelerinden farklılaşmıştır. Sanna dili hala Kormacitliler tarafından kullanılmakta, ancak Kıbrıs'ın başka yerlerindeki Maronit toplumunun genç üyeleri bu dili artık kullanmıyor. 1974'ten sonra, birçok Maronit'in adanın dört bir yanına dağılmasıyla Maronit çocuklar ve gençler Yunanca eğitim veren okullara devam etmeye başlamışlardır. Dili canlandırmak ve kaybolmasını önlemek için Sanna'yı Maronit kökenli kişilere öğretmek için her yıl yaz kampları düzenlenmektedir.

Bielenberg, B. and Constantinou, C. M., 2010. *Empowerment through language: current efforts and recommendations for Cypriot Maronite Arabic [Dilin Canlandırılması Yoluyla Güçlendirme: Kıbrıslı Maronit Arapçası için Güncel Çabalar ve Öneriler]*.'dan uyarlanmıştır. Lefkoşa: PRIO Cyprus Centre.

A3. Okul önünde öğretmen ve öğrenciler

Kaynak: Kıbrıs Maronit Refah Vakfı

A4. Kormacit'teki yıkılmaya yüz tutan okul binası

Kaynak: AHDR, 2020

A5. Çöken bina

Kaynak: AHDR, 2020

Sorular

1. Kıbrıslı Maronit toplumunun birçok üyesinin neden köylerini terk edip geri dönmediğini açıklamak için burada hangi nedenler verilmiştir?
2. Sanna'nın kullanımının gerilemesinde etkili olan nedenler neler olabilir?
3. Kormacit'te nelerin değiştiğini anlamak için neyi incelemeniz gerekir?

5.7 Kıbrıs Kültürel Mirası korunuyor mu?

B1. St. George Katedrali

Kaynak: AHDR, 2020

B2. St. George Katedrali hakkında bilgi

1932 yılında inşa edilen Aziz George Katedrali iyi bir modern kilise örneği olarak tanımlanmaktadır. Bölge sakinleri ve Kıbrıs Maronitleri Başpiskoposu'nun bağışlarıyla finanse edilmiştir. Katedralin planları Maltalı mimar Fenek tarafından oluşturulmuştur. 1941'de mevcut katedrale eklemeler yapıldı. Bugün *Our Lady of the Apocalypse, St. George, St. Barbara, Archangel Michael, Prophet Elijah, St. Maron* ve birçok ikon burada görülebilir. Katedral inşa edilmeden önce, ana kilise eski Fransciscan rahibe manastırının yanında bulunan St. George kilisesiydi.

Skordi, M., G., 2019. *The Maronites of Cyprus: History and Iconography (16th -19th centuries) [Kıbrıs Maronitleri:Tarih ve İkonografi (16.-19. yüzyıl)]'dan uyarlanmıştır.* Lefkoşa: UNESCO Chair on the Digital Cultural Heritage at the Cyprus University of Technology.

B3. Eski Aziz George Kilisesi hakkında bilgi

16. yüzyılda inşa edilmiş olan eski St. George Kilisesi, İki toplumlu Kültürel Miras Teknik Komitesi tarafından korunmaya alınmış ilk Maronit kültürel miras alanıdır. Bu proje ile modern onarımların orijinal taşlardan çıkarılması, engellilere erişim sağlanması ve kapıların restorasyonu gibi çalışmalar tamamlanmıştır. 2015 yılında, Maronitlerle farklı dinlerden liderler resmi tören için bir araya gelmişti.

The Technical Committee on Cultural Heritage in Cyprus, 2018. 2008-*2018: 10 years working together for our common heritage [2008-2018: Ortak mirasımız için 10 yıl birlikte çalışmak]'dan uyarlanmıştır.* Erişim: <https://www.cy.undp.org/content/cyprus/en/home/library/partnershipforthefuture/2018-tcch-publication.html>

B4. Eski Aziz George Kilisesi

Kaynak: AHDR, 2020

B5. Kormacit Müzesi'nde Sergi

Kaynak: AHDR, 2020

Sorular

1. Maronit kültürü ve Maronitlerin Kıbrıs'ta bulunmalarının tarihsel kayıtlara alındığını ve korunduğunu gösteren kanıt var mı? Bunlar yeterli mi?
2. Korumaya alınanlar nelerdir? Maronitler hakkında bir sergide neleri görmek ve öğrenmek isterdiniz?
3. Azınlık grupların tarihini nasıl duyarlı bir şekilde anlatabiliriz?

Kıbrıslı Maronit Nüfusu

C1. Değişen Koşullar

1970'lerde birçok Kıbrıslı Maronit tarım ve çiftçilikle uğraşıyordu. 1974'te yer değiştirmelerinin (başta Lefkoşa'ya olmak üzere) ardından toplumun birçok üyesi memuriyet, eğitim ve hukuk gibi farklı alanlarda çalışmaya başladı. Çocukları Kıbrıslı Rum okullarına kaydolmaya başladı. Karma evlilikler Sanna'nın (Kıbrıslı Maronit Arapçası) kullanımında bir düşüş yaşanmasına yol açtı.

Karyolemou, M., 2018. Language revitalization, land and identity in an enclaved Arab community in Cyprus [Kıbrıs'taki mahsur bir Arap toplumunda dili canlandırma, toprak ve kimlik].'den uyarlanmıştır. S. Drude, N. Ostler ve M. Moser (eds.), *Endangered languages and the land: Mapping landscapes of multilingualism, Proceedings of FEL XXII/2018 (Reykjavík, Iceland)*, 14–18. Londra: FEL & EL Publishing.

C3

Eğitim açısından değerlendirme yaparsak, köyün nüfusu çoğunlukla yaşlılardan oluştuğu için köyde yıkılmaya başlayan okul onarım yapılarak yenilenmedi. Engellere rağmen, birçok dini mekân halkın kullanımına yeniden açıldı. Siyasi haklar açısından ise, köy halkı yıllarca kendi muhtarını seçemedi. Köyde biri Kıbrıs Türk yetkilileri, diğeri de Kıbrıs Rum yetkilileri tarafından atanan iki muhtar vardı. 2005'ten itibaren Kıbrıs Türk yetkilileri köy halkına kendi muhtarlarını seçme şansı verdi. Maronitler siyasi olarak toplumlararası görüşmelerin dışında tutulurlar.

Dayıoğlu, A., 2014. *Kuzey Kıbrıs'ın "Ötekileri": Rumlar, Maruniler, Romanlar, Aleviler, Kürtler.'den uyarlanmıştır.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

C4. İngilizce, Yunanca ve Türkçe sokak tabelası.

Kaynak: AHDR, 2020

C2. Kormacit Nüfusu

YIL	TOPLAM NÜFUS
1831 (sadece erkekler sayılmıştır)	91
1891	430
1901	513
1911	628
1921	676
1931	736
1946	894
1960	1111
1973	1257
1978	kullanılabilir veri bulunmuyor
1996	220
2006	195

Kaynak: PRIO Cyprus. 2011. *Yer Değiştirme ve Tekrar Yerleşim Güzergahları.* Erişim: < http://www.prio-cyprus-displacement.net/default.asp?id=245>

C5 Yunanca tahıl ambarı tabelası

Tabeladaki soyisimleri: Kalakouti, Skorti, Yiallouri, Mavrohanna, Hannadjia. Kaynak: AHDR, 2020.

C6

TÜRKÇE	SANNA
Nasılsın?	Ash pitsai?
Ben iyiyim, ya sen?	Kaes int/inti? - int (erkek), inti (dişi)
Benim adım ____. Senin adın ne?	Ana ismi o ____. Aisho ismak/ismik? - ismak (erkek), ismik (dişi)
Seni seviyorum.	Ana pχupak/pχupik - pχupak (erkek), pχupik (dişi)

Kemal Aşık tarafından Antonis Kourras ile yapılan röportaj, Kasım 2020.

Sorular

1. Kaynaklardan Kıbrıslı Maronitlerin özellikleri ve deneyimleriyle ilgili ne öğrenebiliriz?
2. Kıbrıslı Maronitlerin uzun bir süre içerisinde toplumun daha geniş kesimiyle kaynaşmakta olduğunu gösteren ne gibi kanıtlar sunabilirsiniz?
3. Kormacit'te kullanılan diller hakkında ne gibi çıkarımlarda bulunabilirsiniz?

5.9 Kıbrıs'ın direnen kültürel mirası

D1. Antonis Kourras ile röportaj

30 yaşındayım ve Kıbrıs'taki Maronit toplumunun bir üyesiyim. Çeşitliliği anlamayı ve kabul etmeyi öğrettiğinden bir azınlığın üyesi olduğum için kendimi şanslı hissediyorum. Maronit toplumunun gençlerini ulusal ve Avrupa düzeyinde temsil ettiğim Kıbrıs Gençlik Konseyi'nin 2020 yılından bu yana başkanlığını yapıyorum. Aynı zamanda Kıbrıs sivil toplumunun ve barış inşası sürecinin aktif bir üyesiyim.

Kültür, Arap ve Kıbrıs özelliklerinin bir karışımıdır, ki bunu gerçekten ilginç buluyorum. Özellikle dini ibadetlerde hala yaşattığımız birçok geleneksel uygulama vardır. Örneğin, Kutsal Ayin sırasında Arami dili kullanılır. Dilimizin benzer olmasına rağmen, kilisedeki geleneksel ilahileri anlayamıyoruz. Kıbrıs'ın kültürel mirası için bu toplumun mirasının korunması çok önemlidir. Hali hazırda yapılanların bunu başarmada yararlı olduğuna inanıyorum. Bugüne kadar Kormacit'te bir kilise, Karpaseia'da (Karpaşa) bir kilise ve Aymarina (Ayia Marina) Skyllouras'ta bir kilise Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) projeleriyle desteklendi. Yakın gelecekte UNDP, Mağusa'daki Maronit Saint Anne Kilisesi'nde koruma çalışmalarına başlayacak.

Kormacit kalbimin olduğu yer, büyükannem ve ailemin doğduğu, en güzel çocukluk anılarımın olduğu yer. Her hafta sonu büyükannemi ziyaret etmeye, Kormacit'e giderim. Köydeki en önemli yer, büyükannemin evi, orada rahatlayıp aynı zamanda köy ve Maronit toplumu hakkında bilgi edinirim. Doğasını, ormanını, denizini seviyorum. Oraya gittiğimde, kendimi evimde hissederim. Hayalim birleşik bir Kıbrıs'ta ve Kormacit'te yaşamak.

Kemal Aşık tarafından Antonis Kourras ile yapılan röportaj, Kasım 2020.

D2. Georgia Skordi Siammouti ile röportaj

Lefkoşa Saint Maronas İlkokulu'nda öğretmenlik ve yöneticilik yapıyorum. Saint Maronas İlkokulu çocukların çoğunluğunun Maronit olduğu bir devlet okuludur.

Maronitler isimlerini Suriye'de bulunan Taurus Dağı yakınlarındaki St. Maron'dan aldılar. Maronitler başlangıçta büyük bir toplumdu ve yaklaşık 60 köyleri vardı. Bu sayı gittikçe azaldı ve 1878'de sadece 4 köy kaldı. Köy sakinleri ağırlıklı olarak tarımla uğraşırdı ama bazıları şehirlere taşındı. Yüzyıllardır burada olan Maronitler, adanın diğer insanlarıyla aynı özelliklere sahiptir. Maronitler Katoliktir ve farklı dini uygulamaları vardır. Toplumun bir diğer özelliği de Avrupa'nın azınlık dili olarak kabul ettiği Kıbrıs Maronit Arapçası konuşmalarıdır. Bu dil daha çok Kormacit'te konuşulur ve dili kayıt altına almak ve yeni nesillere öğretmek için çaba sarf edilir. Maronit toplumunun kültürel mirası Kıbrıs'ın mirasının bir parçasıdır. Kültürel miras, uzun süredir devam eden değerli deneyimin birikimini ifade eder, kimliği ve tarihi temsil eder, yaşamı zenginleştirir ve genç nesillere aktarılacak bir değerdir.

Eşim de ben de Kormacitliyiz. Çocuklarımın üçü de Kormacitli olduğunu söylüyor. Burası ailemin ve atalarımın ülkesi. Büyükannem ve büyükbabam orada kendilerini kapana kısılmış hissederek yaşadılar. Dili anadilim gibi konuştuğumu söyleyemem ancak oldukça rahat bir şekilde konuşabilir ve iletişim kurabilirim. Her ne kadar Kormacit'te doğup büyümesem de orası benim için bir enerji kaynağıdır. Toprağın her parçası, köşesi, sesi ve kokusu bana ilham veriyor ve anılarımı canlandırıyor. Köyümü oldukça sık ziyaret ederim ve ailemin evine bakarım. Benim için en önemli yerlerden biri, meydana tüm görkemiyle hakim olan St. George kilisesidir.

Evie Grouta tarafından Georgia Skordi Siammouti ile yapılan röportaj, Ocak 2021.

Sorular

1. Sizce bütün Maronitler Antonis ve Georgia ile aynı şekilde mi düşünüyor?
2. Göreviniz için daha fazla bilgi edinmek üzere onlarla hangi konuları konuşmak isterdiniz?

Kormacit'i Keşfedelim

4

4. durak:

Şu an Aziz George Katedrali'ndesiniz. Aziz George Katedrali'nin mimari özellikleri nelerdir? Gözlemlerinizi not alarak, fotoğraf çekerek ve eskizler çizerek belgeleyin.

Şimdi, başlangıç noktasına gitmek için farklı bir rota kullanacaksınız. Bu rota boyunca, Kormacit'in geçmişi ve bugünkü durumu hakkında bilgi edinmek için sokakları, binaları, sokak adlarını, araba plakalarını, içinde oturulan evleri gözlemleyin. Meydanda yürümeye devam edin ve St. Hardini Sokağı'na doğru sola dönün. Naguzi Sokağı'nda sağa ve sonra sola dönün. Bir kez daha Father Gabriel Nikolaou Sokağı'na sola dönün. Yürümeye devam edin, kavşağı geçin ve sokağın sonunda yıkılmaya yüz tutmuş bir bina göreceksiniz. Sola dönün, yolun sonuna kadar yürüyün ve sağa dönün. Dümdüz yürümeye devam ettiğinizde, başlangıç noktanız olan müzeye ulaşacaksınız.

3

3. durak:

Kahvehaneden önce sağa dönerek eski mezarlığı ve okulu bulmaya çalışın. Hangi binalar korunuyor, hangileri korunmuyor? Şimdi kahvehaneye geri dönüp sağa dönün.

1

1. durak:

Müzede: Burada neler sergileniyor? Başka ne görmek isterdiniz?

Müzeyi ziyaret ettikten sonra, köyde bulunan kent mobilyalarına (posta kutuları, sokak lambaları, telefon kutuları, rogar kapakları, tabelalar) bakmayı unutmayın.Müzeden çıktıktan sonra sola dönün ve 4 dakika boyunca caddeden aşağı doğru yürüyün. Daha sonra sağa dar St. Frangiskos sokağına dönün. Burada eski St. George Kilisesi'ne ait araziye açılan büyük kapıyı göreceksiniz.

2

2. durak:

Eski St. George Kilisesi'nde: Not alarak, fotoğraf çekerek ve eskizler çizerek gözlemlerinizi belgeleyin. Bir Maronit kilisesinin özellikleri nelerdir?

Girdiğiniz kapıdan çıkın ve sağa dönün. Sokağın sonunda, tekrar sağa dönün. Yolun sonuna kadar yürüyün, solunuzda bir çeşme, sağ tarafınızda ise yanında bir telefon kulübesi olan bir kahvehane göreceksiniz.

BÖLÜM 6 Eski Baf, Kukla

6.1 Öğretmen Notları

Bölgeye ulaşım

Kukla, Baf'ın bir köyüdür. Köye girdiğinizde, tepede bulunan arkeolojik alana giden işaretleri takip edin, ziyaretçi otoparkına park edin ve ziyaretçi resepsiyon binasından içeri girin.

Alan hakkında

UNESCO Dünya Mirası listesinde yer alan bu yer, antik dünyaya ait önemli dini mekanlardan biridir. Alan, Neolitik çağdan beri Kıbrıs'ta kendisine ibadet edilen doğurganlık tanrıçası "Büyük Tanrıça" ile ilişkili eski bir mezheple bağlantılıdır. Bazı arkeologlar, M.S. 12 yüzyılda Kıbrıs'a yerleşen Mikenlerin yerel doğurganlık tanrıçasını onurlandırmak için bir tapınak kurduğuna inanır. Daha yaygın olarak inanılan başka bir efsane, tapınağı efsanevi Kral Kinyras'ın kurduğu ve ilk Başrahibi olduğu yönündedir. Diğer bir efsane ise, şehri ve tapınağı Yunanistan Arcadia'daki Tegea Kralı Agapenor'un kurduğundan bahsetmektedir (Department of Antiquities, 2020), ancak elimizde bu hikayeleri doğrulamamıza yardımcı olacak çok az somut kanıt bulunmaktadır.

Arkeolojik bulgular, Eski Baf'ın (Palaepaphos) Geometrik dönemin başlangıcından Klasik dönemin sonuna kadar, son Palaepaphos Kralı Nicocles'in başkentini yeni kurulan Yeni Baf'a (Nea Baf) taşımasından önce batı Kıbrıs'ın en büyük ticaret ve dini merkezi olduğunu ortaya koymaktadır. Tarihi şehir, Afrodit tarikatı Hıristiyanlığın yayılmasına kadar devam ettiği için önemli bir dini merkez olarak kalmaya devam etti. Roma döneminde, din işleri, Roma imparatorunun ibadeti ve adanın bronz sikkesinin kontrolünü ele alan ve yeni kurulan Kıbrıslıların Konfederasyonu anlamına gelen 'Koinon Kyprion'un merkezi haline geldi. Orta Çağ döneminde Palaepaphos, Couvouclia olarak yeniden adlandırıldı ve bölgedeki şeker kamışı tarlalarını ve rafinerilerini yöneten kraliyet yetkilisinin idari merkezi oldu. Bugün, bölge Kukla köyü olarak bilinir (Department of Antiquities, 2020).

Bu bölgede yapılan kazılarda Afrodit tapınağı, Roma evleri, şehir surları, Hacı Abdullah sarayı, Lüzinyan Malikanesi, şeker kamışı rafinerisi ve Laona anıt mezarı da dahil olmak üzere çeşitli dönemlere ait kalıntılar ortaya çıkarılmıştır. Eski Eserler Dairesi, ziyaretçilerin yukarıda belirtilen alanların bazılarına erişebilecekleri bir arkeolojik alan ve müze işletmektedir. **Afrodit Tapınağı**, eski bir Tunç Çağı tapınağı ve 1. yüzyılın sonlarında veya 2. yüzyılın başlarındaki Roma tapınağı olmak üzere iki farklı dönemden kalan tapınakların izlerinden meydana gelir (Department of Antiquities, 2020). Leda'nın ünlü mozaiği ve kuğusu ile **Sütun Avlulu (Peristyle) Roma Evi**, **Leda Evi** bu bölge yakınlarında kazılarak ortaya çıkarılmıştır. **Lüzinyan/Osmanlı Malikanesi**, ilk olarak Lüzinyan şeker kamışı tarlaları ve rafinerileri için bir yönetim merkezi ve daha sonra 1571'de Osmanlılara ait bir yönetim merkezi olarak kullanılmıştır. Orta Çağ ve Osmanlı tasarımının bir örneğini sergileyen ve ortada açık bir avlu barındıran komplekse bir kapı kulesinden girilir. Doğu kanadının alt katında etkinlikler ve konserler için kullanılan büyük, kubbeli bir oda ve üst katta bir arkeoloji müzesi bulunmaktadır. (Department of Antiquities, 2020; Maier, 2007)
Modern bölge sınırının hemen dışında, 12 veya 13. yüzyılda inşa edilen ve köyün merkez kilisesi olarak kullanılan **Panagia Katholiki Kilisesi** bulunmaktaydı. Arkeolojik alandaki duvarlarda yaklaşık 15. yüzyıla ait taş ve adak yazıtları görülebilmektedir. Alanın yanı başında sivri kemerli küçük, yıkık bir manastırın kalıntıları da günümüze kadar ayakta kalmıştır (Maier, 2007).

Daha fazla bilgi kaynakları

- Department of Antiquities, Republic of Cyprus, 2020. *Palaipaphos (Kouklia)*. Erişim: <http://www.mcw.gov.cy/mcw/DA/DA.nsf/All/81C8FB61069022D242257A78002452DA?OpenDocument>.
- Maier, F. G., 2010. *Guide to Palaipaphos (Kouklia) [Palaipaphos (Kouklia) Rehberi]*. Lefkoşa: Bank of Cyprus Cultural Foundation.
- University of Cyprus, n.d. *Palaepaphos Urban Landscape Project [Palaepaphos Kırsal Peyzaj* Projesi]. Erişim: <https://www.ucy.ac.cy/pulp/general-information>.
- Visit Cyprus, 2020. *Kouklia, Palaipafos – Audio Guide* [Kouklia Palaipafos - Sesli Rehber]. Erişim: <https://www.visitcyprus.com/index.php/en/multimedia/item/57024-kouklia-palaipafos-audio-guide-english?catid=0&cur_lang=en-GB>.

Arkeolojik bir alanı gençler için nasıl daha ilginç hale getirebiliriz?

Hedef Grubu: Ortaokul

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu bağlantıları
Tarih: Yorumlama, Arkeoloji, Kültürel Miras Yönetimi, Tarihsel Kanıt
Coğrafya: Turizm, Konum Duyusu

Senaryo: Kukla gençlik kulübü, Palaepaphos arkeolojik alanında ziyaretçilere sunulan hizmetlerin ve özellikle gençlerin bu mekanla ilgili deneyimlerinin nasıl geliştirilebileceğine ilişkin öneriler içeren bir rapor derlemektedir. Bu sürecin bir parçası olarak gençlik kulübü alanı ziyaret eden öğrencilerin görüş ve önerilerini topluyor.

Ürün ve Değerlendirme: Öğrenciler, gençlik kulübü için bir sunum hazırlayacak. Öncelikle sunumun ne şekilde olacağı konusunda grupla bir anlaşmaya varın. Sunum sözlü veya yazılı olabilir. Yaratıcılık gerektiren farklı sunum yöntemlerini de deneyebilirsiniz.

Öğrencilerin edineceği beceriler:

- Palaepaphos hakkında bilgi edinmek;
- *yorumlama, kültürel miras, erişilebilirlik* terimlerini tartışmak; farklı yorumlama yöntemlerini tanımlamak (yeni yorumlama panoları, genç okuyucular için rehber kitap, e-materyaller, QR kodları, artırılmış veya sanal gerçeklik içeriği)

Süreç

Gezi Öncesi, Sınıfta Ders (2 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (3 dakika) Öğrenciler, Palaepaphos arkeolojik alanında araştırma ve saha ziyareti yaparak, alanın gençler için nasıl daha çekici hale getirebileceğine dair öneriler içeren bir sunum hazırlayacaklar.

Arka plan bilgi: (10 dakika) Öğrencilerin alanın coğrafi düzenini anlamalarına yardımcı olmak için alanın görüntülerini ve haritasını gösterin. İçeriği anlatmak için bir sunum hazırlayın. Palaepaphos'un, farklı arkeolojik özelliklerin örtüştüğü ve birleştiği önemli ve karmaşık bir alan olduğunu söyleyin. Bu alanda, günümüze kadar gelen çok az kalıntı vardır ve hikayesini anlatmak için yardımcı olabilecek nesnelerden bazıları mevcut değildir. Zamanla bazı nesneler başka yerlerdeki müzelerde sergilenmek üzere götürülmüş ve uzun bir süre boyunca sistematik olarak yağmalanmış ve alandaki taşlar ve önemli eserler hiçbir kayıt tutulmadan kaldırılmıştır.[9,10]

Video gösterimi: (6 dakika) Palaepaphos'un Kıbrıs'ta Dünya Mirası listesine alınan üç alandan biri olduğunu açıklayın. UNESCO web sitesinde,[11] Dünya Mirası programının doğasını kısaca açıklayan kısa animasyon filmini gösterin. Yunanca/Türkçe altyazılar video ayarlarında 'otomatik çeviri' komutuyla etkinleştirilebilir. Videoyu izledikten sonra şu soruları sorabilirsiniz: Bu alan neden bu kadar önemlidir? Bu önem, ulusal miras ve tarihe değer vermenin bir parçası olarak genç ziyaretçilere ve Kıbrıslılara nasıl aktarılabilir?

Kavram incelemesi: (4 dakika) Öğrencilere *yorumlama* teriminin arkeologların ve kültürel miras uzmanlarının, kültürel miras alanlarıyla ilgili olarak çok tartıştığı bir kelime olduğunu anlatın. Öğrencilerden terimi tanımlamalarını isteyin. Yorumlamanın, geçmişi anlamaya ve ziyaretçilere iletmeye yönelik bir yöntem olduğunu ve görevlerinin gençlere yönelik yenilikçi yorumlama yöntemlerini düşünmek olduğunu açıklayın. Yaygın anlayışlara, eğlence amaçlı temsillere ya da daha bilimsel, gerçeğe dayalı yorumlamalar da dahil olmak üzere farklı yorumlamalar vardır.

9. Maier, F. G. 1997. A hundred years after Hogarth: Digging at Aphrodite's Sanctuary at Palaipaphos in Cahiers du Centre d'Études Chypriotes [Hogarth'dan yüz yıl sonra: Afrodit Tapınağı'nda kazı] Palaipaphos Inç *Cahiers du Merkezi d'Études Chypriotes*, 27, s. 127-136.
10. Georgiou, A., 2015. History of Research at Palaepaphos in *Kyprios Character [Palaepaphos'ta Kyprios karakterinde Araştırma Tarihi]* [online] Erişim: <http://kyprioscharacter.eie.gr/en/scientific-texts/details/archaeology/history-of-research-at-palaepaphos>.
11. UNESCO World Heritage Centre [Dünya Mirası Merkezi], 1992-2021. *World Heritage*. Available at: <http://whc.unesco.org/en/about/>.

Aktivite: (15 dakika) *Yorumlama* ve *erişilebilirlik* ile ilgili konuları daha fazla tartışmak için öğrencilere **K6.6** sayfasını verin ve giriş bölümünü birlikte okuyarak tartışın. Öğrenciler kaynakları okumalı ve soruları yanıtlamalıdır. Son soru, öğrencileri Kıbrıs'taki müzelerden ve kültürel miras alanlarından dışlanan grupları düşünmeye teşvik ediyor. Burada, farklı engellilik durumları olan kişiler için müzelerin ve kültürel miras alanlarının erişilebilir olup olmadığını ve yorumlama materyallerinin çeşitli yaşlara, ilgi alanlarına ve dilsel yeteneklere uygun olup olmadığını tartışabilirsiniz.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (2 dakika) Tartışılanları kısaca özetleyin ve öğrencilere bir sonraki derste Palaepaphos'taki arkeolojik kalıntılar hakkında daha fazla bilgi edineceklerini söyleyin.

2. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın (4 dakika) Öğrenciler Palaepaphos'ta bulunan farklı alanları inceleyecek, arkeolojik bölgeleri ve farklı yorumlama yöntemlerini anlamanın karmaşıklığını keşfedecekler.

Dönüşümlü Aktiviteler: (33 dakika) Öğrencilere **K6.7** – **K6.9** sayfalarını dağıtın. Öğrencileri sayfa sayfa yönlendirebilir veya öğrencileri gruplara bölebilir, tüm alanın farklı öğeleri üzerinde çalışmalarını isteyerek, 11 dakikada bir sayfa değiştirebilirsiniz. Özellikle alanda gördüklerini yorumlama ve anlamaya ve ziyaretçilere destek olmaya odaklanmalıdırlar. Öğrencilerin, evde öğrenme olarak her alan için araştırma yapması gerekebilir. **K6.7** ve **K6.8**, arkeolojik mimari buluntuların yerleşim planlarının yanı sıra 3D rekonstrüksiyonların ekran görüntülerini de sunar. Sorular, bu iki ayırt edici yorumlama öğesinin unsurlarını ve yaratıcılarının geçtiği süreçleri karşılaştırmayı teşvik eder. Bilgi miktarı, bir alanda ne kadar kazı yapıldığı (örneğin Leda'nın evinin büyük kısmı hala yeraltında), kanıtların yağmalanıp kaldırılması ve alandaki bilgilerin uzmanlar tarafından ne derece analiz edildiği ve yayınlandığına bağlıdır. 3D rekonstrüksiyonlara gelince, yaratıcının kim olduğu, çalışmalarının arkeolojik kanıtlara dayanıp dayanmadığı ve uzmanlar tarafından gözden geçirilip geçirilmediği veya hayal gücüne mi dayandığı göz önünde bulundurulmalıdır. Hayal gücüne dayanan ürünlerin müzelerde ve kültürel miras alanlarında ne ölçüde yer alması gerektiğini tartışmak yararlı olabilir. Bazı öğrenciler, bu türdeki materyallerin doğru olmayabileceğini ancak yorumlaması güç alanlarda daha fazla bilgi edinmek için genç ziyaretçilerin ilgisini çekebileceğini savunabilir.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış (3 dakika) Yapılanların özetleyip geziyle ilgili düzenlemeler konusunda öğrencilere bilgi verin.

Gezi Yerinde Ders (90 dakika)

K6.10'u kullanarak öğrencilerin bölge çevresinde dolaşmalarını ve görevleri tamamlamalarını isteyin. Rota, arkeoloji parkı, Leda evini, Roma sütun avlulu evi, Lüzinyan/Osmanlı Malikanesi'ni, müzeyi ve Afrodit tapınağını bulma konusunda size rehberlik eder. Son durak olan Panagia Katholiki kilisesini görmek için arkeoloji parkının sınırlarından dışarı çıkmanız gerekir. Öğrenciler **K6.7** – **K6.9** sayfalarına ve sınıfta aldıkları notlara başvurabilirler. Her konumda öğrencilerden bu alanın temel özelliklerine yakından bakmalarını isteyin. Gençlerin bunu yorumlamasının ne kadar zor olduğundan ve hangi materyalin daha iyi yorum yapmalarına yardımcı olabileceğinden bahsedin. Her durakta farklı fikirler önermelerini isteyin (örneğin, panolarda veya QR kodları aracılığıyla görüntü inceleme, metin okuma, ses dosyalarını veya video kayıtlarını dinleme ile artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik içeriği).

Gezi Sonrası, Sınıfta Ders (1 veya daha fazla ders)

Sunumlarını tamamlamaları için öğrencilere zaman verin. Mevcut zaman ve teknolojiye bağlı olarak, öğrencilerden önerilen materyalleri üretmelerini isteyebilirsiniz.

Palaepaphos Arkeoloji Parkı'nın tarihsel önemini açıklamanın en iyi yöntemi nedir?

Hedef Grubu: Lise

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu bağlantıları
Tarih: Yorumlama, Tarihsel Önem, Tarihsel Kanıt, Kültürel Miras Yönetimi, Arkeoloji
Coğrafya: Turizm

Senaryo: Kukla konseyi, YouTube kanalları aracılığıyla kültür turizmini tanıtmak istiyor. Tanıtım stratejilerinin bir parçası olarak lise öğrencileri arasında bir yarışma yapılmasını içermektedir. Öğrenciler bu yarışmaya Palaepaphos'ta çektikleri videolarla katılacaklar ve en iyi videolar çevrimiçi olarak yayınlanacaktır. Yarışma yönergeleri videoların, alandaki farklı bölümlerin önemini kısa, ilgi çekici ve bilgilendirici bir şekilde açıklaması gerektiğini belirtiyor.

Ürün ve Değerlendirme: Öğrenciler alanı araştıracak ve Palaepaphos'un tarihsel önemini açıklayan bir video yaratacaklar. Görünen ve görünmeyen kanıtlarla ilgili bilgilerini nasıl sunacaklarını düşünmeleri gerekir. Ürünün çevrimiçi olarak genel bir kitleye hitap etmesi gerektiğinden bu zor bir görevdir. Öğrenciler arkeolojik alanın içindeki bir veya daha fazla yere odaklanabilirler. Öğrencilerin bireysel mi yoksa gruplar halinde mi çalışacağına karar vermeniz gerekir. Ayrıca, çalışmanın değerlendirmesi ile ilgili bilgi sahibi olmaları için değerlendirme kriterlerini öğrencilerle birlikte kararlaştırmalısınız.

Ek aktivite önerisi: Grupların, alanda nerenin daha önemli olduğu konusunu tartışabileceği bir münazara düzenleyin.

Öğrencilerin edineceği beceriler:

- Palaepaphos hakkında bilgi edinmek
- *yorumlama, kültürel miras, erişilebilirlik, tarihsel önem terimlerini tartışabilmek;*
- kullandıkları kaynakların güvenilirliğini, yararını, kökenini ve yorumunu değerlendirmek.

Süreç:

Gezi Öncesi, Sınıfta Ders (2 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (3 dakika) Öğrenciler Palaepaphos'taki alanın özelliklerini inceleyerek, oluşturacakları video için neyin önemli olduğuna karar verecekler.

Arka plan bilgi: (10 dakika) Çevrimiçi materyallerden ve yazılı kaynaklardan toplanan bilgileri kullanarak Palaepaphos hakkında bir sunum yapın. Öğrencilere alanın konumunu bölgesel bir haritada gösterin ve bölgenin tarihi hakkında bilgi verin. Öğrenciler alanın geçmişte ve günümüzde neden önemli olduğu konusunu anlayabilmeli ve not alabilmelidir. Alanın bir özelliğini diğerlerinden daha fazla vurgulamaktan kaçının. Bu bölgeyi anlamak kolay olmayacaktır. Afrodit tapınağı tarihin farklı dönemlerinde değişikliklere uğramıştır. Tapınak çok dikkat çekse de, sütun avlulu Roma Evi, Leda Evi ve Lüzinyan/Osmanlı Malikânesi farklı yönlerden önemlidir.

Kavram incelemesi: (7 dakika) Videolar Palaepaphos'un veya belirli kalıntıların önemi hakkında yorum gerektirir. *Tarihsel önem* derken neyi kastediyoruz? Sınıftan terimi tanımlamalarını ve tartışmalarını isteyin. Daha sonra bir İngiliz Tarih eğitim uzmanı olan Counsell'in, bir şeyin tarihsel olarak önemli olup olmadığını ölçmemize yardımcı olmak için aşağıdaki beş kriterin kullanılmasını önerdiğini açıklayın:[12]

1	Açıklayıcılığı	Tarih hakkında bize pek çok şey anlatıyor mu?
2	Sonuçları	Tarihi büyük anlamda etkiledi mi?
3	Dikkate değerliği	Zamanında önemli miydi?
4	Hatırlanması	Bugün hala hatırlanıyor mu?
5	Konu ile bağlantısı	Gündeme getirdiği konular bugün de bizim için önemli mi?

12. Counsell, C., 2004. Looking through a Josephine-Butler-shaped window: focusing pupils' thinking on historical significance.*Teaching History* [Josephine-Butler gözüyle bakmak: öğrencilerin tarihsel düşüncelerini tarihsel önem üzerine yoğunlaştırmak]114, pp. 30-36.

Aktivite (18 dakika) Öğrenciler artık tarihsel önemi değerlendirmek için kriterlere sahiptir. *Kültürel miras* ve *yorumlama* ile ilgili konuları tartışmak için kendilerine **K6.6** verilmelidir. Giriş bölümünü öğrencilerle birlikte okuyarak *miras* ve *yorumlama* terimlerinin ne anlama geldiğini tartışın. 2. ciltte ulusal belleğin bir yönü olarak kültürel miras kavramı üzerine bir tartışma vardır. Yorumlamanın geçmişi anlamanın ve ziyaretçilere iletmenin bir yöntemi olduğunu ve öğrencilere görevlerinin yenilikçi gençlik dostu yorumlama yöntemlerini düşünmek olduğunu açıklayın. Farklı yorum türleri arasında popüler anlayışlar, eğlenceli temsiller veya daha bilimsel, gerçeğe dayalı anlayışlar bulunur. 3. soru, öğrencilerden müzeler ve kültürel miras alanları için mevcut destekleyici materyalde kullanılan dili dikkate almalarını ister. Dil konusundaki seçimler, hedef yaş kitlesi, yerli halk, belirli ülkelerden gelen turistler ve bunun erişilebilirlik açısından etkileri gibi öncelikleri ortaya koymaktadır. Son soru, öğrencileri Kıbrıs'taki müzelerden ve miras alanlarından dışlanan grupları düşünmeye teşvik ediyor. Burada, müzelerin ve miras alanlarının farklı yönlerden engellilik durumu olan bireyler için erişilebilir olup olmadığı ile yerinde ve çevrimiçi yorumlama materyallerinin çeşitli yaşlara, ilgi alanlarına ve dilsel yeteneklere uygun olup olmadığını tartışabilirsiniz.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (2 dakika) Tartışılanları özetleyin ve öğrencilere bir sonraki derste Palaepaphos'taki arkeolojik kalıntılar hakkında daha fazla bilgi edineceklerini söyleyin.

2. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (4 dakika) Öğrenciler, Palaepaphos ile ilgili videoları için daha fazla bilgi edinmek ve alandaki her unsurun tarihsel önem düzeyini değerlendirmek için bölgenin farklı bölümlerini inceleyecekler.

Dönüşümlü Aktiviteler: (3 x 11 dakika) Öğrencilere **K6.7** – **K6.9** sayfalarını dağıtın. Özellikle alanda gördüklerini anlamaya ve video izleyicisinin alandaki her bölümün önemini anlamasını sağlamaya odaklanmalıdırlar. Öğrencilerin, evde öğrenme olarak her alan için araştırma yapması gerekebilir. **K6.7** ve **K6.8**, arkeolojik mimari buluntuların yerleşim planlarının yanı sıra 3D rekonstrüksiyonların ekran görüntülerini de sunar. 3D rekonstrüksiyonlarda, yaratıcının kim olduğu, çalışmalarının arkeolojik kanıtlara dayanıp dayanmadığı ve uzmanlar tarafından gözden geçirilip geçirilmediği veya hayal gücüne mi dayandığı göz önünde bulundurulmalıdır. Hayal gücüne dayanan ürünlerin müzelerde, kültürel miras alanlarında veya ilgili çevrimiçi materyallerde ne ölçüde yer alması gerektiğini tartışmak yararlı olabilir. Bazı öğrenciler, bu türdeki materyallerin doğru olmayabileceğini ancak yorumlaması güç alanlarda daha fazla bilgi edinmek için genç ziyaretçilerin ilgisini çekebileceğini savunabilir.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (3 dakika) İşlenen konuları özetleyerek, alanın hikayesini anlatma ve önemini değerlendirme göreviyle ilişkilendirin.

Gezi Yerinde Ders (90 dakika)

K6.10'u kullanarak öğrencilerin bölge çevresinde dolaşmalarını ve görevleri tamamlamalarını isteyin. Rota, arkeoloji parkı, Leda Evi'ni, Roma sütun avlulu evi, Lüzinyan/Osmanlı Malikanesi'ni, müzeyi ve Afrodit tapınağını bulma konusunda size rehberlik eder. Son durak olan Panagia Katholiki kilisesini görmek için arkeoloji parkının sınırlarından dışarı çıkmanız gerekir. Öğrenciler **K6.7** – **K6.9** sayfalarına ve sınıfta aldıkları notlara başvurabilirler. Her konumda öğrencilerden bu alanın temel özelliklerine yakından bakmalarını isteyin. Gençlerin bunu yorumlamasının ne kadar zor olduğundan ve hangi materyalin daha iyi yorum yapmalarına yardımcı olabileceğinden bahsedin. Hazırlayacakları videoda gençlerin anlamasına yardımcı olmak için ne gibi bilgiler ya da materyaller (artırılmış gerçeklik veya sanal gerçeklik, yer planları) dahil edebileceklerini sorun.

Gezi Sonrası, Sınıfta Ders

Öğrencilere videolarını oluşturmaları için zaman verin.

Tarihi yerlerde ve tarihi yerlerle hikaye anlatımı

Etrafımızdaki geçmiş bize bir şeyler anlatır, ama ondan hangi hikayeleri alacağımıza karar vermemiz gerekir. Tarihçiler kültürel mirastan, bir tür ortak geçmişten bahsederler, ama aynı zamanda *yorumlama* hakkında da konuşurlar çünkü insanlar kullanmayı seçtikleri hikayeyi anlatırlar. Bir anlatı her zaman tarafsız değildir çünkü bir yorumlamaya dayalıdır. Tarihi yerlerde anlatılan hikayeler de tarafsız veya önyargılı olabilir ve farklı topluluklar tarafından anlatı için seçilen dil kapsayıcı ya da dışlayıcı olabilir. Kelime seçimi de hikayeye vurgu katıp onu belirli bir bakış açısını destekleyecek şekilde geliştirebilir.

Müze ve kültürel miras çalışmaları eğitimi genellikle kültürel hassasiyetleri ele alan yorumlama materyali oluşturma modülleri de içerir. Ayrıca ziyaretçi deneyimini geliştirmek gibi daha az tartışmalı konular da içerir. İlerici yöntemler ziyaretçilerin deneyimini artırabilir. Yöntemler arasında artırılmış ve sanal gerçeklik, bazı yerlerde kullanılan QR kodları ve ses dosyaları, bilgisayar simülasyonları ile eğitici ve eğlenceli rekonstrüksiyonlar bulunur.

A1

Eski Eserler Dairesi'nin web sayfası, 1980'de BM tarafından yayınlanan ilk listenin aşağıdaki kriterlere dayanarak Kato Baf'ın (Antik Nea Baf) ve Kukla köyünü (antik Palaepaphos) içerdiğini açıklar:

- Kriter (iii): Palaepaphos'taki Afrodit Tapınağı gibi 'her iki bölgeye ait arkeolojik kalıntılar, antik çağlara aittir'.
- Kriter (vi): 'Afrodit'in evrensel dini ve kültürel önemi, sevgi ve güzellik konusunda dünya tanrıçasına dönüşen Palaepaphos'un yerel doğurganlık tanrıçası, bu özelliklerin olağanüstü değerine katkıda bulunan tartışılmaz bir gerçektir.'

Department of Antiquities, 2020. *UNESCO Monuments [UNESCO Anıtları]'ndan uyarlanmıştır*. Erişim: <http://www.mcw.gov.cy/MCW/DA/DA.NSF/DMLunesco_en/DMLunesco_en?OpenDocument>.

A2

Kültürel mirasa erişim herkes için temel bir haktır. Erişilebilirlik kavramının, fiziksel, entelektüel, finansal, sosyal, duygusal gibi yönleri vardır. Müzeler, yorumlamayı genellikle altyazılar ve panolar aracılığıyla sağlar. Uzmanlar sıklıkla bu metinleri kamuoyu yerine, diğer uzmanları göz önünde bulundurarak yazarlar. Ziyaretçiler için anlamlı olan içeriğe yer vermek gerekir. Son zamanlarda, bazı müzeler koleksiyonlarını farklı bakış açılardan incelemek ve sunmak için çeşitli kişi ve topluluklarla ortak çalışmalar yapmaktadır.

Sani, M., n.d. Making Heritage Accessible: Museums, Communities and Participation [*Müzeleri Erişilir Kılmak: Müzeler, Toplumlar ve Katılım*]'dan uyarlanmıştır. Erişim: <https://rm.coe.int/faro-convention-topical-series-article-5-making-heritage-accessible-mu/16808ae097>.

Sorular

1. Neden bazı alanlar Dünya Mirası Alanları olarak belirlenir?
2. Sizce ziyaretçiler karmaşık arkeolojik alanları anlamak için neye ihtiyaç duyarlar?
3. Ziyaretçilere yönelik yorumlama materyaliniz için kaç dil kullanırdınız? Niçin?
4. A2 kaynağı, herkesin kültürel miras alanlarını ziyaret edebilmesi gerektiğinden bahsediyor. Kıbrıs'taki müzeler ve kültürel miras alanlarından kimler dışlanmaktadır? Daha fazla kişinin katılımı nasıl sağlanabilir?

6.7 Kukla’daki Afrodit Tapınağı’nın Kalıntılarını Anlamak

B1. Arkeolojik Rapor

Bölgedeki ilk anıtsal tapınak M.Ö 1200’de inşa edildi ve daha küçük, kapalı bir iç alana sahip büyük bir açık alandan oluşuyordu. Bu, Kıbrıs’ın başka yerlerinde bulunan Yakın Doğu tapınağının farklı bir çeşididir. Romalılar da benzer bir plan izleyerek M.S 100’de siteyi yeniden inşa etti. Alanın kullanımı hakkında önemli bilgiler, yüzyıllar boyunca orada bulunan adak anıtlarından çıkarılabilir. Binlerce Arkaik, Klasik, Helenistik ve Roma dönemine ait pişmiş toprak obje, orijinal doğurganlık kültü üzerinde güçlü Yunan etkileri gösterir. Buna ek olarak, Astarte’nin Afrodit’in ibadeti üzerindeki etkisini yansıtan Fenike izlerini de gösterir.

von Wartburg, M., 2019. Aphrodite at Paphos: The History of the Sanctuary (Site TA).
[Baf’ta Afrodit: Tapınağın Tarihi (Site TA)’den uyarlanmıştır. *University of Zurich*. Erişim: <https://bit.ly/3iUJQpK>.

B2. Roma Dönemi’nde tapınağın yerleşim planı

Kaynak: Department of Antiquities

B3. Tapınak kalıntılarının 3D rekonstrüksiyonu

Kaynak: Iakovidis, V., n.d. Sanctuary of Aphrodite at Palaipafos *3D Warehouse*. [Palaipafos’taki Afrodit Tapınağı 3D Depo]
Erişim: <https://bit.ly/36EMzyQ>.

Sorular

1. Bu kaynaklardan ne öğrenebiliriz?
2. B2 ve B3 kaynaklarına bakınız. Bu görseller neden yapılmış olabilir? Tasarımcılara neler sormak isterdiniz?
3. Sizce B3’ün tasarımcısı kendisine yardımcı olması için B2’yi kullanmış olabilir mi?
4. Bunlardan biri ziyaretçiler için anlaşılması daha kolay olabilir mi? Neden?
5. Sizce hayal gücüne dayanan ürünler yorumlama materyallerine dahil edilmeli mi?

Roma Dönemine ait bulgular

C1. Alan hakkında bilgi– Palaepaphos'ta **bulunan Sütun Avlulu Roma Evi**

Ev, her tarafında sütunlu revaklar bulunan merkezi bir avlu etrafında düzenlenmiştir. Tipik bir Roma yerleşim planı olsa da, muhtemelen birçok kişiyi ağırlayan etkinlikler düzenlemek için büyük alanlarla tasarlanmıştır. Oda 3'ün bir kısmı ve 4 ve 5 numaralı odaların tamamı taşlarla döşenmiştir. 3 numaralı odanın kuzey kısmı ve 2 numaralı odanın tamamı geometrik mozaik yer döşemelerine sahiptir. Merkezi peristilyumun (sütunlu avlu – oda 1) zemini düz mavi-gri mermerden yapılmış tessera mozaik ile döşenmiştir.'

Loset, B. M., 2016. *The Houses of Roman Cyprus: Spatial Syntax, Social Ritual and Identity in Southwestern Roman Cyprus*. Master thesis [Roma Kıbrıs'ında Evler: Mekansal Dizin, Sosyal Gelenek ve Güneybatı Roma Kıbrıs'ında Kimlik Yüksek Lisans Tezi]'nden uyarlanmıştır. Texas: Southwestern Baptist Theological Seminary.

C2. Sütun Avlulu Roma Evi yerleşim planı (Palaepaphos)

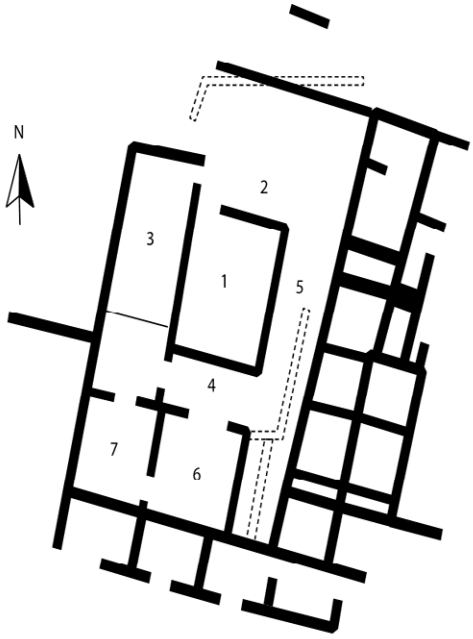

Kaynak: Loset, B. M., 2016. *The Houses of Roman Cyprus: Spatial Syntax, Social Ritual and Identity in Southwestern Roman Cyprus*. Master thesis [Roma Kıbrıs'ında Evler: Mekansal Dizin, Sosyal Gelenek ve Güneybatı Roma Kıbrıs'ında Kimlik Master Tezi]. Texas: Southwestern Baptist Theological Seminary, based on information from the archaeological report of Maier.

C3. Bir Roma Evi'nin Pompei'de bulunan Villa of Mysteries'e (Gizemler Villası) göre düzenlenmiş 3D rekonstrüksiyonu - (Sütunlu avlu ve orta avlu - Peristilyum ve atriyum)

Kaynak: Damián, C., 2018. Roman Domus 3D Virtual Walk [Roma Evi 3D Sanal Yürüyüş] *Artstation*. Erişim: <https://www.artstation.com/artwork/YwzbP>.

Sorular

Arkeologlar genellikle binaların önemini büyüklüklerine ve inşa amaçlarına göre değerlendirirler.

1. Bu kaynaklardan ne öğrenebiliriz?
2. Arkeologlar, neden peristilyum (sütunlu avlu) evinin 3D rekonstrüksiyonunu yapmadı?

6.9
Bir Orta Çağ ve On Altıncı Yüzyıl Binasını Yorumlamak: Lüzinyan/ Osmanlı Malikanesi

D1. Alan hakkında bilgi

Couvouclia malikanesi, on üçüncü yüzyılda Lüzinyan krallar tarafından yerel şeker üretimi için idari bir merkez olarak inşa edildi. Bina, merkezi bir açık hava avlusunun çevresinde bulunan dört kanattan oluşmaktadır. Kapı kulesinin bazı bölümleri ile doğu ve güney kanatları Orta Çağ'da yapılmıştır ve geriye kalan yapılar Osmanlı döneminde yeniden inşa edilmiş veya geliştirilmiştir. Doğu Kanadı'nda düzgün çalışılmış taştan oluşan Orta Çağ'dan kalma Lüzinyan, gotik tarzdaki salonun, Kıbrıs'ta döneminin ayakta kalan en iyi anıtlarından biri olduğu düşünülmektedir. Dar sivri pencerelerle aydınlanmış dört çapraz tonozlu bölüme sahiptir. Tonozun kemerleri ve bağlantıları dekoratif kilit taşlarından oluşmuş bindirmeler üzerinde yer alır. Tek odalı üst kat dikdörtgen pencerelere ve masif kirişlerle desteklenen düz bir çatıya sahiptir.

Maier, F.G., 2010. *Guide to Palaipaphos (Kouklia) [Palaipaphos (Kukla) Rehberi]'den uyarlanmıştır.* Lefkoşa: Bank of Cyprus Cultural Foundation.

D2. Lüzinyan / Osmanlı Malikanesi Planı

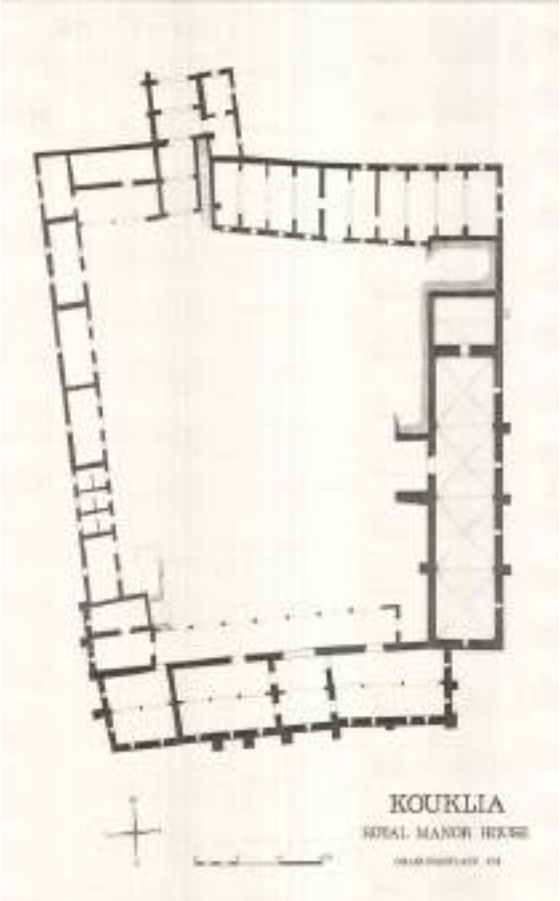

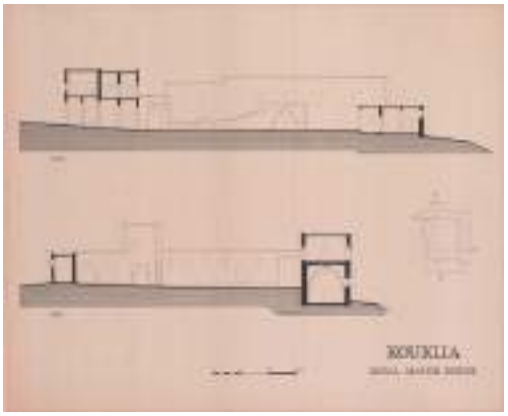

Kaynak: Department of Antiquities

D3. Kapı kulesi

Kaynak: AHDR, 2020

Sorular

1. Alandaki tek tam bina malikanedir. Sizce ziyaretçilerin sağlam kalmış binaların keyfini çıkarması ve anlaması daha kolay mıdır? Neden?
2. Bir binanın zaman içinde değişip değişmediğini ve nasıl değiştiğini anlamak için görülebilen ne tür ipuçları olabilir?
3. Ziyaretçilerin temel özellikleri fark etmelerine ve anlamalarına yardımcı olmak için dış alanlara neler eklenebilir?
4. Bir alanda çok fazla işaret ve bilgi panoları olmamasının nedeni ne olabilir?

Palaepaphos'taki alanı anlayalım

4

Lüzinyan Malikanesi'ne gidip müzeyi ziyaret edin. Burada daha fazla mimari kalıntı ve obje var. Dikkatinizi çeken ve Palaepaphos'taki yaşamı anlamanıza yardımcı olan herhangi bir obje/ pano/ öğe hakkında notlar alın.

E3. Bir TripAdvisor yorumcusu böyle bir eleştiride bulundu:

'Yer tarihle dolu ama görülecek çok şey yok. Bazı arkeolojik eserler, bir bina ve küçük bir müze. Pahalı değil, eğer yakınlardaysanız ziyaret etmeye değer'.

Ziyaretçi deneyimini daha unutulmaz ve özgün kılmak için bu alan hakkında neler söylenebilir veya buraya neler eklenebilir?

5

Harabeler arasında yürürken, duvar ve zeminlerin oluşturduğu şekli düşünmeye çalışın. Ne gördüğünüzü anlatın, kabataslak bir çizim yapın veya fotoğraf çekin. Alanın bu bölümünü yorumlamak ne kadar zor?

Ziyaretçilere/ izleyicilere alanın boyutunu, önemini ve kullanımını anlama konusunda nasıl yardımcı olabiliriz?

6

Kilisenin duvarlarında mümkün olduğunca antik öğe bulun.

Sizce eski taşların yeni yapılarda kullanılması, günümüzde neden yasaklanmıştır?

Kilise hala dini bir bina olarak kullanılmaktadır. Sizce yorumlama materyalleri şu anda faaliyet gösteren dini binalarda sınırlandırılmalı mı yoksa onlar da diğer kültürel miras alanlarına benzer şekilde mi ele alınmalıdır?

2

Burada hangi bulgular, alanı anlamamıza yardımcı olur? Toplayabildiğiniz tüm bilgileri toplayın.

E1. Arkeolog Cheryl Bommarito şunları not eder:

'Orijinal binadan sadece M.S. 2. yüzyıldan kalan ve Leda ve Kuğu mitolojik sahnesini betimleyen, olağanüstü güzellikteki mozaik zemin kaplı merkezi yemek odası korunmuştur. Orda bulunan pano çok modern bir kopyadır.'

Burada yorumlama neden zor olabilir?

Bomarrito, C., 2021. *Sanctuary of Aphrodite at Palaepafos [Palaepafos'taki Afrodit Tapınağı].* Erişim: <https://nostoneleftunturned-archaeologyadventures.com/sanctuary-of-aphrodite-at-palaepafos/>.

3

Bölgeyi inceleyin ve yorumlama panolarına bakın. Burayı yorumlamak daha kolay mı?

E2. '[Roma] hanesi muhtemelen kalabalık etkinlikler için tasarlanmış nispeten geniş alanları içeren, her yanında sütunlu revakların bulunduğu merkezi bir avlunun etrafına yerleştirilmişti' (Loset, 2016).

Burada ziyaretçilerin/izleyicilerin ne anlamasına yardımcı olmak istersiniz?

Loset, B. M., 2016. *The Houses of Roman Cyprus: Spatial Syntax, Social Ritual and Identity in Southwestern Roman Cyprus*. Master thesis [Roma Kıbrıs'ında Evler: Mekansal Dizin, Sosyal Gelenek ve Güneybatı Roma Kıbrıs'ında Kimlik Yüksek Lisans Tezi]'nden uyarlanmıştır. Texas: Southwestern Baptist Theological Seminary

BÖLÜM 7 Ara Bölge

7.1 Öğretmen Notları

Bölgeye Ulaşım

Lefkoşa'daki Ledra Palas'ın bulunduğu alan Birleşmiş Milletler (BM) kontrolündeki Ara Bölge'de yer almaktadır. İki geçiş noktası arasındaki alan herkese açıktır. Buraya ulaşımla ilgili daha fazla bilgi için Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği (AHDR) ile iletişime geçin.

Başlangıç noktası: Ledra Palas geçiş noktasının kuzeyinden giriş için otobüs şoföründen sizi Girne Kapısı yakınlarındaki otobüs duraklarına bırakmasını isteyin. Oradan, dönel kavşağa doğru yürüyün ve sonra sola dönün. Trafik ışıklarına gelene kadar caddede yürüyün. Yolun karşısına geçin ve Ledra Palas geçiş noktasına ulaşana kadar cadde boyunca düz devam edin. 7.10 sayfasında A-E rotasını, ardından 2-5 rotasını takip edin. Böylece, öğrencileri diğer taraftan aynı noktaya yürüyen bir kişinin ara bölgeyi nasıl deneyimlediğini düşünmeye teşvik edin.

Başlangıç noktası: Ledra Palas geçiş noktasının güneyinden giriş için Markos Drakos dönel kavşağının Ledra Palas çıkışını bulun. Otobüs şoföründen size dönel kavşaktan çıktıktan birkaç metre sonraki park yerine bırakmasını isteyin. Caddede geçiş noktasına doğru yürüyün. 7.10 sayfasında 1-5 rotasını, ardından A-E rotasını takip edin. Böylece, öğrencileri diğer taraftan aynı noktaya yürüyen bir kişinin ara bölgeyi nasıl deneyimlediğini düşünmeye teşvik edin.

Alan hakkında

Yeşil Hat veya Birleşmiş Milletler kontrolündeki Ara Bölge, yaklaşık 180 km uzunluğundadır. Ara Bölge'nin bazı kısımları kapalı ve boş durumdadır ancak Pile gibi yerlerde her iki toplumdan yaklaşık 10.000 kişi birlikte yaşamaya veya çalışmaya devam ediyor. Ara Bölge'de Ledra Palas'ın geçiş noktaları arasındaki alan gibi daha kolay erişilen alanlar olsa da, diğer bölgelere girebilmek için özel izin gerekmektedir (UNFICYP, 2021a). 2003 yılından bu yana, ilki Ledra Palas geçiş noktası olmak üzere Kıbrıs'ta birkaç geçiş noktası açılarak ada genelinde dolaşımı mümkün kılmıştır (AHDR, 2011: 21). Aynı yıl, kişilerin, malların ve hizmetlerin Yeşil Hat üzerinden hareketini düzenleyen Yeşil Hat Tüzüğü de yürürlüğe girmiştir.

Ledra Palas geçiş noktaları arasındaki alanda farklı koşullara sahip birkaç bina vardır. Şimdi Kıbrıs'ta Birleşmiş Milletler Barış Gücü tarafından kullanılan meşhur Ledra Palas Oteli'ni burada görebilirsiniz (Hatay, 2017). Otelin karşısındaki bina, bir zamanlar Kıbrıslı Ermeni Mangoian ailesine ait ticari dükkanlar ve konutlardan oluşan bir kompleksti. Bina şimdi ise Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği tarafından 2011 yılında kurulan ve toplumlararası etkileşim için bir merkez haline gelen Dayanışma Evi olarak tanınmaktadır. Ara Bölge'deki bir diğer önemli yer de, erişimi genel halka sınırlandırılan Lefkoşa Uluslararası Havaalanı'dır. Havaalanı önceleri Kraliyet Hava Kuvvetleri tarafından kullanıldıktan sonra, 1960 yılında Kıbrıs Hükümeti'ne teslim edildi. Havalimanı tesisleri, 1968 yılında yeni bir terminalin eklenmesiyle geliştirildi. Askeri ve sivil uçaklar için ve ticari amaçlar için kullanılarak Kıbrıs turizminde önemli bir rol oynadı. 1974'teki çatışmadan bu yana, havaalanı BM koruma alanı içinde yer alır. Günümüzde havalimanı terminali, kontrol kulesi ve havaalanı arazisinde yer alan bir uçak, yıllar içinde hava koşulları nedeniyle çürümeye yüz tutmuştur (UNFICYP, 2021b). Yukarıda belirtilen mekânlar, politikacılar ve sivil toplum tarafından barış inşası amacıyla sıklıkla kullanılmaktadır.

Daha fazla bilgi için kaynaklar

- AHDR, 2011. *Home for Cooperation (H4C) [Dayanışma Evi]*. Lefkoşa: UNDP-ACT. Erişim: <https://www.ahdr.info/our-work/supplementary-educational-materials>.
- Demi, D. 1997. *The Walled City of Nicosia: Typology Study.* Lefkoşa: Nicosia Master Plan. [*Surlar içinde Lefkoşa: Tipoloji Çalışması*. Lefkoşa: Lefkoşa Master Planı]
- Foley, M. and Lennon, J.J., 1996. Heart of Darkness [Karanlığın Kalbi]. International Journal of Heritage Studies. 2(4), pp.195-197.
- Hatay, M., 2017. Ledra Palace blues: The rise and fall of an iconic hotel[Ledra Palas: Simgesel bir otelin yükselişi ve düşüşü]. *Ahval Haberleri*. Erişim: <https://ahvalnews.com/cyprus/ledra-palace-blues-rise-and-fall-iconic-hotel>.
- UNFICYP. 2021a. *About the Buffer Zone [Ara Bölge Hakkında]*. Erişim: <https://unficyp.unmissions.org/about-buffer-zone>.
- UNFICYP. 2021b. *The United Nations Protected Area (UNPA) and Nicosia Airport [Birleşmiş Milletler Koruma Bölgesi (UNPA) ve Lefkoşa Havaalanı]*. Erişim: <https://unficyp.unmissions.org/united-nations-protected-area-unpa-and-nicosia-airport>.

Kıbrıs'taki Ara Bölge neden özeldir?

Hedef Grubu: Ortaokul

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu bağlantıları
Tarih: Tarihi Önem, Sebep ve Sonuç, Askeri Tarih, Değişim ve Süreklilik, Barış İnşası
Coğrafya: Konum Duygusu

Senaryo: Birleşmiş Milletler Posta Dairesi, Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nden (New York), Milletler Sarayı (Cenevre, İsviçre); ve Viyana Uluslararası Merkezi'nden (Avusturya) gönderilen postalarda kullanılmak üzere kendi pullarını üretmektedir. Şimdi de Kıbrıs'taki BM kontrolündeki Ara Bölge'yi ve içinde gerçekleşen barış inşası etkinliklerini kutlamak için bir dizi posta pulu oluşturmayı planlamaktadır.

Ürün ve Değerlendirme: Öğrenciler, Kıbrıs üzerindeki Yeşil Hat'ı temsil eden ve farklı değerlerde pullar ile gerçeğe dayalı ve açıklayıcı ek bilgiler içeren bir anma zarfı tasarlayacaklar. Bu anma zarfının içinde çok sayıda pul tasarımı ile ara bölgenin doğasını, barışı koruma aktivitelerini ve belki de belirli yerleri açıklayan bir ek bilgi formu içerecektir. BM, herhangi bir görüntünün anlaşmazlığa neden olmaması, yapıcı olması ve küresel bir kitle için uygun olması gerektiğine karar vermiştir. Ara bölgede gelişen doğa ve bölgedeki binalar, örneğin Lefkoşa Havaalanı, Dayanışma Evi, Ledra Palas Otel de uygun görüntüler olabilir. Öğrencilerin neyi sembolize edeceklerini ve iş birliği ve barış inşası konusunda bir anlatının nasıl oluşturulabileceğini enine boyuna düşünüp tartışmaları gerekir.

Öğrencilerin edineceği beceriler:

- Kıbrıs'taki Ara Bölge hakkında bilgi edinmek;
- Kıbrıs'taki Birleşmiş Milletler Barış Gücü (UNFICYP) ve sivil toplumun çabaları hakkında bilgi edinmek;
- posta pulları tasarlamak ve tasarım seçimlerini savunmak;
- söz konusu alanların tarihsel öneminin farklı anlatımlarını ve yönlerini tartışmak.

Süreç

Gezi Öncesi, Sınıfta Ders (2 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (3 dakika) Kıbrıs'taki Birleşmiş Milletler Barış Gücü (UNFICYP) ve 'Yeşil Hat'la ilgili çalışmaların anısına bir dizi pul, açıklayıcı ek bilgi ve zarf üreteceklerini açıklayın. Verilen görevi tamamlamak için UNFICYP ve Kıbrıs'taki Ara Bölge hakkında bazı araştırmalar yaptıktan sonra Ledra Palas geçiş noktaları arasındaki bölgenin birlikte ziyaret edileceğini belirtin.

Tartışma: (3 dakika) Bir kişiyi, yeri veya olayı anmak amacıyla oluşturulan bir pulun özellikleri nelerdir? Öğrencilere BM zarf ve pul örneklerinden göstererek, sembollerin ve resimlerin pullarda nasıl kullanıldığına ilişkin bilgi verin. BM hatıra pul koleksiyonuna [13]çevrimiçi olarak erişebilirsiniz.

Arka plan bilgi: (5 dakika) Öğrencilerin var olan bilgilerini sorarak, Kıbrıs'taki Ara Bölge'yi ve UNFICYP'i kısaca tanıtın.

Tartışma: (12 dakika) Öğrencilere *barış* kelimesinin kendilerine ne ifade ettiğini sorun. Barışın yalnızca çatışmanın olmaması değil, aynı zamanda sosyal eşitlik, cinsiyet eşitliği, insan hakları, çevrenin korunması gibi kavramların varlığı anlamına geldiğini açıklayın. Kıbrıs sorunu bağlamında, *barış* inşası terimi, siyasi liderlerin barış görüşmelerini, UNFICYP'nin askeri varlığını, adada toplumlararası iletişimi sürdürmek ve güven inşa etmek için bireylerle sivil toplum kuruluşlarının proje ve girişimleri olarak tanımlanır. Zarfın içindeki pullar ve açıklayıcı kart, barış veya barış inşası aktiviteleri ya da ara bölgedeki binaların tarihiyle ilgili olabilir. Eğer isterseniz, öğrencilerden çevrimiçi araştırma yapmalarını veya basılı materyalleri incelemelerini isteyebilirsiniz. Kıbrıs'ta barış için gerçekleşen çabalarla ilgili etraflıca bilgi edinmelerini ve yaratacakları görsellerde bunu nasıl yansıtacaklarını düşünmelerini istediğinizi açıklayın. Konunun hassas veya tartışmalı yönlerini tartışın. Öğrencilerden belirli bir grubu veya toplumu kırmak ve tek taraflı bakışaçılarından kaçınmalarını isteyin.

13. United Nations Postal Administration, 2021, *UN Stamps* [BM Pulları]. Erişim: <https://unstamps.org>

Aktivite: (15 dakika) Ara Bölge'de bulunan yerleri araştırmak için öğrenciler Lefkoşa Uluslararası Havaalanı ile ilgili materyalleri inceleyecekler. Havaalanının tarihini, önemini ve değişimle ilgili unsurları okumaları ve tartışmaları için **K7.6**'yı verin. Başka basılı materyaller dağıtabilir veya öğrencilerden çevrimiçi araştırma yapmalarını isteyebilirsiniz. Lefkoşa Uluslararası Havaalanı 360° Turu için Lemon Image web sitesini[14] ziyaret edebilirsiniz.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (2 dakika) Tartıştığınız konuları özetleyin ve bir sonraki derste Ara Bölge'de bulunan başka yerleri inceleyeceğinizi söyleyin.

2. Ders

Sınıfı karşılayın: (2 dakika)

Aktivite 1: (11 dakika) Ledra Palas geçiş noktaları arasındaki Ara Bölge hakkında daha fazla bilgi edinmek için öğrenciler, **K7.7**'yi okuyacaklar. Kaynaklar, sokağın ve çevredeki önemli noktaların adının değişmesi konusuna dikkat çekmeyi ve konuyu tartışmayı hedeflemektedir. Görsel kaynaklarda sokağın özelliklerini (konum, görece genişlik, büyük, önemli bir otel ile yaratılan çok özel bir ortam) anlamalarına yardımcı olun.

Aktivite 2: (11 dakika) Ledra Palas bölgesinde bulunan ve şimdi Dayanışma Evi olarak bilinen bir binanın tarihini anlamak için öğrencilerden **K7.8**'i okumalarını ve binanın zaman içinde değişen kullanımını tartışmak için soruyu cevaplandırmalarını isteyin. Dayanışma Evi ve faaliyetleriyle ilgili ek kaynaklar için *Dayanışma Evi (H4C)*[15] kitabına erişebilirsiniz.

Aktivite 3: (11 dakika) Öğrencilere, Ledra Palas otel bölgesindeki değişimin unsurlarını **K7.9**'u kullanarak inceleyeceklerini açıklayın. Kaynaklar, bölgenin çelişkili yönlerini ortaya çıkarmakta ve bu çelişkiler üzerine konuşmaya yönlendirmektedir. (Olası cevaplar: otelin prestiji, korku, kayıp, yerinden edilme, direnç, adaptasyon ve toplumlararası çatışmanın mirasını irdeleyen çalışmalar). Şu soruyu tartışabilirsiniz: Ara Bölge ne ölçüde bir bölünme hattıdır ve ne ölçüde diyalog ile iş birliği için kullanılan bir yerdir?

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (5 dakika) Tartışmaları özetleyin. Öğrencilerden pul tasarımları için beyin fırtınası yapmalarını isteyip, bölgeye yapılacak geziyle ilgili bilgileri paylaşın.

Gezi Yerinde Ders (60 dakika)

Ledra Palas geçiş noktaları arasındaki bölgede yürümek için **K7.10**'u kullanın. Yolu takip ederken yapılması gereken görevlere verilebilecek yanıtlar için AHDR web sitesini ziyaret edin. Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği (AHDR) ekibinden barış inşası aktiviteleriyle ilgili bir sunum ayarlamak isterseniz, bölgeye yapılacak ziyaret için daha fazla vakit ayırın.

Gezi Sonrası, Sınıfta Ders (1 veya daha fazla ders)

Öğrenciler pulların tasarımlarını ve ek bilgi kartını tamamlar. Ardından, akran değerlendirmesi için sunum hazırlar.

14. Lemon Image, 2020. *360° Tour of Nicosia International Airport [360° Lefkoşa Havaalanı Turu].* Erişim: <http://lemonimage.com/wp-content/uploads/360_vr/nicosia_airport/index_1.html>.
15. AHDR. 2011. *Home for Cooperation (H4C)[Dayanışma Evi].* Lefkoşa: UNDP-ACT. Erişim: <https://www.ahdr.info/our-work/supplementary-educational-materials>.

Ara Bölge bir Karanlık Turizm (Hüzün Turizmi) noktası mı olmalı?

Hedef Grubu: Lise

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu bağlantıları
Tarih: Tarihsel önem, Barış inşası
Coğrafya: Kültürel Miras Yönetimi

Senaryo: Kültür turizmi konusunda uzmanlaşmış bir yabancı seyahat şirketi, Kıbrıs'ta 1960'larda ve 1970'lerde gerçekleşen çatışmayla ilgili yerleri de kapsayacak oldukça kaliteli tatiller sunmayı planlıyor. Şirket yetkilileri "Anlatıların çekişmeli olduğu noktalarda tarihsel gerçeğe saygı duymak ve çoklu bakış açılarına izin vermek" istediklerini dile getirmişlerdir. Yurt dışından bir grup tarih öğretmeniyle, Lefkoşa'da Ara Bölge ve Dayanışma Evi'ni (Home for Cooperation – H4C) ziyaret ederek planlarından bazılarını denemek istiyorlar. Şimdi, bu tür ziyaretlerin gerçekleşmesinin mümkün olup olmadığına, ilginç bir deneyim sunup sunmadığına veya çok fazla soruna neden olup olmadığına karar vermeleri gerekiyor. Siz, onların danışmanı olarak hareket edeceksiniz.

Ürün ve Değerlendirme: Öğrenciler, istediğiniz herhangi bir formatta (sözlü, poster, video vb.) bir sunum oluşturup kaydedecekler. Bu çalışmayı değerlendirmek için uygulanacak kriterleri sınıfla birlikte belirlemeniz gerekmektedir. Seyahat şirketi için sunum şunları açıklamalıdır:

- 'Karanlık Turizm' (Hüzün Turizmi – 'Dark Tourism') nedir, yararları ve riskleri nelerdir? Bazı konumların hassasiyetleri nelerdir?
- Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği (AHDR), H4C ve çevresine yapılan bir turist gezisine neler dahil edilebilir?
- Toplumlararası gerginlikleri tırmandırmaktan ve tartışmadan kaçınmak için herhangi bir "temel kural" var mı?
- Genel olarak tavsiyeniz nedir? Bu tür bir girişim, barış inşasına yardım mı sağlar yoksa engel mi oluşturur?
- İsteğe bağlı: Farklı toplumlardan Kıbrıslılar projenin tasarımında söz sahibi olmalı mı yoksa tüm kararlar seyahat şirketi tarafından mı alınmalıdır?

Öğrenciler aşağıdaki edineceği beceriler:
- hüzün turizmi hakkında bilgi edinmek;
- Kıbrıs'ta Ara Bölge ve barış inşası hakkında bilgi edinmek;
- argüman oluşturmak.

Süreç

Gezi Öncesi, Sınıfta Ders (2 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (4 dakika) Öğrenciler *Hüzün Turizmi* (Karanlık Turizm – 'Dark Tourism') kavramını inceleyecekler. Bu kavram, kayıp, acı ve kötü anıların yer etmiş olduğu alanların turistik merkez olarak kullanımını ifade eder. Öğrenciler, Ara Bölge'nin bir hüzün turizmi konumu haline gelip gelmemesi üzerine bir sunum hazırlamak için hassas ve tartışmalı konularla ilgili olarak turizm ve *kültürel miras endüstrisindeki* etik konuları araştıracaklar.

Araştırma: (30 dakika) Öğrencileri gruplara ayırın ve Hüzün Turizmi kavramı (tanımı, diğer ülkelerdeki yerler, görüşler) üzerine araştırma yapmalarını isteyin. Gruba basılı materyaller sağlayın veya onlardan çevrimiçi araştırma yapmalarını isteyin.

Aşağıdaki konuları göz önünde bulundurun:

- Hüzün turizmi, anma, eğlence veya eğitim amacıyla felaket veya can kaybı gerçekleşen yerlere yapılan ziyaretler olarak tanımlanabilir. Bu alanlar soykırım müzeleri, toplama kampları, savaş alanları ve hapishaneler gibi mekanları içerebilir.
- Hüzün turizmi kavramı, medyanın bir bölgeye duyduğu ilgiyle orantılıdır. Tarihi bir olay veya mekan medyanın ne kadar ilgisini çekerse, orada hüzün turizminin gerçekleşme olasılığı o kadar yüksektir (Foley ve Lennon, 1996).

- Öğrencileri, bazı aşırı uçta olan web sitelerinin savaş suçları ve terörizm gibi tarihsel gerçekleri inkar edebileceği, radikalleştirmeye çalışabileceği ya da İslam karşıtı, Yahudi karşıtı, ırkçı veya daha başka önyargılara sahip kaynaklar sunabileceği konusunda uyarın. Bu web siteleri manipülasyon ve sunum şekillerinde ustaca hazırlanmış ya da inandırıcı olabilirler. Eğer mümkünse, öğrencilerin ilerlemelerini takip ederek, uygunsuz web sitelerine erişmediklerinden emin olmaya çalışın.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (6 dakika) Öğrencilerden hüzün turizmi hakkındaki bulgularını ve fikirlerini paylaşmalarını isteyin. Bir sonraki derste Lefkoşa'nın ara bölgesindeki belirli yerlere odaklanacaklarını açıklayın.

2. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (2 dakika) Öğrencilere bu derste farklı yerlerin Kıbrıs'taki sorunlar ve barış inşası ile ne gibi ilişkisi olduğuna ve bunların turistlere nasıl anlatabileceği konusunda düşüneceklerini açıklayın.

Araştırma Aktivitesi: (36 dakika) Lefkoşa Ara Bölge'deki yerleri incelemek için öğrencilere bir dosya ya da zarf içerisinde aşağıda listelenen kaynakları içeren bir 'kanıt çantası' verin.

- **K7.6**, Lefkoşa Havaalanı'nın tarihçesini anlatır.
- **K7.7**, Ledra Palas bölgesi ve bölgenin zaman içinde nasıl değiştiğini inceler.
- **K7.8,** değişimi şu an Dayanışma Evi olarak bilinen binayı kullanarak irdeler.
- **K7.9**, Ledra Palas bölgesinin çatışmalı yönlerini ele alır.
- Lefkoşa Uluslararası Havaalanı'nın 360° Turu ve Lefkoşa Havaalanı hakkındaki diğer kaynaklar ve çevrimiçi materyallerin bağlantıları Lemon Image[16] websitesinden erişilebilir. Havaalanından resimlere Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği (AHDR) websitesinden ulaşabilirsiniz.
- Ara Bölge'yle ilgili insanların deneyimleriyle ilgili bireysel anlatılar.

Yukarıdaki kaynakları kullanarak, turistlerin *Kıbrıs sorunu* hakkında bilgi edinmek için ziyaret edebilecekleri yerleri düşünün. Öğrenciler kaynakların içeriğini senaryoyla bağlantı kurarak tartışabilir ve hüzün turizmiyle ilgili kararlarını nasıl destekleyecekleri konusunda notlar alabilirler. Bu yerlerin beraberinde etik zorluklar (ör. hoş olmayan ölüm hikayeleri, keder, yerinden edilme ve diğer hassas ve tartışmalı konular) ve uygulamada zorluklar (ör. güvenlik, hasarlı binalar, yasaklanmış alanlar, çöp atma, park yeri, içecek bulma, mağazalar ve tuvaletler gibi turistik hizmetlere erişim) getirip getirmediğini de dikkate almalıdırlar.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (2 dakika) Materyalleri toplayın, daha önce tartışılan konuları özetleyin ve Ledra Palas geçiş noktaları arasında yer alan Ara Bölge'ye yapılacak gezi hakkında bilgi verin.

Gezi Yerinde Ders (60 dakika)

Ledra Palas geçiş noktaları arasındaki bölgede dolaşmak için **K7.10**'u kullanın. Yolu takip ederken yapılması gereken görevlere verilebilecek yanıtlar için Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği (AHDR) web sitesine bakın. AHDR ekibinden barış inşası aktiviteleriyle ilgili bir sunum isterseniz, bölgeye yapılacak ziyaret için daha fazla vakit ayırın.

Ek tartışma noktaları:

- Burası Kıbrıs'a yapılacak bir hüzün turizmi seyahatinde gezilmesi gereken bir yer mi?
- Bu gezi, grup gezileri için ne gibi yararlar sağlar ve ne gibi zorluklara neden olur?
- Dayanışma Evi'ne (H4C) yapılabilecek olası bir kitle turizmi gezisini teşvik etme konusunu düşünün. Burada yer alan dernekler bu kadar ilgiyi hoş karşılar mı? Bu barış inşası aktivitelerini sekteye uğratır mı?
- Sunumunuzun kalitesini artırmak ve içeriğini derinleştirmek için burada yapılan barış inşası çalışmaları hakkında başka neler öğrenmek istersiniz?

Gezi Sonrası, Sınıfta Ders (1 veya daha fazla ders)

Öğrenciler sunumlarına son şeklini verip, elinizde bulunan araçlarla kaydederler ve ardından değerlendirme için sunarlar.

16. Lemon Image, 2020. 360° *Tour of Nicosia International Airport [Lefkoşa Uluslararası Havaalanı 360° Turu]*. Erişim: <http://lemonimage.com/wp-content/uploads/360_vr/nicosia_airport/index_1.html>.

Zamanda unutulan bir havaalanı

A1. Kıbrıs'taki Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nün (UNFICYP) Perspektifinden Havaalanının Tarihçesi

"Havalimanı, Lefkoşa Kraliyet Hava Kuvvetleri İstasyonu olarak hizmete girdi ve İkinci Dünya Savaşı sırasında yoğun olarak kullanıldı. Savaşın bitiminden iki yıl sonra, 1947'de ticari bir havaalanı olarak açıldı, ancak havaalanını çevreleyen alan, Hava İstasyonu'na ait olmaya devam etti. Kıbrıs'ın 1960 yılında bağımsızlığını kazanmasının ardından havaalanı ve çevresi Kıbrıs Hükümeti'ne devredildi. […] Havalimanı tesisleri 1968'de yeni bir terminal bina eklenerek genişletildi. […] Temmuz 1974'e gelindiğinde Lefkoşa Uluslararası Havalimanı güçlü bir turizm ticaretine ev sahipliği yapmaktaydı. 15 Temmuz 1974'te Yunan Ulusal Muhafız subayları askeri bir darbe düzenledi. […] 20 Temmuz'da, Yunan darbesine yanıt veren Türk kuvvetleri, havaalanına bir dizi hava saldırısı düzenledi. 23 Temmuz'da, Türk ve Yunan kuvvetleri arasındaki çatışmalar, özellikle havalimanı çevresinde oldukça şiddetliydi. […] 16 Ağustos 1974'te ateşkes hatları çizildiğinde, Birleşmiş Milletler Koruma Bölgesi (UNPA) ilan edilen alan tampon bölge kapsamına alındı. UNFICYP'nin mevcut durumu (statükoyu) sürdürme yetkisine uygun olarak, havaalanı 1974'ten beri Birleşmiş Milletler Koruma Alanı olarak kalmıştır. 1994 ortasına kadar […] iki toplum arasında yapılan görüşmelere rağmen, havaalanı kapalı kalmaya devam etmektedir."

UNFICYP. 2021. *The United Nations Protected Area (UNPA) and Nicosia Airport [Birleşmiş Milletler Koruma Bölgesi (UNPA) ve Lefkoşa Havaalanı]'dan uyarlanmıştır.* Erişim: <https://unficyp.unmissions.org/united-nations-protected-area-unpa-and-nicosia-airport>.

A2.Terkedilmiş terminal

Kaynak: AHDR, 2019

A3. Terminal

Kaynak: Basın ve Enformasyon Dairesi

A4. Terkedilmiş kontrol kulesi

Kaynak: AHDR, 2019

A5. Kontrol kulesi

Kaynak: Costas Farmakas, Basın ve Enformasyon Dairesi

Soru

1. Havaalanında 1940'dan beri gerçekleşen değişimin kanıtları nelerdir?
2. Erişimi kısıtlı ya da engellenmiş bir yer dışarıdan gelen yabancılar için neden ilgi çekici olabilir?

7.7 Üç isimli sokak

B1

Ledra Palas bölgesi, İngiliz sömürge dönemindeki kralın adını taşıyan *VII. Edward Caddesi* olarak anılan bir caddede yer alır. Arkasında bulunan Cirit Hisarı popüler bir oyun alanı olup sömürge hükümdarının güç gösterisi yaptığı bir yerdi. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, diğer bölgelerde olduğu gibi Kıbrıs'ta, sömürgeciliğe karşı bir başkaldırı vardı, ancak Kıbrıs'ta yaşayan iki ana toplumun adanın geleceği ile ilgili farklı vizyonları vardı. Bazı Kıbrıslı Rumlar Kıbrıs'ın Yunanistanla birleşmesini (Enosis) talep ederken; Kıbrıslı Türklerden bazıları bu duruma adanın Yunanistan ile Türkiye arasında bölünmesi (Taksim) talebiyle karşılık verdiler. Bu arzuların yansımalarını caddenin her iki yakasında da görebilirsiniz: Cirit Hisarı, 1958'de Kıbrıslı Türk lider Dr. Fazıl Küçük tarafından *Taksim alanı* (stadyumu) olarak adlandırıldı. 1962 yılında, 1957'de İngiliz kuvvetlerine karşı bir çatışma sırasında ölen, önde gelen bir Enosis yanlısı ve Kıbrıslı Rum savaşçı olan Markos Drakos'un heykeli dönemin Kıbrıs Cumhurbaşkanı Başpiskopos Makarios tarafından törenle açıldı. VII. Edward Caddesi'nin adı Markos Drakos olarak değiştirildi.

AHDR. 2011. *Home for Cooperation (H4C) [Dayanışma Evi (H4C)]'nden uyarlanmıştır.* Lefkoşa: UNDP-ACT.

B2. 1950'lerde VII. Edward Sokağı

Kaynak: Haig Mangoian

B3. VII. Edward Sokağı (tarihi belirtilmemiş)

Kaynak: Basın ve Enformasyon Bürosu

B4. 1950'lerde Mangoian mülkünde (şimdiki H4C) inşaat çalışması

Kaynak: Haig Mangoian

B5

Geçiş noktasından geçip şehrin güney kısmına girerseniz, yol Markos Drakos heykeline çıkar. Rumca konuşan Kıbrıslı toplumunda EOKA'nın ölen savaşçılarına *kahraman* denir. Türkçe konuşan Kıbrıslı toplumunda, 1963-74 çatışmalarında hayatını kaybeden mücahitlere genellikle *şehit* denir. Şehrin kuzey kesiminde aynı caddenin adı 1566-1574 yılları arasında hüküm süren Türk padişahına atfen II. Selim Caddesi olarak değiştirilmiştir. Geçiş noktasının kuzey kesiminde yol, 1963 yılında Dr. Fazıl Küçük tarafından açılışı yapılan Şehitler Anıtı'na çıkar.

AHDR. 2011. *Home for Cooperation [Dayanışma Evi].'den uyarlanmıştır. (H4C)*. Lefkoşa: UNDP-ACT.

Soru

Bazı sokak adların yeni isimlerle değiştirilmesinin sebepleri ne olabilir? Bu sokağı yeniden adlandırmayı düşünür müsünüz? Bu adım neden bazı vatandaşlar tarafından memnuniyetle karşılanırken diğerleri için hassas ve tartışmalı bir adım olabilir?

Dayanışma Evi (H4C)

Dayanışma Evi, Ledra Palas bölgesinde bulunan toplumlararası bir toplum merkezidir. 2011 yılında Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği (AHDR) tarafından yenilenen bina Kıbrıs Diyalog Forumu, Kıbrıs Gençlik Konseyi, Europe Direct, İnsani Yardım Misyonu, Kıbrıs Barış Oyuncuları, Kıbrıs Barış Süreci'nin Dini Yolu, Adanın Sesi ve Home Cafe gibi çeşitli organizasyon ve girişimlere ev sahipliği yapar.

C1. 1964/5 yıllarında Mangoian binasının (şimdiki H4C) yakınında yol boyunca bulunan kum torbası barikatı

Kaynak: Sten Boye Poulsen

C2.

Kaynak: Alev Tugberk, 1998

C3.

Kaynak: AHDR, 2021

C4

Bina, 1950'li yılların başında zengin bir geçmişi ve ümit verici bir geleceği olan bir sokakta inşa edildi. Bu bölgeye bahşedilmiş zengin mirasa şahitlik eden izler, bu çevrenin ayrılmaz bir parçasıydı. Venedik surları, Cirit Hisarı (Javelin Fort), Arabahmet bölgesindeki anıtlar ve Ermeni mezarlığı binanın çok yakınındaydı. Toprağı biraz kazacak olsanız, eski çağların maddi kültürüne ait kalıntılar bulabilirdiniz. Bu mahalle, çok kültürlülüğün canlı bir örneğiydi. Kıbrıslı Türk, Rum, Ermeni ve Latinlerin evlerini ve işletmelerini barındırıyordu ve Kıbrıs'ın önde gelen oteline sahipti: "Ledra Palas". Ledra Palas Oteli, bu mahalledeki güzel köşklerle birlikte evlerini veya işyerlerini bu sokakta kurmayı seçmiş olan insanların iyimserliği ile hayallerine şahitlik eder. Şu anda H4C olan bina da, böylesi hayallerin ürünüydü. Mangoian kardeşler tarafından inşa edilen bina, bölgenin artan yerleşim ve ticari ihtiyaçlarına cevap vermeyi amaçlamaktaydı.

AHDR, 2011, Home for Cooperation [Dayanışma Evi] (H4C)'den uyarlanmıştır. Lefkoşa: UNDP-ACT,

Soru

Bina ve binanın kullanımı zaman içinde nasıl değişti?

7.9 Ara Bölge ve Değişim

D1. Ledra Palas Oteli

200.000 sterlin karşılığında inşa edilen Ledra Palas Oteli 1949'da açıldı. Otelde, restoran, bar, tenis kortu, balo salonu ve 1962'de inşa edilen adanın ilk yüzme havuzu gibi tesisler bulunmaktaydı. Avrupa, Lübnan ve Mısır'dan gelen müzisyenleri ağırlayan otel, ayrıca uluslararası birçok ünlü kişi tarafından da tercih edilirdi. Eskiden Kıbrıslı elit tabakanın dans ettiği balo salonu, günümüzde iki toplumun siyasi liderlerinin müzakereler için buluştuğu yer olarak kullanılmaktadır.

Hatay, M., 2017. *Ledra Palace Blues: The rise and fall of an iconic hotel [Ledra Palas: Simgesel bir otelin yükselişi ve düşüşü]. Ahval News'dan uyarlanmıştır.* Erişim: <https://ahvalnews.com/cyprus/ledra-palace-blues-rise-and-fall-iconic-hotel>

D2. Ledra Palas araba park yerinde savaş tutsaklarının değişimi 18.10.1974

Kaynak: Giorgos Hadjipavlou – PIO- Basın ve Enformasyon Dairesi

D3. 1974'ten sonra

Çatışmalar, 1974'ten sonra sokak çevresindeki simgesel yapıların önemine büyük ölçüde gölge düşürdü. Binalar tahrip edildi ve terk edildi, barikatlar oluştu ve tarihin farklı anlatımları ortaya çıktı. Bölgenin yerel halka neredeyse tamamen kapalı olduğu dönemde bile, sıradan insanlar burada yaşamaya ve çalışmaya devam etti. Rita Mangoian ve kocası Eric Andersen, Mangoian binasının zemin katında yeni bir iş kurarak çoğunlukla BM askerleri için tişört yapmaya başladı. Ledra Palas geçiş noktası, insanların bir taraftan diğerine özel izinle geçebilecekleri yerdi. Siyasetçiler 'Kıbrıs sorununu' tartışmak için toplantılar düzenlerdi. Ara Bölge'nin her iki tarafından yurttaş grupları ve sivil toplum örgütleri ortak projeler gerçekleştirmek için bir araya gelirlerdi. Ara Bölge sadece bir bölünme değil aynı zamanda bir temas noktasıydı. 2003 yılında halka açılan birçok geçiş noktasının ilkiydi.

AHDR. 2011. *Home for Cooperation [Dayanışma Evi].'den uyarlanmıştır. (H4C)*. Nicosia: UNDP-ACT.

D4. H4C önünde barış aktiviteleri

Kaynak: AHDR, 2017

Soru

Kaynaklar, hangi açılardan büyük bir acının hikayesini anlatır? Ve hangi açılardan günümüz ve gelecek için dirençli ve olumlu bir hikaye anlatır?

D5. AHDR'nin Hikayesi

"Hayatımın dönüm noktalarından biri, diğer meslektaşlarımızla birlikte 2003'te kurduğumuz Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği'nin (AHDR) çalışmalarının meyvesi olarak 2011'de kurduğumuz Dayanışma Evi'nin ortaya çıkması. Bu, Kıbrıs'ta barış inşasını desteklememizi ve adanın her yanından insanlarla diyalog ve iş birliği başlatmamızı sağladı".

Evie Grouta tarafından Marios Epaminondas ile yapılan görüşme, Aralık 2020.

"Bu kadar geniş bir kitleye ulaşmakta ne kadar ilerlediğimizi görmek beni çok heyecanlandırıyor. Genç ya da yaşlı her nesilden yeni bir yüz veya yeni bir grup gördüğümde, yüreğim neşeyle doluyor. Bölgeyi canlı bir alana dönüştürmeyi başaran bir ekibin üyesi olmaktan gurur duyuyorum. Diğer ülkelerden meslektaşlarım bile Ara Bölge'yi ziyaret ederken H4C'de kendilerini evlerinde hissediyorlar."

Kemal Aşık tarafından ile Alev Tuğberk ile yapılan görüşme, Ocak 2021.

Ara Bölge'de Keşfe Çıkmak

Ara Bölge'de Keşfe Çıkmak

7.10

BÖLÜM 8 Bölünmenin İki Yanında Lefkoşa

8.1 Öğretmen Notları

Bölgeye Ulaşım

Lefkoşa Suriçi'ni ziyaret edeceksiniz. Şehrin kuzey tarafını ziyaret eden gruplar otobüs şoföründen kendilerini Ledra Palas geçiş noktasına bırakmasını isteyerek, oradan Mula/Zahra burcuna doğru yürüyebilirler. Kalkış için ise Girne Kapısı'nda bulunan otobüs duraklarını kullanabilirsiniz. Lefkoşa Suriçinin güney tarafına erişimi olan gruplar geziye Solomos meydanındaki otobüs durağına yürüme mesafesinde olan Baf Kapısı'ndan başlayabilir. Eğer size önerilen yolu takip etmeyi seçerseniz, Başpiskopos Sarayı'ndan ayrılabilirsiniz. **8.6**'da önerilen bir rota bulunmaktadır ancak kendiniz de bir rota belirleyebilirsiniz.

Alan hakkında

Kıbrıs'ın bölünmüş başkenti İngilizce'de Nicosia, Yunanca'da Λευκωσία [Lefkosia] ve Türkçe'de Lefkoşa olarak bilinir. Bizans döneminden beri başkent olan Lefkoşa, Lüzinyan döneminde güçlendirilerek zirve yaşamıştır. Kenti çevreleyen surların mevcut hali Osmanlıların fethinden önce, Venedikliler tarafından inşa edilmiştir (Keshishian, 1972). Lefkoşa, farklı medeniyetlerin tarihini araştırmak, çeşitli grupları inceleyerek hareket ve göç kavramlarını irdelemek ve mimaride güç, sınıf ve statü gözlemlemek için ideal bir yerdir.

Arabahmet mahallesi veya **Ermeni** Mahallesi, Kıbrıslı Ermeni toplumunun geçmişine ek olarak Derviş Paşa Konağı, Hidayet Hanım Konağı ve Arabahmet mezarlığı gibi yapılarla güç ve sınıf temalarını işlemek için olanak sunar. **Samanbahçe** bölgesi, düşük gelirli ailelere konut sağlayan ve suriçinde yer alan ilk sosyal konut projesi olarak iç göç kavramına örnek sağlar (Yıldız ve Manioğlu, 2015). Sarayönü Meydanı şehrin tarihi idari merkezidir (Türkan, 2008). **Büyük Han ve Ayasofya Katedrali / Selimiye Camii** bize gezginlerin ve hacıların hikayelerini anlatır. Daha önce şehrin batısında Porta Demenico olarak bilinen **Baf Kapısı** (Keshishian, 1972) ve çevresi, yakınında bulunan ibadet yerlerinden dolayı Latin ve Maronit toplumları için önemli bir yerdir (Marangou ve Coutas, 2009). Bu bölgeler şimdi Sri Lankalı ve Filipinli topluluklar gibi yeni göçmen toplulukları tarafından da kullanılmaktadır. **Faneromeni Meydanı** ve yakındaki okul, farklı etnik, kültürel ve dilsel geçmişlere sahip insanlarla şehirdeki çokkültürlülük ve çeşitlilik için önemli bir örnektir. **Ömeriye Camii'nin** yakınında yer alan Hacıgeorgakis Kornesios Konağı ve Başpiskoposluk Sarayı, geçmiş ve günümüzde güç ve statünün mimari yapılar aracılığıyla incelenmesine olanak sağlayan örneklerdir (Marangou ve Coutas, 2009).

Daha fazla bilgi için kaynaklar

- AHDR, 2008. Nicosia is Calling *[Lefkoşa Sizi Çağırıyor]*. Lefkoşa: UNDP ACT. Erişim: <https://www.ahdr.info/our-work/supplementary-educational-materials>.
- Georghiou, C., 2013. *British Colonial Architecture in Cyprus [Kıbrıs'ta İngiliz Sömürge Mimarisi]*. Lefkoşa: En Tipis Publications.
- Keshishian, K. K., 1972. Everybody's Guide to Romantic Cyprus *[Herkes için Romantik Kıbrıs Rehberi]*. 14th ed. Lefkoşa: Keshishian.
- Marangou, A. ve Coutas, A., 2009. *Λευκωσία: Η ιστορία της πόλης* [Lefkoşa: Şehrin Tarihçesi] Lefkoşa: Marangou ve Coutas.
- Pattie, S. P., 1997. *Faith in Tarih: Armenians Rebuilding Community.* [Tarihe İnanç: Ermeniler Toplumu Yeniden İnşa Ediyor] Washington ve Londra: Smithsonian Institution Press.
- Petropoulou, E., 2008. *Nicosia: The Unknown Heritage along the Buffer Zone*. [Ara Bölge'de Bilinmeyen Miras] Kıbrıs: European Heritage Days.
- Salvator, L., 1983. *Levkosia: The Capital of Cyprus* [Lefkoşa: Kıbrıs'ın Başkenti]. Surrey: Newdigate Press.
- Turkan, Z., 2008. *Lefkoşa tarihi kent dokusunda Sarayönü Meydanı oluşumu ve gelişimi*. Lefkoşa: Işık Kitabevi Yayınları.
- Yıldız, D. and Manioğlu, G., 2015. Evaluating sustainability and energy efficiency of a traditional housing: The case of the Samanbahçe Settlement in Cyprus [Geleneksel Evlerin Sürdürebilirlik ve Enerji Etkinliğini Değerlendirme: Kıbrıs'ta Samanbahçe Yerleşkesi]. *A|Z ITU Journal of Faculty of Architecture*, 12(2), pp. 205-220.

Lefkoşa halkı kimlerden oluşur?

Hedef Grubu: Ortaokul

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu bağlantıları
Tarih: Tarihsel Kanıt, Değişim ve Süreklilik, Benzerlik ve Farklılık
Coğrafya: Beşeri Coğrafya, Konum Duyusu

Senaryo: "Ortak ve Çeşitli Tarihler" adlı gezici sergi, okulları ve toplum merkezlerini gezecek. Kıbrıs'ın her köşesinden öğrenciler, sergi için içerik ve tasarım önerilerini sunmaya davet ediliyor. Sergiyi düzenleyenler, görsel bulgular sayesinde, Lefkoşa'nın eski ve yeni sakinleriyle ilgili neler öğrenebileceğimize odaklanmak istiyor.

Ürün ve Değerlendirme: Öğrenciler, serginin içeriği ve yorum panolarında yer alacak metin hakkında bir öneri listesi oluşturacaklar. Değişen nüfus, çeşitlilik, sınıf ve güç kavramları ile ilgili bulgularını toplamak için şehirden buldukları kaynaklardan ve fiziksel kanıtlardan yararlanacaklar. Öğrenciler ile projeyi kısaca tartışın ve ürünün formatı ile özellikleri (örneğin boyut, miktar, görsel-metin dengesi, okunabilirlik, kullanılacak diller) hakkındaki kararları birlikte alın.

Olası ek aktivite: Öğrenciler, gösterimleri için bazı video veya ses kayıtları oluşturabilir ve okulda sergilenmek üzere sergi panolarının çıktısını alabilirler.

Öğrencilerin edineceği beceriler:

- Lefkoşa'daki çeşitlilik hakkında bilgi toplayabilmek;
- bölgede sosyal sınıf, zenginlik, güç ve farklı idarecilerin etkilerini sergileyen mimari unsurları tanımlayabilmek;
- *Kimlik* kavramını tartışabilmek.

Süreç

Gezi Öncesi, Sınıfta Ders (2 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (3 dakika) Öğrenciler, çeşitlilik, zenginlik, güç ve sınıfın tarihsel kayıtlarda ve şehirdeki fiziksel kanıtta nasıl gözlemlenebileceğini araştırıp, anlatılar oluşturacaklar. Aynı zamanda, şehir hayatında çeşitli deneyimleri araştırmanın, tarihte önemi ve karmaşıklığını anlamamıza nasıl yardımcı olduğunu görecekler. Araştırmalarının sonuçlarını, sergi için bir öneri listesi veya yorum panolarının içeriği şeklinde sunacaklar.

Aktivite: (10 dakika) Öğrencilerden ekipler oluşturmalarını isteyin ve onlara Lefkoşa suriçinin eski haritalarından[17] verin. Öğrencileri, geçmişte suriçinde yaşamış insanların özelliklerine ilişkin kanıtları yakından incelemeye davet edin. Bunlar, dini yapı (ör. Katolik kilisesi, Protestan kilisesi, camiler ve Ortodoks kiliseleri), sokak, mahalle, burç ve banka adlarını içerebilir.

Tartışma: (3 dakika) Öğrencileri, tarihçilerin bir bölgenin bazı özelliklerini harita aracılığıyla ayırt edebildikleri konusunda bilgilendirin. Bu özellikler arasında, o bölgenin sakinlerinin varlıklı olup olmadığı da yer alabilir. Birinin güçlü veya zengin olup olmadığını nasıl anlayabileceklerini düşünmeye davet edin (Olası yanıtlar: görünüm, davranış, başkalarının onlara karşı davranışları, arkadaşlıklar, sahip oldukları mülkler). Bazı durumlarda, zengin ve fakir insanlar belirli bölgelerde yaşarlar. Bölgenin varlıklı olup olmadığını anlamak için hangi ipuçlarından yararlanırsınız? Binaların boyutları, bakımlı olup olmadıkları ve varlıklı olup olmamayla ilgili diğer ipuçları, bir bölgenin durumunu gösterir. Bildikleri varlıklı/varlıklı olmayan bölgeleri örneklendirmelerini isteyin.

Tartışma: (3 dakika) Yaşama alanlarının tarih boyunca değişim geçirdiğini açıklayın. Gelir düzeyi yüksek kişiler varlıklı bir mahalleden taşınabilir veya bunun tersi de olabilir. Öğrencilerden bir bölgenin karakterinin değişmesine yol açan nedenleri düşünmelerini isteyin. (Olası yanıtlar: popülerlik, yeni işyerleri, daha pahalı/ucuz binalar, varlıklı olmayan yerlerde binaların birden fazla amaç için veya aile tarafından kullanımı, binaların süslü olması, bakım veya kalitenin iyileştirilmesi/bozulması, görünür zenginlik/fakirlik)

17. Teknolojiye erişiminiz varsa, eski şehrin 1878 den 1974'e kadar önemli simgelerini gösteren etkileşimli haritalarını kullanabilir ya da bu haritaların veya Google haritalarının ekran görüntülerini alarak öğrencilerle paylaşabilirsiniz. AHDR and IMS Forth, 2021. Nicosia a story of shared and contested city [Lefkoşa ortak ve çatışmalı bir şehir]. Erişim: <http://www.nicosiaproject.eu/>.

Tartışma: (4 dakika) Bazı alanlar belirli toplulukları mıknatıs gibi çekerek zengin, yoksul, veya *göçmenleri* gruplaştırmaktadır. Bu tür alanların varlığı göçmenlerin topluma entegrasyonunu etkiler mi? Bir göçmen nasıl ve ne zaman toplumun bir parçası olarak kabul edilir?

Aktivite: (15 dakika) Diğer topluluklar hakkında daha fazla bilgi edinmek için öğrenciler, **K8.6**'de bir vaka çalışması olarak Kıbrıslı Ermeniler hakkında bilgi edinecekler. Kıbrıslı Ermeni toplumu hakkında daha fazla bilgi edinmek isterseniz, web sitesindeki ek materyallere bakınız. Öğrenciler soruları tamamladıktan sonra onlara şu soruları yöneltin: Eğer bazı Kıbrıslı azınlık grupları yüzyıllardır varlıklarını sürdürmüşse, neden etnik kimlikleriyle (örneğin 'Ermeniler') tanımlanıyorlar? Kıbrıslı Rum, Kıbrıslı Türk, Kıbrıslı Maronit gibi etnik kimlik belirten tanımlar yararlı mı yoksa zarar verici olabilir mi? Öğrenciler bunun bir "tanıma" veya "ötekileştirme" işareti olduğunu söyleyebilirler.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (2 dakika) Tartıştığınız konuların kısa bir özetini yapın.

2. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (2 dakika) Öğrencilere, fiziksel bulgular ile binaların eski ve yeni sahiplerinin veya sakinlerinin öykülerinin bize bölgedeki çeşitlilik hakkında nasıl bilgi verdiğini inceleyeceklerini açıklayın.

Tartışma: (3 dakika) Öğrencilere, kentin eski ve yeni sakinleri hakkında bilgi edinmemiz için ne tür kaynakların bize yardımcı olabileceğini sorun. (Olası yanıtlar: tarihi kayıtlar, mektuplar, yasal belgeler, dükkan isimleri, resmi ve özel belgeler, sokak isimleri, haritalar, planlar, resimler ve fotoğraflar).

Aktivite 1: (15 dakika) **K8.7**'yi kullanarak Lefkoşa'daki ünlü yapıların göreceli zenginliğinin kanıtları hakkında konuşun. Soruları tamamlamak için, öğrenciler hem binaların görünen unsurlarını hem de onları kullanan insanların anlatılarını değerlendirebilirler.

Aktivite 2: (15 dakika) Mezarlıkların, geçmişte yaşayan insanların kökeni, durumu ve önemi hakkında nasıl kanıt sağlayabileceğini düşünmeleri için öğrencilerden **K8.8**'e bakmalarını isteyin. Bunların farklı din ve kültürlere ait mezarlıklarda nasıl temsil edildiğini karşılaştırmaları için öğrencileri teşvik edin. Arabahmet Camii gezi programınıza dahilse, farklı yas, cenaze ve cenaze defin işlemleri öğrencilerle daha detaylı tartışılabilir.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış (5 dakika) Bugün konuşulan konuların temel noktalarını özetleyip geziyle ilgili düzenlemeleri tartışın.

Gezi Yerinde Ders (120 dakika)

Öğrencilere, tam olarak nerede bulunduklarını saptamalarına ve Lefkoşa'nın eski mahallelerinde dolaşmalarına yardımcı olmak için **K8.10**'u verin. Şehrin eski ve şimdiki sakinlerinin kanıtlarını dikkatlice gözlemleyerek onları binaların doğasını fark etmeye teşvik edin. Bölüm 0'dan (1. ve 2. Cilt) bazı sayfalar, farklı dönemlere ait mimari özellikleri ve sembolleri tanımanıza yardımcı olacaktır.

Gezi Sonrası, Sınıfta Ders (1 veya daha fazla ders)

Öğrenciler, sergi için önerilerini veya yorumlama panolarını hazırlarlar. Çalışmalarını bir galeri ortamındaymış gibi (duvara sabitlenmiş bir şekilde) sunmaları için onlara zaman verin ve akran değerlendirmesi yapmalarını sağlayın.

Şehirde anlatılan öyküler bize Kıbrıs'ta nüfus hareketleri ve göç hakkında neler anlatıyor?

Hedef Grubu: Lise

K# = Bu bölümden kaynak çalışma kağıdı

Konu bağlantıları
Tarih: Çokkültürlülük, Değişim ve süreklilik, Göç sebepleri (itim-çekim faktörleri)
Coğrafya: Göç sebepleri, Konum Duyusu, Beşeri Coğrafya

Senaryo: Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği (AHDR), Dünya Göçmenler Günü'nde (18 Aralık) sosyal medya üzerinden bir kampanya başlatmayı planlamaktadır. Kampanyada, tarih boyunca Kıbrıs'taki göçmen deneyimleri hakkında bir dizi öykü anlatılacaktır. Kampanya ile, nüfus hareketinin insanlık tarihinde yinelenen bir özellik olup olmadığını incelemek ve göçmenler ile sığınmacılara yönelik algıları irdelemek amaçlanmaktadır.

Ürün ve Değerlendirme: Öğrenciler kampanyanın bir bölümünü tasarlayabilecekler. Kişisel öykü şeklinde bir dizi anlatı oluşturmak için Kıbrıs'a göç etmiş insanların yaşamlarını ve deneyimlerini inceleyecekler. Her "öykü", herhangi bir çizim içermeyen kısa bir çevrimiçi gönderi veya birkaç resim içeren birkaç yüz kelimelik bir gönderi şeklinde olabilir. Öğrenciler, anlatıların kalitesini gösteren örnek sosyal medya gönderileri üretmelidir.

Öğrencilerin edineceği beceriler:

- geçmişte ve günümüzde Lefkoşa'daki göç hakkında bilgi edinmek;
- göçmenler ve sığınmacılar için basmakalıp yargıları ve önyargıları tartışabilmek;
- göçün itme ve çekme faktörlerini tanımlayabilmek;
- tarihsel önemin farklı boyutları ve alanların kullanımında değişim ve sürekliliği analiz edebilmek.

Süreç

Gezi Öncesi, Sınıfta Ders (2 x 40 dakika)

1. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (3 dakika) Öğrencilerin, kampanyaya materyal geliştirmek için Lefkoşa'dan ve şehirde geçen hayat öykülerinden kanıtları araştıracaklarını açıklayın.

Tartışma: (3 dakika) Etrafta dolaşırken nüfus çeşitliliğine ve hareketine işaret eden neler görürsünüz? (Olası cevaplar: konut kullanımı/terk edilmesi, dini yapıların, mağazaların ve restoranların çeşitliliği, çeşitli kültürlerden etkilenen mimari öğeler).

Aktivite: (15 dakika) Öğrencilerden ekipler oluşturmalarını isteyin ve onlara Lefkoşa suriçinin eski haritalarından[18] verin. Öğrencileri, geçmişte suriçinde yaşamış insanların özelliklerine ilişkin kanıtları yakından incelemeye davet edin. Bunlar, dini yapı (ör. Katolik kilisesi, Protestan kilisesi, camiler ve Ortodoks kiliseleri), sokak, mahalle, burç ve banka adlarını içerebilir.

Aktivite 2: (12 dakika) Daha sonra, geçmişte Lefkoşa'da yaşayan insanlar hakkında daha fazla kanıt incelemek için **K8.7**'ye bakın. Öğrenciler hem binaların görünen unsurlarını hem de onları kullanan insanların öykülerini inceleyebilirler. Kaynakları kullanarak tümdengelimle ve çıkarımsal düşünmeyi teşvik edin. Varsayımlarını başka hangi kanıtlar doğrulayabilir?

Tartışma: (4 dakika) Sınıfı, belirli bir etnik azınlığa üye çok sayıda insanın yoğun olarak yaşadığı mahallelerin ayırt edici özelliklerini tartışmaya teşvik edin. Bu mahalleler diğerlerinden farklı mı görünüyor? Öğrenciler, kendi deneyimlerine göre çıkarımda bulunabilirler. Öğrencilere tarih dersi çalışırken, çıkarımların mantık ve geçmişe dair olası kanıtlar veya geçmişin bilinen özellikleriyle desteklenmesi gerektiğini hatırlatın.

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (3 dakika) Öğrenilen konuları ana hatlarıyla özetleyin ve bir sonraki derste işlenecek konu hakkında bilgi verin.

18. Teknolojiye erişiminiz varsa, eski şehrin 1878 den 1974'e kadar önemli simgelerini gösteren etkileşimli haritalarını kullanabilir ya da bu haritaların veya Google haritalarının ekran görüntülerini alarak öğrencilerle paylaşabilirsiniz. AHDR and IMS Forth, 2021. Nicosia a story of shared and contested city [Lefkoşa ortak ve çatışmalı bir şehir]. Erişim: <http://www.nicosiaproject.eu/>.

2. Ders

Sınıfı karşılayın ve öğrenme çıktılarını açıklayın: (2 dakika) Bu derste öğrenciler, iç göç ve yer değiştirme ile ilgili geçmişten ve günümüzden kişisel öyküleri inceleyecekler.

Tartışma: (3 dakika) Öğrencilerden, kişilerin iç veya dış göç için nedenlerini düşünmelerini isteyin. Göçün sebep ve sonuçlarını listelemelerini isteyin. İtme ve çekme faktörleri kavramını açıklayın. İnsanları evlerinden iten faktörler onları evlerinden 'iter' (örneğin savaş, doğal afet, işsizlik) ve insanları yeni bir eve çeken faktörler onları yeni bir eve 'çeker' (örneğin daha iyi fırsatlar).

Aktivite 1: (13 dakika) Hareket ve göç hikayelerine bakmaya başlamak için öğrenciler, **K8.6**'de bir vaka çalışması olarak Kıbrıslı Ermeniler hakkında bilgi edinecekler. Kıbrıslı Ermeni toplumu hakkında daha fazla bilgi edinmek isterseniz, web sitesindeki ek materyallere bakın. Öğrenciler soruları tamamladıktan sonra onlara şu soruları yöneltin: Eğer bazı Kıbrıslı azınlık grupları yüzyıllardır varlıklarını sürdürmüşse, neden etnik kimlikleriyle (örneğin 'Ermeniler') tanımlanıyorlar? Kıbrıslı Rum, Kıbrıslı Türk, Kıbrıslı Maronit gibi etnik kimlik belirten tanımlar yararlı mı yoksa zarar verici olabilir mi? Öğrenciler bunun bir "tanıma" veya "ötekileştirme" işareti olduğunu söyleyebilirler. Kıbrıs Ermeni toplumu ile ilgili olarak: Bugün bu topluma üye bir kişiyle röportaj yapıyor olsaydınız ona hangi soruları sorardınız? Kampanyada Kıbrıslı Ermeni deneyimini temsil etmek için bu hikayelerden herhangi birini nasıl kullanabilirsiniz?

Aktivite 2: (13 dakika) Çağımızda Lefkoşa'ya gelmek ile ilgili deneyimleri irdelemek için **K8.9**'u okuyun ve tartışın. Kaydedilen öykülerin "tipik" deneyimler olup olmadığını nasıl doğrulayabileceğinizi tartışın. Tipik olmamaları önemli mi? Tüm öykülerin bir deneyimi ortaya çıkardığını, ancak sınırlı sayıda hikayeye maruz kalmanın genelleme ve aşırı basitleştirme riski taşıdığını açıklayın. Öykülerle ilgili itme-çekme faktörlerini tartışın. Göçün doğası ve göçmenleri göçe iten sebepler hakkındaki en yaygın yanlış fikirler nelerdir? Geçmişte gerçekleşen göçleri incelemenin çağımızdaki göçleri anlamak için yararlı olduğunu düşünüyor musunuz?

Tartışma: (7 dakika) **K8.9** olumlu ve olumsuz deneyimlerden bahsetmektedir. Sosyal medya kampanyasında, zor ve hassas konuların yanı sıra daha olumlu öyküler bir arada etkin bir şekilde nasıl sunulabilir? Kampanya herhangi bir etik sorun (özel yaşamın gizlilik hakkı, gizlilik ilkesi, genelleme gibi) yaratır mı?

Geri dönüt, sonuçlar ve kapanış: (2 dakika) Konuların özetini yapın ve geziyle ilgili yapılması gerekenleri öğrencilere aktarın.

Gezi Yerinde Ders (120 dakika)

Öğrencilere, tam olarak nerede olduklarını saptamaları ve eski Lefkoşa mahallelerinde dolaşmalarına yardımcı olmak için **K8.10**'u verin. Buralarda kimlerin yaşadığını ve çalıştığını, bölgeden ayrılanların veya taşınanların kimler olduğunu, bölgenin uğradığı değişimi veya binaların kullanımının zaman içinde nasıl değiştiğini gözlemlemeleri için öğrencilere destek verin. Bölüm 0'dan (1. ve 2. Cilt) farklı dönemlere ait mimari özellikleri ve sembolleri tanımanıza yardımcı olabilir.

Gezi Sonrası, Sınıf İçi Ders (1 veya daha fazla ders)

Öğrencilerin daha fazla araştırma yapmaları, kampanya için materyal hazırlamaları ve değerlendirme için zaman ayırın.

Lefkoşa Ermeni Cemaati

A1. 20.yüzyıl başlarında Lefkoşa'daki Ermeniler

Çoğu kişi, hükümet merkezi ve adanın en büyük kasabası olan Lefkoşa'ya yerleşmişti. Bazıları bir ev kiralayabilecek duruma gelene kadar kilisenin avlusunda yaşadılar. Diğerleri ise kiralık büyük bir ev bularak, bir odasını kendi kullanımları için ayırıp evdeki diğer odaları kiraya vererek yerleştiler. Neredeyse tümü, Türk mahallesi olan Arabahmet'te ev veya oda bulabilmişti. Bu bölgede kiralar daha ucuzdu; kilise ve okul bu bölgedeydi ve bazı *deghatsi* ("yerli") aileler yakında yaşıyorlardı; komşuların dili ve gelenekleri yabancı değildi ve Kıbrıs'ta yeni bir iş kurmanın daha kolay olacağı düşünülüyordu. Mültecilerin çoğu için Kıbrıs, beklemek için ideal bir yer olarak düşünülüyordu. İlk on ve on beş yıl boyunca toplum hayatı gelişmeye başlamıştı. *Deghatsi* (yerli) ve *Kaghtagan* ("mülteci") arasındaki bölünmeler olsa da, bu zamanla aşılmaya başlamıştı. Mültecilerin kendi aralarında farklılıkları vardı, bazıları yetimdi, bazıları varlıklıydı, bazı aileler ise dağılmadan bir arada kalmayı başarmıştı. Toplumdaki çeşitlilik, zenginlik derecesi, Kıbrıs'ta kalınan sürenin uzunluğu, siyasi ilişkiler ve eğitimde görünüyordu. Dil, kilise ve kulüp paylaşılıyordu ve bu sayede yeni bir tür ulusal kimlik ve topluluk duygusu oluşmaya başlamıştı.

Pattie, S. P., 1997. *Faith in History: Armenians Rebuilding Community [Tarih'e İnanç: Ermeniler Toplumu Yeniden İnşa Ediyor].'dan uyarlanmıştır*. Washington ve Londra: Smithsonian Institution Press.

A2. Osmanlı Dönemi'nde Ermeni Kilisesi

Venedik Dönemi'nde Notre Dame de Tire Ermeni kilisesi depo olarak kullanılıyordu. Osmanlı'nın 1571'de adayı fethinden sonra, Ermeniler kiliseyi geri almak için Vali Muzaffer Paşa'dan talepte bulundu. Sultan II. Selim, Ermenilerin Notre Dame de Tire'de dini uygulamalarını gerçekleştirmeleri için izin verdi. Ermeni rahibe uygulamanın hüküm ve koşullarını belgeleyen bir sertifika, 1000 gümüş sikke (akçe) değerinde vergi koşuluna bağlanmıştı. Ermenilerin dinlerini yaymaları veya kilise ve manastırlarının dışında dinî faaliyette bulunmaları yasaklandı.

Çevikel, N., 2000. *Kıbrıs Eyaleti; Yönetim, Kilise, Ayan ve Halk (1750-1800)*. Famagusta: Eastern Mediterranean University. ve Keser, U., 2016. *Kıbrıs'ta Ermeniler (1914-1964)*'den uyarlanmıştır. . Ankara: Tulpars Publishing.

A3. 1960'larda yerinden edilme

Okul ve kilise Ermeni cemaatinin toplanma noktasıydı. Lefkoşa'da olaylar başladıktan sonra, iki bina arasındaki avlu, adanın güney kesimine gidene kadar kaldıkları bir alan haline geldi. British Council'da sekreter olarak çalışan Elsie Utidjian, avluda kalanlarla bölgeden ayrılanlar arasında telefon aracılığıyla iletişimi sağlamakla görevliydi. Aynı zamanda yetkililerle de devamlı iletişim halindeydi. Dr. Küçük'ün ofisi, onunla iletişime geçerek insanların evlerine giderek eşyalarını toplamak için ne zaman gitmelerinin güvenli olup olmayacağı ile ilgili bilgi vermekteydi. Elsie ayrıca yaşlılarla akrabaları arasında da iletişimi sağlardı. Yaşlı insanlar başlangıçta oldukları yerden ayrılmama konusunda ısrarcı olsa da, sonunda ailelerine katılma konusunda ikna edildiler.

Pattie, S. 2013. Refugees and Citizens: The Armenians of Cyprus [Göçmenler ve Vatandaşlar: Kıbrıs'ın Ermenileri].'den uyarlanmıştır. *The Cyprus Review*, 25(1), 133-145

A4. 1960'larda Arabahmet mahallesinden kaçan Kıbrıslı Ermeniler

Kaynak: Fanis Parpairis, Basın ve Enformasyon Dairesi

Sorular

1. Kaynaklar Ermenilerin tarihiyle ilgili neler anlatır?
2. Kaynaklar, Kıbrıslı Ermenilerin Kıbrıs'ta yaşayan diğer toplumlarla veya farklı dönemlerde adadaki yetkililerle ilişkileri hakkında neler anlatır?
3. Kaynaklar Ermeni toplumu içerisindeki benzerlikler ve farklılıklar hakkında neler anlatır? Diğer toplumlar içinde belirli bir terimle nitelendirilen gruplar var mı?

8.7 Değişim, Sınıf ve Zenginlik Kanıtları

B1. Hacıgeorgakis Kornesios Konağı hakkında

St. Antonios mahallesinde yer alan konak Orta Çağ'da inşa edildi. Venedik döneminde ünlü Podocataro ailesinin bu konakta yaşadığına inanılmaktadır. Bina, 1793 yılında dragoman (vergi toplayıcısı) olan Hacıgeorgakis Kornesios'un ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla onarılmış ve bugün konağın ayakta kalan kısmı Eski Eserler Dairesi tarafından yenilenmiştir. Konak sahibi, Baf'taki Girit Tera (Kritou Tera) köyü doğumlu Ortodoks Rum Hacıgeorgakis Kornesios idi. Başpiskopos Chrysanthos'un ailesiyle olan yakın ilişkisi 1779-80'de Padişah'a yüksek rütbeli dragoman olarak atanmasına yol açtı. Osmanlı döneminde en nüfuzlu kişilerden biriydi ve Konstantinopolis-İstanbul'da başı kesilmeden önce 30 yıllık hizmeti süresinde zengin olmuştu. Konak, Yunanca Π harfi şeklinde olup, bir çeşme ve üç odalı özel bir hamama sahip olacak kadar büyük, merkezi bir avluya sahiptir. Yerel kumtaşı bloklarından inşa edilen zemin kat, ev hizmetkarları için çalışma ve yaşam alanı sağlar. Tipik Osmanlı tarzındaki, yüksek kaliteli boya ve yaldızlarla bezenmiş bekleme odası veya *onda* doğu kanadının sonunda yer almaktadır.

Savva, M., 2009. Ο δραγομάνος Χατζηγεωργάκης Κορνέσιος [Mutasarrıf Hadjiyiorgakis Kornesios]. 'dan uyarlanmıştır. *Χρονικό Πολίτη*, 22.

B5. (St. Sophia) Ayasofya Katedrali hakkında

Katedral Fransız geleneğine göre inşa edilmiştir. Lüzinyan hükümdarları, Montferrat Kraliçesi Alice ve Lüzinyan Kralı III. Peter burada gömülüdür. II. Peter, Janus ve II. John, 1372, 1399 ve 1432'de burada taç giymişlerdir. Son taç giyme töreni, Mısır Memlüklerinin saldırılarının ardından yapılan onarımdan sonra gerçekleşti. Ana girişte hacılar tarafından kazınmış tasarımlar ve yazıtlar bulunmaktadır. Bunlardan birkaçı on 14. yüzyıldan, ancak çoğunluğu 15. yüzyıldan kalmadır. Jehan Potiez de Mon sivri uçlu bir kaska, Guy Hodois Pn Wlstatier bir armaya ve Aubulard bir kalkana olmak üzere birçok gezgin hacı duvarlara isimlerini kazımışlardır. Hatta Malta'ya ait bir haç ve 15. yüzyılda İtalyan tüccarların yaptığı madeni paralara benzeyen ve üzerine G harfinin kazılmış olan bir haç görebilirsiniz.

Enlart, C., 1987. *Gothic Art and the Renaissance in Cyprus [Gotik Sanat ve Kıbrıs'ta Rönesans].*'dan uyarlanmıştır. Trigraph: Londra.

B2. Hacıgeorgakis Kornesios Konağı

Kaynak: AHDR, 2021

B3. Hidayet Hanım Konağı hakkında

Ahmet Beliğ Paşa evi Kaytazzade ailesinden İzzet Bey'den satın aldı ve 1900 yılında, kızı Hidayet Hanım ve damadı Ahmet Rasım Bey'e düğün hediyesi olarak verdi. Konak daha sonra bir tıp doktoru olan oğulları Fikret Rasım'a miras olarak kaldı. İngiliz döneminde, Piskopos yardımcısı rahip Joshua Spencer, İzzet Bey'den odalardan birini askerler ve aileleri için Anglikan Protestan şapeline dönüştürmeyi talep etti. Farklı bir oda ise İngiliz okulu olarak kullanıldı.

Bağışkan, T., 2019. *Tarihi Lefkoşa'da Geçmişe Yolculuk* [Journey to the Past in Historic Nicosia]'tan uyarlanmıştır. Limasol Bankası Kültür Yayınları: Lefkoşa.

B4. Hidayet Hanım Konağı

Kaynak: AHDR, 2021

Sorular

1. Geçmişte Kıbrıs'ta yaşayan önemli ailelerin yaşadıkları konutların özellikleri ve doğası hakkında ne gibi çıkarımlarda bulunabilirsiniz?
2. Burada adı geçen isimlerden ve ünvanlardan Lefkoşa halkı hakkında ne gibi sonuçlara varabilir veya çıkarımlarda bulunabilirsiniz?
3. Binaların farklı amaçlar için kullanımı bize değişim ve süreklilik hakkında ne anlatır?
4. Varsayımlarınızı ve iddialarınızı desteklemek için başka ne tür tarihsel kaynaklara bakmak isterdiniz? Sizce binaları ziyaret etmek, yerleşim planını incelemek ve evlerin geçmiş dönemlere ait resimlerini görmek neden yararlı olabilir?

Osmanlı Mezarlığını Keşfetmek

C1

Arabahmet Camii'nde bir mezarlık ve şadırvan (camiye ibadet için gelenlerin abdest almaları için çevresinde muslukları bulunan ve ortasındaki fıskıyeden su akan, üzeri kubbeli ya da açık olabilen havuz) bulunan bir avlu vardır. Mezarlık M.S 1992-96 yıllarında kısmen yenilenmiştir. Birçok önemli şahsiyet mezarlığa defnedilmiştir. Mehmet Kamil Paşa (1833-1913) Kıbrıs'ta doğdu ve Babıali İsyanı'ndan sonra 1913'te görevden alınana kadar dört kez Osmanlı Sadrazamı (Büyük Vezir) olarak görev yaptı. Mısır'a taşındı ve daha sonra vefat ettiği Kıbrıs'a döndü. 1926'da Sör Ronald Storrs Kamil Paşa'nın mezarına üzerinde İngilizce yazıt bulunan bir anıt yaptırmıştır. Rumeli Beylerbeyi (valisi) ve Kıbrıs mutasarrıfı olarak görev yapan İshak Paşa 1860'ta öldü. İshak Paşa'ya ait türbe, silindir bir mezar taşı ve ayak taşı ile gülceler, çiçekler ve yapraklarla süslenmiş bir lahit taşı ile mezarlıktaki en dikkat çekici mezardır. Burada defnedilen diğer önemli şahsiyetler: Şerife Emin, Hacı Mümüne, Arif Efendi, Seyyid Hasan Efendi, Gürcü Muhammed Ağa, Esad Efendi, Es-Seyyid Hüseyin Ağa ve Hafız Hasan Adil Efendi.

Bağışkan, T., 2009. *Ottoman Islamic and Islamised Monuments in Cyprus [Kıbrıs'ta Osmanlı, İslam ve İslamlaştırılan Eserleri]'nden uyarlanmıştır*. Turkish Education Foundation

C2. Mezarlığın bugünkü durumu

Sorular

1. Sizce, önemli ve ünlü insanlar neden özel bir mezarlıkta gömülmeyi seçerler?
2. Bu döneme ait bir mezarlığı daha iyi anlamak için geçmişteki defin uygulamaları hakkında neler öğrenmek yararlı olacaktır?
3. Osmanlı dönemi mezar taşları çok belirgin özelliklere sahiptir ve üzerlerinde basit, kusursuz kaligrafi örnekleri vardır. Bazı kişilere ait mezar taşlarında o kişilerin yaşamıyla ilgili semboller yer alır. Buradaki mezarların süslemelerini nasıl tanımlardınız?
4. Mezarlıkların en önemli özellikleri sizce nelerdir?

Kaynak: AHDR, 2020

8.9 Hareketle İlgili Günümüzden Öyküler

D1. Eski Lefkoşa'da Filipinler'den bir kadın

Ben Kıbrıs'a 1996 yılında geldim ve son 12 yıldır oğlumla birlikte kentin tarihi bölümünde yaşıyorum. Eskiden yaşlı bir kadına bakıcılık yapardım ancak şimdi eski Lefkoşa'da bir para transferi şirketinde çalışıyorum. Oğlum Faneromeni İlköğretim Okulu'nda okurken, okul aile birliğinde görev aldım ve yine surlariçinde bulunan Kıbrıs Filipinli Örgütler Federasyonu'nda oldukça aktif rol aldım. Yardıma muhtaç insanlara destek için etkinlikler düzenliyoruz. Burada yaşayan Filipinliler genellikle merkezde veya St. Joseph Katolik kilisesindeki bir odada toplanır. Evlerde çalışan işçiler için tek izin günü olan her Pazar gününde, birçok Filipinli kilise ayinine katılmak ve Filipin restoranlarında yemek yemek için kentin eski bölümünde toplanır. Yaz aylarında Ledra Sokak'ta dondurma yiyerek yürümeyi ve belediyenin yüzme havuzuna gitmeyi seviyorum. Şehri seviyorum, ama kiralar artıyor ve bazı binaların onarılması gerekiyor. Burada bana iyi davranan, çok cana yakın Kıbrıslı insanlarla tanıştım. Bazı yerliler eğer dillerini konuşur ve yemeklerini yerseniz size saygı duyarlar. Şu anki işimde bana aileden biri gibi davranıyorlar, ama buradaki tüm Filipinliler için durum böyle değil. Zengin evlerinde çalışan ve hizmetçi ya da köle muamelesi gören insanlar tanıyorum, yemeklerini pişirmelerine ya da aileleriyle konuşmalarına izin verilmiyor. Bazı Filipinliler aile sahibi oluyor ve burada kalmaya devam ediyor ama benim için memleketim gibisi yok.

Evie Grouta tarafından Susanna Baguilat ile gerçekleştirilen röportaj, Ocak 2021.

D2. Lefkoşa'dan bir üniversite öğrencisi

Lefkoşa'da okuyan Ürdünlü-Filistinli bir öğrenciyim. Şehirle bir aşk ve nefret ilişkim var. Lefkoşa bana çeşitliliği yaşama ve yurt dışında deneyim edinme olanağı sağladı. Şehir, kültürü, tarihi ve güzel basit mimarisi açısından zengin bir kent olduğu için önemlidir. Burada bana çok kibar davranıldı ama aynı zamanda ırkçılığa da maruz kaldım. VOIS Derneği (Kıbrıs'taki Uluslararası Öğrencilerin Sesi) çok fazla zulme maruz kaldığım zor zamanlarda bana yardımcı oldu. Adalet sistemi beni uluslararası bir öğrenci olarak hayal kırıklığına uğrattığında, dernek aynısını yapmadı. Buradaki uluslararası öğrenci topluluğuna adil davranılmadığını ve bunun çocukların maruz kaldığı eğitim sistemlerinden kaynaklandığı söyleyebilirim. Sonuçta hepimiz insanız.

Kemal Aşık tarafından gerçekleştirilen röportaj, Ekim 2020.

D3. Türkiye'den Arabahmet Mahallesi'ne

1990 yılında Denizli'den Kıbrıs'a taşındım. Ailemden burada yaşayan tek kişi benim ve temizlikçi olarak çalışıyorum. Kocamla burada tanıştım ama o da bir Türk vatandaşı. Türkiye'deki işini kaybedince İngiltere'ye göç etmek istedi ve bunun en iyi yolunun önce buraya gelmek olduğunu düşündü ama İngiltere'ye gidemedi. Geçimini mobilya yaparak kazanıyor. Üç çocuğumuzla birlikte Arabahmet Bölgesi'nde yaşıyoruz. Arabahmet, yerli halk ve belediye tarafından unutulan bir yer. İnsanlar, bu bölgeyi genellikle kötü olarak nitelendirme eğilimindedir. Bu bölgeyi görmezden gelirler ve biz de ihmal edildiğimizi hissederiz. Burada mutluyuz, herkes birbirine çok yardımcı oluyor. Eskiden bize aidiyet hissi veren daha fazla kültürel etkinlik vardı. Şimdi mahallede gürültü yaratan yeni barlar var. Oralara gitmiyoruz, bu yeni kültür mahallenin ruhuna uymuyor.

Ceyda Alçıcıoğlu tarafından Serpil Biro ile yapılan röportaj, Kasım 2020

D4. Kıbrıslı bir sanatçı

Performans, grafik, müzik, video, edebiyat vb. alanlarda çalışan bir sanatçıyım. 3 yıl önce Lefkoşa'nın güneyine taşındım, ancak önceden de arkadaşlarla tanışmak veya iş için bölgeyi sık sık ziyaret ederdim. Lefkoşa'da yaşamak oldukça keyifli. Kentin tarihi bölümü güzeldir ve çeşitliğe sahiptir. Tek olumsuz yönü trafiktir, ancak yine de her yere yürümeyi veya bisiklet sürmeyi seçebilirsiniz. Buluşmanın ve ayrılığın olduğu bir bölge Lefkoşa. Bazen buruk bir tat bırakabiliyor zaman zaman potansiyelinin de ikiye bölündüğünü düşününce. Lefkoşa'da benim için en önemli yerler Zahra Sokağı, Ermu Sokağı, Arasta Caddesi ve Faneromeni Meydanı'dır.

Kemal Aşık tarafından Erdoğan Kavaz ile yapılan röportaj, Şubat 2021

Sorular

1. Öykülerin sık rastlanan öyküler olup olmadığına karar vermek için ne gibi bilgilere ihtiyaç duyarsınız?
2. Olumsuz deneyimler yaşayan göçmenlerin hayatlarını daha iyi hale getirmek için önerileriniz nedir? Önerdiğiniz değişiklikleri yerine getirmekten kim sorumlu olmalıdır?
3. Bazı kaynaklar ekonomik göçmenler; yani daha iyi bir yaşam standardına sahip olmak için yer değiştirmek isteyen insanlar hakkındadır. Hangi faktörler ekonomik göçü çekici kılar ve hangileri zorlaştırır?

Lefkoşa: Şehirdeki Değişimin Kanıtı

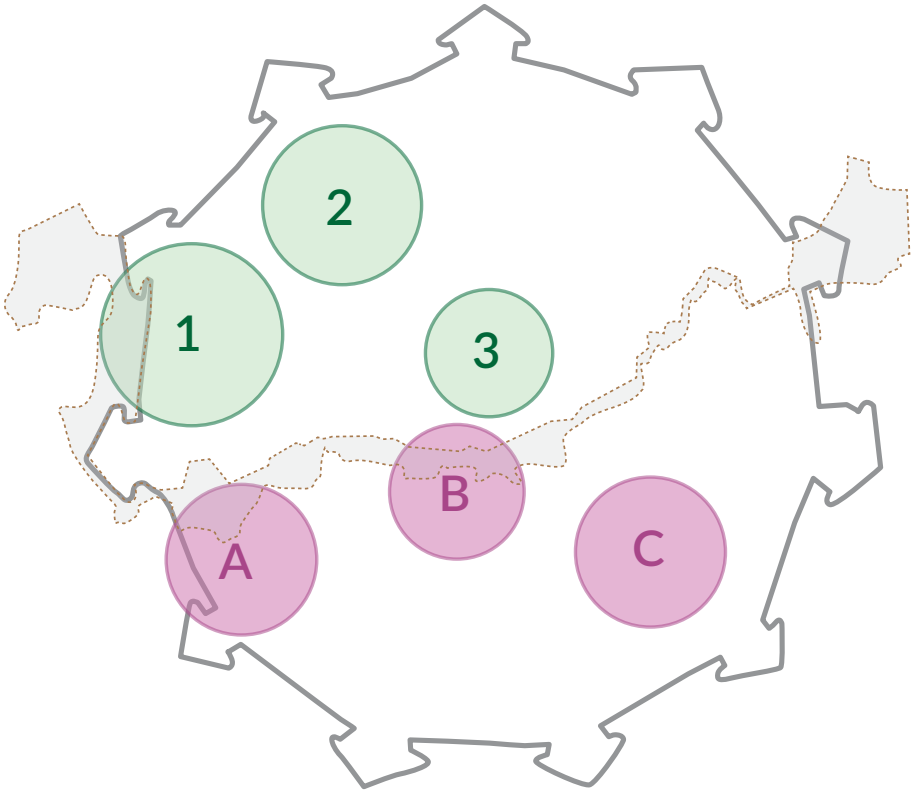

Alan 1-2-3

Mula/Zahra Burcu'ndan başlayın (Alan 1). Yürürken **Halide Hanım Konağı'nın** ve Zahra caddesindeki diğer evlerin mimarisine dikkat edin. Daha sonra **Ermeni Manastırı'nı** ziyaret edin ve diğer ibadet yerlerinden farklı olan yönlerini bulmaya çalışın. Güç ve statü sembollerini gözlemlemek için **Derviş Paşa Konağı** ve **Arabahmet Camii**'den geçin. Samanbahçe bölgesine (Alan 2) geldiğinizde Zahra Sokağı'nın mimarisiyle burada gördüğünüz mimariyi karşılaştırın. Bu size sosyal sınıflar hakkında ne anlatır? Dönüş yolunda **Sarayönü (Atatürk) Meydanı'**ndan geçerek tarihi yönetim merkezini görebilirsiniz. Sarayönü Meydanı'ndan, **Büyük Han'a** ve daha sonra **Selimiye Camii'ye** (Alan 3) yürüyün ama ana girişe geldiğinizde burayı ziyaret eden hacıların bırakmış olduğu izlere bakmayı ihmal etmeyin. Burada her iki binanın kullanımındaki değişiklikleri de düşünebilirsiniz.

Alan A-B-C

Baf Kapısı'ndan (A Alanı) başlayın. **Kutsal Haç Katolik Kilisesi'ni** ve **Grace Leydimiz Maronit Kilisesi'ni** bulun. Mimarilerini inceleyin ve bölgedeki diğer tüm çeşitlilik unsurlarının not edin veya fotoğraf çekin. Faneromeni Meydanı'na giderken modern göç unsurlarının belirtilerini arayın. Bazıları yakınınızdaki dükkan isimleri olabilir. **Faneromeni Meydanı'na** (B Alanı) vardığınızda, okulun ön cephesinde durun. Burada ne tür binalar size tanıdık geliyor ve Baf Kapısı yakınlarında gördüğünüz binalardan ne farkı var? **Ömeriye Camii'ye** (Alan C) gidin ve binaların ufuktaki silüetlerine bakın. Bir binanın yüksekliği, mal sahibinin veya kurumun statüsünü veya etkisini temsil eder. Ardından yakındaki **Hacıgeorgakis Kornesios Konağı**'nı ve **Başpiskopos Sarayı'**nı ziyaret edin. Her iki binada sosyal sınıf ve gücü tanımlayan mimari unsurları bulmaya çalışın.

Aktivite: 360° manzara

Bu aktivite her yerde yapılabilir. Sadece ilginizi çeken bir yer bulun, boş bir kağıt üzerine dört ana yönü çizin. Kağıdı döndürerek, her bir yönde gördüğünüz her şeyi yazın.

Lefkoşa'yla ile ilgili incelemenizde size yardımcı olabilecek bazı sorular aşağıda verilmiştir:
- Ne tür binalar görüyorsunuz? Bu binaların işlevleri nedir?
- Yüksek binalar hangileridir?
- Çeşitliliğe ilişkin hangi unsurları gözlemliyorsunuz?
- Görebildiğiniz güç, sınıf ve zenginlik unsurları nelerdir?
- Değişimle ilgili gördükleriniz nelerdir?

1. Cillte incelenen alanlar

1. Amiyando Madeni
2. Belapais Manastırı
3. Mağusa
4. Kormacit
5. Lefkara
6. Eski Baf, Kukla
7. Ara Bölge
8. Bölünmenin iki yanında Lefkoşa

2. Ciltte incelenen alanlar

9. Girne
10. Larnaka Tuz Gölü ve Hala Sultan Tekkesi
11. Lefke
12. Limasol
13. Lapta
14. Mutallo, Baf
15. Peristerona
16. Salamis

όμιλος ιστορικού διαλόγου
και έρευνας **association
for historical dialogue
and research** tarihsel
diyalog ve araştırma derneği

ISBN: 978-9963-703-40-1